SEB. SPISY J. NERUDY

POVÍDKY MALOSTRANSKÉ

X

SEBRANÉ SPISY
JANA NERUDY

POŘÁDÁ

IGNÁT HERRMANN.

DÍL X.

POVÍDKY MALOSTRANSKÉ.

ČTVRTÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1902.

POVÍDKY MALOSTRANSKÉ

OD

JANA NERUDY.

ČTVRTÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1902.

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

VELECTĚNÉ PANÍ

RŮŽENĚ FRIČOVÉ,

ROZENÉ ŠVAGROVSKÉ,

VĚNUJU

V PŘÁTELSTVÍ UPŘÍMNÉM.

POVÍDKY MALOSTRANSKÉ.

Týden v tichém domě.

1867.

I.

V košili.

Cítíme, že jsme v místnosti zcela uzavřené. Čirá hluboká kolem nás tma, ani nejmenší skulinou nevniká odnikud šero; všude jen tma taková, v níž domníváme-li se přec na okamžik míti něco světlého před očima, je to pouze rudý kruh vlastní naší myšlénky.

Napnutí smyslové pozorují i nejdrobnější známky života. Čich náš zvěstuje nám, že místnost naplněna je mastným jakýms vzduchem, sprostou směsicí výparů. Je nám hned, jako bychom hlavně cítili smrkové nebo jedlové dříví, hned zas jakoby lůj a sádlo, a zas jakoby suché švestky, kmín, ba i kořalku, česnek atd. Sluchu se dotýká tikot hodin. Musí to být staré nástěnné hodiny s dlouhým kyvadlem, na jehož konci tenký plechový a zajisté že trochu zkřivený kruh; někdyť se kyvadlo v jednozvučné své povídačce zakoktne a kruh se lehýnce otřese. I to zakoktnutí opakuje se v pravidelných rozměrech a stává se jednozvučným.

Mezitím slyšíme dýchání spících. Musí jich tu býti více. Dýchání se všelijak proplítá, zcela se neshodne ani jednou, někdy jakoby jedno usínalo, kdežto druhé se

sesiluje, jedno jakoby s kyvadlem hodin zakoktávalo, kdežto druhé sobě přispišuje, a v to zas zahučí odjinud náhlé oddychnutí silnější, jako by to odstavec nové kapitoly spací.

Také hodiny si nyní pojednou z hluboka oddychly a zahrkly. Zdá se, že po hrčivé té uvozovce kyvadlo šepotněji se pohybuje. Jeden ze spáčů se pohnul a zašustnul pokryvkou; dřevěné jeho lože prasklo.

V hodinách hrklo to znovu, jedna — druhá zazní to rychle po sobě zvučným hlasem kovovým, jedna — druhá hned na to hlasem temným. Spáč se znovu pohne. Je slyšet, že se na loži vzpřimuje, že odhrnuje pokryvku. Teď zavadil nohou o pelesť — teď zašramotil těžkou trepkou — patrno již, že obut v obě trepky. Pohne sebou a učiní několik opatrných kroků. Již zase stojí; ruka jeho hmatá po dřevěné ploše, pod rukou mu něco zaharaší, jistě že to sirky.

Několikrát sirka škrtne, několikrát zasvitne fosforový dým, zase škrtnutí, dřívko prasklo, člověk zabručí. Nové škrtání, konečně zavíří plamínek a rozlije se přes postavu košilatou. Plamínek se opět zamrkal, ale kostnatá stará ruka přiložila jej již ku sklenici vodou a olejem naplněné, na jejímž povrchu plave černý knůtek v korku. Na knůtku to zasvitlo jako malá hvězdička. Sirka odletěla na zem, hvězdička se znenáhla zvětšuje. Nad ní stojí košilatá postava, stará ženská, zívajíc a mnouc sobě prospalé oči.

Postava stojí u stolku, přiléhajícího k jakés tmavě natřené dřevěné stěně, jež celou místnost dělí na dvě části. Až za stěnu síla lampičky nestačí, vidíme jen jednu část místnosti — čich náš ale nemýlil se, jsme v skladišti hokynářském. Patrno, že tu jediné místnosti užito za byt i krám. Krám ten jest po hokynářsku

zásoben dosti bohatě, pytlů rozestaveno hojně se zbožím prostým, nad pytly pnou se plné košíky a ošatky, se stěn visí pletence a chumáče.

Žena se zachvěla nočním chladem, vzala lampičku se stolu a postavila ji na pudl, na němž plno krajáčů s čerstvým i přepouštěným máslem a nad nímž houpají se váhy a pletence česneku i cibule. Usedla za pudl, schoulila nohy až k bradě a vyndala ze šuplete škatuli naplněnou nitěmi, nůžkami i jiným haraburdím. Vyndala nitě i ostatky a dostala se konečně na dno škatule, kde byly papíry a knihy. Papírů ciframi vesměs pokrytých sobě nevšímala, vzala jednu z nich a rozevřela. Byl to snář, tak zvaný »velký«. Zabrala se upřímně v obracení listů, pak čtla, pozivovala si a zase čtla.

Za stěnou slyšet již jen jedno odměřené dýchání spáčovo; druhý spáč, probuzen buď šramotem neb kmitem světla, pohybnul se na svém loži.

»Co pak je to?« zabručel náhle odtamtud starý, sípavý hlas mužský.

Žena neodpovídala.

»Stará — je ti něco?«

»I jen lež,« odpovídala žena, »nic mi není, zima mi je!« a zívla.

»Co tam tedy kutíš?«

»Zdálo se mně o nebožtíku mém otci, do rána bych to zapomněla. Byl to krásný sen, jaktěživo se mně nic takového nezdálo. To je ale zima, a v červnu!« Čtla dál dál a vrtěla hlavou. Chvilku bylo ticho.

»Kolik pak je to hodin?« zaznělo pak zase za stěnou.

»Dvě pryč.«

Dýchání třetího spáče stávalo se nepravidelné, hlasitý hovor spáče budil.

»Tak tedy dělej, ať se vyspíme! Ty nemyslíš než na lutrii!«

»To je pravda, tady člověk nemá ani chvilku pokoje. Spi si a nech mne.«

Dýchání za stěnou zakončilo se mocným oddechnutím; také na třetím loži spáč se probudil. Stařec bručel dál: »Fláma syn mně přijde domů teprv k půlnoci a po půl noci zas mne budí lutrie, achich, to je život!«

»Ty nemůžeš dát pokoje, viď že ne? Ano, dři se, ženo, dostaneš za to. Když i vlastní muž pořád bručí — kdybys dovedl synovi poroučet, to by bylo dobré. Co já udřená žena dělám, je už věru poslední!«

»Poruč mu, máš ho tu taky, poruč flámovi!«

»Co pak mně už zase chcete, tatínku?« tázal se mladý hlas mužský.

»Mlč, ani mi nemukej, ty's ten pravý!«

»Ale já přec nemohu pochopit —«

»On nemohe,« posmíval se stařec, »to je darebák!«

»Ale —«

»Mlčíš?!«

»On ti bude ještě odmlouvat, máme to hodného syna, to jsme si vychovali potěšení!« mínila zas žena a zívla znovu.

»Syna? To není syn, to je zloděj našeho zdraví!«

»Když ale spím, jak pak kradu?«

»I ty lumpe, ty!«

»To je kvítko!«

»Darebák je!«

»Darebák!«

Syn začal na loži zlehka hvízdat »O Matyldo!«

»Koukej se na něho, on se nám naposled ještě posmívá!«

»Však on ho nemine trest boží,« pravila žena, píšíc křídou na dřevěnou stěnu čísla 16, 23 a 8. »My se toho ještě dočkáme, ale přála bych si, abych pak už nebyla živa.« Složila škatuli, sfoukla světlo a hrabala se zas k svému loži. »Ten bude pykat, ale bude už pozdě. Budeš-li pak mlčet?«

Syn umlknul.

»Špendlíčkem bys nás pak kopal, ale nevykopeš, špendlíčkem ti povídám, špendlíčkem!«

»Prosím tě, ženo, nech ty špendlíky být a usni, já bych spal!«

»Nu já to musím odnést, to se rozumí. Bože, bože, ty mne navštěvuješ!«

»Já se ještě zblázním s vámi!«

»To jsou lidé, to jsou lidé!«

»V noci jsou všichni lidé zlí,« podotýkal mladík.

»Co to tam povídá?«

»Kdo pak to ví, on má vždycky něco, ten bohaprázdný!«

»Sval tam na něho tu almaru, nebo ho vyžeňme, hned ho vyžeňme!«

»Prosím tě, dej ty už taky pokoj! Mám já peklo!«

Stařec zabručel, stařena zabručela v odpověď, mladík mlčel.

Chvilkami ještě nějaké zabručení, odplivnutí, konečně bylo vždy tišeji a tišeji; stařena usnula, stařec ještě jednou sebou zavrtěl, pak usnul také. Tichým bzukem jako medák začal mladík ještě jednou »O Matyldo!« Nedobzučel, usnul též.

Mastným vzduchem cvakalo a zakoktávalo se kyvadlo jako dřív. A mimo ně slyšet jen to oddychování tří spících osob. Proplítalo se všelijak, neshodlo se ale ani jednou.

II.

Dům se z větší části probudil.

Ranné slunce červnové bylo již hezky dlouho osvěcovalo dvůr domu, než lidé se probouzeli. Vzdor šramotu těžkých vozů, zaléhajícího sem průjezdem a přes střechu z ulice, duněly první kroky přece silně jakoby v klenbě. Jednotlivě, jakoby jedna čekala, až druhá zajde, vycházely ženštiny z rozličných bytů, buď prostovlasy a posud neučesány, buď se šátkem hluboko do čela vtaženým, tak že chránil ospalé oči před sluncem. Nebylo jich mnoho, všechny vypadaly ale jako nedbalé služky; šat jejich nebyl ani řádně obvázán, sešlapaný střevíc táhl se jim za nohou, v rukou nesly hrnky buď prázdné buď již mlékem naplněné.

Znenáhla stalo se přece živěji. Bílé opony mizely s oken, leckteré okno se otevřelo, objevila se v něm postava, rozhlídla se po nebi a vrchu Petřínu i mluvila pak něco do vnitř k ostatním spolubydlícím o pěkném ránu. Na schodech a pavlačích se setkávali a přáli sobě »dobrého jitra«.

V prvním patře přední, do ulice vedoucí části domu objevil se v krajním oknu vysoký muž s rudou, trudovitou tváří a rozcuchaným šedým vlasem. Opřel se těžce o zídku okenní a vyhnul se ven, tak daleko, že košile na prsou rozevřená zcela obnažila mohutná jeho, vzdor červnu ještě také ve flanel se halící prsa. Podíval se na vedlejší, dosud zastřené okno. Zase se uhnul zpět a pravil dovnitř: »Ještě není sedm.«

V tom však prasklo vedlejší to okno a otevřelo se dokořan. Objevil se v něm jiný muž vysoké taktéž postavy, avšak mladší. Byl vlasů černých, pečlivě přičesaných

v slušnou a pevnou formu, jaká hlásala, že je každodenně a na vlásek asi tatáž. Obličej jeho byl kulatý, hladce oholený, jak se ale zdálo, bez zvláštního výrazu. Tělo se krylo v elegantní šedivý župan, ruce držely hedbávný žlutý šátek a vytíraly jím skla zlatých okulárů. Ještě jednou dychl na skla, ještě jednou setřel s nich mlhu, nyní nasadil brejle a obrátil se zcela k nám. Tvář jeho, dříve neurčitá, nabyla pod skly náhle pevnějšího rázu, jakž se vždy u krátkozrakých stává. Byla to tvář dobrácká, oko pohlíželo nyní přívětivě i dosti vesele; přec však lze z každého rysu čísti, že ta tvář již hezky dlouho přes čtyřicet let na svět se dívá. A když se podíváme na ni tak jen trochu znaleckým okem, jsme skoro jisti, že to tvář staromládenecká. Tvář kněze a tvář starého mládence poznáš i v přístroji.

Starý mládenec položil se do okna, sněhobílým, pěkně vyšívaným polštářem opatřeného. Podíval se do modré oblohy, pohledl na lesknoucí se zelený Petřín a úsměvné jitro zrcadlilo se i na tváři jeho. »To je krása — musím časněji vstávat,« šeptal. Hned na to sklouzl zrak jeho do druhého patra zadní části domu. Mihl se tam za zavřeným, čistým a průhledným oknem ženský šat. Úsměv starého mládence stal se zřejmější: »Nu to se rozumí, Pepička — Josefinka už v kuchyni,« šeptal zase. Při tom pohnul trochu rukou, z velkého, prst pravé jeho ruky zdobícího brillantu vyšlehl proud stkvělé záře, což svábilo zrak starého mládence na vlastní zas osobu. Stočil trochu prsten, tak aby brillant trůnil zrovna nad prostředkem kloubu, povytáhl pěkné manžety a s patrným zalíbením díval se pak na své tučné, bělostí se skvoucí ruce. »To nic neškodí, opálí-li se trochu, to je zdravé,« i zašeptav to, pozdvihl pravici k nosu, jakoby chtěl čichem přesvědčit se o rostoucí její zdravotě.

Dvéře v druhém, protějším patře na pavlač vedoucí zavrzly a vyšlo z nich pěkné, as osmnáctileté děvče. Vtělené ráno! Vzrůst dívky té byl půvabný, štíhlý. Tmavý, kadeřavý a přehustý vlas vlnil se jí s čela až k šíji, poután prostou aksamitovou stužkou. Obličej její byl oblý, oko jasně modré, upřímné, tvář růžová a pleti hebounké, rtíky malé, až tmavorudé, celá ta tvářnost činila dojem nanejvýš příjemný, aniž by vylučovala tajné vědomí, že není vesměs rysů akademicky pravidelných. Jen že kde hned tu malou nepravidelnost při tom příjemném celistvém dojmu najít! V tom maličkém, rozkošném oušku jistě nevězela, vždyť právě to ouško bylo k líbání vzdor tomu, že v něm vězely jen zcela chudé a malé náušnice stříbrné. A mimo ty náušnice žádné ozdoby víc. Kolem bělostného krku vinula se arci tenká černá šňůrka, ale skvost, jejž snad nesla, skrýval se dnes v pučících ňadrech. Šat měla dívka až ke krku upjatý, světlý a jen tence pruhovaný. I ta jednoduchost barvy střihu byla vábna.

Děvče neslo v ruce hnědý, plechovou pokryčkou opatřený hrneček.

»Dobré jitro, Josefinko!« zaznělo zvučným hlasem tenorovým.

»Dobré jitro, pane doktore!« odpovídala Josefinka a pohledla s přívětivým úsměvem do protějšího okna.

»Kam pak s tou snídaní?«

»Dolů k slečně Žanýnce. Je nemocna a nesu jí trochu hovězí polévky. Schovala jsem ji od včerejška.«

»Žanýnka je nemocna? Jaký pak div, vždyť to musí u ní vypadat jako v žaláři! Po celý rok neotevře ani okna a k tomu má tam u sebe ještě toho ošklivého psa; dnes zase celou noc štěkal a vyl. Musíme rasa navest!«

»I toto,« horšila se Josefinka, »slečna by se zbláznila!«

»A co jí vlastně je?«

»Stáří,« odpovídala Josefinka smutně a ubírala se k točitým schodům.

»Dobračka, ta Pepička — Josefinka!« mručel pan doktor a zrak jeho utkvěl na východu schodů v patře prvním, a když děvče i tu zašlo, očekával ji zrak jeho již dole u východu na dvůr.

Josefinka přešla dvorem a přistoupila k přízemním dveřím. Vzala za kliku, dvéře byly zavřeny. Rachotila klikou, klepala na dvéře, uvnitř se nikdo nepohnul. »Zaklepejte na okno!« radil doktor z okna svého.

»To nebude nic platno, bouchat se musí, ne klepat, a bouchat Pepička neumí. Počkejte, já zabouchám!« zaznělo se schůdků z průjezdu do dvora vedoucích a dvěma skoky octnul se mladík as dvacítiletý přes schody dole a již stál vedlé Josefinky. Byl oděn v lehký, šedý šat letní, neměl ale na hlavě ani klobouku ani čehož jiného. Vlasy jeho byly samý černý prstenec, tvář jeho byla ostra, oko živé.

»Tedy mně pomozte, pane Bavore!« prosila Josefinka.

»Dřív se podíváme pod pokryčku,« škádlil mladík a vztahoval ruku k Josefince.

»No — no — no,« bručel nahoře pan doktor, zamlčel se ale zas, když viděl, že se děvče mladíkovi obratně vyhnulo.

»Ja si zaklepu sama!«

Mladík ale stál již u okna a bubnoval na ně prstem. Uvnitř se ozval pronikavý štěkot psa, pak zas vše utichlo. Čekali chvilku. Když ale žádná další známka života se nejevila, popošel mladík k druhému oknu a začal do rámce vší silou mlátit. Pes se opět ozval, štěkal zuřivě a dlouho, pak zakončil pronikavým vytím.

»Slečna nás vyhubuje!«

»Eh co!« mínil mladík a bouchal znovu; pak přiložil ucho k rámci a naslouchal. Slyšel jen kňučivé vytí psa.

Spůsobený hřmot vyrušil již celý dům. Vedlé doktorova okna vyhlížel již zase vysoký muž s tou rudou trudovitou tváří a s ním dvě hlavy ženské, jedna starší, druhá mladší. Na pavlač v protějším druhém patře vyšla Josefinčina matka, žena to vysoké postavy, a za ní připlížila se nemocná a nahrblá malá postavička starší sestry Josefinčiny. Na pavlač prvního patra vyšli tři lidé, muž napolo oblečený, s hlavou olysalou, ženská taktéž starší a jen napolo oblečená, konečně as dvacítiletá mladice v pouhé spodničce, s nedbale přehozeným šátkem a hlavou plnou papilotů. Se schůdků od průjezdu sestupovaly pak ještě dvě ženské, zcela oblečené v šat jen prostý. Menší z nich, postava živá a pohyblivá, volala sestupujíc do průjezdu zpět: »Márinko, zůstaň v šenkovně, ať nám tam nikdo nevejde!« Ve větší, druhé, poznáváme noční vykládačku snů z předešlé kapitoly. Snad že bílý a čistý čepeček její dobře jí sluší, snad že ve světle slunečním všichni lidé jsou i jeví se co mírnější, její celá tvářnost zkrátka zdá se nám nyní býti příjemna.

»Co je tu, Vácslave! oslovuje mladíka.

»Mně se zdá, že nám slečna Žanýnka umřela! Zabouchám ještě jednou!« i bubnoval se vší silou.

»Není nic platno, musíte pro zámečníka, pane Bavore, ale rychle!« volal shora pan doktor. »Přijdu hned sám dolů!«

Mladý Bavor již zmizel ze dvoru. Se všech stran se křižovaly otázky a odpovědi, vše mluvilo ale hlasem vždy jaksi stemnělým.

Pan doktor byl právě zcela k vycházce oblečen, sešel dolů, a sotva byl ustrnulé Josefince sdělil, že nemusí

stále ten hrnek v ruce držet, když mladý Bavor dostavil se tu již se zámečnickým učedníkem.

Zámek byl brzy odtržen a otevřené dvéře nebránily více vstupu. Okamžik nechtělo se jaksi nikomu dovnitř. Tu se sebral Vácslav a vkročil mužně, za ním hned pan doktor, mezi veřeje se vetlačily ženské.

Velký pokoj byl temný, až příšerný. Okna do dvora i na Petřín vedoucí byla hustě ověšena, a nedovolovala světlu vyniknout nad jakés šero. Vzduch byl starý, puchem a plesnivinou naplněný. Se stropu visely mocné, černé a prachem těžké pavučiny, po holých šedivých stěnách bylo několik tmavých obrazů, ovinutých prastarými a na prst zaprášenými umělými květinami. Nářadí tu nebyl sice žádný nedostatek, avšak vše jen přestárlé, staromódní, nesoucí na sobě znak, že se dlouhá a dlouhá léta ničeho neužilo. Na nízkém, špinavě žlutou peřinou pokrytém loži bylo viděť dvé zubožených, vychrtlých rukou a suchou, lysou hlavu. Vyhaslé otevřené oči dívaly se sklenně do výše. Starý, ošklivý a chundelatý černý pes přebíhal od hlavy k nohoum po loži a štěkal na příchozí zoufale.

»Kuš, Azor!« promluvil Vácslav dušeně, jakoby v tom vzduchu oddechnout se bál.

»Myslím, že je mrtva, pes by tak nevyl,« podotýkal pan doktor temně.

»Ba, ta už je na věčné pravdě! Bůh jí odpusť hříchy a odpusť nám všem naše viny. Oroduj za nás, svatá boží rodičko!« koktala Bavorová a bohatá slza kanula po líci.

»Když je v domě za krátko po sobě funus a veselka, bývá nevěsta šťastna,« podotknula malá paní hostinská strnulé Josefince.

Tato, na smrt ubledlá, náhle se celá zapálila, pak zase zbledla; obrátila se a odešla, aniž by odpověděla.

»Musíme ale nejdřív psa odstranit, — aby nás jen nepokousal — snad má v zubech již jed z mrtvoly,« mínil pan doktor a ustoupil o dva kroky zpět.

»Bude brzy venku,« mínil Vácslav a blížil se k divokému strážci mrtvoly. Pes, ač tu měl samé známé tváře před sebou, rozzuřoval se vždy víc a víc. S ohlušujícím štěkotem skočil k hlavě lože zpět, když se konejšící ho Vácslav blížil. Vácslav přikročil až k loži, vztáhl levou ruku k peřině a v tom okamžiku, když pes po ní skočil, chytil ho pravicí v týle a vyzdvihl ho do výše. Pes sebou vztekle házel, Vácslav ho ale držel pevně.

»Kam s ním?«

»Dejte mně, maminko, klíče od našeho dřevníka, vstrčím ho tam zatím do bedny,« a odcházel s vyjícím psem.

»Tedy prý je nebohá hundsfrajle mrtva?« zaznělo harašivým hlasem ve dveřích. V promluvivším poznáváme lysohlavého muže, jehož jsme byli na pavlači prvního patra spatřili. Lysé témě je pokryto až do opalisování ošumělým a vyrudlým cylindrem, jehož forma svědčí o celou řadu let co do módního času zpět. Slabé světlé vlasy na skráni jsou vodorovně přičísnuty k oku. Tváře jeho jsou opatřeny koží v mocné řízy se skládající, jako bývá u lidí zeschlých z dřívější mocné tloušťky; každá tvář jakoby byla vyprázdněným po cestě vakem. Postava je hranatá, s vpadlýma prsoma, s rukama jaksi bezvládně se klátícíma.

»Ano, mrtva!«

»Tedy jen honem s ní do kaple, ať nemáme mrtvolu v domě, nebo ať nám nepojdou výdaje!«

»Toho se nebojte, pane domácí,« odmlouval pan doktor, který se byl zatím probíral v škatuli na stole vedlé lože stojící a papíry naplněné, »nebožka sobě

zaplatí všechno sama. Patrno, že si připravila všechno na smrt a že se včera ještě v papírech svých probírala. Zde pod tou chundelatou spečenou vlásenkou našel jsem tento lístek, znějící Žanýnce co členu svato-haštalského spolku dekretářského a zde knihu strahovského »spolku lásky«. Dostane peníze na pohřeb, i má již také requiem zaplaceno.«

»Chudák hundsfrajle, a měla přec jen pensičku as osmdesáti zlatých ročně; můj syn jí psával čtvrtletní kvitance!« obdivovala se paní Bavorová. Patrno, že lidičkám těm platila »hundsfrajle« as již dávno co název pouze historický, nikoliv co nadávka.

»To dostane as padesát zlatých, pěkný příkrov a svěcené, pozlacené tabule,« mínila paní hospodská.

»A co je v těch ostatních papírech?« tázal se vrátivší se Vácslav zvědavě.

»Nic cenného. Patrně soukromé listy, několik desítiletí staré,« odpověděl zkoumající pan doktor.

»Půjčte mně je, může být zajímavo číst vzpomínky staré panny. Já si s nimi vylezu pak nad okap a přečtu si je tam. Dnes je pondělek, celý dům pere a pro zápach mydlinek a hrachu — při prádle se všude vaří hrách — nelze v celém domě vydržet jinde než na střeše. Novelista musí všechno číst a já chci být novelistou. Času mám dost, mám z úřadu dovolenou až do čtvrtka. — je-li pravda, pane domácí?«

»Jen ať žádný z těch listů neztratíte, dejte je zas všechny hezky sem!«

»Ale kdo upraví všechno?« tázal se pan domácí. »Měl byste se toho ujmout vy, pane doktore! Denn diese leute kennen's nicht!«

»Jen kdyby můj syn nebyl s tebou v úřadě, já bych ti řekla »kennens-nicht!« bručela Bavorová pro sebe.

»Nezbude as jiného!« mínil pan doktor dobrosrdečně. »Dojdu sám do konskripce, do záduší a na faru, — ale, pane Bavore, vy musíte hned pro fysika; až zde podepíše cedulku, přineste ji za mnou do kanceláře!«

Václav ochotně odkvapil.

»A já s paní hospodskou umyjem a upravíme mrtvolu. Prokážem jí poslední službu!«

»To jste hodný!« chválil pan doktor. »Ale já už musím jít!«

»Půjdu s vámi.“

Páni odešli.

»Co pak děláte, paní sousedko?«

»Rozjímám svět.«

»A co že se vám zdálo, paní sousedko?« tázala se dále hospodská. »Chtěla jste vypravovat —«

»Tak ano! To byl krásný sen! — Zdálo se mně, že přišel ke mně nebožtík můj otec, dej mu pánbůh nebe, už hnije přes dvacet let a když matka umřela před ním, neměl pokoje a chodil denně na hřbitov, až sám také umřel. Měl lehkou smrt. Ti se měli rádi jako děti! Jako bych je viděla, když oba nad námi dětmi plakali. Bylo to v té nouzi za francouzských válek a neměli nám co dát jíst —«

»Jak pak se jmenoval pantáta?«

»Šestnáctka — byl Nepomucký. Tak tedy najednou stojí jako přede mnou — u nás v krámě. Chci říct: »Kde pak jste se tu vzal, pantáto? on mně ale — byl celý bílý — podává plnou náruč tlustých buchet — dvacet tři, znamená to štěstí — a povídá: »Naverbovali mne na vojnu, musím jít!« Vojenské verbování má osmičku a znamená veselost. Obrátil se a šel —«

»To bude šedesát jedna, když se obrátil!«

»Věru, na to bych byla ani nezpomněla. Tedy 61, 23 a 8.«

»A dejme na ně celých padesát krejcarů, když je to tak živý sen, jak?«

»Mohly bychom.«

»Vyhrajem víc a pak — pan Václav a moje Márinka — má se to rádo!«

III.

V rodině pana domácího.

Již je čas, abych určitěji naznačoval dějiště a osoby. Při těchto visím na náhodě, jak která v průběhu začínajícího právě téhodne pošine se sama v popředí; o dějišti ale mohu hned říci, že to jeden z nejtišších domů tiché Malé Strany. A dům to stavby divné, jakých arci ještě více na nejpříkřejším svahu Ostruhové ulice. Dům má poměrně značnou hloubku, prostým průčelím svým dívá se v ulici Ostruhovou, kdežto zadní část budovy hledí do hluboké a mrtvé uličky Svatojanské. Tím svahem se stává, že zadní část vzdor svým dvěma patrům je přec nižší než jednopatrová část přední. Obě ty části nejsou budovami spojeny, zdi sousedních domů trčí mezi nimi do výše, ale slepě, bez oken.

V přední části lze z ulice vidět v levo krám hokynářský, v pravo hospůdku. Do prvního patra nechodí se schody z průjezdu temného, nýbrž musí se vejít na schůdky do dvora vedoucí, odtud v pravo po krátké pavláčce k točitým schodům, těmi nahoru zas na krátkou pavláčku, z ní do malé chodby. Patro to tvoří do ulice i do dvora jediný byt, obydlený hospodářským úředníkem,

žijícím na odpočinku zde se ženou a dcerou. Pan doktor, vlastně pan Josef Loukota, praktický amanuensis bez doktorátu, má u nich pokojík v podnájmu a musí skrz kuchyň do obydlí svého.

Točité schody jdou ještě o něco výš, až k půdě.

V pravo i v levo od schůdků dole jsou dřevníky. Dvorek je značně svislý. V přízemí zadní části domu je známé nám již obydlí nebožky slečny Žanýnky, vedlé něho schody do sklepa, vedlé těch zas točité schody do dvou, dlouhými pavlačemi opatřených pater a opět dál na půdu. V druhém patře bydlí Josefinka s nemocnou starší sestrou svou i s matkou, vdovou to po úřadníku panském. Byt jejich, taktéž celé, ostatně dost skrovné patro zaujímající, má okna do dvora i na Petřín.

V prvním patře bydlí pan domácí se svou rodinou již jsme byli už zběžně na pavlači spatřili. Učiňme zde slušným spůsobem přední návštěvu.

Kychyní, v níž spatřujeme nyní starou Bavorovou opět a sice u pracích necek co posluhovačku paní domácí, vkročíme do prvního pokoje. Nářadí je tu dosti jednoduché a nemoderní. V levo ustlané lože, pokryté pletenou přikrývkou, v pravo prádelník a vysoký šatník, zde onde několik sedadel, uprostřed kulatý, potrhaným tro hu a vybledlým kobercem pokrytý stůl, v oknech po šicím stolku a sedadle i podnožce, na stěně mezi okny velké zrcadlo na stěnách ostatních, zeleně malovaných, prázdno. Na prádelníku a zrcadelním rámci usadil se prach: avšak to neškodí, teprv druhý pokoj je pokojem parádním proto také říká Bavorová pokoji prvnímu jen »parádní vorzimmer«. V druhém, parádním tedy pokoji je na stěnách několik iluminovaných fotografií, a nářadí skládá se z piána, kanapé, stolu před ním, as šesti, bílými pokryvkami opatřených, v kruhu kolem stolu nastavených

sedadel a opět lože. Lože to je odestláno a povaluje se na něm holčice, druhá dcerka to domácí. Třetí pokoj je ložnicí rodičů.

U jednoho okna prvního pokoje sedí paní domácí, u druhého sedí slečinka. Matka je posud jen na polo oblečena, dcera posud jen ve spodničce, ač jde již na jedenáctou.

Paní domácí je dáma velmi ostrých tahů, obličeje až stlačeného a v špičatou bradu vybíhajícího. Má nasazeny brejle a šije velmi pilně na hrubém jakéms plátně. Černé, na plátnu vytištěné marky ukazují, že to prádlo vojenské. Slečna je, abychom vyjádřili se krátce, blondýnkou nejfádnějšího druhu. Její obličej činí ji matce podobnu, jen že ostrost tahů je trochu zmírněna a špičatá brada že má pro sebe alespoň jakýs ten půvab mladosti. Oči její jsou světle modry, vlasy nezdají se být husty, jsou ale posud v papiloty svinuty. Vidíme nyní, že je přec již značně přes dvacet let.

Košík se šicím náčiním stojí na okně a bílé, tenké jakés prádlo leží na sedadle vedle slečny. Červené, na prádle ležící klubíčko dokazuje, že slečna buď prádlo znamenat začala neb alespoň začít chtěla. Na uprázdněném stolečku, při každém pohnutí se kývajícím, stojí miska s kalamářem, vedle něho je otevřené album s rozloženými a popsanými pamětními lístky, před slečnou na podložených starých novinách jeden lístek bílý a na okně je po ruce rozložený sešit, popsaný samými německými verši. Slečna chce zajisté kus poesie na ten bílý lístek vkouzlit, ale je patrno, že nemá péro ještě dost připravené; zkouší je na pokraji novin, i pomáhala mu již všelijak, jak její inkoustem počerněné rty svědčí.

Matka vyzdvihla hlavu, pohledla k dceři a zavrtěla hlavou.

»To se ti té práce chce! — Slyšíš?«

»I vždyť budu!«

»Ty's byla v kuchyni, Matyldo, když ráno Loukota se k nám díval? To je vždy jeho ranní modlitba!«

»Co pak je mně do něho, ať se dívá!« odpovídala Matylda hlasem ostře pronikavým.

»No věř mně, že by mně byl vždycky milejší než ten nadporučík!«

»Mně ne.«

»Je také mladší a je hodný, známe ho už léta. Musí mít hezky peněz našetřeno!«

»Ale maminko, ty jsi fádní!«

»A ty's husa!«

»Co pak jsem ručník, že se pořád o mne utíráš? Nech mne přec dělat, co chci!«

»I vždyť já tě nechám, ty bys mi stála za zlobení!« pravila matka, odložila šití a šla ven do kuchyně.

Bylo patrno, že by slečně také za to nestálo, aby se zlobila. Rovnodušně položila sešit s verši před sebe, namočila ještě jednou péro a začala na bílý lístek klást písmenku vedle písmenky. Kladla je pomalu a s patrnou obtíží. Konečně byla první řádka dovršena, po slušné časové mezeře pak řádka druhá, třetí, až po půlhodinném namáhání skvěla se již celá sloka na papíru. Zněla věrně takto:

„Roszen verwelken Mirthe bricht
Aber wahrer Freundschaft nicht;
Wahrer Freundschaft soll nicht brechen
Bis man einst von mir wird sprechen,
»S i e i s t n i c h t m e r.

Čtveroverší bylo napsáno švabachem, emfatický konec latinkou. Slečna Matylda dívala se na poetické dílo své

velmi spokojeně, přečtla sobě verše ty dvakrát nahlas a podruhé pronesla krásný konec hlasem tuze dojemným. Pak začala podepisovat jméno. Napsala celé »M« a polovic »a«, v tom péro z nedostatku potravy selhalo. Slečna namočila znovu, přiložila ruku zas k podpisu a v tomtéž okamžiku byla vedle začatého »a« velká kulatá kaňka. Energicky zdvihla slečna lístek a slízla kaňku jedním rázem.

Patrno, že ji ta kaňka nespletla a že k vůli ní nezačne psát znovu: držela lístek proti světlu a čekala, až mokrý pruh nebude více mokrý. V tom však vkročila matka z kuchyně spěšně do pokoje.

»Baurovic jdou k nám — a ty nejsi ani ještě oblečena,« volala již mezi dveřmi. »Vezmi honem něco na sebe!«

»Co pak tu zase chtějí ty sůvy!« mrzela se slečna a schovala lístek ještě nedopsaný do podložky. Vstala a šla k posteli, na níž ležel bílý domácí živůtek. Paní domácí mezitím rychle sebrala své hrubé šití a hodila je do druhého pokoje za dvéře. »Valinko, teď nevstávej, jde sem někdo,« zavelela dovnitř a zavřela zas dvéře.

V kuchyni bylo již slyšet tázající se ženské hlasy. Slečna Matylda běžela na své místo a vzala červené klubko do ruky, paní domácí taktéž skočila k oknu a začala se v šicím košíčku hrabat.

Na dvéře se zaklepalo.

»Kdo to?« tázala se paní domácí.

Dvéře se otevřely a za nimi se objevily dvě ženské, k vůli dojmu jakoby se vstupem váhající.

»Ach — paní Baurová — Matyldo, podívej se, kdo to k nám jde!«

»Ale ale, to je radost!« zvolala dobrá slečna Matylda

a tleskala radostně. »Marie, ty's hodna, počkej, tak dlouho nepřicházet!« a obejmula vřele mladší z příchozích.

»Jen na skok jsme tady, frau von Eber,« vysvětlovala starší. »Jdeme nahoru k panu strýčkovi kanovníkovi a Marie nedala pokoje, chtěla vidět slečnu Matyldu. Proč pak nás tak dlouho nenavštěvujete? To je vidět, kdo o koho stojí, my přicházíme přece častěji, dnes jsme tu ale věru jen na skok. Povídala jsem Marii, že snad ani nepřijdem vhod, v pondělí, když se pere —«

»Ale toto,« odmítala paní domácí, »co pak to překáží, že se v kuchyni pere! Snad si ale přece u nás sednete?! Vida, děvčata se ani nepustí, ty se mají rády! Jen slečinku neudus, Matyldo!«

Podala dámám poblíž oken sesle. Starší z přišlých, velmi elegantně oblečených dam byla as padesátiletá, mladší byla as třicetiletá, mající ale v suché, matčině podobné tváři vzdor dvornému nyní úsměvu výraz již nevýslovné unavenosti. Jen oko mladší té dámy svědčilo o jakés pichlavé živosti a bloudilo pátravě po předmětech.

Rozmluva se zapředla a vedla se hned česky, hned zas německy, podle vzletu.

»Jen prosím, není-li tu nikde průvan,« mínila stará dáma sedajíc. »Moje zuby trpí tuze rheumou! — Krásné nebe nás dnes vylákalo, — slečinko Matyldo, to je dnes krásné nebe venku!«

»Já je vidím, je skutečně krásné, elegantní.«

»Velmi elegantní,« přisvědčila slečna Marie.

»Paní Ebrová snad už dnes šila?« ptala se zas paní Baurová a zdvihla se země ostřižek plátna. »To je přec — komisní plátno?«

»Ano, to je plátno — komisní plátno,« nutila domácí paní ze sebe v okamžitých rozpacích. »Naše posluhovačka, chudá žena, šije do komise, a když mně pere, pomohla

jsem jí trochu. Mně je jí líto, co se napíchá, než si asi padesát krejcarů za týden vydělá! Ten lid se musí dřít!«

»Ano, chudáci!«

»A co pak ty děláš, Matyldko! Ty vyšíváš známky do prádla? Ukaž, jaké děláš písmenky!« zapřádala slečna Marie hovor. »M—K? Ach, teď se pamatuji, vždyť já slyšela, že jsi nevěstou, to ti musím tedy štěstí přát!? Slyšela jsem, že je to nadporučík Kořínek? Sešla jsem se s ním u strýce jednou, znám ho trochu — máš ho ráda?«

Slečna Matylda se ani nezačervenala, naproti přítelkyni toho také není třeba. »Ano, odhodlala jsem se! Prosím tě, čeho pak se člověk dočká! On je hodný a má mne rád, nač bych taky zakysala?«

»Nevšimla jsem si ho dobře — mně se zdá, že je blondýn — nebo by to měl snad už šedivé vlasy?« mínila slečna Marie nevinně a zahrávala si s lístky pamětního alba.

»O, Kořínek není tak stár!« červenala se Matylda zlehýnka. — »On měl jen — povídal mně to už — v Štyrském Hradci vždycky tak nezdravé byty a ležel hlavou zrovna u vlhké zdi. On není opravdu tak stár!«

»Tedy se jen tak dělá, čtverák! Těm mužským není v ničem co věřit!«

»O, ten je prohnaný! Včera jsem se mu nasmála! Škádlila jsem ho, že tak mnoho kouří, a ptala se, proč. On mně odpověděl, že chce mít pysky už navykly práci, až začne jednou do opravdy hubičkovat. Der ist witzig!«

Slečna Marie prozrazovala nevinným zachechtnutím, že sdílí náhled o vtipu páně Kořínkově. »Ale proč šel tedy z řadového pluku k oděvní komisi, když je ještě dost statečný?«

»Chtěli ho poslat až do Dalmacie, dal se tedy přesadit z řadové služby proto, že ho už opouštěla paměť —«

»A nebyl by trefil pak až z tak daleka domů, chudák!« mínila slečna Marie soucitně.

»Nějakou chybu má každý muž a Kořínek má peníze!« rychle podotýkala slečna Matylda. »Otec jeho si jich vydělal ve francouzských válkách.«

»Ano, slyšela jsem, kupoval tenkrát zlámané nohy nebo co — ale tomu my děvčata nerozumíme!« dodala zas slečna Marie zcela nevinně. »Vida, vida, jaký ti to napsal krásný pamětní lístek« a čtla polohlasitě verše lístku.

Na lístku stálo:

Dein treues Herz und Tugend Pracht
Hat mich in dich verliebt gemacht,
Mein Herz ist dir von mir gegeben
Vergissmeinnicht in Todt und Leben.

W. Korzineck,
Oberlieutenant.

»Proč pak ale nevypsal celé jméno, jmenuje se Wolfgang nebo Viktor nebo jak?«

»No — on se jmenuje Vácslav, ale nelíbí se mu to. Říká, že se chtěl dát o každé kostelní parádě překřtít!«

»A zdehle máš celý cahier veršů!

»Půjčil mně Kořínek.«

»Aha, abys mu z nich také něco vypsala! To je pěkné! — Mamá, nepůjdem ještě?

Matky se byly rozhovořily o věcech domácích. »Půjdem, máš pravdu! Škoda ale, že nevidíme pana z Ebrů, nu arcif, on je v kanceláři! Ale, kde pak je můj malý andílek, má Valburga, není doma?

»Je, ještě však leží. Nechávám ji dopoledne vyležet, to prý je dobré pro hlas! Valinka bude zpěvačkou, no,

každý se jí diví. Jako čertík je do hudby, když vstane od piana, kouří se až z něho!«

»Ale já musím svého andílka obejmout, to by bylo pěkné, abych šla bez hubičky domů! Je tady vedle, je-li pravda?« a paní Baurová blížila se dveřím druhého pokoje.

»Ale vždyť tam nemáme ani ještě ustláno,« bránila paní domácí.

»Prosím vás, paní Ebrová, mezi námi! Vždyť je to u nás taky tak!« a již byla ve dveřích.

Nezbývalo ostatním, než aby šly za ní. Paní Baurová spatřila na podlaze hromadu komisního šití. Lehýnký úsměv přeletěl hubenou její tvář; ani však nemukla a šla rychlým krokem k posteli.

»Nechte mne — já nechci!« bránila se Valinka obejmutí.

»No, buď přece slušna, co pak je to!« kárala ji matka. »Ale co mne napadá! Ve čtvrtek večer máme tu u nás malý koncert, přijďte přec taky, paní z Baurů! Matyldo, domluv slečně Marii, aby ve čtvrtek zcela jistě přišla!«

»Přijdem, přijdem obdivovat se našemu andílkovi,« slibovala laskavě paní Baurová.

Druhý parádní pokoj byl tak veliký jako kuchyň a první pokoj dohromady, měl tedy také dvě okna do dvora. Slečny přistouply, vedouce se za ruce, k jednomu z nich. Viděli právě mladého Bavora, an ubíraje se ze Žanynčina bytu a drže chumáč listů v ruce kvapil k prvním točitým schodům.

»Kdo je to?« tázala se slečna Marie.

»Náš špaček, syn naší posluhovačky, hokynářky. Ale strašně nadutý, on nosí i kabát přes ruku!«

»Špaček se jmenuje?«

»Ne, Bavor, ale my mu přezdíváme špaček. Jednou nám ulít' špaček a papá myslil, že ho vidí na střeše. Když ale papá vylez' nahoru, nebyl to špaček, nýbrž cíp od kabátu mladého Bavora: mladý Bavor tam vždy na střeše studoval. Teď tam jde zas, podívej se!«

»On tedy studuje?«

»Ne: Teď je v úřadě u mého papá, ale papá říká, že z něho nic nebude, že prý by udělal nejlíp, kdyby skočil s mostu do vody jako svatý Jan.«

»Děvčata, děvčata, rozlučte se přec — vždyť už musíme jít, Márinko!« volala paní Baurová.

Slečinky se začaly objímat. Trvalo dlouho, než se nasytily hubiček, trvalo dlouho, než se konečně vykomplimentovaly všechny skrz pokoj, kuchyň až ke schodům.

Paní domácí se slečnou Matyldou zůstaly stát na pavlači.

»Slyšela's, Matyldo, jak se bála rheumy?« tázala se paní domácí, když paní a slečna Baurovy již scházely s prvního poschodí do dvora. »A nemá snad ani jediný pravý zub!«

»Ba že ne, děvečka jí myje zuby po obědě vždy zároveň s nádobím!«

Paní Baurová obrátila se u průjezdu a kývala ještě jednou na rozloučenou přívětivě rukou. Slečna Marie poslala slečně Matyldě ještě několik třepetavých hubiček. Pak zmizely v temném průjezdu.

»Bůh ví, po kolikáté již si znamená ta Matylda prádlo na jiného vždy ženicha a kolikrát už zas párala,« mínila slečna Marie, urovnávajíc sobě mantilu. »A snad bude pořád párat!«

»Což ale Kořínek? Viď, že strýc jednou o něm s tebou mluvil? — Co tomu říkáš?«

»Mhm — no!« mínila slečna Marie a vyhoupla se na ulici.

IV.

Monolog lyrický.

Bylo jitro a je nyní večer dne prvního. Je večer a na dějišti našem je jako v staroruské písni: »na nebi měsíc — v jizbě měsíc.« Po nebi táhne vysoko měsíc plný a tak jasný, že hvězdičky kolem něho vyhasly a teprv v světové dálce od něho bázlivě se rozsvěcovaly. Pyšně rozestřel měsíc světlý svůj plášť po zemi, pokryl jím vody řek i zeleň břehů, širý kraj i rozložené město, vlekl jej náměstími a ulicemi, kdekoliv vůbec místo nalezl, a spatřil-li někde otevřené okno jizby, hodil i do ní cíp zlatého pláště.

Také do jizby páně doktorovy vplynul otevřeným dokořán oknem a v pečlivě upravené, čistotné, ba elegantní jizbičce té byl dlouho pánem sám a sám a líbilo se mu zde. Políval květiny na květinovém stolku poblíž okna, že se zdály jakoby stříbrným jíním pokryty, položil se na bělostné lože, že se zdálo ještě bělejší, usedl do pohodlného křesla a svítil si na rozmanité náčiní psacího stolku, ba roztáhl se i po celé délce podlažního koberce.

Trvalo tak hezky dlouho do noci. Konečně cvakla klika, dvéře ospale vrzly a majitel bytu vstoupil.

Do stojanu u dveří se nalézajícího vstrčil hůlku, na stojan zavěsil slaměný klobouk a pak zamnul sobě pan doktor ruce. »I vida, vida,« bručel hlasem přidušeným, »máme tu návštěvu! Pěkně vítám, pane měsíčku, přišli jsme už na Letnice? Zdrávo všechno doma? A což — proklaté koleno!« zabručel hlasitěji, sehnul se a mnul sobě koleno. Obličej jeho, do měsíční záře nahnutý, jevil napolo rozmrzelost, napolo úsměv.

Vzpřímil se zas a počal svlékat se z kabátu. Když otvíral šatník, aby tam kabát zavěsil, zabručel znovu, avšak prozpěvuje sobě: »Doktor Bartolo — doktor Bartolo — doktor Bartolololo — lolo — lo — Bylo to »e« nebo »f« — ano, »f» to bylo — Bartololo — lolo — lolo —« Sňal mezitím se stojanu šedivý župan svůj, oblékl se do něho, opásal červenou hedvábnou šňůrou a kráčel volně a stále ještě »lolo-«kaje k otevřenému oknu.

»Ach, Josefinka asi už spí — pa, koťátko, nechala si něco pěkného zdát! Je to roztomilé kotě — a tak dobrosrdečna!« náhle se sehnul, mnul koleno zas, ale nezaklel tentokrát. Položil se do okna. »Byt mají dosti velký, ani ho teď nepotřebují. Zůstanem tam — jen trochu nového nářadí! — — No, matku a tu nemocnou Katušku budem mít rádi, jsou hodny. Takto nemá nikoho, — ten bavorský bratranec bude družbou, ovšem, Josefinka musí mít na svatbě družbu, to se rozumí — kotě! Odbudem to ve vší tichosti — Bartolololo — Co pak mně dnes sevillský doktor nejde ani s mysli, co je to! Bartolo — Bartolo — — nejsem tak stár a jsem zachovalý dost, zachovalý dost, oje! U mne není ještě »periculum in Morea«. Nepotřebuji se bát, že »hezčí, než jsem nyní, v celém svém živobytí více nebudu.« Bude to pro mne nové živobytí, budu spokojen, a když je člověk spokojen, omladne.« Zadíval se do kulatého měsíce. »Zdali pak se teď kotěti něco zdá! Jak pak by, takové dítě spí, jakoby je do vody hodil. — Já bych jí pošeptal, co by se jí zdát mělo!«

Obrátil se zpět a sňal se stěny nad květinovým stolkem kytaru. Postavil se s ní zas do okna a zkusil několik akordů. Dole ve dvoře zaznělo duté zavytí psa.

»Ach, Azor se jim odněkud vyškrábal!« pravil pan doktor zas k sobě, pověsil kytaru, zavřel okno a zastřel je.

Přikročil k psacímu stolku a rozžehl svíčku. Pak usedl do křesla. Když byl pan doktor sám, mluvil vždy polohlasitě pro sebe. A nyní pokračoval hned, kde byl dřív přestal.

»Jsem přece už dost stár, abych nebyl už dost hlup. V mém věku musí se taková věc odbyt rychle, ale ne příliš rychle, ne beze vší poesie. Můj plán je dobrý — proklaté koleno, musil jsem se přec jen notně drcnout!« Rozhrnul župan a prohlížel světlé spodky. Na pravém kolenu byly spodky rozraženy.

»Nové spodky!« bědoval rozmrzele. »To má člověk z útlocitu! Stáli v levo v průjezdě — jistě, že to byl Vácslav s Márinkou, kdo pak jiný — vyhnul jsem se v pravo a drcnul do manglu! Kletý Vácslav! — Tu známost mu ale musím zradit, je teprv praktikant, kam pak by to vedlo! — Škoda je ho, má talent, musí se mu to nechat, a nejlíp by bylo, kdyby mohl dostudovat. Když ale není prostředků! Musím mu také zradit to jeho básnění, nevede také k ničemu, ať se drží úřadu, když už je v tom! Až si přijde pro můj úsudek, řeknu mu, aby to všechno zahodil, že to nic není.«

Vzal s psacího stolku silný sešit papíru, i začal se v něm probírat. Měl v něm čítací známky a rozložil sešit u první z nich.

»Můj plán je hotov,« pokračoval v samomluvě, »potřebuji básní, sám jich nedovedu a tyto mně náhodou poslouží. Kdybych jich nevzal odtud, vzal bych odjinud, co na tom. Josefinka se toho nedoví, on také ne, na mou radu je zahodí. Tedy zítra pošlem první, prozatím anonymní, však ona uhodne! — Tahle bude první!«

I četl ze sešitu:

Ty's jako horská krajina,
jak její mladý, jarní čas!
Tvůj vlas jak tmavý, bájný les,
tvůj zrak jak živých bystřin ples,
po rtech a lících samý květ
a rozsetý slavíkův hlas —
jsi pro sebe již celý svět,
jsi jako horská krajina
hned mračna a hned jasna,
jsi jako horská krajina
jen pro poetu krásna!
O rci mně, zdaž pro píseň mou
máš ozvěnu ty vděčnou,
či zdaž jak horská krajina
máš v prsou skálu věčnou!?

»To je kluk! Zcela tak, jako u nás v horách, a já vím, že jaktěživ ani horskou krajinu neviděl, kde pak taky! »Les — ples,« dobrá! »Rozsetý slavíkův hlas« — to je přec jen trochu mnoho! Já vím co, podškrtnu hodně tlustě »jen pro poetu krásna,« — pro mne jako jenom, pro jednu osobu. Děvčatům pletou básně příliš hlavu! — A za týden druhou pumu, snad už s podpisem, dle potřeby! Tahle bude tedy ta druhá!

A četl dále:

Tvá tmavá pleť, Tvůj tmavý vlas
rozsily v dny mé dumný sen,
Tvůj žárný zrak, Tvůj mladý hlas
z mých nocí činí palný den!

O, moje slunko tmavé!
Rci, zda chceš býti v nočních tmách
mně světlo jasně žhavé?

Ó, měsíčku můj černý!
Rci, zda chceš býti v žárných dnech
můj klidný soudruh věrný?

»Ten to umí, hehe! Ten by spletl holek! Ale snad to psal na nějakou židovku, Josefinka není tak černa! — Nic neškodí, ona si toho nevšimne, jen když je jako sluncem a když to klinká! Ta báseň jí dodá! Samý žár a plamen! — Kdyby ale byla neslušně tvrdá, tedy ještě pak třetí, pak už nemilosrdně do toho!«

Obrátil několik listů a četl:

Což střelná rána do srdce,
což na tom, hned-li zajdu!
leč — vím, že v srdci zhynulém
též Tebe mrtvu najdu.

Což o bolestný okamžik
a o tu cestu temnou!
leč — ze srdce mně nemůžeš
a musila bys se mnou!

To má něco omamujícího, tak zastřelujícího do sebe! Děvče neodolá, když milenec hrozí zastřelením se. Ať je tak nebo tak, dáme Josefince na všechen spůsob také tu pilulku třetí. Utuží se v lásce — ale, jako kdyby to na mne hodil — musím už do postele — musím!«

Zazíval si upřímně a začal se svlékat.

»Nejhezčí je přec jen to: ze srdce mně nemůžeš a musila bys se mnou!« bručel mezi svlékáním, skládaje části šatstva v pedantickém pořádku na křeslo a pak na sedadlo vedle lože. »To chce jako říct, že ji má v srdci zavřenu, a kdyby se do srdce střelil, že by ji tam zároveň trefil, hehe, jak pak by ji tam netrefil, když je tam!«

»Ven ze srdce — dnes je teplo, nepotřebuji trepek« — bručel zas a zouval boty. Odkryl pokryvku, zhasil svíčku a ulehl.

Spokojeně si na loži oddychl.

»Bartolo — — achich! — ve mně — či ze srdce — mně nemůžeš — a —« a spal.

Dole na dvoře zavyl Azor. Po chvíli bylo slyšet, jak škrabe na Žanynčiny dveře. Jako by žalu přemoci nemohl, přece ale se bál někoho probudit, vyl a vyl pes přidušeně po celou noc.

V.

Starý mládenec — všeho štěstí vejlupek.

Pořekadlo.

Hospodářský úředník, u něhož pan doktor bydlel, jmenoval se Lakmus. Žil teprv asi tři léta v Praze a svého podnájemníka byl převzal od svého předchůdce v bytu tom.

Brzy po jeho přistěhování se do našeho tichého domu věděli všichni ostatní nájemníci, že mají Lakmusovic nahospodařené kapitály, že dostávají pěkné výslužné, deputát, a měli k nim úctu. Takto nebylo mnoho styku s nimi. Paní Lakmusová, hlava rodiny, nebyla tuze přístupna. Dožádána učinila sice, seč byla, dávala domácím ochotně napřed činži, kdykoliv toho požadovali, půjčovala ostatním mouky, másla ze zásob svých, kdykoliv jejich kuchyň toho náhle potřebovala, pozdravována děkovala, ba pozdravovala i sama napřed, do dlouhých řečí se ale nepouštěla. Proto ale nebyla právě mlčeliva, důkazy řečnické letory její rozléhaly se někdy otevřenými okny po celém domě.

Paní Lakmusová, ač také již přes čtyřicítku, byla ještě plna života. Buclatá postava její byla posud svěží, tvář její leskla se bez vrásek, oko její svítilo vesele, zkrátka vypadala jako bojechtivá vdovička, ač dcerka její byla také již dávno na vdavky. Slečna Klára, dvacet a několik málo přes to stará, nebyla jí podobna. Vytáhlá jako proutek neměla oblých, příjemných forem; oko její jasně modré hodilo se ostatně dobře k plným, plavým vlasům a na podlouhlých tvářích červenalo se ještě kus zdravého venkova. Slečna Klára byla ještě nepřístupnější než matka; domácích dcerka, slečna Matylda, proto také již dávno nevyhledávala žádného přátelství s ní.

Pana Lakmusa sousedé málo kdy spatřili jinde než v okně. Měl zlou nemocnou nohu, kteráž žádala pilného domácího ošetřování. Sotva že za několik měsíců jednou vybelhal se z domu; čas celý trávil doma, vyhlížeje buď z okna na ulici, buď se ošetřuje na pohovce, obalen ve flanely a mokré šaty. Pravili o něm, že popíjí mnoho vína; trudovitá tvář jeho tomu neodpírala.

Čas byl se již pošinul druhého dne našeho vypravování daleko k poledni, když pan Lakmus pracně se vyzdvihnul z křesla při oknu jizby, jež do ulice šla; byl v něm dopolední hodiny trávil, a pomalu se ubíral nyní k pohovce. Zde usedl zase, natáhnul nohu na pohovku a s netrpělivým jaksi povzdechem podíval se na velké, hlasně cvakající násklenní hodiny, které byly jako vše ostatní nářadí sice nenovy, avšak taktéž o jistém nákladu svědčící. Rafije ukazovala několik minut před dvanáctou.

S hodin sklouzl zrak jeho na Klárku, která u druhého okna pilně šitím se zanášela. »Dnes mně ani nedáváte polévku!« prál s mrzutým úsměvem, jakoby jen připomenouti chtěl, nikoliv pohněvati.

Slečna Klára pozdvihla hlavu, v tom však otevřely se dvéře a do pokoje vstoupila paní Lakmusová, nesouc kouřící se koflík na talíři. Obličej pana Lakmusa se vyjasnil.

»Jdi, Klárinko, do kuchyně zadělat na nákyp!« velela matka. »A dej si naň dobrý pozor, aby se ti doktor nevysmál!«

Klárinka vyšla. »Udělala jsem ti dnes vinní, ty věčné hovězí se musí znechutit, ne, mužíčku?« pravila paní Lakmusová přívětivě a postavila talíř před muže. Pan Lakmus zdvihl hlavu a podíval se jaksi nedůvěřivě na svou choť, jakoby mu ta šetrnost byla podezřelá. Patrno ale, že byl vždy k poddajnosti připraven, neboť místo další nedůvěry začal se ihned zanášet s poskytnutou mu lahůdkou.

Paní Lakmusová vzala sedadlo a postavila si je k stolu u manželovy pohovky. Usedla si na ně, položila ruce na stůl a zadívala se na manžela.

»Prosím tě, muži, co budem dělat s Klárkou?«

»S Klárkou? — A co bychom s ní dělali?« odpovídal pan Lakmus, srkaje polívku.

»Ta holka je už celý blázen, a nač by to bylo. Je celý blázen do Loukoty, víš —«

»Mně neřekla nic!«

»Co pak by tobě říkala, ale mně řekne všecko, je upřímna. Dnes v noci jsem musila ji vytáhnout z kuchyně. Slyšela prý tam doktora v pokoji něco tak pěkného říkat, že se nemohla hnout s místa. Jak ti povídám, ta holka je už celý blázen, a nač by to bylo. Ať si ho raději vezme, že ne?«

Pan Lakmus setřel sobě rukou pot, jejž mu byla silná polévka v krůpějích na čelo nasázela. »Je na ni stár,« podotknul po chvilce.

»Stár! Ty's také nebyl mlád a vzala jsem si tě!«

Manžel se ani nezamuk'.

»On je zachovalý, zdravý člověk a ani nevypadá staře a také není tak stár. Raděj jeho, známe ho, než čekat na nějakého flouska, zvlášť když už to s Klárkou nelze vydržet. Víš, že má několik tisíc zlatých a dovede ženu uživit, proč bychom mu dceru nedali, — že ne? — nu tak mluv přece!«

»Ale — kdo ví, chce-li ji —« odvážil se pan Lakmus zase podotknout.

»Nu to se rozumí, že mu ji nemůžeme vnutit, když nechce,» horšila se choť, »to by bylo pěkné! Promluvím si s ním — Klárka je hezka, vždycky se na ní směje, ona mu drží pokojík v pořádku a on má pořádek tak rád — myslím, že by mu tuze scházela a že si jenom nedůvěřuje, proto že už není — nu že není z mladších. Ovšem tak je to — však já to vyvedu!« kývala si spokojeně hlavou. Náhle ale ustala zase v kývání a naklonila hlavu ke dveřím. »Věru,« pravila pak zase, »on je dnes už doma — neobyčejně časně! Mluvil v kuchyni s Klárinkou, už ale vešel do pokoje. Musím do kuchyně — hned to bude spraveno!«

Paní Lakmusová vyběhla do kuchyně. Slečna Klára stála u kuchyňského stolu a mísila v nádobě těsto. Matka k ní přistoupila, vzala ji za hlavu a obrátila tvář její k sobě. »Začervenala jsi se jako růže,« pravila mírně, »a celá se třeseš — holka, holka! Nu jen se neboj, už bude dobře.«

Podívala se do malého nástěnního zrcádka, přitáhla si čepec, shrnula rukávy a přikročila k doktorovým dveřím. Zaklepala. Uvnitř se nic neozvalo. Zaklepala zase nyní silněji.

Pana doktora to dnes v kanceláři dlouho netrpělo. Byl roztržit, skoro mrzut, prochvíval ho jakýs nepokoj, polopříjemný, polotrapný. Chvěl se jakýms pocitem poetickým a kdo měl kdys v životě pocit ten, ví, že nelze v něm pracovat dle pravítka obyčejného života. Nejasná jakás myšlénka leze nám v mozku jako housenka sem a tam, lehtá a škrabe, rozčilí jednu čivu, druhou, třetí, až je celá čivní soustava v rozčilení. Není nic platno, musíme se vzdát práce, musíme veškeru pozornost soustředit na myšlénku tu, až se tato konečně někde pevně usadí a znenáhla v pevný kokon zapřede. Je-li slunko fantasie dosti teplé, pukne pak kokon a do světa vyletí motýl — báseň.

Motýl, skvějící se v barvách »horské krajiny«, byl panu doktorovi vyletěl hned ráno; pan doktor ho připevnil perem na růžový papír, vstrčil do papírového pouzdra, zalepil voňavou oblatou a svěřil městské poště. Ono rozčilení ale dostavilo se mu teprv později, vzmáhalo se však po příkladu pozdní lásky, až ho vyhnalo z kanceláře.

Loudal se pomalu domů. Když přišel průjezdem až ke dvorku, opominul se podívat dle dávného obyčeje svého nahoru k Josefinčiným oknům. Bylo mu, jakoby byl vyvázl z nějakého nebezpečí, když podivně nejistým krokem vešel konečně do kuchyně Lakmusových. Oddechl sobě, krev se mu počala proudit volněji a na Klárku promluvil s tak příjemně znějícím záchvěvem, jak před tím nikdy dříve. Nezdržel se ale dlouho, vešel hned do svého pokoje.

Zavřel dvéře. Hlava se mu chýlila k prsoum. Svlékl jako maně pravý rukáv kabátu, pak se zamyslil. Mimovolně ho to hnalo k oknu. Nevěděl, kdy ráno poslaný list as se odevzdá, má-li neb nemá-li jej Josefinka již.

Jakoby se bál nějakého trestu zůstal as na tři kroky od okna stát a díval se skulinou mezi oponou a okenním rámcem k protějšku. Náhle jím škublo, — na protější pavlač vcházel právě listonoš.

Skočil nazpět, v tom však zaslechl klepání na dvéře. »Dále,« vypravil namáhavě ze sebe a rozpálil se jako francouzská růže.

Dvéře se otevřely a v nich se objevila paní Lakmusová.

Pan doktor rychle chytal svlečený rukáv a na obličeji jeho zahrál sobě nucený úsměv stočený svůj rej.

»Snad vás nevytrhuju, pane doktore?« tázala se paní Lakmusová zavírajíc za sebou.

»I toto — pěknè vítám — drahá moje paničko,« koktal pan doktor, uloviv klátící se rukáv.

»Přišel jste dnes tak brzy domů, pane doktore, tak nad obyčej — snad nejste nemocen?«

»Jak to, drahá moje paničko?« tázal se pitomě v stálé své ještě duševní nejistotě.

»Ale věru —« pokračovala panička, přistoupla až k němu a položila mu ruku na čelo, »dovolte! Ne, pane doktore, vám opravdu něco schází. Jste rozpálen jako panna, snad —«

»Běžel jsem, já běžím vždycky — já už tak, drahá moje paničko —« koktal pan doktor.

»Snad nějaký obkladek?«

»I ne ne, mně není nic, pranic! Račte si přec u mne usednout, drahá moje paničko, abyste mně spaní tento —« pobízel pan doktor a vedl paní Lakmusovou ku křeslu. Paní Lakmusová usedla, pan doktor sedl na sedadlo naproti ní.

»Pořád mně jen říkáte »drahá moje«, jako bych byla skutečně vaše drahá,« usmála se panička tak koketně,

že by se jí byl pan doktor jindy podivil, »Nu kdyby nebylo muže — můj muž je skutečně dobrák — kdo ví! Tak ale vás už musím přenechat jiným a mladším,« žertovala dále.

Pan doktor se trochu usmál, nevěděl ale, co by řekl, a mlčel.

»Nemyslíte, pane doktore, že je to hezké, když má člověk někoho, komu může říci »můj drahý?«

»Inu ano — jak pak by ne — když se tak dvě srdce spletou — zvláště z jara —« namáhal se pan doktor.

»Ale — ale, jak to dnes mluvíte — vy jste čtverák! Kdo pak by se vám mohl divit, kdybyste pomýšlel! Jste v nejlepších letech, kvetete zdravím, byl jste hospodářský —«

Doktor vězel v trní. Myslil, že ví paní Lakmusová již všechno o tajné lásce, o Josefince, o básni. Rozhodnutím takovým se náhle vzmužil. »To alespoň sobě mohu říci, že jsem hospodařil i zdravím i penězi,« prál hrdě.

»To se rozumí,« chválila paní Lakmusová. »Vy můžete pomýšlet na zcela mladou!«

»Nu, starou bych sobě nevzal, je již příliš hotova, nelze ji učinit jinak, než jak ji již jiní učinili —« mínil pan doktor již opatrně. »Myslil bych ale jen na takovou mladou, která je hodna, poslušna, měkka, která by se člověku zcela ještě přispůsobila —«

»To se rozumí,« souhlasila paní Lakmusová, »jen na takovou! Nu a řekněte — ale upřímně, rozumíte, zcela upřímně — tak upřímně, jako byste třeba mluvil s matkou, jejíž dceru chcete —« a vzala pana doktora za ruku i zadívala se mu hluboko do očí — »řekněte, nepomýšlíte už na to?«

»Prozrazeno je prozrazeno, nač se stydět!« zpovídal se pan doktor upřímně. »Ano!«

»Ale vždyť jsem to muži povídala!« spráskla paní Lakmusová radostně ruce.

»Jak — pan Lakmus —«

»Inu toť! Kdo ví, bude-li ji chtít, povídal, považte si!«

»A proč bych ji nechtěl!?

»Ale já všechno věděla! Vy čtveráku, za matčinými zády, aby matka nevěděla!«

»Matka? Nač, když jsem myslil, že vůbec nikdo nic neví, ani dcera ne!«

»Dcera nevěděla, ale matky vidí všechno! Byla ta holka nešťastna! Celá spletena; ve dne mluví jen o vás, v noci mluví ze snů, já vám povídám, byla jsem také mlada, ale jakživa jsem to neviděla!«

Doktorovi se udivením otevřela ústa. Z oka mu hleděla nevědomost a rozpačitý, trochu samolibý úsměv.

»Ale je to dobře tak,« mínila zas paní Lakmusová. »S počátku jsem nechtěla nikoho v podnájem, teď jsem ráda. Klárka bude šťastna.«

»Slečna Klárka —« zadivil se náhle pan doktor a povznesl se ze sedadla.

»Jak vám povídám, celá zblázněná! Ale, to vám povídám, svatba musí být brzy: bydlíte u nás, lidé by si povídali, a nač taky čekat! Známe vás, vy znáte nás — víte, že máme boží požehnání, bude všem dobře.«

»Ale dovolte,« koktal pan doktor zas na novo a přecházel dlouhými kroky, »vždyť já vím, že měla slečna Klárka nějakého pana adjunkta venku —«

»Měla, ale už docela nemá. Oženil se, vzal si vdovu, mlynářku. Myslíte, že ho litovala? Pán bůh zachraň, už vás měla ráda, jakoby ji předělal! Já jí sice říkala: ale

nepomýšlej na to, pan doktor nebude chtít ohubičkovanou, ona však ne a ne! Nu to se rozumí, jeden milenec žádný milenec!«

Pan doktor nevěděl, co má dělat, paní Lakmusová ale pokračovala hned zase sama dále.

»Viďte, že nebudem odkládat? Máte všechny papíry beztoho pohromadě; viďte, doktore? Tak pořádný pán!«

Doktor potřásl hlavou. Paní Lakmusová rozuměla potřesení ve svém smyslu. »Tedy si napište všechny spisy, vždyť to umíte. — Dnes budete přec obědvat u nás?«

»Ne, ne!« vyhrkl doktor mocně ze sebe. »Prosím — zde jen!«

»Ale vy jste ještě jako mládeneček,« usmála se spokojená tchýně. »Klárka beztoho nebude moct vzít ani do úst, až ji to všechno řeknu!«

»Prosím vás pro boha, neříkejte nic, pranic, to vám povídám,« kvapil pan doktor rozhorleně.

Paní Lakmusové to bylo velmi k smíchu. »Kdyby nebylo rozumnějších,« pravila, »ráda bych viděla, jak byste se dostali ke konci. Jen si spořádejte tedy spisy, doktore. Nechcete už nic?«

»Ne!«

»Pa tedy, doktore!«

»Já se vám poroučím!«

Doktor stál uprostřed pokoje dlouho jako přimrazen. Konečně sobě z hluboka oddechl a hodil hlavou. »Nu tohle by bylo pěkné!« zabručel zlostně. »Ano, zřídím si spisy, nenadálá paní tchýně, ale ne pro vaši dceru, paní tchýně už zase na odpočinku! — — Nezbývá pomoci než u velkém spěchu! Zejtra druhou báseň, pozejtří třetí a pozejtří — ne, to je pátek, kdo ví, co by se stalo — tedy hned pozejtří odpůldne námluvy! Pak

honem jiný byt, nebo, ty můj bože, to bude pěkná cesta domů a z domova, — a pak« —

Nedomluvil. Dvéře se otevřely a sprovázena služkou vkročila zas paní Lakmusová, nesouc stolní přístroj.

»Vyndala jsem pro vás přístroj stříbrný, pane doktore,« pravila kladouc to na stolek, »nač bychom své stříbro pořád schovávali!« Přistoupila k doktorovi, položila mu ruku na rameno a šeptala polohlasně: »Já to Klárce už přece řekla!«

VI.

Rukopis a mračno.

V tomtéž okamžiku, co skončila kapitola předešlá, začíná kapitola nynější návratem pana Ebra, domácího pána, z kanceláře. Paní domácí, právě v kuchyni přikládáním do kamen zaměstnaná, téměř se ulekla z příchodu manželova. Přicházelť jindy teprv k třetí hodině odpolední, dnes byl zde hned po dvanácté a k tomu vypadal tak divně, jak ho snad již dávno neviděla.

Začínaje od ošumělého cylindru, který byl stisknut skoro až na samé husté a pichlavé obočí a zvadlé řízy tlustých kdys tváří hlubšími ještě stíny prorýval, bylo vše na něm jiné než z rána. Vlasy dřív rovně přičísnuté byly kolmo vyhnány pod cylindr, oko takto bezvýznamné snažilo se patrně něco vyznačovat, široká ústa byla pevně sevřena, tak že brada stála o něco výš, vpadlá prsa byla trochu vypnuta a pravá ruka držela skoro vodorovně jakýs podlouhlý svitek papíru, kdežto levá se zaklátila chvilkou jako ruka marionetty, když principál právě neví, co s ní.

Paní domácí pohlédla na něho, mžikem jí prolétla jakás myšlénka a ostrý obličej její se zdélil.

»Snad tě nevyhnali z úřadu?« pravila hlasem náhle ochraptělým.

Manžel pohnul trochu hlavou, jakoby se ho takové oslovení co nejprotivněji dotklo. »Dojdi mně pro Bavorovou!« pravil hlasem trochu ztemnělým.

Jindy by as sotva byla snesla paní domácí odpověď tak nepřímou, výminečné vzezření manželovo působilo ale také na ni a kyselost neměla času vyvinouti se. Vyhlídla z okna. »Zrovna jde sem,« pravila spatřivši sestupující do dvora Bavorovou.

Pan Eber vstoupil do pokoje. Postoupil až do prostřed ku stolu a zůstal zde stát. Upřel oko na stůl jaksi jen proto, že vůbec někam dívati se musil, nesejmul klobouku, neodložil svitku — patrno, že byl upraven na dojem, o kterýž se připraviti nechtěl a nemohl.

Slečna Matylda zadívala se udivena na otce. Honečně vypukla v hlasitý smích. »Ale, tatínku,« zvolala, »ty vypadáš napnutě jako holub, když se nažere vikve!«

Jen lehce sebou pan domácí pohnul, ale zračila se v tom nejvyšší nevrlost.

V tom vsak otevřely se již dvéře a vešla paní domácí, za ní Bavorová.

»Tady je — řekni jí tedy, co jí chceš!« podotkla paní domácí.

Pan domácí napolo se obrátil k příchozí. Zrak jeho zakotvil se v zemi, ústa se rozevřela a začal hlasem slavnostně monotonním: »Je mně líto, paní Bavorová, ale nemohu pomoci — ode mne to už nezávisí! S vaším synem bude zle! Ano zle! Je lehkomyslný, je nedbalý, je všechno! Teď je zle! Opovážil se něco napsat o celém úřadě, něco hanebného o nás všech, ba i o panu pre-

sidentovi! — Ano! A psal to v kanceláři a měl to tam v šupleti, a když šel teď na dovolenou, nechal to tam, a našli to tam, je nedbalý, ani klíček si nevytáh'. Začli to číst, je to české a hanebně psáno. Pan president ví, že umím nejlíp česky, i dal mně tu hanbu do referátu. Jsou prý tam věci strašlivé, nevím — nevím, může se stát i nejhorší, jste matka, měl jsem za svou povinnost, buďte na všecko připravena! Ženo, dej mně do pokoje lavor, čerstvou vodu k pití, nikoho mně tam nepouštěj, leda by přišel někdo z úřadu, ani k obědu mne nevolej, až přijdu sám. S bohem, matko!«

Paní Bavorová byla bleda jako stěna; ústa se jí chvěla, oko rozpalovalo. »Pro pána boha, prosím, jemnost pane, jsme chudi —« vykřikla teď pronikavě.

Pan domácí přerušil ji odmítavým kývnutím ruky »Nemohu a nesmím! Už je pozdě a všechno ztraceno! Povinnost je povinnost, spravedlnost musí být! To by bylo pěkné, aby kluci — no! Teď nemám více času!«

Učinil několik drobných nucených kroků a zmizel do druhého pokoje.

Zavřel za sebou vážně dvéře, zakýval se ještě jednou v pravo v levo, pak teprv odložil klobouk. Přikročil k psacímu stolku a položil svitek opatrně naň, jako by se bál, aby se mu nepřelomil.

Jindy, přišed domů, uvolnil sobě v šatu; dnes upravoval se ještě více a jako by slavnostně před zrcadlem. Pak prohlédl všecka péra, oprášil podložku a přešoupnul sedadlo několikráte, než sobě usedl.

Když konečně vzal svitek do ruky, aby jej rozbalil, vytáhl obočí až na samý vrch čela a oko jeho sledovalo opatrně každý záhyb papíru.

VII.

Kousky zápisků praktikantových

Jsem s prací hotov, co mám dělat! Odevzdat ji ještě nesmím, až zítra, vždyť mne za první práci vyhubovali, že ani nemůže být dobra a že musí být povrchní, když jsem s ní tak brzy hotov.

Budu si psát feuilletonky z úřadu, obrazy každodenního žití, fotografie a biografie těch pánů a pánů kollegů a představených, blesky bureaukratického života a praktikantské písničky. Anglický satyrik psal cestopis o cestě vykonané po vlastním psacím stolku; já se rozjedu šíř, zabočím na všechny stolky sousední, rozjedu se po celé říši našeho pana presidenta, popíšu zemi i lid. Jen zdali ten lid dá příležitost k pikantní satyře! Proč by nedal! K satyře se nehodí jen zcela rozumný nebo zcela hloupý člověk; satyra na tohoto by rozplakala, na onoho by sobě musela zajít se stanoviska sférického a zkysala by v dokazování, že naproti věčnosti a všemumíru je vše směšno, co děláme.

Tamhle na toho ulízaného pana akcesistu nebudu musit přijít s filosofií sférickou, jen tak s pramalým zrcádkem, do něhož se tak pilně dívá. Je ke mně přívětiv, ptalť jsem se první den po něm, kdo je ten »krásný« pán, a on mne zaslech'. Ale ti ostatní — jak pilně píšou, jak pracují! To jsou tváře, to jsou hlavy, to jsou oči! Ani by se to k jinému člověku nehodilo než k úřadníkovi, všechno dle předpisu! Je na těch obličejích vidět, že je »duševní« jich práce nenamáhá a že ani jedinou jich myšlénku nenapadne, aby se povznesla nad úřadní normale. Je jim to patrně jedno, vyšlapují-li

akta aneb užije-li se jich jako v Banátě tahounů, aby vyšlapávali obilí! Krok za krokem a vždy dle míry! Nu snad jsou mezi těmi duševními tahouny přece nějací trojanští koňové: zevnitř dřevo a uvnitř Řekové. Otevřem si je!

Jen pan rada sobě přeje odpočinku a čte noviny Teď je odložil —

— — — — —

Ten se na mne podíval, když jsem ho prosil, aby mně také noviny ku přečtení půjčil! Nepromluvil ani slova, ale já jen hořel a studem se mně až oči zalily, když jsem zase k svému stolku zasedal. Neviděl jsem ničeho, ale cítil jsem, že jsou ústa všech přítomných ustrnutím otevřena nad tou smělostí praktikantovou!

* * *

Kéž jsem zase v koleji s tou nadějnou vyhlídkou na všechno ve světě a na nic! Tady se mně vyhlídka ouží, nevím — nevím, jak vysoko to přivedu!

Co stylistickou zkoušku dali mně první den úkol, abych popsal city při pohledu na lokomotivu. Zapřáh' jsem před lokomotivu Pegasa a vyjel jsem sobě směle do říše lidských pokroků. Pan president prý vrtěl tuze hlavou a řek', že jsem divný člověk.

Ještě jsem s nikým nemluvil a už jsem zaslech', že mně říkají »Svornostr«. Na všechen způsob půjde to z tuha! Kéž jsem zase v koleji! — Nejde to ale!

* * *

To je vzduch! Prometheova hlína voněla prý lidským masem, tady ti lidé zavánějí hlínou, ale ne mastnou.

Strašní lidé! Jsou asi tam, kde jsem byl co malý hošík, když jsem ještě špačka tlouk' a německé myši za

nožičky tahal. Tenkrát jsem četl německy psaného Robinsona: »insel«, myslel jsem, že je totéž co »inslicht«, a přece se mně to líbilo. Ti lidé zde mají podobně světlý názor o celém světě a svět se jim přece líbí. Myšlénky považují za státní monopol jako sůl a tabák, To jsem si dal s trojanským koněm; zevnitř dřevo, uvnitř dřevo, tluč do toho, jak chceš, nic než dřevo!

Včera jsem jim řek', že pařížské dámy nosí péra z brasiliánských opic, předevčírem jsem jim řek', že arcibiskupský slavnostní kočár je stavěn podle ekypáže svatého Eliáše, zítra ustřihnu Azorovi kus chlupů z ocasu a řeknu jim, že jsou to ty vlasy, které sobě trhala Isis, když umřel Osiris.

Mají mně za nesmírně učeného a baví se rádi se mnou. Ale neodvažují se vůbec bavit před panem radou, leda když pan rada udělá vtip, kdežto pak nastane všeobecný tělocvik v smíchu. Když ale pan rada vyjde na chvilku ven, začne hned všeobecné »hejbejte se, škatule«, a každá tvář se rozšíří a každý ponížený hrb narovná. Patří to k dennímu pořádku a tajně vytahují hodinky, nevyjde-li již ve všem pravidelný pan rada .

* * *

Pověsť o mé učenosti šíří se dál a dál. Dovedl jsem přečíst kyrilikou psaný přípis srbský, to je ohromilo. Pan rada pátého oddělení mimojda mně zaklepal na ramena a povídal: »Všechno se může někdy potřebovat, držte se ale praktického!« Ten pan rada těší se pověsti, že umí psát. Vydal prý také nějakou knihu, myslím že onucologii, totiž návod, jak nejpraktičtěji onuce na noze skládat.

* * *

Takového něco jaktěživ více nespatřím!

Pan president přišel do našeho oddělení pro nějaký akt. Vystoupil jednou nohou sám na žebřík a když ji zas sundal, vstoupil na nohu pana Hlaváčka. Starý ten osel nechtěl ze samé úcty říci panu presidentovi, že mu stojí na noze. Připadal mně jako druhý Laokoon; v jeho tváři byla nesmírná bolest a přec nezmizel z ní povinný, akademický úsměv nízkého úředníka. Konečně spozoroval pan president, že někdo těsně za ním stojí; chtěl se na neslušného obořit, tu ale viděl, že nemá pod sebou cíp aktového balíku, nýbrž jen poníženou cizí nohu. »Ah pardon!« řekl s milostivým úsměvem. Pan Hlaváček se ale belhal ku svému stolku, usmívaje se v bolestech svých velkých, pravý vzor ušlechtilé dojemné plastiky. Ostatní mu jistě záviděli; kdo ví, kdy mu to prospěje!

* *
*

Pan president se mne račil zeptat, nemám-li žádné sestry. Porozuměl jsem tomu starému mládenci, — ale počkej, ta otázka ti bude drahá! Vždyť já vím, pane presidente, kde račíte holdovat lásce; nejkrásnější ze všech akcesistů mně to řekl! Je prý opravdu hezká, ta vaše milenka: snad bude o to pro mne hezčí, oč já jsem mladší vás. Až ji uvidíme! Nebude-li pro nás, snad bude pro pana akcesistu, který se má za samého Narcisa. Něco se stane!

* *
*

Pan president račil nás všechny svolat k sobě do presidiálního svého pokoje. Bylo nás mnoho co do kusů a před námi stáli páni radové v polokruhu. Páni radové špitali mezi sebou, my ostatní, učinivše každý zádům

páně presidentovým slušnou poklonu, stáli jsme bez pohnutí.

Pan president seděl a psal, dlouho sobě nás nevšímaje. Vedle mne stál druhý exemplář praktikantské mé mizerie, v dosti slušném a lidském vydání. Řekl jsem mu nějaký vtip do ucha, už nevím jaký, jistě ale špatný, neboť se ani nezasmál. To mne dopálilo, opakuju mu vtip a sprovázím ho zalehtáním. Garnitura mého vtipu působí, soupraktikant vyhrkne jako raketa — všeobecné ustrnutí, nejvšestrannější opštkování — pan president vstává.

Vstal, postavil se a mluvil;

»Dal jsem si vás zavolat, abych vám řekl, že děláte slohem svým hanbu našemu úřadu u všech vyšších instancí. Jeden rodí samé slony a druhý samá půlčata, prostředně a tedy slušně dlouhou a vypracovanou periodu jsem od vás nečetl již mnoho let, vlastně nikdy. To pochází z toho, že píšete pořád dál, aniž byste myslili, nebo zas, že vás každá myšlénka ihned omrzí, žádná vážnost, žádná opravdovost. Pak ale je také vidět, že ani neumíte německy, a já vám řeknu, proč neumíte: proto, že žvatláte pořád a pořád česky! A proto zde mocí svého úřadu zapovídám, aby nikdo neodvážil se v úřadě slůvka po česku promluvit, i radím každému co přítel a představený, aby rovněž se choval i mimo úřad a aby hleděl pilným čtením sobě sloh svůj zlepšit. Jděte zas ku své práci, pánové, a pamatujte sobě, že nikdo nepostoupí výš, kdo nebude mít sloh!«

Nastalo kruté polování po celém úřadě i obcházel pilně každý od muže k muži, aby sobě opatřil potravy z kuchyně německé. Kdo měl doma nějaký starý ročník »Bohemie«, byl považován za něco.

Rozmluvy české přestaly. Leda že dva zcela důvěrní,

z nichž jeden ví, že druhý není udavačem, slůvko po česku sobě řeknou na chodbě nebo v mrtvém archivu. Připadají mně jako tajní šnupáci.

Já mluvím po česku dál a hlasitě, všichni se mne štítí.

* * *

Je konec prvního aktu dnešní úřadní činohry. Pan rada vyšel jako Molierův »Le malade imaginaire« na konci prvního aktu vychází. Zábava v meziaktí.

Rozprava u stolku v pravo ode mne:

»Dnes máme pátek, už se těším na knedlíky, moje žena je dělá, že se jen rozpadávají.«

»Maso nemíváte v pátek?«

»I ano, půl libry pro všechny jako vždy. Co bychom vařili! My světíme jen největší posty a pak si popřejem ten kousek ryby. Aspoň jednou za čas kousek ryby slouží ku zdraví!«

»Takhle kousek černé s knedlíkem a kousek smažené! Pro děti — vy arci nemáte dětí — musí být něco z mouky. V loni poslala nám švakrová kopu hlemýžďů, žena je udělala šlampet.«

»Že se o postu jedí divoké kachny, tomu rozumím, žijou ve vodě; ale hlemýžď leze přec po zahradách!«

»Nechal jsem si říct, že jednou byli hlemýždi jenom ve vodě. Ostatně lezou tak, jakoby plavali, a jsou němi jako ryby, to to bude! — Ale to je divno, že ryby nejedí žádné maso, ony to vědí, že samy jsou postním jídlem!«

Rozprava u stolku v levo ode mne.

»Pan president má pravdu. To jsou beztoho samí blázni! Ne, co se ti lidé namluví hloupostí! Němčiny potřebujem a dost, jak pak bychom psali! A kdo chce děti nechat trochu frančtiny naučit, dobře!

»Nemůže jim to škodit!«

»Moje dcera by nepromluvila na ulici česky za žádnou cenu. Když se někdy zapomenu a na ulici na ni jen slovo česky promluvím, hned se začervená a řekne mně: »Ale papá, ty na sebe pranic nehledíš!«

»Ano, ano, tak je to!«

»Ondyno jsem četl v novinách, že chtějí nalézt nějakou řeč universální. To je pitomost!«

»Pánbůh by to ani nedovolil!«

„Ať se naučí každý německy a je to!«

»Ba!«

Dveřím nejbližší zahvizdne »pšt!« Vše je hned u svých stolků.

Pan rada vkročil s rozepjatou vestou.

»Zdá se mně, že puknu, jak tloustnu,« praví, »musím buď k doktorovi nebo k babičce!«

Tělocvik v smíchu.

* * *

Kde je taková duševní chudoba, musí být také chudoba hmotná. A je!. Podivil jsem se, jaký ti lidé žijou život povrchně klamný, uvnitř bídný.

Snad dvě třetiny z nich mají gážovní archy u žida, jenž jim prvního dá z milosti, co chce. Chodí k nám baba rohlíčkářka, té prvního zaplatí a druhého od ní zase na dluh berou. Ještě nikdy jsem neslyšel, že by byl jeden druhého k návštěvě zval; nejspíš že se stydí za domácnost svou.

Člověk porozumí pak ledačemu!

* * *

Dnes jsem dostal presidiální přípis, abych sobě dal ostříhat trochu dlouhé své vlasy. To bych byl blázen!

Mám teď spojence. Nejkrásnější ze všech akcesistů začal se mým návodem podpisovat Wenzl Narcis Walter. Jeden takto okrášlený akt dostal se do rukou pana presidenta a ten na nejkrásnějšího přiletěl. Prál mu, aby dojista zanechal všechny takové hlouposti a raději pilně pracoval, že prý beztoho leností až smrdí. Narcissus poeticus a smrad!

Však já vím, co panu presidentovi u spojení s nejkrásnějším nevoní. Je to ten chodník pod jistými okny!

* * *

V důvěře, že mne pan Eber neprozradí, vylhal jsem si dovolenou. Řekl jsem, že mně babička, po níž dědit mám, k smrti stůně.

Pan rada mně dovolenou sice dal, podotknul ale přísně, že by praktikant ani neměl mít babičku.

— — — — —

VIII.

Při pohřbu.

Je s poledne dne třetího, středy, a dům se připravuje, aby vypravil a sprovodil mrtvolu staré Žanynky.

Na stinném dvoře stojí na marách černým suknem pokrytých jednoduchá sice, avšak dosti pěkná umrlčí truhla, černě a leskle natřená, s čtyřmi medvědími, pozlacenými pazoury. Na víku je pozlacený kříž, kolem něho rozkládá se zelený myrtový věnec, s něhož visí široká bílá stuha. Ku každé podélní straně mar jsou pro ozdobu přistaveny černé, as dvě stopy vysoké a čtyrhranné ta-

bule, na nichž vypuklé, stříbrné ozdoby figurové, znaky to pohřebního bratrstva.

Vyjímaje pana Lakmusa, jenž se dívá z okna hořejšího, a Josefinčinu nemocnou sestru, jež stojíc na podnožce hledí přes zábradlí druhého patra, jsou všichni nám již známí obyvatelé domu dole na dvoře shromážděni a všichni jsou v obleku slavnostním. Mezi nimi spatřujem tváře několika nám zcela neznámých pánů a paniček. Není právě mnoho ostrovtipu potřebí, abychom na jejich chladně opravdových a zvykově napnutých tvářích poznali, že jsou to příbuzní Žanynčini. Síla žen a dětí ze sousedstva stojí po dvoře a na schůdcích.

Právě byl přišel kněz s kostelníkem a ministranty, a modlitby začaly. Skoro až u dveří Žanynčina bytu stály podle sebe Bavorová a paní hospodská. Hned první slova monotonního recitativu pohřebního pohnula Bavorovou tak, že se jí oči zalily a zčervenalá náhle brada se chvěla v upřímném pohnutí. Paní hospodská dívala se chladně: bez ohledu na slzy své sousedky náhle se k této sehnula a začala rozkládat.

»Ti se přihnali jako židé na licitaci! — Nikdy se o ni živou nestarali, teď honem přiběhli pro dědictví! Pánbůh jim je požehnej, však my bychom jim nebyly ničeho ukradly, a nemusili zavřít všecko a máry postavit na dvůr. Dali vám něco z pozůstalosti za vaše služby? že nedali?«

»Ani nitku!« šeptala Bavorová chvějícím se hlasem. »A nedají!«

»Já také ničeho nežádám. Dej jí pánbůh nebe, já jí posloužila z lásky křesťanské.«

Modlitby byly skončeny, rakev vykropena. Černý »bratr« sebral ozdobní znaky, obecní sluhové chopili se rakve a vynesli ji průjezdem ven na ulici.

Za pohřebním vozem stálo tu několik fiakrů. Do prvních vlezli příbuzní Žanynčini, do ostatních paní domácí, pan domácí a slečna Matylda, Josefinka se svou matkou, do posledního paní Lakmusová a slečna Klára. Paní Lakmusová zavolala pana doktora, aby přisedl k nim, a že bylo ve voze místo pro jednu ještě osobu, rozhlížela se, kdo ještě místa vyhledává.

Stáli tu ještě pohromadě paní hostinská, Bavorová a Vácslav.

»Paní hostinská, paní Bavorová,« volala paní Lakmusová, »přisedněte si některá k nám!«

Obě se hnuly zároveň k vozu. Paní hostinská pohledla kosou na Bavorovou. Obě přistoupily k vozu zároveň a chtěly nohu vyzdvihnout na stupátko. To bylo paní hostinské již příliš mnoho. Chytila rukou kliku dvířek a obrátila se v zlostném udivení: »Nu já jsem snad přec měšťanka?!« pravila ostře a vstoupila do vozu.

Bavorová zůstala mimovolně stát. Myšlénky se jí zarazily. Vácslav to byl vše pozoroval a slyšel a přistoupil k matce. »Maminko,« pravil hlasem nuceně pevným, »my dva půjdem spolu za vozem, beztoho by sic nikdo nešel! A u brány můžem si vzít drožku, budem-li chtít až na hřbitov s sebou!«

Od včerejšího úředního sdělení pana domácího nebyla matka na syna ani promluvila. Teď jí nechtělo slovo z úst, avšak jen okamžik trval zápas, pak přisvědčila: »To se rozumí, že půjdem! Mně nesvědčí jízda a drožku si nevezmem. Budeš-li chtít s sebou, nadejdem si od brány ke Košířům pěšinou. Já ji doprovodím nebohou pěšky, udělala jsem jí v životě mnoho dobrého a posloužila jsem jí po smrti. Proč bych jí neobětovala několik těch kroků z lásky křesťanské!«

»Tedy se zavěste!« pronesl Vácslav hlasem měkkým, podávaje jí rámě.

»I já se nechci po pansku vést — ani neumím!«

»Vždyť to ale není po pansku! Budu vás jen podporovat, cesta je daleka, jste unavena pohnutím — zavěste se přec, maminko!« Vzal jí ruku a zavěsil sám do svého lokte.

Pohřební vůz se pohnul. Za ním šel jen Vácslav s matkou. Vácslav kráčel pyšně jako po boku vznešené kněžny. Bavorové bylo tak volně, že by ani vyslovit nebyla dovedla. Zdálo se jí, že sama vystrojila celý pohřeb Žanynce nebohé.

IX.

Další doklad pořekadla.

Večerní hodina letních »táček« blížila se. Denní světlo bylo sice ještě bílé, ale již se zdála to být bělost zneháhla a opatrně se blížícího spánku. Lidé se takřka nehýbali, byl právě tak okamžik, kdy práce již ustala, chuť k večerní rozpravě a zábavě ještě se nedostavila.

Pan doktor seděl u psacího svého stolku. Na jeho tváři jevila se opravdová zamyšlenost. Přemýšlel o něčem vážném a chtěl patrně něco vážného vykonat; pošupovalť kalamář hned sem a tam, překládal péra s pěknými kostěnými držátky, prohlížel opět a opět pružné jich nožičky. Teď otevřel šuple a vyndal z něho půl knihy tenkého papíru. Sňal jeden arch, držel jej chvilku před sebou ve vzduchu, konečně se pootevřená ústa jeho otevřela dokořán, hlasité »ano« vyplynulo z plných prsou, a pan doktor složil arch úřadně podél ve dví.

Patrno, že to byl vážný čin a že stál namáhání, neboť pan doktor hned na to vstal a začal se jaksi v odpočinek procházet pokojem. Chodil jím divně, jako by se motal, někdy dva kroky ku předu a jeden na zad, při čemž hlava hned skleslá na prsou, hned zase s vynucenou smělostí se vztyčila.

»Ano,« vydechl při tom zase ze sebe. »Když to má být — a být to už musí, ať jde všechno co nejčerstvěji! — Jsem v takových klepetech, že třeba rozhodného spěchu. O, ta stará Lakmusová by mne nepustila — a Klárka taky ne — hodná holka — rozhodl jsem se ale! Tady už nemohu zůstat, vše musí být vyřízeno v několika dnech. — Zítra donesu třetí báseň osobně k Josefince. Zapředu hovor, dám jí báseň ku čtení, budu pozorovat každé zachvění se svého koťátka, pak to hned doděláme. — Úřadní zadání napíšu si ale dnes — hned — jsem v tom humóru —«

Pan doktor zahalil se v župan a otočil šňůrou, jako by se před zimou chrániti chtěl. Usedl rozhodně k stolu, namočil péro, zavířil jím několikráte na svršku archu, pak je spustil, a na papíru začernalo se obrovské, krásně točité »S«.

Hned nasadil zas dál a písmena se kladla hbitě a správně k druhé. Psal, jak následuje:

»Slavný magistráte královského hlavního města Prahy!

V úctě podepsaný oznamuje, že ve stav manželský vstoupiti hodlá s pannou —«

Zadíval se na to a zavrtěl hlavou. »To nejsou brejle — tmí se, zandám okna a rozsvítím!«

V tom zaslechl lehké klepání na dvéře. Rychle chytil pan doktor nepopsaný arch papíru a položil jej na začaté písmo. Pak vynutil ze sebe slabé: »Vstupte!«

Do dveří vkročil Vácslav.

»Nevytrhuju, pane doktore?« a zavřel za sebou dvéře.

»I ne — jen dál —« mručel pan doktor v rozpačitém ochraptění náhlém, »chtěl jsem sice právě něco začít — ale jen si sedněte! — Copak mi nesete?« Otázku tuto položil tak ze zvyku a bez vztahu k papírovému závitku, jejž Vácslav v ruce držel; nebylť sobě vůbec pro rozpačitou mlhu před očima Vácslava důkladněji posud všimnul.

Vácslav usednul. »Nesu vám, pane doktore, něco pro chvíle rozechvělé, ač budete-li tím chtít nervy svoje ukojit. Je to novelistická šumivka, totiž nešumí snad duchem, ale může ukonejšit jako šumivka. Jednoduchá myšlénka, snad až chudá, ale původní provedení — mně se hnusí užívat posud běžných novelistických forem i předmětů. Uvidíme, co tomu prvnímu novelistickému pokusu řeknete —« a položil závitek na stolek páně doktorův. Každý pohyb Vácslavův byl mladě svěží.

»Vy si pořád hrajete — nu, jste mlád!« usmál se pan doktor. »A jak se máte, pane Vácslave?«

»Teď zle a mám naději, že bude hůř! — Vyženou mne nejspíš z úřadu — přišli na jakés zápisky moje, v nichž jsem pana presidenta satyrisoval. Pan domácí má moje vyhnání v referátu.«

»Nešťastný, neopatrný mladíku!« spráskl pan doktor ruce. »A co hodláte dělat?«

»Co hodlám dělat? Nic! — Stanu se spisovatelem!«

»No — no — no!«

»Později bych tomu beztoho neušel — myslím, že jsem už dozrál! — Či míníte snad, pane doktore, že nemám dostatečného talentu?«

»Na velkého spisovatele je třeba velkého talentu, a malí spisovatelé našemu národu nepomohou. Malí jsou

jen svědectvím duševní naší nedostatečnosti, zeslabí lid myšlénkově, a cítí-li se potřeba něčeho vydatného, sáhá se pak do ciziny. Jen ten, kdo je schopen veskrz původních a nových myšlének, má právo vstoupit do literatury. Obratných nádenníků máme víc, než je nám zdrávo!«

»Pravdu máte, pane doktore, a že chováte tak zralé náhledy, mám také tak neobmezenou důvěru k vám. Souhlasím — a měřím dle toho sebe. Nechme těch slov »velký« a »malý« a pak vyslovím směle, snad i drze, že znám velkost cíle, a kdo tu dobře zná a přece se odváží, má kus oprávněnosti v sobě a dovede něco alespoň. Nebudu se zanášet vyplňováním literárních mezer, nebudu pracovat podle šablony. Stanovisko evropské literatury vůbec bude mým stanoviskem. Budu psát moderně, totiž pravdivě, brát osoby ze života, život v nahotě jeho líčit, přímo řeknu, co myslím a co cítím. Jakž bych takto nepronikl?«

»Hm — máte peníze?«

»Míníte, mám-li něco při sobě? — Jen asi dvě zlatky, nemohu vám vydlu —«

»Ne — ne! míním, máte-li nějaké kapitály!«

»Ale vždyť víte —«

»Nu tedy nepronikněte! Ano, kdybyste měl kapitál dost veliký, aby vás uživil a mimo to aby vám zbývalo na náklad pro každý řádně dozralý spis váš, za deset let dobyl byste sobě uznání a vycházely by pak vaše spisy snad i jiným nákladem než vaším vlastním. Ale tak nedojdete nikam. První takový veskrz samostatný spis vytisknete na dluh a nerozprodáte ho, k druhému ani nedojdete. Sesypou se na vás, za prvé za vaši samostatnost, která se v malých rodinách a malých národech netrpí, za druhé za to, že líče pravdu kopnul jste do malého

světa a do malých lidí. Jízlivější řeknou, že jste bez talentu nebo přímo blb, dobrosrdečnější, že jste blázen. Reklamy pro vás nebude —«

»Kdož pak by stál o reklamu?«

»Je jí přece s počátku třeba, lid náš věří tištěnému, co se mu neschválí, o to se nestará. Za to ale budou vám na vzdor činit reklamy pro jiné. Ti porostou, vy zůstanete trčet, roztrpčíte se, snad budete vyvádět spisovatelské hlouposti, snad vás péro vůbec omrzí. Mimo to zůstane otázka hmotná stále naléhava. Nebude pomoci, musíte se ohlednout po literárním nádennictví. Z toho vyplyne opět nechuť k psaní. Obmezíte se na práce nejnutnější, zakysáte neb zpohodlníte, jste hotov, znovu začít je nemožno!«

»No zcela tak jistě nebude! Slibuju sobě výsledek hned od prvního vystoupení. — Prosím, přečetl jste již podaný vám svazek mých básní?«

»Přečetl.«

»A co, prosím, říkáte tedy?«

»Inu, čte se to dobře — některé písničky jsou hezky — ale prosím vás, co s písničkami pro nás! — Snad byste dobře udělal, kdybyste to spálil!«

Vácslav vyskočil ze sedadla; mimovolně vstal také pan doktor a opřel se rukou o stůl. Chvilku bylo ticho. Vácslav přikročil k onu a položil čelo na ně. Brzy ale zas promluvil hlasem stísněným:

»V neděli půjdete na svatbu, pane doktore?«

»Na svatbu? — Na jakou svatbu?«

»Vždyť mně přec povídala Pepička, že budete svědkem! — Já budu mít hodnost družby.«

»A kdo se žení?«

»Což pak nevíte, že Pepička má se strojmistrem Bavorákem v neděli oddavky?«

Panu doktorovi zčernalo vše před očima, hlava se mu zavířila, těžce sklesl do křesla.

Vácslav přiskočil a nahnul se nad ležícím.

»Schází vám něco — co je vám?«

Neobdržel odpovědi — jen opakované silné zachroptění poučilo ho, že třeba pomoci. Odskočil rychle ke dveřím a volal ven: »Paní Lakmusová — slečno Klárinko — honem sem dejte vodu a světlo — panu doktorovi přišlo zle!« Pak zas přistoupil k ležícímu a jal se mu sjímat nákrčník a rozhalovat župan.

Paní Lakmusová přiběhla s hořící svítilnou, za ní vstoupila slečna Klárka. »Vodu — jen rychle vodu sem!« velel Vácslav.

Pan doktor byl ale již zase otevřel oči. Zaslechl slova Vácslavova. »Ne — ne — žádnou vodu!« jal se s přemáháním mluvit. »Mně už je dobře! — To bylo jen tak od dnešního parna — v létě se mně to někdy stává!«

»Jen běž!« velela paní Lakmusová, »přines honem šumivku a trochu malinové šťávy — máme to všechno doma — běž, Klárinko!«

Slečna Klára odkvapila.

»No už je dobře,« mínil Vácslav, »ale lekl jsem se! — A dnes přec ani nebylo tak strašné parno! — Ale teď je dobře a jste v dobrých rukou, mohu se vám poroučet! S bohem, pane doktore, s bohem, jemnost paní!«

»S bohem,« usmíval se nuceně pan doktor, »a co jsem vám řekl, bylo dobře míněno!«

»Vždyť já jsem přesvědčen a děkuju vám. S bohem!« Vácslav zmizel.

Slečna Klárka přinesla na tácku vodu se šťavou a práškem. Pan doktor se vzpouzel, musel ale popít ochlazujícího nápoje.

»Jen pijte, milý zeti,« nutila paní Lakmusová. »Zůstanem tu nějakou hodinku u vás. Beztoho jsem vás chtěla s Klárkou dnes překvapit a navštívit. Vy jste oba jako děti, bojácní a nesmělí. Kdyby mne nebylo, ani byste se za sebe nedostali. — Ale, ale — já postavila v strachu svítilnu panu doktorovi zrovna na bílý papír, ani jsem neviděla, kam ji stavím!«

Vzdvihla svítilnu a dávala papíry stranou. Svrchní arch se svezl, paní Lakmusová zadívala se na písmo. Pan doktor nemohl vypravit slova, byl nanovo ohromen.

Obličej paní Lakmusové rozjasnil se jako slunce. »Ale to je pěkné, to je pěkné!« začala. »Podívej se, Klárinko, pan doktor píše už o dovolení k ženitbě! Podívej se, přišel zrovna až k tvému jménu! — Ale tu radost musíte udělat Klárince, že před ní vepíšete jméno její! — Vezměte péro, prosím!« Pan doktor seděl jako přimražen.

»Nu neupejpejte se přec tak!« Paní Lakmusová namočila péro a dala je panu doktorovi do ruky. »Klárinko, pojď se dívat!«

Blesk náhlého rozhodnutí projel panem doktorem. Stiskl péro, hřmotně přitáhl křeslo, nasadil a připsal: »Klárou Lakmusovou«.

Paní Lakmusová spráskla radostí ruce.

»A teď si dejte po hubičce! — No vždyť už můžete! — Neupejpej se, hloupá důro!«

X.

V době rozechvění.

Nad Petřínem stojí měsíc, jasný a skvoucí se. Lesnatá stráň vrchu je zaplavena mlhavým světlem a po-

skytuje snivý, básnický pohled, jako bychom jasnou mořskou vodou hleděli na les podvodní. Mnohý as zrak těká neb zakotvil se někde na stráni té, jistě že každý v hluboké dumě neb cituplném rozechvění!

Z druhého patra zadní budovy hledí k ozářenému Petřínu Josefinka, položena do okna; vedle ní je ženich její. Jasné světlo měsíční dobře nechává nás rozeznat pěkné tahy mladého muže; oblý obličej je vrouben hustým plavým vousem, oko září životní silou. Josefinka hledí upřeně a mlčky do záplavy světla, ženich její obrací častěji zrak na dívku, jejíž tílko byl pravicí ovinul, a při každém takovém pohledu přitiskne dívku lehce, lehýnce k sobě, jakoby se bál setřít pel krásného okamžiku.

Nyní se naklonil a dotknul se rty svými kadeří dívčiných, Josefinka se obrátila k němu, vzala jeho ruku a přitiskla ji k ústům svým. Pak vztáhla ruku svou a dotkla se pěkné, husté myrthy, která stála podle na okenní zdi.

»Jak stará by teď byla tvá sestřička?« tázala se hlasem stemnělým.

»Právě by byla tak rozkvetlá jako ty.«

»Matka tvá ani neví, jakou radost mně učinila, že mně poslala myrthu k svatbě, a tak zdaleka!«

»Ba ví! U nás pevně věří každý, že myrtha zasazená z mrtvé ruky a dochovaná až k svatbě je zárukou štěstí. Od toho okamžiku, kdy jsem vzal sestřičce v rakvi ležící myrthu z ruky a do země ji zasadil, jistě že se matka každého dne nad ní modlila a slzami ji kropila. Matka je neskonale dobra.«

»Jako ty —« vzdechla dívka a přitulila se ještě blíže k svému ženichovi.

Odmlčeli se zase oba a hleděli do jasného vzduchu jako by do snů o budoucnosti své.

»Jsi dnes nad obyčej mlčeliv,« šeptala konečně zase dívka.

»Pravý cit nemá jazyka, jsem blažen, tak blažen, že ani nikdy později nenaleznu slov k naznačení nynějšího svého blaha. Tobě není tak?«

»Ani nevím, jak mi je. Zdá se mně, že jsem jiná než jindy, vznešenější. Kdyby neměl mít cit ten trvalosti, chtěla bych nyní v něm umřít.«

»A pan doktor by plakal nad hrobem písničky,« škádlil ženich. »Vidíš,« dodal zase hlasem opravdovým, »ať je tomu, jak chce, já myslím, že kdo opravdu miluje, ani nedovede nic takového napsat. Já bych ovšem nedoveď také jindy — ale myslím, že hraje doktor s tebou komedii.«

»Ne, on je dobrý.«

»Vida, jak se zastává! Říkej, co chceš, ty písně tě přec jen těší!«

»Nu —«

»Aha, vždyť jsem to věděl! Vy ženské jste všechny stejny. Musíte a musíte mít své cukroví, své pochoutky vedlejší. Rád bych věděl, čím jsem sobě toho zasloužil.«

»Karle!« promluvila Josefinka zděšeně a podívala se mu ustrnulá do očí, jako by ho nepoznávala.

»I vždyť je to pravda!« pokračoval mladý muž rozhorlen. »Kdybys se nebyla k němu i ke mně obojetně chovala, nebyl by se směl odvážit.« Pošinul Josefinku trochu od sebe. Pravice jeho, jíž ji byl ovíjel, svezla se zpět k tělu, jen levá ruka jeho zůstala v rukou dívčiných. Mrtvě ležely ruce v sobě.

Oba se zadívali mlčky do vzduchu. Trvalo to dlouho, co pohlíželi ven do neurčita, co stáli tak tiše, sotva že oddychujíce. Náhle ucítil Karel na ruce své palnou slzu,

která byla skanula s očí Josefinčiných. Trhl sebou a přitulil ji vzlykající pevně k sobě.

»Odpusť — Josefinko — odpusť!« prosil.

Děvče štkalo.

»Prosím tě, jen neplač! Hněvej se na mne, ale neplač! — Mlč — já chybil, vždyť vím, že nejsi klamu schopna, že mne miluješ upřímně, jako já tebe!«

»Ale v tom okamžiku jsi mne zajisté nemiloval, když jsi mne odstrčil od sebe!«

»Je pravda — byl to zlý okamžik! Ani jsem netušil, že jsem tak hloupé žárlivosti mocen! — Divno, mně bylo skutečně tak, jako bych byl náhle lásku utlačil! — Zapomněl jsem, že's mlada a hezka, já blázen, vždyť vím, že každé děvče, které má vůbec jen zdravé tělo, která není zkřivena a příliš ohyzdna —«

V tom zašustlo něco za milenci a oba se náhle obrátili.

Churavá sestra Katuška byla stále v světnici za nimi seděla. Ani se nebyla pohnula při celém výjevu a milenci byli na nebohou zapomněli. Při posledních slovech Karlových se náhle vzchopila, učinila ale jen několik kroků a klesla usedavě plačíc do blízkého křesla.

»Katuško — pro boha, drahá Katuško,« zabědovala Josefinka.

Oba milenci stáli s třesoucím se srdcem vedle choré plačící Katušky. Oči jejich byly zality slzami, ústa se chvěla, ale netroufala si pronést ani slůvka útěchy.

XI.

Prvotina novellistická, která prosí za laskavé shovění.

Podivno bylo panu doktoru Josefu Loukotovi, když se dne následujícího probudil, líbán tím nejkrásnějším slunkem na světě. Hlava mu vířila, bylo mu, jako by se mu mozek rozskočiti měl, čivy jeho se chvěly zimničně. Divné postavy splítaly se v jeho obrazotvornosti, Josefinka, Bavorák, Klárka, paní Lakmusová, Vácslav míhali se sem a tam, mezi nimi ještě jiní lidé, jemu zcela cizí, pak zvířata a t. d.

Náhle zasvitla mu první myšlénka souvislá a jasná, vzpomněl si, že je ženichem. Mráz ho projal; pan doktor se vzpřímil na loži. V tomtéž okamžiku padl zrak jeho na stolek podle lože, na němž rozloženy byly jakés popsané papíry — nyní rozbřesklo se panu doktorovi již úplně, věděl, že byl ve včerejším rozechvění, v noční bezsennosti užil odporučené mu novellistické šumivky, novelly Vácslavem přinesené.

Nehodlám psát podrobný popis nervosního rozechvění páně doktorova, moji čtenáři jsou dosti důmyslni, že dovedou dle povahy páně doktorovy a dle sběhlých se událostí vše sami dobře si myslit. Avšak, abych jim byl trochu nápomocen, mám za svou povinnost sdělit zde lekturu páně doktorovu: pak má čtenář všecky pomůcky po ruce a dovede sobě třeba i pestrý sen doktorův domyslit.

Zde je ta novella!

O některých domácích zvířátcích.

Poloúřadní idylla od *Václ. Bavora.*

Zápisníku pana Ondřeje Dílce stránka právě sedmnáctá.

. . . . . . nickému mistru strhnu něco, na všechen způsob strhnu, je taky pravda, co pak ho může ta obmítka stát a jednomu zedníkovi taky nedá pětku, beztoho bych byl nedal dělat nic, kdybych byl věděl, a taky už nedám. To já vím, že by konečně, když ale nic nemá než tu šenkovnu a jedno dítě, a ta moc nenese, já bych dovedl zvelebovat, ale její kluk a můj kluk jsou už dvě děti a člověk neví, kolik by jich ještě přijít mohlo, a když si člověk bere vdovu, musí hledět do budoucnosti. Arci je můj dům dosti velký a kdo ví, co bych neučinil ještě až později, teď ale neučiním nic a celou noc jsem nemoh' spát, ačkoli se mně znechutila, je pravda. Chce mne přinutit tím holobrádkem, to se jí ale nepodaří, taková usedlá ženská měla by mít už víc rozumu, na tom nezáleží, že dostudoval, co pak z něho bude, doktor, professor nebo redaktor, a to víme. Škoda, že má smlouvu na pololetní výpověď, hned by se musela stěhovat, on si ji jistě nevezme, to ona taky ví, ale chce zlobit. Počkej, avšak ale já ti odtrumfnu, a když chce domácí pán, může vždycky a já už taky vím, co udělám ještě dnes. Pak si volej pip pip puti puti, když půjdu přes dvůr, abys mne nemusila jako vidět a pozdravit a dobrýtro vykoktat, dnes . . .

Soukromý list Jana Střepeníčka, praktikanta u magistrátu, Josefu Písčíkovi, koncipistovi tamtéž.

Drahý příteli a vážený příznivče můj!

Zajisté že mně ráčíte odpustit, obracím-li se k Vašnosti s prosbou. Slíbiti jste mně ráčil, že mne budete

při ouřadnické kariéře mé podporovat vplyvem svým i vzácnými svými zkušenostmi. Odpusťte ale, že nepřicházím se svou záležitostí oustně k Vám; vždyť víte, že páni radní tuze neradi to vidí, když praktikant zabíhá do jiného bureau a nezůstává u svého stolku sedět!

Nyní ale, abych zbytečně nezdržoval, již ku záležitosti a žádosti mé! Pan sekretář uložil mně, abych všechny včerejším dnem došlé spisy roztřídil dle referátu, do kterého náležejí. Považuje to, myslím, za jakous zkoušku a já jsem při své nezkušenosti proto s jedním číslem v opravdových rozpacích. Račtež dovolit, abych Vašnost seznámil s obsahem spisu záhadného.

Pražský domácí pán, pan Ondřej Dílec z čís. pop. 1213—I., žaluje hostinskou paní Helenku Velebovou, že tato drží pro zbytečnou zábavu svou velké množství slepic, kapounů a kohoutů, kteřížto poslední nepoměrně časně z rána kokrhajíce nájemníky zmíněného domu ze sna plaší. Žalobník tedy žádá, aby obžalované zakázáno bylo držení drůbeže.

Toť obsah spisu, o němž nevím, do kterého bych jej vřadil referátu. Poslal bych Vašnosti spis k osobnímu nahlédnutí; ráčíte ale sám dobře vědít, že nemohu odvážiti se vypůjčení spisu ouřadního. Prosím o laskavou, dle uznání třeba jen krátkou radu a neračte se horšit, žádám-li, abyste mně odpověď svou poslal zapečetěnu.

Vašnosti nejoddanější

Jan Střepeníčko.

Ouřadní přípis N. C. 13211, znějící pánu a panu Med. & Chir. drn. Edvardovi Jungmannovi.

Z nařízení presidiálního vědomost se Vám dává, že máte dne 4. srpna dostaviti se na radnici do čísla 35.,

abyste odtud co člen komise spolu ještě s jedním Vám přiděleným ouřadníkem vybral se do čísla pop. 1213—I. k vyšetření záležitosti, do oboru zdravotního náležející.

V Praze, dne 2. srpna 1858.

Veřej m. p.

Soukromý list paní Helenky Velebové, hospodské, sestře její, provdané Alojsii Trousilové, professorce v Chrudimi.

Milá sestro!

Pozdravuju a líbám Tě tisíckrát a taky Toníček Ti posílá moc hubiček a abys mu něco poslala. Zeptej se svého muže, pamatuje-li se ještě na Kalhotkovic Jeníka, toho nejmenšího, ten už je teď velký a studovaný a chce být taky professorem. Snad se bude na něho pamatovat, proto že chodil domů na vagace, já už jsem ho neměla v paměti a Ty bys ho taky nepoznala, jak vyrosť a sesílil. Chodil ke mně přes dva měsíce na stravu a pak jsme se teprv smluvili, když neměl peníze, to víš, jak to bývá u studentů, zvlášť u těch, co za něco stojí, on ale není darebákem a je už se studováním hotov a nechává Tebe a muže pozdravovat. Kalhotka je tuze veselý a moc se mu nasměju, proto že je upřímný. Udělal na mne tištěné básně, to víš, takové bláznovství, však Ty tomu co professorka taky rozumíš, napsal tam, že jsem jako hvězdnatá noc a takové hlouposti, že jsem myslila, že se z toho perplezíru až rozstůňu smíchy, bylo to ale tuze pěkně vytištěno v časopise a nad tím stálo tlustýma písmenama **JÍ**, a to jsem byla já.

Svému muži řekni, že mu není pranic do toho, vdám-li se zase a aby mne neškádlil. To se rozumí, že jsem tuze mlada na stav svobodný a moje dítě potřebuje

taky otce a ženichů je taky dost. Náš domácí Dílec taky by mne chtěl, ale je nešika a taky rád by hodně peněz a ty nemám, proto že jsem jen tak živa. Dílec není tuze chytrý a žárlí na Kalhotku a proto mne žaloval u magistrátu, že prý chovám moc slepic a kohoutů, a ti prý nájemníkům překážejí zvláště z rána kokrháním. Byli páni u mne a dost jsem se nasmála, když pořád chtěli vidět ty hejna kohoutů a já je neměla, protože mám jen tak drůbeže pro domácí potřebu a pro své hosty. Domácí pán bude mít vztek, ale ať má, proč je takový, já o něj nestojím. Taky už není zrovna boubelatý mládeneček.

Posílám Ti ten klobouček pro Fanynku, místo růží dala jsem naň dát ale třešně, snad Ti to nebude tuze křičet a buď tak dobra a piš mně, zač bys mně mohla opatřit přepouštěné máslo, snad by mně přece přišlo laciněji než v Praze, nehněvej se na mne, že Ti toho tolik napovídám, komu bych to měla ale všechno povídat, když nikoho nemám a to je už tak, že jsem vesela. Zpomínej na svou upřímnou sestru

Helenku.

P. S. Ve spěchu.

Čtvrtá stránka protokolu, sepsaného v senátním posedění dne 15. srpna 1858.

. . . . . přijat denní pořádek na návrh pana radního Veřeje, proto že před senát patří jen předměty důležité.

Na to přikročeno k číslu

sedmému. Pan radní Veřej referuje o žalobě pana Ondřeje Dílce, majitele domu č. pop. 1213—I., proti paní Helence Velebové, hospodské tamtéž. Pan Ondřej Dílec stěžuje sobě, že hospodská paní Velebová chová mnoho

drůbeže, která je ranním svým kokrháním na obtíž ostatním nájemníkům. Předčítá zprávu komise, která sestávala z pánů Edvarda Jungmanna, doktora lékařství, a pana Josefa Písčíka, ouředníka konceptního. Ze zprávy vysvítá, že komise zmíněná důkladně věc na dotyčném místě vyšetřila a nalezla, že obžalovaná hospodská měla na dvoře jen dvé slepic, jednoho kohouta a jednoho kapouna, a to jen pro své hosty, kdyby se zachtělo někomu drůbeže.

Předsedající pan měšťanosta míní, že tu nelze ničeho činit, zvláště vzhledem k tomu, že je obžalované drůbeže tak málo a že se hospodské nemůže přikázat, aby měla všechno v mrtvém stavu.

Referující pan radní Veřej podotýká, že žalobník pan Dílec také trochu nedoslýchá, že tedy to s tím kokrháním není asi tak zlé. Činí návrh, aby žalobník byl odmrštěn.

Návrh se jednohlasně přijímá. Na to přikročeno k číslu . . . . . .

Soukromý list paní Helenky Veleborové, hospodské, sestře její, provdané Alojsii Trousilové, professorce v Chrudimi.

Sestro!

Pozdravuju a líbám Tě tisíckrát a také Toníček Ti posílá moc hubiček, a opravdu se na Tebe hněvám, proto že děláš tak starou a přece jsi jen mladší, a kdybys byla stokrát professorkou, co pak je z toho, proto nejsi přece rozumnější než já, ani se tak nedělej, vždyť to známe, a kdo ví, co bys dělala, kdybys byla vdovou. Já Dílce nechci a nechci a nenechám si ho vnutit. Ty bys taky nechtěla člověka, který by ti ublížil. Co pak je mu po tom, jsem-li tlusta nebo sucha a nepotřebuje mi říkat,

že by ze mne moh' udělat tři kadety. Když se mu nelíbím, ať za mnou nechodí, já ho nechci, to Ti povídám. A musel mě žalovat, když mě má rád? Beztoho prohrál proces a teď se na mne ani podívat nemůže. Však já se mu pomstím a všechno je už navlečeno. Jeden pán, nemusíš se bát, že zase Kalhotka, já nejsem žádná větroplachá mladice, abych měla známosti se studenty, ačkoli by nebylo nikomu nic po tom, já jsem svá paní, a nenechám si poroučet, Kalhotka je taky lepší, než vy si myslíte, zpomněl si, že prý je v Praze zákonem zakázáno chovat vepřový dobytek a Dílec má v zahradě dvě prasátka, celý den běhají po zahradě. Toníček si s nimi hrává, to ale nic nedělá a žalobu už jsme zadali, Dílec se bude tuze zlobit, ať se zlobí. Ty se na všechno horšíš a mne to mrzí, že Ti klobouček křičí, víš co, křič zas na něj! Ale nehněvej se na mne, to víš, co na srdci, to na jazyku, já už jsem taková a pak mezi sestrami, to se rozumí. Zpomínej na svou upřímnou sestru

Helenku.

P. S. Ve spěchu.

Přípis soukromý, psaný purkmistrem král. hlavního města Prahy a znějící panu Veřejovi, magistrátnímu raddovi.

Vážený pane raddo!

Poněvadž dnes se již s Vámi nesetkám, bych oustně o záležitosti jisté s Vámi pojednati mohl, zejtra pak na své ville zůstanu, píšu Vám list tento. Jedná se o žalobu hospodské paní Heleny Velebové proti Ondřeji Dílci, majiteli domu č. p. 1213—I., jehož žaluje pro zákonitě zakázaný chov vepřového dobytka. Ad manus inclitissimi praesidii došla žaloba ta nyní znovu, napsaná panem

advokátem Zajíčkem, jenž, jak Vám známo, náleží k protivníkům nynější městské správy. Jednou již jednalo se tedy o věci té, jakž nyní zpraven jsem, avšak nedůkladně. Vyšetřeno prý panem čtvrtním a panem okresním lékařem, že pan Dílec chová jen dvé podsvinčat, jež připravuje k vlastní potřebě; dále neučiněno ničeho. Nebylo dobré, pane raddo, že jste věc tak důležitou vyříditi ráčil brevi manu, o své újmě a bez senátu. Je nade všechnu pochybnost povzneseno, že podsvinčata také jsou vepřovým dobytkem, a chov takového dobytka je ovšem v Praze přísně zakázán. Nyní pak, kdy na podzim obyčejně vždy cholera morbus se vyskytuje, mohli bychom těžké míti z té věci zodpovídání, an advokát Zajíček při svou zajisté provede. Pro pilnost a nebezpečnost věci račtež tedy, pane raddo, ihned nařiditi nové té věci ohledání a vyšetření, račtež o tom pak ihned nechat jednat v senátě u přítomnosti mé a zřídit návrh svůj tak, aby ex senatu concluso nařízeno bylo odstranění závadného dobytka v osmi dnech.

V Praze, dne 17. září 1858.

Soukromý list Jana Kalhotky, kandidáta professury, příteli Emilovi Blažíčkovi, suplujícímu učiteli v Písku.

In nomine domini zvěstuji Ti přeradostnou zvěst, že určen jsem co suplent pro Hradec Králové, pevnost, město a místo gymnasijní. Ej tedy půjdu a budu vochlovat českou budoucnost a pracovat jako Ty »na národa roli dědičné«, kterýž citát jsi snad už někde četl. Těším se srdečně na vznešené své povolání, na novou dráhu svou, zvlášť proto, že prý jsou v Králové Hradci hezké holky, jichž jsem vůbec velký milovník. Moje štěstí je u ženských báječné, myslím, že bych nemusil ani nic jiného dělat

než milovat a ostatní že by z toho samo pošlo, a že bych se měl dobře. Neměl jsem v poslední době ani groše, což se mně už tak někdy stává, a přece jsem žil jako baron, nebo spíš jako spokojený hospodský. Víš, mladá hospodská (vdova), k tomu krajanka, já chlapík jako květ, — no žil jsem zkrátka velmi lacině, velmi. Ale nevede se mé krajance tuze dobře, její domácí si ji chtěl vzít, ona nechtěla proto, že měla ráda mne, teď jí dal výpověď a ona neví kudy kam. Mám srdce v těle a poněvadž jsem si pomohl k trochu penězům, nechodím už k ní, abych nestál jejímu štěstí v cestě. Ženské jsou obratny, zvlášť vdovy, však ona si pomůže. Konečně bych nemohl tvrdit, že by se k tomu domácímu dobře nehodila; bude to slušný párek a vidím je už v mysli, jak budou v neděli svorně pojídat ledvinu se salátem. Ty poznáváš, že jsem nehrál s ní komedii a že mně nebyla lhostejna, sic bych tak mnoho o ní nepsal. Ale — co s ní — to je to!

Končím svůj list se srdečným přáním, aby se Ti také dobře vedlo.

Tvůj —

Výnos místodržitelský, daný panu Ondřeji Dílci, majiteli domu č. pop. 1213—I., na jeho rekurs proti výnosu magistrátnímu.

. . . . . důvodům uvedeným nemožno přiložiti váhy, neboť chov vepřového dobytka v Praze zákonitě jest zapovězen a okolnost, že pan purkmistr chová dva koně, kteří ještě více hnoje a nepříležitosti spůsobují, naprosto s případem tímto nesouvisí. Pan Ondřej Dílec odsuzuje se tímto k pokutě pěti zlatých rak. čísla, jakož se mu zároveň nařizuje, aby prasátka svá ve třech dnech buď

utratil, buď jinak z Prahy odstranil, sic by seouřadně k utracení neb k odšupování jich přikročiti musilo.

Dáno v Praze dne 14. října 1858.

Soukromý list paní Helenky Veleboré, hospodské, sestře její, provdané Alojsii Trousilové, professorce v Chrudimi.

Milá sestro!

Máš pravdu, vidíš, já se k tomu přiznám, a to pochází od toho, že Ty jsi moudrá a učená od svého muže a já jen tak hloupá ženská po nebožtíkovi. Ale Kalhotku mně nevyčítej už, vždyť je po všem, utek', vždyť víš, že ta celá jejich rodina byla taková a naše matka že je neměla nikdy ráda, já ale nejsem tím vinna, on mluvil a mluvil, a to víš, jaké my ženské jsme a že mám dobré srdce. Taky s Dílcem máš pravdu a jen kdybych chtěla, když ale teď nevím, jak do toho. On se Ti seschnul, no! Je vidět, že ho to trápí, ale má tvrdou palici a myslí si, kdo ví, co je, když je domácí pán, ačkoli je pravda, že je bez dluhů a že je takto z gruntu dobrý člověk. Ondyno jsem si hrála s jeho klučíkem, to je Ti roztomilý kluk, má takové velké modré oči a tváře k uštípání, je jen o půl roku mladší než můj Toníček a už si zase spolu hrajou, a Toníček k nim chodí nahoru, a tu šel zrovna Dílec domů, ale já se tvářila, jako bych ho neviděla a líbala jsem kluka, on zůstal stát, nepromluvil ale a šel dál, ale pro kluka neposlal, jako jindy dělá. Děkuju Ti za to máslo, nedostala jsem ho sice lacino, avšak má spravedlivé jádro. Do svaté Kateřiny máme ještě pět neděl a zejtra ponesu sama Dílcovi činži, ale já Ti povídám, že se budu stydět, vidíš, to je přece hezké od něho, že mne ani neupomíná. Toníček Ti posílá moc hu-

biček a abys prý mu taky něco hezkého poslala. Líbám Tě i Tvého muže a zůstávám na věky Tvoje věrná sestra

Helenka.

P. S. Ve spěchu.

Zápisníku pana Ondřeje Dilce stránka právě třicátá první.

. . . . . že jsem neměl ještě tak spokojené vánoční svátky. Helenka je dobrá hospodyně a dobrá kuchařka a tuze mne miluje, ani není tak zlá, jak jsem si ji myslil, poslouchá mne na slovo a je skoro lepší než nebožka má první žena, dej jí pánbůh nebe, teď tomu už zcela věřím, že toho studentíka neměla ani dost málo ráda, tak jsou ty ženské divny, když chtějí někoho zlobit, koho mají vlastně v lásce. Bude-li pořád tak a ona bude, to je už vidět, nebude toho pykat, však uvidí, jak budu jejímu dítěti dobrým otcem a že jsem na ně nezapomněl, kdybych dnes zejtra umřel, z jara dám taky dům obílit a ze zahrady uděláme restauraci s muzikou, už teď jde živnost jinak, když má člověk holé ruce, nejdeť arciť nic. A teď už budu mít taky snad s těmi procesy pokoj, přišli mně dnes dva páni a ti povídali, že následkem mé appellace do Vídně, já už na to zapomněl a díval jsem se na ně dlouho a nerozuměl jsem, oč se jedná, přišel z Vídně rozkaz, aby se celá záležitost znovu a gruntovně vyšetřila, jak pak se ale bude vyšetřovat, když jsem snědʼ poslední jitničku dnes k snídaní. Helenka se nasmála jako blázen a má notně omastku v kuchyni, teď ale nevím, kdo by byl vyhrál a . . .

XII.

Pět minut po koncertu.

Slabý dětský soprán zakniknul sobě do strašné výšky, slečna Valinka sevřela noty, sprovázející hudebník uhodil ještě několik zakončujících akordů a pěkně naučený úsměv s příslušnou poklonou zvěstoval, že je po koncertu.

»Ale to je radost — to bude nějaká umělkyně — no, pane z Ebrů, vy budete šťastný člověk!« jásala paní Baurová, ustala v tleskání a vstala ze svého sedadla, aby Valinku v nelíčeném nadšení svém důtklivě obejmula. Za ní vstávali ostatní přítomní, jichž se bylo na dvacet sešlo, a po dvou řadách zde v parádním pokoji zasedlo, a na Valinku pršely hubičky, a zvelebovaná Valinka sotva že měla dosti dechu, aby zvolala: »Ale — moje vlasy — maminko!«

Pan Eber, jenž byl po celý koncert nepohnutě stál mezi pilířem a oknem, polykal pohnutí, otvíral a zavíral oči a prál pak se záchvěvem: »No ještě tak dvě leta ji musíme přece nechat se cvičit, pak ale ať ji mají. Bude sice teprv čtrnáct let a lidé se budou divit, ale co na tom, když talent je tak rozhodný. Zdali pak byste věřila, paní Baurová, že ve frančtině učinila za dvacet lekcí takový pokrok, že se pak už zcela dobře se svým učitelem smluvila?«

Paní Baurová spráskla udivením ruce. »Je-li možná! Valinko — je pravda?«

»O ouj, madame!« svědčila Valinka.

»Nu tak vidíte, já jsem se díval také jako blázen. Ale to dělá také, že má dobré učitele. Zvlášť učitel zpěvu je dobrý! Má tuze dobrou methodu, hledí na každou ma-

ličkost, i palec jí strká do huby, když ji špatně otvírá. Ale v Praze s ní nezůstanu!«

»To by byl pravý hřích!« svědčila paní Baurová a usedla zas vedle své dcery.

Slečna Marie, po jejíž levém boku seděl pan nadporučík Kořínek, ženich přítelkyně její, byla po ukončení koncertu schválně obě rukavičky svlékla, aby mohla hodně silně tleskat. Pan Kořínek, muž to postavy slabé, chorobného výrazu, stálého ale, jako by zkamenělého úsměvu kolem holozubých úst, tleskal s ní.

»Až je mně horko,« pravila slečna něžně po ukončené práci své k svému ještě dále se namáhajícímu sousedu. »My děvčata nemáme ale žádnou sílu. Pěkně zpívá to dítě, je-li pravda?«

»Jak pak by ne!« svědčil pan nadporučík. »Zvlášť to »c« na konci bylo tuze pěkné.«

»Ale to bylo jen »f« — snad?« podotýkala slečna.

»I ne, »c« to bylo a před tím bylo také jednou »c«; když to je tak vysoké, je to vždycky »c«.

Obličej slečny Marie zdélil se a zkameněl. »Račíte být tedy také musikální?« tázala se, snad aby vůbec něco řekla.

»Já? Ne, neměl jsem prý talentu k tomu, říkali. Ale můj bratr hrál i z not a každý kousek hrál dopodrobna jednou jako po druhé.«

»Měla jsem také takového bratra,« vzdychla slečna, »chudák je už mrtev. Krásný tenor! Od vysokého »c«, jak jste račil prvé povídat, až dolů do »a«; povídám vám, až dolů do »a«!«

»To musila být krása!«

»Jste velkým milovníkem hudby?«

»O to se rozumí!«

»A chodíte nejspíš často do opery?«

»Já? — To ne! Stojí to mnoho peněz a člověk má jen dvě uši. Jednou jsem slyšel operu, ta se mně líbila — jak pak se jen jmenovala — to je prožluklé — ale líbila se mně. Jindy mne opera netěší, jsem příliš vojákem a zlobím se, když vidím takového silného chlapa, který by moh' turecký buben tlouct, housličky hrát. Pak mne také netěší, když dělá zpěvačka svoje circumflexy nebo jak se to jmenuje.«

Slečna Marie odvrátila se náhle k matce své.

»Nu jak se s ním bavíš?« zašeptala tato.

»Dobře — myslím, že nepozná sirky, když jsou hlavičkami dolů!«

»To neškodí.«

»To se rozumí, že ne,« došeptala slečna Marie a obrátila se zas k sousedu svému. »Ale hezké je to jenom přec, že dávají své dítě tak cvičit. Zvlášť když se uváží, že vlastně sami ničeho nemají. Jsou zadluženi až strach, my máme také kapitály na tomto domě a já vždycky říkám matce, aby byla opatrna, ale matka je tak dobra!«

Panem Kořínkem patrně to trhlo, chtěl něco říci, po něčem se poptat, ale v tomtéž okamžiku zvěstoval šramot, že se společnost chce odebrat. Také slečna Marie a paní Baurová vstaly.

»Máme tak daleko domů a jdem samy,« stěžovala si slečna Marie panu nadporučíku. »Já neměla nikdy žádných známostí a opravdu galantních pánů je tak málo!«

»Kdybych směl snad —« usmál se pan nadporučík dvorně a ochotně.

»Ah to by bylo hezké — maminko, pan Kořínek nás doprovodí!«

»Takový kus cesty! Ale pan Kořínek může už pak

u nás zůstat na večeři, je pravda, a to se budem dobře bavit!«

Domácí paní Ebrová byla se s hostmi po řadě již loučila, slečna Matylda, která byla musila na okamžik pana Kořínka opustit, aby zdvořile se s hostmi pobavila, rozdávala právě hubičky, ana jí tu paní Ebrová něco pošeptala. Slečna Matylda přikročila k panu nadporučíkovi a šeptala mu:

»Vy tady zůstanete, viďte, maminka vás dává na kousek šunky zvát —«

»Já — já jsem —«

»Ach, Matyldo moje,« přikročila slečna Marie a začala přítelkyni vřele objímat, »to jste nám připravili zábavu! Škoda, že to netrvalo dýl, neboť když nejdem samy domů, nebojím se, a pan Kořínek nám právě slíbil, že nás doprovodí, když tak daleko odtud bydlíme! Nu pa, andílku, dej mně ještě jednu hubičku, tak! Služebnice, jemnost paní!«

Slečna Matylda zbledla ztrnutím.

»No vyprovoď přec slečnu Marii,« nutila paní domácí, co pak je ti? — Ach —« vzdychla mimovolně, vidouc pana nadporučíka, chystajícího se k odchodu s Baurovými.

»Pa, andílku,« kývla slečna Marie a vznášela se ke dveřím.

Slečna Matylda zůstala jako by přimražena stát.

XIII.

Po tahu.

Paní Bavorová seděla za pudlem ve všem pohodlí, neboť v pátek odpůldne, než přijde něco těch večeřících kupců, nebývá ani v hokynářském krámě práce. Muž

byl někde za obchodem v městě, Vácslav beztoho jen zřídka kdy trávíval doma a paní Bavorová seděla sama zde a bavila se s rozloženými snáři, archy čísly popsanými atd. Bavila se ale dobře, pozivovala si sice někdy, avšak patrně v plné spokojenosti, tváře její svítily, oko zářilo skly měkce obšitých okulárů.

Náhle pokoukla k vchodu, byltʼ se tam někdo na prahu objevil. Byla to paní hospodská. Bavorová tvářila se, jako by příchodu jejího nepozorovala, a zabývala se dále se svými numery. Nemůžem ani dost málo pochybovat, že výjev při pohřbu nebožky Žanýnky také ještě na dnešek vrhá temné stíny své.

Paní hospodská pokročila dál dovnitř. »Pochváleno budiž jméno páně,« pravila.

»Až na věky,« odpověděla Bavorová, hlavy ani nezvednouc.

»Tedy jsme vyhrály něco?« zapřádala paní hospodská hovor.

»Nu mnoho toho není, co jsme vyhrály spolu,« odvětila zas chladně Bavorová, kladouc na poslední své slovo okázalý důraz.

»Spolu — hm — je pravda, vždytʼ mně povídal kupec, že jste vsadila tu řádku ještě jednou, ale tak, jak jste sama mně dřív povídala, než jsme se smluvily, a že jste udělala na to terno.« Každé slovo bylo ostré, pátravé.

»Ano — když poslechnu vlastní starou hlavu svou, činím vždycky dobře.«

»A mám já jako taky podíl na ternu?«

»Nu to bych nevěděla proč!«

»Ale je to faleš!«

Bavorová zbledla jako stěna. Přece však nepozvedla hlavy, a odpovídala pomalu hlasem ledovým. »Připlatila

jste mně něco na mou řádku? Radila jste, abychom numera změnily, přisadila jste si na ty změněné a vyhrála jste půl amba. Jsme spolu hotovy.«

Chladnost Bavorové, ač vynucená, imponovala paní hospodské přec. »Vždyť se nemusíme proto pohněvat,« pravila s mírností rovněž nucenou, »já přeju každému, co mu bůh nadělí — proč bych nepřála vám, pan Václav a moje Márinka — má se to rádo —«

»Není na spěch — jsou mladí a nač něco nutit — mimo to, já nemiluju pýchu, můj syn je syn hokynářský a co z něho bude, to bude. Tak je to!«

»Nu snad nemyslíte, že bych se měla nabízet? Není toho třeba, má dcera je přec jednou dcera měšťanská a to jí nevezme nikdo!«

»Ať se toho nají,« přála Bavorová jízlivě a sundala skla s očí.

»Čest je čest a kdo jí nemá, tomu se nedá,« zasyčelo z úst paní hospodské, »já můžu všady a mám přístup všudy, z dřevoštěpa ale neuděláš pána, kdybys ho pozlatil. Takové je moje mínění a víc neříkám — poroučím se!« a paní hospodská vyletěla ven.

»Ponížená služebnice,« volala Bavorová a pozdvihla teprv nyní hlavu.

Dívala se chvilku ven. Její tváře nabývaly znenáhla zas dřívější své barvy, oko se zas rozzářilo. »Ty si na mne přijdeš!« promluvila hlasitě; byla patrně sama s sebou spokojena, že se nebyla nechala unést k zbytečné náruživosti.

Pak nasadila zase okuláry a začala se znovu probírat ve svých snářích a numerech, neboť Bavorová byla lutristkou s duší s tělem, lutristkou nejvznešenějšího druhu, jenž již o samu vědu zavazuje, a požívala v oboru svém nejchvalnější pověsti po celé čtvrti. Dokonalá lutristka

není ale nikdy s prací svou hotova, chce-li se udržet na stejné výši, a musí užít každé prázdné chvíle.

Nikdo by neuvěřil, jak rozsáhlých je třeba příprav, než se jednou jedenkráte může najisto do lutrie vsadit! Dobré numero nevypočteš chladným rozumem svým, aniž se ti zjeví bleskem, leda že velkou náhodou, jížto nikdo rozvážný dbáti nebude; dobré numero není žádnou matematickou veličinou, aniž jakousi netělesnou vidinou, nevyrůstá ani z rozumu ani z obrazotvornosti a přirovnal bych je květině nebo ještě spíše křišťálu, jenž potřebuje času na rozkvět a dozrání, jenž potřebuje také pevnou půdu pod sebou a tou půdou je numeru lidské srdce. Ano, srdce je vlastí numera a jakož srdce lidské souvisí s celým světem ostatním, jakož na srdce to působí i nejvzdálenější hvězda magnetickou silou svou, takž souvisí také numero se světem celým. Pro ten původ svůj je také numero nepopíratelným majetkem pohlaví ženského a kdykoli se muž do toho vplete, přijde ihned na scestí, zabředne i utone v bahně rozumového vypočítávání.

Všeho toho, třeba by nedovedla se rovněž krásně vysloviti jako my, byla sobě Bavorová plně vědoma. Pěstovala numera jako zahradník pěstuje ze semene květiny své, byla stejně vzdálena nahodilé hry s »trhačkami« u kupců vyvěšenými i výpočtů zapletených, a základem obsáhlých její operac byl snář »kumbrlík«.

Mystické to zajisté jmeno, mystické při pouhé své tradicionálnosti jako celý tištěný nápis vzácného toho spisu, jenž zní: »Výklady o důmělém zdání snů některých přirozeností, které od rozličných příčin snův plémě se vykládají a numera, která dle vyznamenání snův do loterie sázeti se můžou.« Úvod cituje některé staré mudrce, mluví o Aristotelu i o manželce Hektorově, o Severovi a matce Virgilově, o žebříku Jakobově i o kravách Faraonových,

o snu tří králů na východě i Nabuchodonozora v Babylonu, a o všem tom tímtéž jasným slohem, jaký ve sděleném nápisu, slohem, jehož pouhý rozum nepronikne, jemuž ale cit rozumí.

Správný výklad snů je základem lutrie a výkladu tomu slouží »kumbrlík«. Avšak každý sen se nehodí k výkladu. Jsou zajisté měsícové, kteříž mají jen málo dnů rozhodně šťastných; tyto jsou každé zkušené pěstitelce dobře známy, neboť jsou to »důměnlivosti od starých hvězdářů vyznamenané, avšak od řiditele nejvyššího všech planet potvrzené«. Šťastný den nerodí ale také hned perlu svou, neboť jen nezkušenec neví, že je osm rozdílných »plemen« snů a z těch že je jen páté plémě to pravé. Nejdřív sluší vyloučiti z luterního výkladu všechny sny, které pocházejí od zlého ducha (plémě osmé), jakož také ty, které se lidem bohumilým udělují co přímá zjevení (plémě sedmé). Snové, kteří pocházejí »od kmene nějaké nemoce«, z horkosti krve a myšlení, z vody v játrech neb plicích, nemají taktéž váhy. Plémě páté ale rodí se těm, »kteří na noc málo neb docela žádných pokrmů nepožívají a při tom také zdravé a uspokojené mysli jsou«. Lutristka spravedlivá musí sobě tedy zřídit zvláštní způsob života k vůli plemenění snů a Bavorová sobě jej zřídila.

K povedenému takto snu dává potřebné numerové výklady tedy »kumbrlík« (jsou sice ještě mnohé jiné druhy snářů, mezi nimi i obrázkové, avšak, ač každý má cenu svou, vyniká »kumbrlík« přece nad snáře jako Sněžka nad hory). Vybraná takto numera nejsou sice nade všechnu pochybnost vznešena, ale vsadí se jednou přec pro tah nejbližší, jaksi aby se pec prohodila. Vyjdou-li hned, dobrá, nevyjdou-li, neškodí: reškonda se nezahodí, nýbrž dobře schová. Mají totiž lutristky dobu

snů rozdělenou na čtyry časové díly, každou po třech hodinách; sedmá hodina večerní je jim hodinou první, což má arciť ráz poněkud starobylý. Dle toho ale, ve kterém časovém dílu sen se zrodil, ví se zas najisto, kdy lze ve vyplnění doufati, zda do osmi dnů neb do třetího tahu, do tří měsíců, do tří let, ano až i do dvanácti let. Je tedy velmi důležito, aby lutristka měla svou pečlivě pořádanou sbírku reškond vyprubovaných.

Tím arciť není řada pomůcek lutristčiných ještě v konci. Bavorová sice nedbala podobných hlouposti, jaká je na příklad ta, když si dá někdo devadesát nastříhaných čísel do sklenice a k nim velkého křížového pavouka, aby je pavučinami svými vytáh', — na to byla příliš rozumna; měla ale dlouhý plátěný sáček a v něm devadesát kuliček a z těch tahala sama každého dne pravou rukou tři a levou rukou tři. Vytažená takto čísla psala se zaznamenáním dne pečlivě na zvláštní archy a připsala k nim »já«, proto že dávala také denně tahat muži a synovi, jakož i jiným jí sympatickým lidem, vše vytažené zapisovala a ku každé řádce jmeno toho, kterého připojovala. Čísla v tazích veřejných vyšlá zapisovala zase na jiný arch, neboť seznam takový má svou důležitost; nelze sice s určitostí vyslovit zákon, dle kterého se tažená čísla opakují, avšak když v určitých dobách seznamy přehlížíš, trhne to tebou najednou u jisté řádky, a to je to vnuknutí.

A konečně, když přijde ta doba, kdy vyložený sen dobrého dne a plemene dojíti má svého vyplnění, když pak v době té zároveň se tatáž čísla tahají pravou a levou, když k tomu připojuje se také ještě to vnuknutí, nuže, pak jdi a vsaď, neboť není již pražádné pochybnosti o jisté výhře. Dle toho všeho řídila se Bavorová, vsadila

si řádku dle svého nezměněnou, vsadila ji v plné jistotě své bez amba a také vyhrála. —

Pravil jsem, že dokonalá lotristka není nikdy s prací svou hotova; chce-li se udržet na stejné výši, že musí užít každé prázdné chvíle. K vůli jednomu ternu nehodlala se Bavorová vymknout z proudu, loterie byla jí potřebou, brusem jejímu duchu, útěchou jejímu srdci, proto také nalézáme ji v plné zase práci.

Psala a přepisovala a srovnávala, když tu vkročil Václav. Pozdravil a zůstal stát před pudlem.

Bavorová kývla hlavou, pracovala ale klidně dál. Po nějakém okamžiku vzala plátěný sáček s většími kuličkami, míchajíc jím potřásala a podala jej pak Václavovi.

»Ty's dnes ještě netahal — napřed pravou! Zda-li pak víš, že jsi z úřadu dnes už vyhnán?« mluvila hlasem zcela klidným.

»Co —« zajektal se Václav a pohlédl ostře na matku, jejíž klidný hlas ho pletl.

»Jedno jsi vytáh' jako já, podivno, pořád tu třicítku tahám! — Ano, domácí tu byl a vzkazuje ti to. Prosím tě, copak to bylo včera s vlásenkářem? Byla tu o polednách ta bláznivá domácích a říkala, že ti nechává mnohokrát děkovat a že's jí prokázal velkou službu.«

»I nic to nebylo! Měli tam včera domácí koncert, a vlásenkář, který měl slečnu nakadeřit, padl v tmavém průjezdě za mangl a nemoh' ven. Hodil jsem se k tomu a vytáh' jsem ho, Márinka byla při tom —«

»To ti povídám, ať mně s tou Mančou přestaneš, — neptej se, já to nechci a dost, její matka není hodna a není upřímna,« kázala Bavorová hlasem již hybnějším, zapisujíc Václavem vytažená numera. »Tak — a teď táhni levou! A ta domácích se tu taky pořád točila.

Abys prý odpustil, že tě včera nepozvali; ona prý se styděla — — ta se tak stydí! — a stará prý zapomněla a dost je to pak mrzelo. Však já vím, co chtějí; nevědí pro dluhy kudy kam a slyšeli dnes už od toho plácala kupce, — ano ty ještě nevíš, že jsem vyhrála terno —«

»Terno —« zajektal se zase Václav.

»Ano — terno secco na padesát — dostanem několik tisíc —«

»Pravda, maminko?" zajásal Václav sprásknuv ruce.

»Co pak už tvá matka někdy lhala?«

Václav zaskočil za pudl a začal matku objímat a líbat.

»No — no, bláznivý, ty nebudeš mít nikdy rozum,« bránila se Bavorová. »Já věděla, že to jednou přijít musí! Ale ty — ty se teď drž a dostuduj!«

Václavovi se zajiskřily oči. Poskočil si a sňal svazek klíčů se stěny.

»Kampak půjdeš?«

»Na půdu.«

»A co tam?«

»Dělat životní plány!«

XIV.

Z něžné domácnosti.

Pan domácí chodil pokojem sem a tam. Byl ještě v nejrannějším obleku a teprv v spodky bez šlí oblečen. Prsa jeho byla rozhalena, vlasy ještě neučesané trčely divoce sem a tam. V hranatém a řeznatém obličeji jeho jevila se rozpačitost, klátivé ruce jeho houpaly se při chodu bezúčelně kolem těla.

Paní domácí, v obleku taktéž velmi soukromém, stála u prádelníku s hadrem v ruce. Dělala, jako by stírala prach, avšak každý pohyb, který učinila, svědčil taktéž o rozpačitosti.

Příčinou těch rozpaků byla osoba třetí, sedící tu na sesli u stolu. Znalec mohl okamžikem situaci prohlédnouti. Neznámý dle tvaru obličeje svého rozhodně náležel onomu národu, z něhož posud nám známa jediná osoba, která nabyté jednou peníze zas vrátila, osoba biblická, Jidáš. Neznámému byla domácnost páně Ebrova patrně necizí, neboť klobouk svůj ošumělý, jako by doma byl, hned sázel si na lysou, řídkými šedinami vroubenou hlavu, hned zase sjímal; bubnoval po stole a odplivoval zcela bezohledně na podlahu. V očích jeho sídlela uvědomělá nadvláda a pohrával sobě impertinentní úsměv, jehož také svislé rty nezapíraly

Najednou sebou trhnul, opřel se o stůl a vstal.

»Nu já vidím, že jsem také tady peníze svoje vyhodil,« pravil hlasem zvučným, »však já si pomohu, nedám ale ani krejcaru více!«

Paní domácí se obrátila k němu a pravila s úsměvem nuceně milostným: »Jen padesát zlatých ještě, pane Menke, pomůžete nám a budem vděčni, uvidíte!«

»Co je to »vděčni«, co?« ušklíb' se žid. »Já bych byl také vděčný, kdyby mně někdo padesát zlatých daroval.«

»Ale vždyť vám přece za to stojíme, pane Menke, je tady náš dům a — «

»Dům! V Praze je mnoho domů a taky mnoho domácích, to vím; ale víte vy, kdo je ve vašem domě domácím? Mám váš služebný arch, hm, co je mně platen, když z něho ani na percenta nevyberu! Nebudu-li

do úterka mít svoje úroky, půjdu k panu presidentovi!« a šel ke dveřím!

»Ale pane Menke — «

»Ne — já mám děti a nemohu se nechat připravovat o peníze. Poroučím se!« Odešel a nechal dvéře za sebou dokořán otevřeny.

Pan domácí zaklátil rukama a pohnul ústy, jako by něco říci chtěl; paní domácí zlostně přiskočila ke dveřím a bouchla jimi.

Dvéře do druhého pokoje, posud pootevřené, otevřely se zcela a vešla jimi slečna Matylda. Byla pouze spodničkou oděna a pozivovala si rozhlížejíc se mdle po světnici.

»Já nevím, proč s takovým člověkem mluvíte,« poznamenala lehce, »já bych ho vyhodila.«

Pan Eber stál před zrcadlem a česal se. Slova dceřina ho rozzlobila a rychle se k ní obrátil: »Mlč! Ty tomu nerozumíš!« odsekl jí ostře.

»To se rozumí!« mínila slečna Matylda, aniž by se nechala z klidu svého vyrušit. Vstoupla k oknu a zívala co nejspokojeněji do krásného rána.

Paní domácí nápadně mlčela. Stírala nyní prach s prádelníku tak upřímně, že prádelník až vzdychal.

Nastalo ticho dosti dlouhé, mezi nímž se pan Eber oblékal a choť jeho po světnici lítala a tu i tam něco do ruky brala a zase odkládala. Pan Eber věděl, že situace taková nadlouho se neudrží, a začal konečně sám.

»Dej mně přec kávu, ženo — víš, že už musím skoro do úřadu!« pravil hlasem co možná klidným.

»Ještě není ohřáta,« odvětila suše paní domácí a otevřela dvéře vysokého šatníku.

»Ohřáta — nu snad mně nebudeš chtít dávat ohřívanou kávu od minulého dne? To snad přece ne!«

»A proč ne! Žeť nám toho tak vyděláš, aby se mohlo v kuchyni celý den vařit! Vydělej si na čerstvou!«

Slečna Matylda odvrátila se od okna, usedla a složila ruce v klín. Pohlížela střídavě na otce a na matku a bylo patrno, že se počíná bavit. Pan Eber znal choť svou a začal jinak, nechtěje právě nyní ještě do hádky. »Což pak budem mít dnes k obědu?« prál, jako by se byl po snídani ani nezeptal.

»Knedlíky s mlíkovým křenem,« znělo ostře.

Knedlíky s mlíkovým křenem nemohl pan Eber ani vidět. Pozoroval schválnost a začal se roztrpčovat.

»A proč právě dnes to zpropadené jídlo, smím-li se jemnostpaní zeptat,« vypravil namáhavě ze sebe.

»Protože! — Dnes se bude celý den mýt a když se myje, nevařím nic jiného!« Domácí paní hledala něco v šatníku a nemohouc to dost brzy najít, začala vše násilně škubat s hřebíků a házet na zem.

»Tak — celý den mýt! A kam pak já zatím mám jít?«

»Asi kam chceš! Beztoho jsi krásný otec, celý rok nevyvedeš naše dítě na procházku, jdi tedy někam s Valinkou na půl dne.«

»A nic víc?« zachraptěl pan Eber v největším již vzteku.

»Inu, můžeš se třeba někam na roh postavit a žebrat!« při tom, nemohouc dosáhnout, vystoupla do samého šatníku. »Při tvém rozumu už nám brzy nic jiného nezbude; uvidíš, já se ještě otrávím, a kdybych se měla otrávit sklem! Teď abychom s Matyldou napravovaly, podaří-li se vůbec Matyldě, aby se do ní zamiloval, — musil's Bavorovic vykousat z úřadu? Hrát si na velkého pana úřadníka a nebýt ničím —«

Nedomluvila; pan Eber, nemoha se déle opanovat, přiskočil, vstrčil svou choť hloub do šatníku, spráskl dvéře a otočil klíč.

Slečna Matylda spráskla radostí ruce.

V šatníku nastal hřmot a tlučení, že se šatník až kýval. Pan Eber chytil sklenici a mrštil jí po šatníku, až se roztřískla. Slečna Matylda znovu si radostně zatleskala

Hluk uvnitř se ještě zvyšoval. Pan Eber oblékl se honem do kabátu, vzal klobouk do ruky a zase se zarazil. Patrně nevěděl, má-li šatník sám zase otevřít.

Slečna Matylda pozorovala jeho rozpaky a pravila rychle: »I jen ji tam nech! Proč nemlčí!«

»Máš pravdu,« přisvědčoval otec, »otevři jí, až budu někde na ulici. Já jdu!«

A šel. V tomtéž okamžiku však projela slečnu Matyldu myšlénka. Přiskočila k šatníku, otevřela a pravila k matce rychle vystupující a zlostí na smrt ubledlé: »On utíká — honem!« Nebylo třeba teprv pobídnutí k spěchu, paní domácí ke dveřím jenjen letěla, za ní v patách slečna dcera, aby jí nic neušlo.

V kuchyni chytla paní domácí koště a vyřítila se na pavlač. Pan Eber ubíral se právě již po schodech kolem posluhovačky. zaměstnané mytím schodů. »Skopněte ten škopek na něho, polejte ho!« křičela paní domácí.

Pan manžel zrychlil kroky až k nebezpečnému spěchu. Již vynikl na dvůr, v tom mu zafičelo koště kolem uší, minulo se ho však šťastně. Vidouc to strhla si paní domácí čepec s hlavy a mrštila také jím po ubíhajícím manželu. Rozkřikla se, až se domem rozlehalo. »Vražedníku, lupiči! Vypadáš, viď, jak bys ale vypadal, kdybys neměl šest loket flanelu na sobě — mizero! To mám muže, má tři sta zlatých ročně a je prý

pán. Fi na takového muže! Nechoď mně týden domů, to ti povídám!«

Pan Eber ale neslyšel již dobrou tu radu, byltť zmizel průjezdem.

Celý výjev byl tak rychle se skončil, že nájemníci k oknům spěchající neviděli nic více z něho, než že slečna Matylda, která se dveřmi byla dívala, vracející se matku radostí objímá.

XV.

Konec téhodne.

Ač byla svatba Josefinčina v neděli časně z rána, byl přece dvůr a průjezd plný zvědavých sousedek, ještě před domem jich stál četný houf. Pozorovaly vše co nejbystřeji a úsudek jejich byl, že to byla »bledá svatba«.

Nemínily tím výrazem jednoduchost, neboť ženich Josefinčin nedal se zahanbit, nevěsta měla od něho pěkné hedbávné šaty a kočárů bylo také dost, avšak sousedky měly přece pravdu. Známé sousedkám tváře všechoučastníků byly skutečně dnes nápadně bledy, jako by se bylo zrovna před výjezdem bůh ví co stalo. Že byla nevěsta na smrt bleda, tomu se nedivily, neboť »bledá nevěsta — veselá žena«, ale za ní šel bledý pohnutím ženich s bezbarvou vždy slečnou Klárkou, družičkou, a náhoda tomu chtěla, že i ostatní obličeje vyznačovaly se toutéž barvitostí. Ba i kulaté tváře páně doktorovy, svatebního svědka, jež přece vždy jasně svítily, byly dnes nápadny. Jen Vácslav, družba, smál se a laškoval jako obyčejně; o něm ale bylo každému známo, že mu není nic svato. —

Odpůldne stál pan doktor před domem, oblékal si rukavičky a ohlížel se chvilkami do průjezdu, jako by na někoho čekal. Tu vyjde Vácslav, úplně oblečen, z krámu a přistoupí k němu.

»Na procházku, pane doktore?«

»Ano — do Stromovky.«

»Sám?«

»Ano — totiž paní Lakmusová tam také jde!«

»Aha a slečna Klárka! Dnes jí to slušelo.«

Pan doktor pohlédl rychle ulicí dolů. »A kam vy, pane Vácslave?«

»Do Šárky.«

»Ještě s někým, to se rozumí, — snad s Márinkou?«

»Inu, to vlastně ne,« usmál se Vácslav, »ale s domácími.«

Průjezdem ozvaly se ženské hlasy; na konci jeho byly se sešly Lakmusovy s domácími.

»S domácími?« divil se doktor. »Snad se nechcete zaplést do opravdy, — člověče, člověče!«

»Ale ale, pane doktore, vždyť vím, co činím — já jen mstím teď naše pohlaví. Vy snad mstíte také, pane doktore?«

Panu doktorovi zakmitly oči v rozpacích. Otevřel ústa jako by k odpovědi a nehlesnuv zase je zavřel. Odkašlal si lehce a pravil pak: »Tiše, už přicházejí!« —

Pan Ryšánek a pan Schlegl.

1875.

I.

Bylo by směšné, kdybych pochyboval, že některý z mých čtenářů nezná malostranský hostinec »u Štajniců«. Přední to tamější restaurace; první dům za mosteckou věží v levo, roh ulice Mostecké a Lázeňské, velká okna, skleněné velké dvéře. Jediná restaurace, která se směle postavila do nejveřejnější ulice, otvírajíc se k tomu ještě přímo na chodník — všechny restaurace ostatní jsou buď ve vedlejších ulicích, nebo se do nich vchází domem, nebo mají alespoň před sebou podloubí, v pravé malostranské skromnosti. Proto také pravý Malostraňák, syn těch tichých, zamlklých ulic, plných poetických zákoutí, k Štajnicům nejde. Chodí tam vyšší úřadníci, profesoři, důstojníci, jež tam na Malou Stranu zavála náhoda a brzy snad zase odtamtud odvěje, s nimi pak jen málo ještě pensistů, několik starých, bohatých domácích pánů, kteří živnost svou dávno již odevzdali jiným, a dost. Ráz bureaukraticko-aristokratický.

Již před lety, když jsem byl ještě drobným gymnasistou, byla společnost »u Stajniců« podobného výluč-

ného rázu, přec ale v jistém ohledu jiná. Abych zkrátka řekl, byl to malostranský Olymp, kde se scházeli malostranští bohové. Je to zcela bezpečné faktum z historie, že bohové vyrůstají přímo ze svého lidu. Jehovah byl bůh zamračený, zlý a mstivý, ukrutný a krvežíznivý, jako celý národ židovský. Řečtí bohové byli elegantní a duchaplní, krásní a veselí, Hellenové ve všem všudy. Slovanští bohové — pardon! my Slované neměli dost plastické síly ani na ustrojení velkých států, ani na vytvoření zcela určitých bohů, naši bývalí bohové jsou nám dnes vzdor Erbenům a Kostomarovým pořád ještě mlhavou skupinou, samá měkkost, samá neurčitost. Ale snad někdy napíšu článek zvláštní, to se rozumí, že schválně duchaplný, o té parallele boho-lidské, zde chci jen říci, že bohové scházející se »u Štajniců« byli nade všechnu pochybnost praví bohové malostranští. Malá Strana — beru domy i lid — má cosi tichého, důstojného, starobného, řekněm i podřímlého do sebe, a v to vše byli také vhaleni onino páni, i v tu podřímlost. Arci byli to také úřadníci, vojíni, profesoři, pensisté jako dnes, ale tenkrát ještě nesmýkalo se úřadnictvem a vojskem tak ze země do země, otec dovedl syna v Praze nechat vystudovat, pomohl mu tu do úřadu, udržel ho tu protekcí napořád. Když postáli někteří ti štajnicovští hosté chvilku spolu venku na chodníku, pozdravil je každý kolemjdoucí občan, znal je.

Nám gymnasistům byl ale Olymp »u Štajniců« tím více Olympem, že na něm byli také všichni naši staří profesoři. Staří! Nač říkat staří! Znal jsem je všechny dobře, ty bohy naší milé Malé Strany, a zdálo se mi vždy, že z nich ze všech nebyl ani jediný nikdy mlád — či vlastně že vypadali již co děti asi zrovna tak, jen snad o něco menší.

Vidím je všechny před sebou jako dnes! Předně pan apelační rada. Dlouhý, suchý a nesmírně vážený. Byl ještě v úřadě činný, ale nedovedl jsem se nikdy domyslit, jaká as je ta činnost jeho. Když jsme šli o desáté dopoledne ze školy, vycházel teprv ze svého domu v Karmelitánské ulici a šel vážně do ulice Ostruhové, do vinárny Čardovy. Když jsme měli ve čtvrtek odpůldne prázdno a vztekali se po Marianských hradbách, procházel on se tu v sadech. A o páté odpůldne vcházel již k »Štajnicům«. Umiňoval jsem si pevně, že budu pilný a že se stanu také takovým apelačním radou, ale pak jsem na to nějak zapomněl.

Pak jednooký pan hrabě. Na Malé Straně nebyla o hrabata sice nikdy nouze, ale ten jednooký byl nejspíš jediný, který chodil do malostranského hostince, alespoň tenkrát. Velký, kostnatý, svěže červené barvy, kratičkých bílých vlasů, s černou sponkou přes levé oko. Stával před »Štajnici« na chodníku třeba dvě hodiny, a když jsem musel kolem něho, šel jsem obloukem. Ona totiž příroda dala šlechticům jistý profil, kterému se říká aristokratický a jenž je činí velmi podobny dravým ptákům. Pan hrabě mně také vskutku připadal jako ten sokol, který s ukrutnou důsledností denně vždy o dvanácté v polednách s uloveným holubem na svatomikulášskou báň zasedal a zde svou kořist rval, že peří z ní až dolů na náměstí lítalo. Chodil jsem kolem pana hraběte tedy obloukem, měl jsem nejasný strach, že mne klofne hlavou.

Pak tlustý pan štábní lékař, ještě nikoli přestárlý, ale již na výslužbě. Povídalo se o něm, když jakás velmi vysoká osobnost kdys prohlížela pražské nemocnice a ledacos podotýkala, on že té vysoké osobnosti řekl, že ničemu nerozumí. Dán proto do výslužby a zároveň do

naší lásky, neboť my hoši měli jsme tlustého toho pána pak za hotového revolucionáře Byl ale také přívětivý, švitorný. Když potkal hocha, který se mu líbil — hoch ten mohl být také děvčetem — zastavil ho, pohladil ho po tváři a pak mu řekl: »Pozdravuj doma tatínka,« třeba ho neznal.

Pak — ale ne! Ti všichni staří sestárli znenáhla ještě víc a pak umřeli — nevyvolávejme stíny z hrobů. Vzpomínám s rozkoší na ty hrdé chvíle, které jsem mezi nimi trávil, na ten pocit samostatnosti, mužnosti, ano velkosti, když jsem, stav se posluchačem vysokých škol, poprvé a bez bázně před profesory vstoupil k »Štajnicům« mezi ty bytosti vznešené. Mnoho si mne nevšímaly, to je pravda. Abych tak řekl, skoro nic. Jen jednou se v běhu několika neděl stalo, že pan štábní lekař, jda kolem mého stolku již domů, řekl ke mně: »Ano, ano, mladý muži, pivo dnes nestojí za nic, ať si říkají ti tam co chtějí!« a při tom kývnul hlavou pohrdlivě na zad po těch, s kterými byl právě seděl. Hotový Brutus! Troufám si tvrdit, že by po případě i samému Caesarovi byl dovedl vrhnout do tváře urážku, že nerozumí pivu.

Za to jsem sobě všímal já jich. Mnoho jsem od nich neslyšel, ale mnoho jsem na nich pozoroval. Považuju se jen za chudou kopii bytostí těch, ale cokoliv je na mně vznešeného, od nich to mám. Přede všemi pak zůstanou mně nezapomenutelni mužové dva, ti se vryli v srdce srdce mého. Pan Ryšánek a pan Schlegl.

Ti dva se nemohli ani cítit. — Ale již musím prosit zase za odpuštění, já raděj o nich začnu jinak.

Když se vstoupí k »Štajnicům« z ulice Mostecké, jsou v přední místnosti, kde kulečníky stojí, v pravo tři okna, která hledí do ulice Lázeňské. Do výklenku každého

toho okna postaven malý stolek a k němu lavička do podkovy; mají tu vždy tři lidé místo, jeden zády k oknu, druzí dva na koncích podkovy proti sobě, nebo kdyby se těmto zachtělo také sedět zády k oknu, sedí pak tedy obličejem ke kulečníku obráceným a baví se díváním na hru.

V třetím tom okně od vchodu v pravo seděli všeobecně vážení občané pan Ryšánek a pan Schlegl den co den na večer vždy od šesti do osmi. Místo jejich bylo vždy pro ně prázdno; aby se byl snad někdo jiný odvážil zasednout kdy místo někomu navyklé, to patřilo vůbec k věcem, jež řádný a mravný Malostraňák byl by od sebe odmítl rozhodně co přímou nemožnost, poněvadž — nu poněvadž se to nedalo ani myslet. Místo zrovna u okna zůstalo vždy prázdno, pan Schlegl seděl na tom konci podkůvky, který je blíž vchodu, pan Ryšánek na konci protějším, loket od sebe. Oba seděli vždy odvráceni od okna a tedy napolo také odvráceni od stolku i od sebe a dívali se na kulečník; k stolku se obrátili jen, když se chtěli napít nebo dýmku si nacpat. Jedenáct let již zasedali tak den co den. A po těch jedenácte let nepromluvili na sebe ani slova, ba ani si jeden druhého nevšimnul.

Po Malé Straně byla známa krutá zášť, v jaké měl jeden druhého. Nepřátelství mezi nimi bylo staré a nesmířitelné. Také byla známa příčina. Prapůvod všeho zlého, ženská. Milovali tutéž. Napřed se byla klonila k panu Ryšánkovi, jenž byl již déle obchodníkem samostatným, pak spočívala netušeným obratem náhle v objetí pana Schlegla. Snad proto, že byl pan Schlegl skoro o deset let mladší. Stala se paní Schleglovou.

Byla-li paní Schleglová takovou kráskou zvláštní, že to omlouvalo páně Ryšánkův trvalý bol a napotomní

věčné mládenectví jeho, nevím. Už byla dávno na pravdě boží, zemřela hned v prvním šestinedělí, zůstavujíc po sobě dcerku. Snad že byla ta obrazem jejím. V době, o které mluvím, byla slečna Schleglova as dvěmecítma let stara. Znal jsem ji, přicházela často návštěvou do patra nad námi k setníkovic Poldýnce, k té, co na ulici při každém dvacátém kroku klopýtla. Říkali, že slečna Schleglova je kráskou. Možno, ale takhle pro architekta. Všechno na pravém svém místě, všude na ní nejpravější rozměr a při všem věděl člověk proč. Ale pro jiného než architekta — k zoufání. Její obličej se pohnul právě tak málo jako fasáda na paláci. Její oko bylo bez významu lesklé jako právě umyté okno. Její ústa, ostatně pěkná jako drobná arabeska, otvírala se pomalu jako vrata, pak buď zůstala dokořán nebo se zavírala rovněž pomalu. K tomu ta pleť jakoby právě teprv čerstvě obílená. Možno, že teď, žije-li, už není tak krásna, ale že je hezčí; podobné budovy jsou hezčí zvětralé.

Lituju čtenáře, že mu nedovedu vyprávět, jak se as dostali pan Ryšánek a pan Schlegl dohromady k tomu stolku ve třetím oknu. Nějaká tím byla vinna kletá náhoda, která chtěla starcům ztrpčit den co den. Když je ta neznámá náhoda tam usadila, udržela je poprvé na místě as mužná jich pýcha. Podruhé se sesedli as ze vzdoru. Pak seděli na důkaz své neoblomnosti a aby se neřeklo. A teď už dávno nahlížel »u Štajniců« každý, že pro ně pro oba je to již otázkou mužné cti a popustit že nemůže žádný.

Přicházeli k šesté hodině, ten dnes o minutu dřív, ten zejtra. Pozdravili zdvořile na všechny strany a každého, jen jeden druhého ne. Sklepník jim odebral v létě klobouk a hůl, v zimě huňatou čepici a plášť a pověsil to na hřebík za jich místem. Pak svlečený zakýval jako

holub svrchním tělem — staří lidé mají to kývání v obyčeji, když chtějí usednout — pak se opřel jednou rukou o svůj roh stolku (pan Ryšánek tedy levou rukou, pan Schlegl pravou) a pomalu si sedli zády k oknu, obličejem ke kulečníku. Když přišel tlustý hostinský, stále se usmívající a brebencující, nabízet první poslušný šňupec, musel u každého zaklepat na pykslu znovu a znovu pronést poznámku, že máme dnes venku krásně. Sic by byl druhý již šňupce nevzal a slov přeslechl. Nikdy se nepodařilo komukoli, rozmlouvat s oběma najednou. Nikdy sobě nevšiml ani za mák jeden druhého, to individuum za stolkem pro něho vůbec nebylo.

Sklepník postavil před ně po sklenici piva. Po chvilce — ale nikdy ne najednou, pozorovaliť se ovšem vzájemně vzdor vší nevšímavosti — obrátili se k stolku, vyndali z náprsní kapsy velkou, stříbrem kovanou pěnovku, ze šosu sáček naplněný tabákem, nacpali, zapálili a odvrátili se od okna zas. Tak seděli po dvě hodiny, vypili po třech sklenicích piva, pak se zdvihli, ten dnes o minutu dřív, ten zejtra, zastrčili dýmku, schovali váček, sklepník je oblékl a oblečený poroučel se všem, jen svému sousedovi ne.

Zasedal jsem schválně k stolu stranou vedle kamen. Viděl jsem panu Ryšánkovi a panu Schleglovi takto přímo do tváře a mohl jsem je pohodlně a nenápadně pozorovat.

Pan Ryšánek býval obchodníkem s kanafasem, pan Schlegl obchodníkem se železným zbožím. Teď už oba byli obchodu co bohatí domácí páni zanechali, ale tváře jejich pořád jaksi připomínali zaměstnání dřívější. Obličej páně Ryšánkův připomínal mně vždy bíle a červeně pruhovaný kanafas, pan Schlegl mně celý připadal jako omžený kupecký hmoždíř.

Pan Ryšánek byl větší, sušší a jak praveno starší. Nevězel již jaksi v dobré kůži, byl často sláb, spodní čelist jeho úst mimovolně se již odlučovala a zvětšovala. Šedivé oči užívaly skel, zabraných do černé kosti. Hlavu pokrývala světlá vlásenka a podle nezcela zašedlého obrví bylo možno soudit, že pan Ryšánek býval blondýnem. Tváře byly vpadlé a bledé, tak bledé, že dlouhý nos se proto červenal až do karmínu. Z týtéž příčiny as bývala na jeho konci kapka, slza, vyřinulá mu ze samého vnitra, Co svědomitý biograf musím podotknout, že pan Ryšánek hleděl tu slzu setřít někdy pozdě, když už byla skanula do soucitného klínu!

Pan Schlegl byl zavalitý, myslím, že byl bez krku. Hlava jeho byla jako puma; vlas silně prošedlý, černý; obličej, kde oholen, tam modročerný, kde bezvousý, tam růžový, kus svítivého masa a pak kus tmy, jako potemnělá podobizna od Rembrandta.

Měl jsem rozhodnou úctu k těm dvěma heroům, ano obdivoval jsem se jim. Jak zde seděli, sváděli den co den velkou bitvu, krutou, neúprosnou. Válčili zbraněmi svými: mlčením jedem prosáklým, opovržením nejtěžším. A bitva zůstávala věčně nerozhodnuta. Kdo konečně as postaví nohu svou na krk přemoženého soupeře! Pan Schlegl byl fysicky silnější, vše na něm bylo krátké, úsečné, když promluvil, znělo to jako s věže bác! Pan Ryšánek mluvil měkce a rozvláčně, byl sláb, ale mlčel a nenáviděl se stejnou hrdinností.

II.

Stalo se něco.

Bylo ve středu před nedělí Jubilate, když přišel a usedl pan Schlegl. Usedl, nacpal si a odfoukl oblak

dýmu, valící se jako z výhně. Teď vstoupil hostinský a přímo k němu. Zaklepal na pykslu a podával šňupec. Když pak zase pykslu zavřel a jí zatřás', podotknul hledě při tom ke dveřům: »Dnes pana Ryšánka tedy neuvidíme.«

Pan Schlegl neodpověděl, s kamennou lhostejností hleděl přímo před sebe.

»Povídal tamhle pan štábní lékař,« vypravoval hostinský dále a stál teď zase ke dveřím zády; při obratu byl zrak jeho přejel přes tvář páně Schleglovu. »Vstával ráno jako jindy z postele, tu ho náhle chytne taková zimnice, musel hned zas do postele, a honem pro doktora, honem. — Zapálení plic. — Už tam byl dnes štábní lékař třikrát u něho — starý člověk, nu ale — je v dobrých rukou. Doufejme!«

Pan Schlegl zachrochtnul při zavřených rtech. Nemuknul, nepohnul zrakem. Hostinský šel o stůl dále.

Vpil jsem se teď v tvář páně Schleglovu. Dlouho zůstala bez nejmenšího pohnutí, jen rty se otvíraly a vypouštěly kouř a někdy se svezl troubel z koutku do koutku. Pak přistoupil k němu nějaký známý. Rozhovořili se a pan Schlegl se několikráte hlasitě zasmál. Byl mně protivný ten smích jeho.

Vůbec se dnes choval pan Schlegl rozhodně jinak než jindy. Jindy přibitý k svému místu jako voják ku své strážní budce, dnes toulavý, neposedný. I do kulečníku se dal s panem Köhlerem, kupcem. Měl štěstí při každé partii až po dublé, a přiznám se, že jsem mu to skoro přál, že zakončujícího dublé nesvedl ani jednou a zde že ho pan Köhler vždycky pak dohonil.

Pak zas usedl, kouřil a pil. Když někdo k němu přistoupil, mluvil pan Schlegl hlasitěji a v delších větách než kdy jindy. Neušlo mně ani nejmenší jeho hnutí,

viděl jsem jasně, že má vnitřní potěšení, že nemá nejobyčejnějšího soucitu s nepřítelem v chorobě, zprotivil se mně.

Několikrát šlehnul jeho zrak obloukem ku kredenci, u níž seděl pan štábní lékař. Zajisté, že by mu ruku stiskl, jen aby si nedával s tím nemocným příliš mnoho práce. Zlý člověk, rozhodně zlý.

K osmé hodině odcházel pan štábní lékař. Zastavil se u třetího stolku. »Dobrou noc,« pravil, »musím dnes ještě jednou k Ryšánkovi. Je potřebí opatrnosti.«

»Dobrou noc,« odtušil pan Schlegl chladně.

Dnes pil pan Schlegl čtyry sklenice a setrval do půl deváté.

Minuly dny, minuly týdny. Po chladném, mhouravém dubnu přišel teplý květen, překrásné jaro měli jsme toho roku. Když je krásný květen, je na Malé Straně ráj. Petřín je obalen bílým květem, jakoby všude kypělo z něho mléko, a celá Malá Strana je vhalena ve vůni bezu.

Pan Ryšánek byl již vyvázl z nebezpečí. Jaro působilo teď na něho jako balsám. Již jsem ho potkával procházejícího se v sadech. Kráčel pomalu opřen o hůl. Dřív suchý, byl teď ještě nepoměrně sušší, spodní jeho čelisť byla teď již stále svislá. Podvázat mu bradu šátkem, zatlačit mdlé oči a položit ho do truhly. Ale znenáhla se přece sbíral.

K »Štajnicům« nechodil. Tam královal u třetího stolku pan Schlegl pořád sám a točil se a seděl jak chtěl.

Konečně, byl již konec června a právě den sv. Petra a Pavla, vidím pojednou pana Ryšánka a pana Schlegla zase tu pohromadě. Zas seděl tu pan Schlegl na své místo jako přibitý a oba byli obráceni zády k oknu.

Sousedé a známí přicházeli a podávali panu Ryšánkovi ruku. Každý ho upřímně vítal, stařec se příjemným rozčilením chvěl, usmíval se, mluvil co nejjemněji, byl měkký. Pan Schlegl hleděl na kulečník a kouřil.

Když po chvílích osamotněl, vždy se pan Ryšánek trochu zahleděl ku kredenci, kde seděl jeho lékař. Vděčná duše.

Právě se tam zase zahleděl, a tu pohnul pan Schlegl náhle hlavu trochu stranou. Zrak jeho lezl pomalu od podlahy po panu Ryšánkovi vzhůru, přes špičatá jeho kolena až k ruce, která tu ležela na rohu stolku jako koží potažená kostra; chvilku spočinul na ruce té, pak zas se kradl výš, až se dotknul svislé čelisti, zbědovaného obličeje — jen se dotknul a již zrak se mihnul pryč a hlava se zas narovnala.

»I zdrávi vstali — to je radost,« spustil hostinský, přicházeje teprv odněkud z kuchyně nebo ze sklepa. Jakmile byl vstoupil a spatřil pana Ryšánka, zrychlil k němu krok. »Tedy zase zdráv a náš, no zaplať pánbůh!«

»No chvála bohu, chvála bohu,« usmíval se pan Ryšánek, »ještě jsem tomu uklouznul! Už se cítím jak náleží!«

»Pan Ryšánek ale nekouří — ještě žádná chuť na tabáček?«

»Dnes mám tak poprvé nějak chuť, zakouřím si.«

»Tak tak, to je dobré znamení,« zavřel pykslu, zaklepal, podal zas panu Schleglovi s nějakou poznámkou a šel.

Pan Ryšánek vyndal dýmku a sáhl pak do šosu pro váček. Zavrtěl hlavou, sáhnul tam podruhé, po třetí, pak zavolal drobného sklepníka k sobě. »Doskoč ke mně, víš kde bydlím? Zde na rohu, ano. Řekni, aby ti dali můj

váček s tabákem, musí ležet na stole.« Kluk si poskočil a odběhnul.

Pan Schlegl sebou teď hnul. Vztáhl pravici pomalu po otevřeném svém váčku a přitáhl jej skoro před pana Ryšánka. »Je-li libo — já mám tříkrálový s červeným,« pronesl spůsobem svým úsečným a pak si odchrochtnul.

Pan Ryšánek neodpovídal. Pan Ryšánek nepohleděl. Hlava jeho zůstala odvrácena, kamenně lhostejna jako po celých jedenácte let.

Několikrát se mu ruka zachvěla, ústa se zavřela.

Pravice páně Schleglova zůstala na váčku přimrazena, oko jeho připnulo se k zemi, teď bafnul, teď zahrčel hrdlem.

Již tu ale byl sklepníček zpět.

»Děkuju, už mám vida váček svůj,« poděkoval teprv teď pan Ryšánek panu Schleglovi, ale nepohlédl. »Kouřím také tříkrálový s červeným,« dodal po chvilce, jakoby cítil, že přec musí ještě něco dodat.

Nacpal si, zapálil a bafnul.

»Chutná?« zavrčel pan Schlegl hlasem stokrát drsnatějším než obyčejně.

»Chutná, — zaplať pánbů .»

»No zaplať pánbůh,« opakoval pan Schlegl. Kolem úst trhaly se mu svaly jako blesky po tmavé obloze a honem dodal: »Už jsme se tu o vás báli.«

Teď teprv obrátil pan Ryšánek pomalu hlavu k němu. Oči obou mužů se potkaly.

A od té doby mluvili pan Ryšánek a pan Schlegl u třetího stolku spolu.

Přivedla žebráka na mizinu.

1875.

Chci psát událost smutnou, ale hledí mně do ní co veselá iniciálka obličej páně Vojtíškův. Obličej tak zdravě svítivý a do červena lesklý jako nedělní pečínka, politá čerstvým máslem. A takhle k sobotě — pan Vojtíšek holil se jen v neděli — když už mu bílé vousy po kulaté bradě zas řádně vyrazily a jako hustá smetana se skvěly, zdál se mně být ještě hezčí. Také vlasy jeho se mi líbily. Neměl jich mnoho, začaly pod okrouhlou pleší na skráních a byly už prošedly, ne více stříbrny, nýbrž již až lehýnce zas do žluta, ale byly jako hedváb a vlály tak lehce kolem hlavy. Pan Vojtíšek nosil totiž čepici vždy jen v ruce a pokryl se leda, když měl přejít prostorou sluncem příliš praženou. Vůbec se mně pan Vojtíšek líbil velmi, jeho modré oči zářily tak upřímně, celá jeho tvář byla jako by kulatým, upřímným okem.

Pan Vojtíšek byl žebrák. Čím byl před tím, to nevím. Ale žebrákem musil být dle toho, jak byl po Malé Straně znám, již dlouho, a podle svého zdraví mohl jím být ještě dlouho, vypadal jako buk. Jak byl té doby stár, tak asi vím. Jednou jsem ho viděl, když vybelhav se drobným krůčkem svým po Svatojanském vrchu vzhůru do Ostruhové ulice přistoupil k policajtu panu Šimrovi, který opřen o zábradlí pohodlně se tu slunil. Pan Šimr

to byl ten tlustý pan policajt. Tak tlustý, že šedivý jeho frak byl pořád na puknutí a hlava jeho od zadu vypadala jako několik jitrnic, vypocujících sádlo — račte odpustit. Lesklá přílba kývala se mu na velké hlavě při každém pohnutí, a když se rozběhl za některým tovaryšem, který bez ostychu a proti všem zákonům přes ulici si přešel s hořící dýmkou v ústech, musel pan Šimr přílbu honem vzít do hrsti. Tu jsme se pak my děti smály a tančily po jedné noze, ale jakmile se na nás podíval, hned zas jako by nic. Pan Šimr byl Němec ze Šluknova! žije-li dnes ještě — doufám v boha, že ano — sázím se, že mluví posud a zrovna tak špatně česky jako tenkrát. »Nu a vidíte,« říkal, »já se tomu naučil za rok.«

Pan Vojtíšek vzal tenkrát modrou svou čepici pod levé rameno, a vjel pravicí hluboko do kapsy dlouhého, šedivého svého kabátu. Při tom pozdravil zívajícího pana Šimra slovy: »Pomahej pán bůh!« a pan Šimr salutoval. Šťastně pak vylovil pan Vojtíšek skromnou svou tabatěrku z březové kůry, vytáhl za kožené poutko svrchní dno z ní a podal panu Šimrovi. Pan Šimr si šňupnul a pravil: »Už jsou voni taky asi hezky starej. Kolikpak mají?«

»Inu,« usmíval se pan Vojtíšek, »bude tomu už věru osmdesát let, co mne otec pro obveselení mysle na světlo vydal.«

Pozorlivý čtenář zajisté se diví, že směl žebrák pan Vojtíšek mluvit s panem policajtem jen tak po sousedsku, a tento že mu ani nevykal, jakž by nějakému venkovanu nebo jinému zcela mu podřízenému člověku arci najisto byl učinil. A k tomu ještě třeba si pomyslit, čím tenkráte policajt byl! To nebylo ledabylo které číslo od jedné do šesti set, to byl pan Novák, pan Šimr, pan

Kedlický a pan Weisse, kteří v střežení naší ulice za den se vystřídali. To byl malý pan Novák ze Slabec, který nejraděj postál si před kupeckými krámy, k vůli slivovici; tlustý pan Šimr ze Šluknova; pak pan Kedlický z Vyšehradu, zamračený, ale dobrosrdečný; a konečně pan Weisse z Rožmitálu, velký, s neobyčejně dlouhými, žlutými zuby. O každém se vědělo, odkud je, jak dlouho ve vojště sloužil, a kolik má dětí; na každého jsme se my »sousedské« děti věšely; on znal každého, muže i ženy, a matkám dovedl říci vždy, kam že se dítě jejich zaběhlo. A když r. 1844 pan Weisse následkem požáru v Renthauze vypuklého zemřel, šla mu na pohřeb celá Ostruhová ulice.

On ale nebyl pan Vojtíšek arci také obyčejným žebrákem. On si ani vlastního žebráckého zevnějšku nehleděl tak přísně, vypadal dosti čistě, alespoň na počátku téhodne; šátek na krku byl vždy pořádně uvázán, na kabátě byla sice někde záplatka, ale ne jako kus přibitého plechu a také ne z příliš různobarvé látky. Za týden prožebral se vždy celou Malou Stranou. Měl všude přístup a jakmile zaslechla hospodyně venku jeho měkký hlas, nesla mu hned ochotně svůj trojník. Trojník, půl dobráku, to bylo tenkráte dosti mnoho. Od rána žebral až k polednímu, pak si zašel k sv. Mikuláši na půl dvanáctou. Zde u kostela nežebral nikdy, ba on dřepících zde žebraček ani si nevšimnul. A pak si zašel někam se najíst, věděl, kde po řadě mu nechají plný hrnek od oběda. Bylo cos volného a klidného v celém jeho bytí a konání, něco takového, co as Storma přimělo k jeho dojemně komickému výroku: »Ach koennt' ich betteln geh'n ueber die braune haid'!«

Jen hostinský v našem domě, pan Herzl, mu nedal nikdy trojníku. Pan Herzl byl muž trochu dlouhý, trochu

skoupý, ale takto ušel. Místo penízu přesypal mu z pyksly své vždy trochu tabáku. Tu pak — bylo to vždy v sobotu — měli pokaždé stejný rozhovor.

»Achach, pane Vojtíšku, máme to zlé časy.«

»Ba že máme, a nebudou lepší, dokud si zámecký lev nesedne na vyšehradskou houpačku.«

Mínil lva na svatovítské věži. Přiznám se, že mně to tvrzení páně Vojtíškovo vrtávalo mozkem. O tom jsem slušným spůsobem a co rozumný mladý muž — byl jsem tenkráte již osm let stár — ovšem nemohl pochybovat ani na okamžik, že zmíněný lev může právě tak jako já o pouti jít přes kamenný most až na Vyšehrad a zde si také sednout na známou krouživou houpačku. Ale jak že z toho mají vzejít lepší časy, to jsem nechápal. —

* *
*

Byl překrásný den červnový. Pan Vojtíšek vyšel z kostela sv. Mikuláše, posadil si čepici na hlavu, co ochranu proti sálajícímu slunci, a šel pomalu přes nynější Štěpánské náměstí. U sochy sv. Trojice se zastavil a usedl na schod. Kašna za ním zvučně šplounala, slunce hřálo, bylo tak příjemno! Patrně obědval dnes někde, kde stolovali až po dvanácté.

Sotva si byl usedl, zvedla se jedna ze žebraček od dveří mikulášského kostela a šla tímtéž směrem. Té říkali »baba miliónová«. Jiné žebračky slibovaly, že pánbůh darovanou jim almužnu zaplatí stotisíckrát, ona šla hned do »miliónů a miliónů«; proto také paní oficiálka Hermannová, která chodila ke všem licitacím po Praze, dávala almužnu jí jediné. Miliónová šla rovně kdy chtěla a kulhala kdy chtěla. Teď šla rovně a přímo k panu Vojtíškovi u sochy. Plátěnné suknice se jí kolem suchých

hnátů plandaly skoro bez zašustění, do čela silně stažená modrá plachetka kývala se nahoru dolů. Její obličej byl mně vždy děsně protivný. Samá drobná vráska jako tenounké nudličky, sbíhající se ke špičatému nosu a ústům. Oči její byly žlutozelené jako u kočky.

Přistoupila až poblíž pana Vojtíška. »Pochválen buď pán Ježíš Kristus,« zašpoulila ústa.

Pan Vojtíšek kývnul na znamení, že souhlasí.

Miliónová usedla na druhý konec schodu a kejchla. »Br!« podotkla, »já nemám slunce ráda, když na mne svítí, musím kejchat.«

Pan Vojtíšek nic.

Miliónová stáhla plachetku na zad a bylo vidět celý její obličej. Očima mhourala jako kočka v slunci, teď byly zavřeny, teď zasvítily pod čelem jako dva zelené body. Ústa její stále sebou škubala; když se otevřela, bylo vidět napřed nahoře jediný zub, byl černý.

»Pane Vojtíšku,« začala zas, »pane Vojtíšku, já vždycky říkám, kdybyste chtěl!«

Pan Vojtíšek mlčel. Obrátil jen obličej k ní a díval se jí na ústa.

»Vždycky říkám: ano, kdyby pan Vojtíšek chtěl, ten by nám moh' povědít, kde jsou dobří lidé.«

Pan Vojtíšek nic.

»Co pak se tak upřeně na mne díváte?« ptala se Miliónová po chvilce. »Co pak je na mně?«

»Ten zub! — divím se, proč máte ten jeden zub!«

»Ach ten zub!« vzdychla a pak dodala: »To víte, že ztráta zubu znamená vždy ztrátu jednoho dobrého přítele. Už jsou všichni v hrobě, kdož mně přáli a se mnou to upřímně mínili — všichni. Jen jeden ještě zbyl — ale nevím o něm — nevím, kde je ten dobrý

přítel můj, kterého mně milostivý bůh postavil ještě na cestu života. Ach bože, já jsem tuze opuštěná!«

Pan Vojtíšek hleděl před sebe a mlčel.

Něco jako úsměv, jako radost přelítlo obličejem žebraččiným, ale bylo to ošklivé. Sešpičatila ústa, celý obličej jaksi se jí stáhnul do rtů jako do šťopky.

»Pane Vojtíšku!«

»Pane Vojtíšku, my dva bychom mohli být ještě šťastni. — Tadyhle se mně pořád o vás zdálo, já myslím, že pánbůh tomu tak chce. — Vy jste tak samoten, pane Vojtíšku, nikdo vám neposlouží. — Vy máte všude přízeň, máte tuze moc dobrých lidí. — Vidíte, já bych se k vám přistěhovala. Kus peřin mám —«

Pan Vojtíšek mezi tím pomalu vstával. Už tu stál rovně a pravicí si narovnával kožené stínidlo své čepice. »Radš utrejch!« vyhrknul konečně a obrátil se bez pozdravu.

Kráčel pomalu Ostruhovou ulicí. Dvě zelené koule svítily za ním, až zmizel za rohem.

Pak si Miliónová stáhla plachetku až po bradu a seděla dlouho nepohnutě. Snad usnula.

* * *

Divné zvěsti začaly se najednou šourat Malou Stranou. A koho se dotkly, škrabal se za uchem. »Pan Vojtíšek,« znělo to často v rozpravách a za chvilku zas jsi slyšel: »Pan Vojtíšek!«

Brzy jsem zvěděl všeho. Pan Vojtíšek prý nebyl ani chud. Pan Vojtíšek prý měl tam za vodou, na Františku, dva domy. To prý ani není pravda, že bydlí pod hradem někde v Brusce.

Blázny si dělal s dobrých malostranských sousedů! A po tak dlouho!

Nastala rozhořčenost. Mužští se zlobili, cítili urážku, styděli se, že byli lehkověrni.

»Darebák!« pravil jeden.

»Je pravda,« rozumoval druhý, »viděl ho někdo žebrat v neděli? To byl nejspíš doma, ve svých palácích a jedl pečeně.«

Ženské ještě váhaly. Dobrá tvář páně Vojtíškova zdála se jim přec příliš upřímna.

Ale přišel dodatek zvěsti. On prý má také dvě dcery a ty prý dělají slečny. Jedna prý má lajtnanta a druhá chce jít k divadlu. Nosí jen samé rukavičky a jezdí do Stromovky.

To rozhodlo i u ženských.

Takřka ve dvakráte čtyryadvaceti hodinách byl osud páně Vojtíškův zjinačen. Všude ho ode dveří odbývali, že jsou »zlé časy«. Kde míval obědy, slyšel, že »dnes nic nezbylo«, nebo »Jsme chudi, měli jsme jen hrách, to není pro vás.« Uličníci kolem něho poskakovali a pokřikovali: »Domácí pán! Domácí pán!«

Byl jsem v sobotu před domem a viděl blížícího se pana Vojtíška. Pan Herzl stál jako obyčejně v bílé své zástěře mezi domem, opřen o kamennou veřej. Mimovolně, v nevysvětlitelném strachu jakéms jsem veběhl do domu a skryl se za silná vrata. Kolem stěžejí viděl jsem blížícího se pana Vojtíška dobře.

Čepice se mu v rukou třásla. Nepřicházel s jasným úsměvem jako jindy. Hlava byla sklopena, nažloutlé vlasy zcuchány. »Pochválen buď pán Ježíš Kristus,« pozdravoval obyčejným hlasem. Při tom se mu hlava povznesla. Tváře jeho byly bledy, oko jakoby dřímotou potaženo.

»To je dobře, že jdete,« mínil pan Herzl. »Pane Vojtíšku, půjčte mně dvacet tisíc. Nebojte se, že přijdete o ně, budou na dobré hypotece. Mohl bych teď koupit dům tady vedle »u labutě« —

Nedomluvil.

Panu Vojtíškovi vyhrnuly se slzy náhle proudem. »Vždyť jsem — vždyť jsem,« zavzlykal, »já byl po celý život tak poctivý!«

Potácel se přes ulici a klesl u zdi před zatáčkou k hradu. Hlavu položil na kolena a štkal hlasitě.

Vrazil jsem do pokoje k rodičům, třesa se na celém těle. Matka stála u okna a dívala se přes ulici. Ptala se: »Co pak mu řekl pan Herzl?«

Hleděl jsem upřeně oknem tam na plačícího pana Vojtíška. Matka vařila právě svačinu, ale každý okamžik přistoupla také k oknu, vyhlédla ven a zavrtěla hlavou.

Najednou vidí, že pan Vojtíšek pomalu se zdvihá. Rychle ukrojila krajíc chleba, položila jej na hrnek s kávou a spěchala ven. Volala, kývala s prahu, pan Vojtíšek neviděl a neslyšel. Šla až k němu a podávala mu hrnek. Pan Vojtíšek díval se němě na ni. »Zaplať pánbůh,« zašeptal konečně a pak dodal: »ale teď nemůžu nic polknout.«

* * *

Víc pan Vojtíšek po Malé Straně nežebral. Za řekou ovšem také nemohl chodit od domu k domu, neznali ho tam lidé a neznali policajti. Usadil se na Křižovnickém plácku u podloubíčka klementinského, zrovna naproti vojenské strážníci, která stávala u mostu. Vídal jsem ho tam po každé, když jsme v prázdné čtvrteční odpůldne zašli si na Staré Město podívat se na výlohy ryneckých kněhkupců. Čepice ležela před ním dnem na zemi, hlava

byla vždy svěšena k prsoum, v rukou držel růženec, nevšímal si nikoho. Pleš, tváře, ruce neleskly a nečervenaly se více jako před nedávnem, sežloutlá kůže se byla scvrkla do šupinatých vrásek. Mám, nemám to říci? — ale proč bych to neřekl, že jsem si netroufal přímo k němu, že jsem se plížil vždy kolem pilíře, abych mu mohl čtvrtletní své jmění, šajnový groš, od zadu hodit do čepice a pak rychle utéci.

Pak jsem ho potkal jednou na mostě; vedl ho policajt na Malou Stranu. A pak jsem ho nespatřil už nikdy.

* *
*

Bylo mrazivé únorové jitro. Venku ještě šero, okno samý tlustý, květnatý led, v němž se oranžově odrážel svit z protějších kamen. Před domem zaharašil vozík a zaštěkali psi.

»Doskoč mně pro dva žejdlíky mlíka,« velela matka. »Ale zaobal si krk.«

Venku stála mlíkařka na vozíku a za vozíkem stál policajt pan Kedlický. Kus lojové svíčky svítil tiše v čtyrhranné, skleněné lucerně.

»Cože pan Vojtíšek?« ptala se mlíkařka a ustála ve vrtění vařečkou. Ono bylo mlíkařkám sice ouředně zapovězeno užívat vařečky na dělání smetanové parády, ale pan Kedlický byl muž dobrosrdečný, už jsem to řekl.

»Ano,« odpověděl, »našli jsme ho po půlnoci na Oujezdě vedle kanonýrských kasáren. Byl na dobro zmrzlý a dali jsme ho do umrlčí komory ke Karmelitánům. Měl jen rozedraný kabát a kalhoty, ani košile neměl.«

———

O měkkém srdci paní Rusky.

1875.

Velš Josef, kupec, byl z nejzámožnějších obchodníků malostranských. Myslím, že měl v krámě svém vůbec vše, co plodí Indie i Afrika, od sladkého dřeva a pálené slonové kosti na leštidlo až k zlatému prášku. Také byl jeho krám na náměstí po celý den jak by nabil. Pan Velš byl v krámě celý den, vyjímaje v neděli čas velkých služeb božích v chrámě sv. Víta a pak dobu některých velkých parád, jež měly pražské sbory měšťanské, neboť pan Velš byl ostrostřelec, první setnina, první tlupa, třetí muž vždy od pana lajtnanta Nedomy v pravo. V krámě byl by rád obsloužil všechny přicházející sám, ač měl tu dva mládence a dva učedníky, a koho nemohl obsloužit, pozdravil, zakýval, usmál se. Pan Velš usmíval se vlastně pořád, v krámě, na ulici, v kostele, všude, obchodní úsměv byl se mu vryl v lícní svaly a nemohl již z nich ven. Milá figurka, nevelký, tlustý, s hlavičkou stále se potřásající a s tím úsměvem. V krámě v placaté čepici a s koženou kupeckou zástěrou, na ulici v dlouhánském modrém kabátě se zlatými knoflíky a v baňatém cylindru. Měl jsem jistou titěrnou představu o panu Velši. V domácnosti jeho

nebyl jsem za jeho živobytí nikdy, ale kdykoli jsem si ho myslil, jak vypadá as doma, byl obraz vždy stejný; pan Velš sedí bez čepice, ale v zástěře u stolu, před ním stojí talíř kouřící se polívky, loket má pan Velš opřený o stůl a ruka drží nabranou lžící uprostřed mezi talířem a úsměvnými ústy, a tak tu sedí jakoby vytesán a lžíce se nehne ani sem ani tam. Hloupá představa, to vím.

Ale v době, kdy naše povídka počíná — dne 3. května 184* o 4. hod. odpolední — nebyl pan Velš už ani živ. Ležel nad krámem v prvním patře, parádním svém pokoji a v krásné truhle. Víko ještě nebylo přikryto — pan Velš usmíval se ještě po smrti a při zatlačených očích.

Na čtvrtou hodinu určen byl funus. Umrlčí vůz, tak zvaný »třapcový«, stál již na náměstí před domem. Také tu stála setnina měšťanských ostrostřelců i s hudbou.

Parádní pokoj byl skoro plný, samé malostranské honorace. To se vědělo, že mikulášský pan farář s asistencí přijde trochu později, jakož bylo obyčejem u každého váženějšího souseda, aby se neřeklo, že se s ním pospíchá z brány ven. V pokoji bylo dusno. Odpolední slunce sem pralo a lámalo se ve všech zrcadlech, velké voskové svíce kolem katafalku plály žlutě a čadily, horký vzduch byl nasycen čadem, zápachem čerstvě lakované černé truhly a tříštěk pod mrtvolou, snad také již zápachem z mrtvoly. Panovalo ticho, lidé jen šeptali. Plačících nebylo, nezůstavilť pan Velš bližších příbuzných a vzdálenější říkají vždy: »Jen kdybych se moh' vyplakat — ale nemám slz, kdyby mně to srdce utrhlo.« — »Ano, ano, to je ale tím horší.«

Teď vstoupila do pokoje paní Ruska. Vdova po nebožtíku Rusovi, hostinském v zahradě Gráfovské, kde bývaly nejkrásnější kanonýrské bály. Poněvadž do toho

vlastně nikomu nic není, podotknu zde jen mimochodem, co se vyprávělo o ovdovění paní Rusky. Tenkráte byla u každého dělostřeleckého pluku zvláštní setnina bombardérů, mladí, buclatí hoši, krev a mlíko. Tu setninu prý pan Rus naprosto nenáviděl, prý nějak k vůli své ženušce, a jednou ho strašně proto sbili. Ale, jak praveno, nikomu do toho nic není. Paní Ruska jedla vdoví chléb svůj již na pětmecítma let, žila bezdětna v domě svém na Selském trhu a kdyby se byl někdo zeptal, co pořád dělá, bylo by se odpovědělo: Chodí na funusy.

Paní Ruska se protlačila až ku katafalku. Padesátnice, ale statná paní nadprostřední výšky, S ramenou jí splývala hedvábná černá mantila, černý, světle zelenými stuhami ozdobený čepec vroubil její kulatou a upřímnou tvář. Hnědé její oči zahleděly se do tváře nebožtíkovy. Zatrhlo jí to obličejem, rty se jí začly chvít, bohaté slzy vyhrkly. Těžce zaštkala.

Utřela si bílým šátkem rychle oči i ústa. Teď pohlédla na sousedky v pravo i v levo. V levo stála voskářka paní Hirtová a modlila se z knížky. V pravo stála nějaká slušně oblečená panička, kterou paní Ruska neznala; byla-li, jak se podobalo, z Prahy, musila být odněkud za vodou. Oslovila ji, to se rozumí že po německu, neboť v národním ohledu byla Malá Strana tenkrát skutečně levou Prahou.

»Dej mu pánbůh věčnou slávu,« pravila paní Ruska, »jako by byl živ tu leží a usmívá se,« a zase stírala řinoucí se slzy. »Šel a nechal nás tu — nechal tu také všecku svou zámožnost — smrt je zlodějka, je.«

Neznámá paní neodpovídala.

»Jednou jsem byla také na židovském pohřbu,« pokračovala pološeptem paní Ruska, »ale to není hezké. Všechna zrcadla jsou zavěšena, aby prý neviděli mrtvolu

ať se obrátí kam chtějí. Takhle je líp, nebožtíka v truhle je vidět pěkně ze všech stran — já bych řekla, že ta truhla stojí dvacet zlatých v stříbře, to je krása! Ale zasloužil si jí, dobrák, jako by se na nás i z toho zrcadla usmíval. Pranic ho smrt nezměnila, jen trochu ho natáhla — jako by byl živ, že?«

»Já pana Velše za živa neznala,« mínila cizí panička.

»Ne? O jé, já tuze dobře. Ještě co svobodného, a také ženu jeho ještě co svobodnou, dej jí pánbůh nebe! Vidím ji jako dnes, když měli svatbu — plakala od božího rána — prosím, plakat celý den, když má člověk devět let už s mužským známost! Hloupé, ne? Ten si na ní vyčekal, devět let, moh' radš čekat ještě devětkrát devět. Ta byla! Povídám, protivná byla. Ze všech byla nejrozumnější a nejkrásnější a hospodářství nerozuměla žádná jako ona; na trhu se smlouvala hodinu o grešli, při prádle upřela chudé podělkyni vždycky nějakou putnu vody a děvečky se u ní nikdy nenajedly. A Velš, ten měl lázně! Měla jsem dvě děvečky po sobě od nich a vím všecko. Minutu neměl pokoje. Že prý je jenom proto pořádný, že se jí bojí a že prý jí jen proto neodmlouvá, aby se zlobila tím více. Víte, ona byla, jak říkáme, romantická, a chtěla, aby ji celý svět litoval. Pořád si naříkala, jak ji muž trýzní. Kdyby ji byl muž ze zlosti otrávil, byla by bývala ráda, a kdyby se byl muž sám oběsil, taky, alespoň by ji byl svět litoval.«

Paní Ruska pohlédla zas k neznámé své sousedce. Ale neznámá tu víc nestála. V ohni svém nebyla paní Ruska ani spozorovala, že sousedka její zapaluje se v tváři vždy víc a víc, a že uprostřed její řeči odstoupla od ní. Nyní rozmlouvala neznámá v pozadí pokoje se

suchým panem Uhmühlem, oficiálem u zemské účtárny, příbuzným pana Velše.

Paní Ruska zahleděla se zas na němou tvář nebožtíkovu. Zase se jí začly rty pozachvívat, slza jí vyprýštěla z oka.

»Nebožák,« pravila hezky nahlas k voskářce paní Hirtové, »ale on je na všechno trest boží, na všechno. Vždyť on také nebyl poctivý, nechme to! Kdyby si byl vzal chudou Tondu, s kterou měl přec dítě« —

»Zdráva v májové noci na koštěti přijela?“ zasípalo to hlasitě za ní a kostnatá ruka mužská položila se jí na rameno. Všichni přítomní trhli sebou a hleděli na paní Rusku a pana Uhmühla, který se teď postavil před ni. Natáhl ruku ke dveřům a velel svým sípavým, ale pronikavým hlasem: »Ven!«

»Copak je tam?« tázal se ode dveří druhý pan Uhmühl, tehdejší malostranský policejní komisař. Holá kostra, suchan jako jeho bratr.

»Tady ta čarodějnice se sem vetřela a pomlouvá mrtvé. Má jazyk jako meč.«

»Tedy ji bácni přes pochvu!«

»To ona dělá při každém funuse,« znělo z několika stran.

»Už svedla rámusy i na svatém poli!«

»Jenom honem ven,« velel pan komisař a chopil paní Rusku za ruku. Paní Ruska šla štkajíc jako dítě.

»Takový škandál — a při tak krásném funuse,« mínili zůstalí.

»Teď ticho!« velel pan komisař paní Rusce v předpokoji, neboť právě ubírali se kolem farář a kaplani. Pak ji vedl ke schodům. Paní Ruska snažila se sice vypravit nějaké slovo ze sebe, ale pan komisař vedl ji neúprosně dál až před dům. Zde kývnul na policejního strážníka:

»Doveďte tu ženu až k jejímu bytu, aby nedělala při funuse ostudu!«

Paní Ruska byla zapálena jako pivoňka, ani nevěděla víc, co se s ní děje.

»Škandál — a tak krásný funus!« hučelo teď zas dole na náměstí.

Páni Uhmühlové, synové pana Uhmela, městského písaře, vnukové pana Uměla, barvíře, byli, jak vidět, tuze přísní páni. A proti paní Rusce zavládla dnes nevole malostranská, řekl bych světová, kdyby Malá Strana, jakž bych co rodák přál, pokrývala celý svět.

Následujícího dne byla paní Ruska obeslána na komisariát v Mostecké ulici.

Tam bývalo živo. Když v létě úřadovali při otevřených oknech, bylo je slyšet přes celou ulici. Spouštěli na každého plnými stavidly, tenkráte ještě nebylo toho zdvořilého zacházení, které teď každý policejní výkon zajisté krášlí. Často se tam pod okny na chodníku zastavoval Josef harfenista, známý revolucionář malostranský. A když některý z nás mladíků šel kolem a na něho se podíval, mrknul Josef, ukázal palcem nad sebe a řekl s klidným úsměvem: »Štěkají.« Doufám, že v tom nebyl dešpekt, že hleděl Josef jen se vyjádřit slovem co možná plastickým.

A tam stála v mantile a čepci se zelenými stuhami o polednách dne 4. května r. 184* paní Ruska před přísným panem komisařem.

Byla zdrcena, hleděla k zemi, neodpovídala. A když pan komisař přísnou svou řeč skončil a jí řekl: »Neopovažte se už jaktěživa na nějaký funus! — Teď můžete jít!« — šla. Tenkrát ovšem mohl pan komisař zapovědít i umřít, jakž pak teprv chodit na pohřby.

Když vyšla z kanceláře, podíval se pan komisař na nižšího ouředníka a prál s úsměvem:

»Ona za to ani nemůže. Je jako pila, rozřeže, co se jí podloží!«

»Měla by platit daň ve prospěch hluchoněmých!« mínil nižší.

Zasmáli se hlasitě a byli oba zas v dobré míře.

Ale paní Ruska dlouho se nemohla dodělat bývalé dobré míry své. Konečně ji našla.

As po půl roce vystěhovala se ze svého domu a najala byt zrovna vedle Oujezdské brány. Tady musel každý funus kolem. A když šel jakýkoli, vyšla dobrá paní Ruska vždycky před dům a srdečně plakala.

Večerní šplechty.

1875.

Krásná, teplá noc červnová. Hvězdy se jenjen třepetaly, měsíc svítil tak vesele, vzduch byl samé stříbrné světlo.

Nejveseleji jako by ale byl měsíc svítil na střechy Ostruhové ulice, myslím, že zrovna na tiché ty střechy sousedních dvou domů »u dvou slunců« a »Hlubokého sklepa«. Podivné to střechy, hravě se dostaneš z jedné na druhou, a jsou samý kout, samý žlab, samé pokračování. Zvláště je různě profilována střecha »u dvou slunců«, tak zvaná sedlová, se dvojím štítem na ulici a dvojím do dvora. Mezi oběma jejími hřebeny je široký žlab, uprostřed přervaný příční chodbičkou půdní. Nad tou chodbičkou je ovšem také zase stříška, pokrytá jako vše ostatní oblými prejzami, tvořícími po střeše sto žlábkových pruhů. Z chodbičky jdou dva velké vikýře do onoho středního, širokého žlabu, který běží přes dům jako dobře rozčísnutá cestička přes prostředek hlavy pražského eleganta.

Náhle jako by u vikýřů těch byla zapištěla myš.

A zas.

Teď se zároveň ve vikýři ke dvoru obráceném objevila hlava a prsa mužská. Lehce se muž vyšvihl ven a stál ve žlabu. Byl to as dvacetiletý mladík suché

snědé tváře, černých kadeří, lehkého chmýří nad ústy; na hlavě měl fes, v ruce dlouhý, černý troubel a na něm sádrovou dýmku. Šedivý kabátek, šedivá vesta, šedivé spodky — Jan Hovora, posluchač filosofie, prosím.

»Myškuju a ponocárna je prázna,« bručel. Pak popošel až ke komínu. Na komíně byl přilepen půlarch papíru. Najednou si přejel Hovora rukou oči a přihlídl blíž.

»Někdo tu byl, někdo mně vymě —,« bručel zase, »ne — nevyměnil — to je můj papír. Ale —« a přihlídl ještě blíž. Teď se rukou klepnul do čela. Ah — slunce mně mou báseň vytáhlo — je to mlsota! Zrovna jako Petöfimu. — Nebohý Kupka, teď musí předvečer svého svátku strávit neopěván — a já měl tak pěkný nápad, sám svatý Antonín mně ho tento!« Strhl papír, sbalil a hodil přes střechu.

Pak usedl, nacpal si dýmku a zapálil. A natáhl se na teplé prejzy a opřel nohy o žlab.

Zas to zamyškovalo a Hovora odpověděl tímtéž zvukem neotočiv ani hlavy. Do žlabu se vyhoupnul jiný mladík. Menší, bledý, světlovlasý, s modrou čepicí na hlavě, jakou nosila technická legie v roku 1848. Oděn byl v kazajku a spodky ze světlé plachtoviny; v ústech měl hořící doutník.

»Servus, Hovoro.«

»Servus, Kupko.«

»Co děláš?« a technik Kupka, budoucí inženýr, se pomalu natáhl vedle Hovory.

»Co dělám. Najedl jsem se nastavované kaše a teď čekám, až mně bude nanic.*) Co jsi večeřel ty?«

---

*) Nastavovaná kaše = rozmíchané brambory s trhanými krup-

»Já večeřel jako pánbůh.«

»A co večeří pánbůh?«

»Nic.«

»E-hm! — Ale co sebou pořád vrtíš?«

»Eh, rád bych si zul boty. Alespoň zouvák kdybychom zde měli ve svém salonu, alespoň ten kousek nářadí!«

»Zouvák není nářadí, zouvák patří k rodině.« Líně obrátil teď teprv Hovora ke Kupkovi hlavu. »Prosím tě,« začal zase, »copak kouříš za cigara? — sprosté? nebo ty ještě sprostší?«

»Přece se mně náš salon líbí — je to krása stropu!« mínil Kupka.

»A tak laciný!«

»Čím větší byt, tím lacinější. Pánbůh má byt největší a neplatí už pranic.«

»Ty's dnes nějak zbožný před svým svátkem.«

»Střechy, střechy — vy jste moje láska!« rozehříval se Kupka, šermuje doutníkem ve vzduchu. »Záviděl bych kominíkům, kdyby neměli přece jen tak jednostranně černý názor do lidského života.«

Celý ten rozhovor šel volně, v pohodlných pauzách a hlasem jaksi přidušeným. Podivno, ve vysokém lese, na samotách, na horách člověk mimovolně přidušuje hlas.

»To je rozkošná noc,« liboval si Kupka dále. »To ticho! — Dnes jezy šumí jako reků sen! — A na Petříně ti slavíci — je to jásání! Slyšíš?«

»No, za tři dny je po svatém Vítu a pak je po klokotu. — Je to krása! — Za žádnou cenu bych nechtěl bydlet takhle na Starém Městě.«

»Ba! Na čtyry míle kolem není tam ptáka. Kdyby si někdy z Uhelného trhu nepřinesli pečené husí stehno domů, nevěděli by ani, jak pták vypadá.«

»Teprv jsou tu dva,« zahučel v tom sonorní tenorbaryton ve vikýři.

»Novomlýnský — servus!« zvolali Kupka a Hovora. Novomlýnský, muž více než třicetiletý vylézal po všech čtyrech do žlabu, pohodlně, takřka kloub za kloubem.

»Zatracené!« hučel teď, pomalu se narovnávaje, »tohle to pro mne není, tomu jsem nenavyk'.« Novomlýnský byl výšky nadprostřední, hezky tělnatý. Jeho tvář byla snědá, hladká a kulatá, oči modré a usměvavé, pod nosem měl mohutné licousy. Na hlavě se mu houpal také fes, na těle měl černý kabátec a světlé spodky.

»No — já si nemohu ve své orleánové bundě lehnout na prejzy jako vy — sedněte, jak se sluší!«

Kupka a Hovora už seděli. Na tvářích jejich byl dřívější, trochu strojený klid ustoupil lehkému úsměvu, dívali se na Novomlýnského s patrným zalíbením. Bylo zjevno, že on zde zralostí svou vládne. Novomlýnský se usadil naproti nim, na svah druhé střechy, a zapálil si doutník.

»Tak co děláte, hoši?«

»Chválím Malou Stranu,« zpovídal se Hovora.

»Dívám se na měsíc,« prál Kupka, »na toho mrtvého muže s živým srdcem —«

»Teď už myslí ale každý, že se může dívat na měsíc,« ušklíbl se Novomlýnský. »Dát vás k cifrám do ouřadu jako mne!« V zvučném hlase jeho nebylo pranic přiduseného, pranic utlumeného. Novomlýnský by byl také ve vysokém lese, na samotách a na horách harašil zcela stejně upřímným hlasem svým. »Copak je nového? — ano, poslouchejte, je to pravda, že se Jäkl včera u Císařského mlýna topil?« — a obličej jeho se rozesmál.

»Zcela do opravdy,« kýval Hovora s úsměvem, »plave jako mlýnský kámen. Zrovna vedle mne sklouzl do tůně — zachrochtalo to strašně, vyskočily bubliny — to jsme se s ním natahali, viď, Kupko! Pak jsem se ho ptal, co si tak myslel, když se topil, a on řekl, že prý se tomu musil smát — proto tak chrochtal.«

Všichni tři se rozesmáli, smích Novomlýnského zrovna zvonil.

»A co to byl dnes za rámus u profesorů,« ptal se Novomlýnský zase. »Vy jste pak vycházel odtamtud, Hovoro.«

»Moc pikantní,« špoulil Hovora ústa. »Paní profesorová přišla muži na psaní, schované v psacím stolku. Bylo od ženské, plno ohně a lásky — od paní profesorky samé. Psala mu je před dvaceti lety a dnes na ně přišla a bylo — podnes nerozpečetěné! Pomyslete si, jak byla uražena!«

»Jednoaktová veselohra,« usmál se Novomlýnský. Natáhl nohy a zabručel na Kupku. Kupka byl totiž mezi tím došel až na konec žlabu, sehnul se tam trochu a hleděl někam do dvora. Teď se již zase vracel, patrně uspokojen výsledkem z výpravy své. »Kupko, kam vás to tam vždycky čerti nesou? kam se to díváte — vy slítnete ještě jednou!«

»Kam se dívám? Ke knihaři se dívám. Vy ani nevíte, že čte už po dvacet let den co den na večer životopis Husův, že pokaždé při tom pláče. Díval jsem se, jestli se už dnes rozplakal; ještě ne!«

»Hloupost, kdybyste si všímali něčeho jiného než knihařů, vy mladíci,« a Novomlýnský zaluskal prsty. »Jestli pak jste si už všimli té nové kojné naproti u hrnčířů, to je holka, jak? Ale je jako žluva, nedodrží.«

»Novomlýnský je jako dobrá hospodyně, s děvečkami má největší kříž,« litoval Hovora s tváří opravdovou.

»Ba že má kříž, ani se nevyspí. Ráno je už o páté na ulici — nejhezčí děvečky chodí jen časně z rána pro vodu, aby je nikdo neviděl s putnou!«

»Mlčte, já umím rychle spát a proto jsem časně vzhůru. Ostatně,« a Novomlýnský oklepával pomalu doutník o prejzu a mluvil teď s patrnou zálibou, »bývalo, bývalo! — Já býval nesmírný elegán, osm párů rukaviček jsem zruinoval za rok. — No, je pravda, já mám posud ten malér, že mám u holek štěstí. Můžu za to, že jsem tak hezký? Přál bych vám, vy nedozralá štěňata, abyste mne viděli! Když já dělám vyznání lásky, je zrovna hrůza na mne se podívat. — Ale,« pokračoval zas rychleji, »bavte mne přece něčím! Na kom pak je dnes řada, aby určil předmět pro zábavu?«

»Na Jäklovi.«

»To tedy nepřijde,« mínil Novomlýnský zcela určitě. »Měli jsme jednou spolek na večeře, každý den měl večeři platit někdo jiný. Ten, na kterém byla řada, nepřišel nikdy.« Pozdvihl při tom náhodou hlavu k hřebenu protější střechy. »Utopenec!« zvolal jako by zděšen. Kupka a Hovora se rychle ohlédli.

Tam nad hřebenem strměl třetí fes a pod ním se smál Jäklův široký, červený obličej na celé kolo.

»Honem sem, honem!« volali vzdušní besedníci.

Jäkl se pomalu vyvyšoval nad hřeben. Teď bylo vidět ramena, teď už prsa, teď život.

»Není ho konce,« bručel Novomlýnský, »ten chlap by moh' vycházet v pokračováních.«

Teď se přešinula pravá dlouhánská noha, teď levá, v tom obě sklouzly a se strašným rachotem se svalil Jäkl po střeše do žlabu, k nohám svých přátel.

Přátelé se vřískavě rozesmáli. Zdálo se, že se směje celá střecha, ba i ten měsíc tam nahoře na nebi.

Nejvíce ze všech se ale smál Jäkl sám. Ležel tu na břichu a kopal špičkama bot do žlabu.

Bylo potřeba několika řádných štulců a leckterého přátelského kopnutí, než se Jäkl odhodlal zase se sebrat. Narovnal se pomalu v celé sáhové velebnosti své a ohmatával svůj letní šat, šat to jakési neurčité, žlutavé barvy. »Ani steh nepustil,« liboval si pak a usedl vedle Novomlýnského.

»No, vymyslil's něco pro dnešní zábavu?«

Jäkl natáhl ruce mezi kolena a kolíbal chvilku svrchní tělo volně ku předu a na zad. Pak pohodlně začal: »Já — já jsem si vymyslil, aby jako každý z nás říkal nejstarší vzpomínku, kterou ze života svého má. Víte, jako tu nejstarší, kterou —«

»Vždyť jsem si myslil, že přijde něco hloupého,« zabručel mu Novomlýnský do toho. »To je hrůza, absolvovaný jurista, člověk, který má už několik rigoros —«

»Vždyť vy jste se také tak tuze chytrý nenarodil,« durdil se Jäkl.

»Já? Prosím! Mne nosila matka pod srdcem šestnáct měsíců a když jsem se narodil, už jsem mluvil. Pak jsem studoval čtyryadvacet latinských škol a každé slovo, které mluvím, přišlo otci na dvacetník.«

»No, snad to není tak hloupé,« mínil Hovora a vyklepával dýmku, »zkusme to! Ty máš přece nejstarší svou vzpomínku už nalezenu, Jäkle?«

»Já? To se rozumí,« přisvědčil Jäkl houpaje se klidně dál. »Já se pamatuju na něco, když nebyla mně snad ještě ani dvě leta. Otec nebyl doma, matka musila pak také někam přes ulici odskočit, kam mne s sebou vzít nemohla, a já zůstal sám, služky jsme neměli. Aby se

mně nezastesklo, vzala matka z kuchyně živou husu, kterou chovala na dokrmení, a dala ji ke mně do světnice. Mně bylo v samotě té ouzko, obejmul jsem husu křečovitě kolem krku, já strachy bečel, husa strachy kejhala — pěkný genre, ne?«

»Tuze pěkný,« hučel Novomlýnský.

Ve žlabě se na chvilku rozhostilo přemýšlivé ticho. Hovora byl už asi třikráte přiložil vždy novou rozžhatou sirku k nacpané zas dýmce, ale po každé zapomněl zatáhnout. Teď zatáh' najednou a spustil: »Už se mně vzpomínka vyklubala! Byl jsem s otcem v klášteře Voršilek a jeptišky mne braly na klín a líbaly mne.«

»Ještě pěknější než ta husa,« hučel zas Novomlýnský. »Máte vy něco také tak pěkného, Kupko?«

Kupka se usmál.

»Můj děd byl zvoníkem v Rakovníku. Byl tuze stár a tu ho jednoho dne napadlo, že si sám pozvonil umíráčkem, šel domů, lehl a umřel. Vedli mne k jeho mrtvole — byla už oblečena a na nohou měla bílé punčochy — abych políbil mu palce u nohou, už ani nevím, jaká je to pověra. Pak jsem si hrál kolem truhláře, který bydlel v domě a pracoval na truhle.«

»Famósně to jde!« radoval se Jäkl. »A teď Novomlýnský.«

Novomlýnský byl zakaboněn a mlčel. Konečně otevřel ale přece ústa.

»Já — já nemám pražádnou nejstarší vzpomínku. — Vlastně — já mám dvě — ale nevím, která je starší. Pamatuju se, jak jsme se stěhovali z Novozámeckých schodů níž, k »Elefantům«, a já nechtěl z domu, dokud nenesli za mnou kolébku. A pak — pak jsem jednou řekl své sestře ošklivé slovo — víte, tuze ošklivé. Matka mně nasolila hubu a musel jsem stát u zadní nohy

piana. — Je pravda — dítě je zajímavé stvoření — takový prakomický obrázek dorostlého člověka! — Tak hloupoučké, tak lhostejné k následkům, člověk vskutku věří v Anděla strážce. — První moje modlitební kniha vám byla německá. Já ale neuměl tenkrát ještě ani slova německy — po celý rok jsem se z ní modlil »gebet fuer schwangere frauen« a nestalo se mně pranic.«

Jäkl teď zase pracoval nohama do žlabu. Novomlýnský spokojeně se na něho podíval. »Vidíte, to se mně na Jäklovi líbí. Člověk udělá dobrý vtip a na Jäklovi je hned vidět účinek.«

»Ani mně nenapadlo smát se vašemu vtipu,« bránil se Jäkl. »Mně napadlo teď něco obrovsky hloupého! — Staří Římané měli snad také děti, ne?«

»Podobá se.«

»A ty snad neuměly také hned mluvit jako Cicero, snad žvatlaly jako naše děti. Pomyslete si žvatlanou starou latinu — Hanibaj ante pojtas! — Hanibaj ante pojtas! — Ježíš — Marja — Josef!«

Kopání Jäklovo přecházelo teď až v zuření. Všichni se smáli, besedníci, střecha i ten měsíc nahoře s hvězdičkami jako by chechtal: »Hanibaj ante pojtas«.

»Dnes je Jäkl v dobré míře,« mínil Hovora.

»Je,« potvrzoval Kupka vedle, »proč asi!«

Jäkl se byl již utišil. Seděl tu vzpřímen a upřímné jeho oko hledělo na Kupku. »Hm — proč! — Ale proč bych vám to neřekl — beztoho mne to tlačí — ano, řeknu! — Jsem zamilován — totiž vlastně už nejsem — ale mám se ženit — totiž také ne — já vlastně nevím, jak bych to honem řek'.«

»Hezká?« tázal se Kupka rychle.

»Nu snad by svým nejlepším přátelům nevyvedl

tu infamii, že by si vzal ošklivou ženu?« bránil Hovora přítele.

»Ženit — hm! No což, já bych byl také pro rodinný život, ale páni manželé jsou mně v tom všude na překážku,« mínil, to se rozumí, Novomlýnský. »Peníze?«

»Eh co peníze! Já se neptám po penězích, po žádném věnu. Uhodí několik suchých let a člověk to propije.«

»Tak mladý a už tak šlechetný!«

»Ale které je to děvče?« ptali se dva najednou.

»Lizinka.«

»Jaká Lizinka?«

»Perálkovic — krejčího — ze Senovážné ulice — znáte?«

»Bodejť!« přisvědčoval Hovora. »Jsou tři dcery. Nejstarší Marie — tu nemohu vystát. Jak se na ní podívám, začne zívat. Pak Lizinka. A pak Karla, ta suchá.«

»Tak suchá, že si musí vždycky zuby naslinit, aby mohla stáhnout ústa. A vidíte, ta se vdala nejdřív,« divil se Kupka.

Zkušený Novomlýnský vyzdvihl prst: »Ze tří sester vdá se nejošklivější vždycky napřed — to si pamatujte!«

»Žvaňte si, žvaňte!« bručel Jäkl. »Nemohu to vystát, když někdo mnoho mluví, nedostanu se pak nikdy k slovu!«

»Ano, Lizinka je hezká.«

»To si myslím!«

»A jak dlouho se milujete?«

»Počkej — teď tomu bude už osmnáct let.« A na tváři Jäklově zahrála si jemná ironie. »Já chodil do druhé normálky, ona vedle do první. Bylo to v zimě, když jsem ji poznal a hned se do ní zamiloval — pro vždy! — Rozkošné děvčátko! Hlavička jako makovička, vlasy v dlouhých už, zlatých copech, tvářičky jako růže. Na

hlavě měla zelený hedvábný klobouk a s ramenou jí splýval zeleněžlutý viklér. Na školské tašce její byl vyšitý bílý pudlík v modrém nebi — bože, ten pudlíček! — Děvčátko nebylo dlouho v nejistotě o citech, jaké ve mně bylo vzbudilo. Dodal jsem si jednou srdce, začal do ní bouchat sněhovými koulemi, a když utíkala, dohonil jsem ji a strh' jí klobouk s hlavy. Od té doby se na mne usmívala, rozuměla mně. Ovšem — promluvit jsem si na ni také potom ještě netroufal, ale sněhem jsem po ní házel často.«

»As dvě léta na to jsem sám už vyučoval menšího hocha a ten bydlil v Senovážné ulici na konci. Chodil jsem denně kolem Perálkovic a Lizinka stávala před domem. Prostovlasá a bez vikléru byla teprv krásna! Nevinné, čisté její oko modré hleďělo vždy vesele na mne; nemohl jsem si pomoci, já se začervenal pokaždé. Známost naše stávala se vždy důvěrnější. Jednou stála tu a jedla chleba s máslem. Dodal jsem si zase srdce a zastavil se. »Dala mně kousek,« povídám. — »Tumal!« řekla a ulomila skyvu. — »To já chci větší,« škádlím galantně. — »I pak by mně nic nezbylo! A mám hlad!« smála se luzně. Šel jsem blažený dál, ještě z dálky Lizince ukazuje obdrženou skyvu svou. Škoda — brzy na to si vzali rodiče hocha, kterého jsem vzdělával, učitele jiného; měli hloupou záminku, že my dva si spolu jen hrajem.«

»Pak jsme se s Lizinkou tak asi patnácte let skoro ani neviděli. Až letos. Prvního máje — byla neděle — najednou mně napadlo vyjít si trochu dál za město — nevím proč, takto by pro mne mohly po celý rok být všechny brány zazděny. Magnetism srdce nejspíš! Jdu do Šárky k Čisteckému! Zde seděl starý Perálek a Perál-

ková a Marie a Lizinka. — Rozkvětlá růže! — Rámě kulaté jako perioda Goethova. — Oko podnes tak nevinné, tak čisté jako u dítěte. — Co muž jsem byl teď za minutu hotov právě tak jako před osmnácti lety co dítě.«

»U stolu, u něhož jsem poblíž zasedl, pomlouvali Perálka. — »Když mluví, ukazuje pořád na lebku, aby se lidé domnívali, že myslí — protivný hlupák!« pravil soused. — »Povídá se, že prý svoje dcery fackuje, když je nikdo nebere k tanci,« povídal druhý. — Vzdvihl jsem se. — Nebohá Lizinka! — Mládež vedle pod šírým nebem tančila. Víte, já netančím rád, jsem trochu dlouhého těla a tu člověk nevyvede tak snadno gracii, ale ať už mně to sluší nebo ne! U stolu s Perálkovými seděl starý — nu jak se jmenuje ten starý hejtman v pensi, ten — Vítek, ano! Bavil se živě s Marií. Známe se. Tedy jsem k němu přistoupil a pozdravil Perálkovy. Lizinka se pousmála, pak se začervenala. Za chvilku jsem ji poprosil o tanec. Podívala se na matku a slíbila mně čtverylku, do kola že netančí. To mně bylo tuze vhod.«

»Odtančili jsme čtverylku skoro mlčky. Pak jsme ale šli procházkou kolem potoku a tu se řeč rozpoutala. Ptal jsem se jí, zdali mně ještě zná. Dala hlavičku stranou níž a jen se tak na mne podívala nevinnýma svýma očkama. Po chvilce mně bylo, jako bych byl zas malým dítětem, mluvil jsem o sněhových koulích a o pudlíku a o skyvě pomazanky — jí bylo jistě také tak, to jsem cítil. Nu — pak jsem je doprovázel domů. Lizinku chůze nějak namáhala, já ji vedl. »Tak, tak, mládež k sobě,« pravil Vítek — protivný chlap! — Pravda, zamilovaný člověk je nedůtklivý i k dobře míněnému slovu.«

»Za několik dní jsem dostal od Lizinky lístek — »um 3 uhr bei St. Niclas zu komen«. Chvěl jsem se blahem. Od kostela jsme šli do Valdštýnské zahrady —

tam jsme si přísahali věčnou lásku, tam jsem jí slíbil, že do srpna si odbudu promoci a do dvou let že bude mou. — Pak mne uvedla k rodičům svým; viděl jsem, že Perálek je milý člověk a Perálková matka velmi rozšafná, jen Marie se mně nelíbila, hleděla na mne nějak divně.«

»Hned na to — jsou tomu už čtyři neděle — musila Lízinka na kvap ven, k umírající tetě do Klatov.«

»A včera přišel přítel medik Bureš. Povídá mně mezi jiným: »Znáš Lízinku Perálkovu?« — »Znám.« — »Dnes porodila kluka, v porodnici na oddělení« —«.

Přátelé naslouchali Jäklovu vypravování sice potud napnutě, ale při zajímavých posledních jeho slovech bylo přece náhle, jako by už ani nevypravoval — najednou to všemi třemi škublo a ohlédli se po vikýři.

»A v poledne přišel tam nahoru starý hejtman Vítek a poptával se po jejím zdraví a co se narodilo,« dodal Jäkl.

»Poslouchají nás domácí holky — chechtají se,« zašeptal v to náhle Novomlýnský. A již byl vyskočil a s hbitostí k víře až nepodobnou zmizel ve vikýři. A za ním hupky hupky Kupka a Hovora.

Měsíc na nebi natáh' krk a naklonil ucho — zdálo se mu, že slyší pod střechou lehký dívčí kvikot a pak mlasknutí.

Snad slyšel Jäkl také cosi podobného. Složil alespoň své dlouhé ruce klidně zase mezi kolena, zahoupal se ku předu a na zad a bručel: »Když se krade v noci, je to okolnost přitěžující.«

Doktor Kazisvět.

1876.

Neříkali mu vždycky tak, až po jisté příhodě, ale ta byla tak divna, že přišla i do novin. Vlastně se jmenoval pan Heribert a křestním jmenem svým nějak zcela neobyčejně, jen že už nevím jak. Pan Heribert byl lékařem, totiž abych pravdu mluvil, on byl skutečně promován na doktora medicinae, ale neléčil pranikoho a praničeho. Sám by se byl musil přiznat, že od doby, kdy co student navštěvoval kliniky, neměl ani jediného nemocného pod rukama. A byl by se snad i ochotně k tomu přiznal, jen kdyby byl vůbec s někým mluvil. Ale byl to člověk prazvláštní.

Doktor Heribert byl synem doktora Heriberta, velmi oblíbeného to druhdy lékaře malostranského. Matka umřela záhy, otec umřel krátce před synovou promocí a zůstavil mu na Oujezdě jednopatrový domek, snad také něco peněz, ale ne mnoho. V tom domku dr. Heribert junior sídlil. Dva přízemní krámky na ulici, pronajatý byt v prvním patře ku předu nesly mu něco činže, on sám bydlel v prvním patře ve dvoře a k němu vedly přímo ze dvora schody zvláštní, dřevěnou mříží hned dole u dvora uzavřené, takto nekryté. Jak to u něho v bytu vypadalo, nevím, že ale žil jednoduše, vím. Jeden z obou krámků

byl totiž hokynářský, hokynářka pana doktora obsluhovala a syn její Jozífek, byl můj kamarád — už jsme dávno, tuze dávno dokamarádili, stalť se Jozífek pak kočím u arcibiskupa a zpyšněl. Ale u něho jsem zvěděl, že pan doktor Heribert vaří si snídani sám, na oběd že chodí do nějaké laciné jídelny na Starém Městě a večeři že odbývá lecjak.

Dr. Heribert mladší byl by měl po Malé Straně dosti přízně, kdyby byl chtěl. Po smrti otcově přenášeli churaví důvěru svou na něho, ale ať přišel chudý neb bohatý, on nevyslyšel žádného a nešel nikam. Znenáhla tedy důvěra přestala, obyvatelé okolní začali ho považovat za něco takového, čemu se říká »zkažený student«, a později se i posmívali: »Ah doktor, ano — ani kočku bych mu nesvěřil!« Doktora Heriberta, podobalo se, přílišně se to netklo. Zdálo se, že vůbec o lidi nestojí. Nikoho nepozdravil, pozdraven nikomu neděkoval. Když šel po ulici, vypadalo to, jako když vichr zvadlý list honí sem a tam. Byl postavy skoro malé — podle nové míry měl jen as tak půl druhého metru — a tu suchou postavičku svou kormidloval ulicí tak, aby byla od ostatních postav lidských vždy aspoň na dva kroky vzdálena. Odtud to zmítání. Modré jeho oko bylo jaksi plno ostychu, jako oko kopnutého psa. Tvář jeho byla světlohnědým vousem zarostlá — zarostlá tvář dle tehdejších náhledů byla také něco zcela neslušného. V zimě, když měl na sobě šedivý mlynářský kalmuk, zapadala hlavička pod soukennou čepicí hluboko do límce z bavlněného astrachanu, a v letě, když měl šedivý, kostkovaný šat lehký nebo ještě lehčí šat plátěný, kývala se nejistě jakoby na slabé stopce. V letě chodil již o čtvrté hodině ranní do sadů na Mariánských hradbách a tu si zasedl s knihou v ruce někam na odlehlejší lavici. Stalo se, že některý dobrosrdečný

soused malostranský si k němu přisedl a mluviti začal. Ale dr. Heribert vstal, sklapnul knihu a šel, neodvětiv ani slova. Pak už ho nechali zcela. Ano tak daleko to přivedl dr. Heribert, že vzdor tomu, že mu bylo teprv asi čtyřicet let, nestarala se z malostranských panen o něho už ani jedna.

Najednou se ale přihodilo něco — jak jsem řekl, až do novin to přišlo! A o tom chci vypravovat.

Byl překrásný den červnový. Takový den, kdy se nám zdá, že úsměv nejvyšší spokojenosti rozkládá se po nebi, zemi i po tvářích všech lidí. A v den ten pohyboval se pozdě odpůldne nádherný pohřeb Oujezdem k bráně. Pochovávali pana Schepelera, radu oučtárny zemské či stavovské, jak se tenkrát říkalo. Bůh nám to odpusť, ale věru se zdálo, že i po tom pohřbu je rozestřen onen úsměv spokojený! Tvář mrtvého ovšem nebylo vidět, neníť u nás zvyk jihu, kde nosí mrtvé k hrobu v rakvi otevřené, aby se naposled ještě, než sklouznou do jámy, ohřáli v slunci. Ale odpočtem-li jistou slušnou opravdovost, nemohla se jakás všeobecná spokojenost upřít. Ležela za překrásného dne lidem jakoby ve všech údech — pomozme si!

Nejspokojenější byli as ti praktikanti zemských úřadů, kteří pana radu na marách nesli. Nedali si to vzít. Dva dni byli v rozechvění a lítali z kanceláře do kanceláře; teď šli hrdě a odměřeně pod nákladem svým, každý přesvědčen že spočívají na něm zraky světa a že svět ten si šeptá: »To jsou praktikanti stavovští!« Spokojen byl dále dlouhý pan doktor Link, který po jen osmidenní nemoci zesnulého pana rady byl od téhož vdovy obdržel dvacet dukátů honoráře, celá Malá Strana o tom již věděla; šel teď s hlavou sklopenou, jakoby přemýšlel. Spokojen byl soused Ostrohradský, řemenář a nejbližší pří-

buzný páně radův. Za živa ho sice pan strýček zanedbával, ale teď už věděl Ostrohradský, že v kšaftu je mu přiřknuto pět tisíc zlatých, a několikrát byl již k sládkovi panu Kejříkovi mezi průvodem se pronesl: »Přec měl dobré jádro!« Ostrohradský šel hned za rakví a vedle něho obtloustlý, zdravotou svítící pan Kejřík, nejlepší a nejdůvěrnější přítel nebožtíkův. Zrovna za těma dvěma šli pánové Kdojek, Mužík a Homann, vesměs radové zemské účtárny, ale co do hodnosti mladší než zesnulý Schepeler; také ti byli patrně spokojeni. Ba musíme s bolestí říci, že ani paní Marie Schepelerová, sedící samotna v prvním fiakru, neubránila se všeobecné spokojenosti, že ale bohužel ta její spokojenost z červnové nálady přímo nevyplývala. Dobrá panička ta byla ovšem ženskou, a být již třetí den předmětem vřelého soucitu tolika lidí, to lechtá. Pak také štíhlému jejímu vzrůstu slušely černé smuteční šaty zrovna roztomile a vždy trochu bleďounká její tvář vyjímala se v rámci černého závoje zvláště pěkně.

Jediný, kdo těžce nesl smrt páně radovu a hluboce nepříjemného dojmu nijak se zbaviti nemohl, byl sládek pan Kejřík, posud mládenec a, jak již praveno, nejlepší a nejdůvěrnější nebožtíkův přítel. Bylať mu mladá vdova již včera zřejmě vyjádřila své očekávání, že se jí teď patřičně odmění za to, že mu už za živobytí svého manžela byla — tak věrna. Když k němu soused Ostrohradský poprvé dnes pronesl své: »Přec měl dobré jádro!« odvětil pan Kejřík smutně: »Ba neměl, sic by byl vydržel dýl.« A pak Ostrohradskému více už ani neodpovídal.

Průvod pomalu došel Oujezdské brány. Tenkráte ještě nebyla brána ta tak k přefouknutí lehýnká, jak je dnes, vinula se těžkými hradbami, dva dlouhé, křivé

a temné tunely stály za sebou, pravá předmluva k hrobům zabranským.

Parádní pohřební vůz byl teď průvod předjel a zastavil u brány. Kněží se obrátili, mládenci spustili máry pomalu k zemi a začalo kropení. Pak kočové povytáhli pohyblivý podklad vozu a mládenci vzdvihli rakev, aby ji dali na vůz. Teď se to stalo! Buď že byl na jedné straně nadbytek sil, nebo na obou stranách zcela stejná neobratnost — náhle rakev sjela užším koncem k zemi a víko s rachotem odskočilo. Mrtvola zůstala sice v rakvi, ale svezla se trochu do kolenou a pravá ruka se vymrštila přes rakev ven.

Zděšení bylo všeobecné. Rázem nastalo ticho, že soused mohl slyšet tikot hodinek v sousedově kapse. Zraky všech se vpíjely v nehybnou tvář mrtvého rady. A zrovna vedle rakve stál — doktor Heribert. Byl se právě branou vracel z nějaké procházky, kormidloval mezi hromadou lidí sice sem tam, ale náhle byl nucen zůstat stát zrovna za kněžími a teď byl šedivý jeho kabátek zrovna vedle černého rubáše umrlcova.

To trvalo okamžik. Jaksi mimovolně chopil se Heribert svislé ruky, snad aby ji v rakvi zase umístil. Ale podržel ji v rukou svých, prsty jeho nepokojně hrály, a oči spočívaly pátravě na mrtvém obličeji před ním. Teď vztáhl ruku a rozevřel víčko pravého umrlcova oka.

»No, co pak je to?« houkl v tom Ostrohradský. »Proč pak se to nespraví? Máme tak zůstat stát?«

Někteří mládenci vztahovali ruce.

»Pozor!« vzkřikl malý Heribert hlasem k neuvěření širokým a zvučným. »Ten muž není mrtev!«

»Nesmysl! — Vy jste blázen!« hučel pan doktor Link.

»Kde pak je policie!?« volal do toho Ostrohradský.

Na všech tvářích byl nejvyšší zmatek. Jen sládek Kejřík byl rychle přistoupil ke klidnému Heribertovi »A co se má stát?« tázal se dychtivě. »Není — opravdu není mrtev?«

»Není. Je jen ztrnulý. Teď ho rychle doneste někam do domu, ať zkusíme pomoci!«

»Nejhotovější bláznovství!« křičel pan doktor Link. »Když ten není mrtev, tedy —«

»Kdo pak je to?« ptal se Ostrohradský.

»I prý doktor —«

»Doktor Kazisvět! — Policie!« řičel řemenář, jímž byla náhle zalomcovala myšlenka na těch pět tisíc.

»Doktor Kazisvět,« opakovali páni radové Kdojek a Mužík.

Ale již nesl obětovný přítel pan Kejřík s několika mládenci rakev pomalu do vedlejšího hostince »u Vápenice«.

Po ulici nastal hluk a povyk zrovna bouřlivý. Pohřební vůz obracel, fiakři obraceli, pan rada Kdojek zvolal: »Pojďme — vždyť se dozvíme všechno!«, ale nikdo nevěděl, co má činit. »Dobře, že jdete, pane komisaři!« volal Ostrohradský na přicházejícího teď policejního úřadníka. »Děje se tu strašná, nedovolená komedie — przněni mrtvol za bílého dne před půl Prahou —« a následoval komisaře dovnitř Vápenice. Doktor Link zmizel. Za chvilku byl už Ostrohradský zase venku, za ním komisař. »Rozejděte se, prosím,« pravil tento k shromážděným, »nikdo nesmí tam! Doktor Heribert tvrdí najisto, že přivede pana radu k sobě.«

Paní radová chtěla z kočáru ven, ale omdlela. Radost může někdy i usmrtit: Teď vyšel chvatně pan Kejřík a přistoupil ke kočáru, kde se paničky s omdlelou paní radovou obíraly. »Dovezte ji pomalu domů, doma se vzkřísí,« radil. A pak zabručel pro sebe: »Je přece pří-

jemná — tuze příjemná!« Obrátil se, vskočil do fiakru a odjel, kam ho byl doktor Heribert poslal.

Vozy se rozjely, truchlící se rozešli. Ale Oujezd byl u brány pořád pln lidí a policejní stráž musila před domem dbát pořádku. Vypravovali si v kupách nejdivnější věci. Hned jedni zlořečili doktoru Linkovi a vypravovali si o něm pomluvy, hned zas jiní posmívali se Heribertovi. Ob čas se objevil spěchající pan Kejřík a prohodil něco se zářícím obličejem: »Máme nejlepší naději! — Už jsem sám citil puls. Ten doktor čaruje! — Dýchá!« zvolal posledně všecek u vytržení a vrhnul sebou do připraveného fiakru, aby radostnou zprávu dovezl paní radové.

Konečně pozdě na večer, již k desáté hodině, vynesli z Vápenice zakrytá nosítka. Po jedné straně šel doktor Heribert a pan Kejřík, po druhé straně komisař.

Ale nebylo jediné malostranské hospody, kdy by nebylo bývalo natlučeno až přes půlnoc. O ničem jiném se nemluvilo, než o vzkříšení pana rady Schepelera a o doktoru Heribertovi. A mluvilo se zimničně.

»Ten umí víc, než co stojí v latinské kuchyni!«

»Jak se člověk na něho podívá, hned to vidí. Už jeho otec byl výborný — výborný lékař! To se dědí.«

»Ale že nechce praktikovat? — Ten by si musel stát jako nějaký dvorní rada!«

»Má asi peníze, to je to.«

»A proč mu říkají doktor Kazisvět?«

»Kazisvět? Já to neslyšel.«

»Dnes jsem to slyšel stokrát.« —

Po dvou měsících úřadoval pan rada Schepeler zas jako dřív: »Pánbůh na nebi a doktor Heribert na zemi!« říkal. A jindy zas: »Kejřík je diamant!« —

Celé město mluvilo o doktoru Heribertovi. Noviny o něm psaly nejspíš po celém světě. Malá Strana byla pyšna. Vypravovaly se věci podivné. Baroni, hrabata, knížata hleděli si prý získat doktora Heriberta za osobního lékaře. Ba jistý vládnoucí král italský mu učinil návrh přímo neslýchaný. Vůbec se co nejnalehavěji ucházeli o něho všichni takoví, z jichž smrti by bylo mnoho lidí mělo radost. Ale doktor Heribert byl jako zabedněn. Ba vypravovalo se, že paní radová mu nesla plný pytlík dukátů, že se k němu ale nikdy nedostala, a naposled prý ji polil s pavlače vodou.

Zas bylo vidět, že o lidi nestojí. Pozdravovali ho, on ale nepoděkoval nikdy. Jako dříve kormidloval ulicemi a průsvitná, suchá jeho postavička potřásala se bojácně jako chmýří. Nemocného nepřijal nikdy. Ale přec se mu teď říkalo všeobecně »doktor Kazisvět«. Spadlo to jako s nebe.

Již jsem ho neviděl přes deset let; ani nevím, žije-li. Jeho malý domek na Oujezdě stojí posud nedotknut. Musím se jednou poptat.

Hastrman.

1876.

Chodil vždy s kloboukem v ruce. Ať byl sebe větší úpal mrazový nebo sluneční, nanejvýš že držel svůj nízký, ale baňatý cylindr se širokou střechou nad hlavou jako parasol. Šedivé vlasy byly hladce přičísnuty k lebce a spojovaly se v zadu v cůpek tak pevně stlačený a svázaný, že se ani nekýval — jeden to z nejposlednějších cůpků v Praze, už tenkráte byly tu jen dva nebo tři. Zelený fráček jeho, se zlatými knoflíky, měl živůtek jen krátký, za to byly ale šosy dlouhé a tloukly hubenou, malou postavičku páně Rybářovu do vychrtlých lýtek. Bílá vesta kryla ňahnutá prsa, černé spodky šly jen po kolena, kde se svítily dvě stříbrné přasky, pak dál byly sněhobílé punčochy zas až k jiným dvěma stříbrným přaskám a pod těmi šouraly se velké střevíce. Byly-li ty střevíce někdy obnovovány, nevím, ale vždycky vypadaly tak, jako by se k nim byla brala rozpraskaná kůže se střechy nejstaršího fiakra.

Suchý, špičatý obličej páně Rybářův byl ozářen věčným úsměvem. Zvláštní podívání bylo na pana Rybáře, když šel po ulici. Každých dvacet kroků zůstal stát a obrátil se v pravo v levo. Podobalo se, že jeho myšlenky nejsou v něm, že jdou uctivě asi krok za ním a pořád ho baví nějakými veselými nápady, tak že pan Rybář musí se usmívat a ob čas se po čtverácích ohlídne

Když někoho pozdravoval, vyzdvihl jen ukazovač pravé ruky do výše a lehýnce hvízdnul. Takové lehýnké hvízdnutí zafičelo vždy také, když pan Rybář začal mluvit, a obyčejně začínal s »ďjó!«, což mělo význam potakující.

Pan Rybář bydlel v hluboké cestě, hned dole v levo, s vyhlídkou na Petřín. Ale kdyby byl býval již až u samého domu, jakmile spatřil nějaké cizince, kteří zahýbali v pravo na Hradčany, šel vždy za nimi. Když zastavili u rozložité vyhlídky a obdivovaly se kráse naší Prahy, stál vedle nich, pozdvih' prst a hvízdnul: »Ďjó, moře! — Proč nebydlíme u moře!« Pak šel za nimi do hradu a když se cizinci ve svatováclavské kapli obdivovali zas stěnám vyloženým českými drahokamy, hvízdnul po druhé: »To si myslím! U nás v Čechách hodí pasák kamenem za stádem, a kámen má často větší cenu než celé stádo!« Víc jim neřekl nikdy.

Pro jeho jmeno, pro jeho zelený fráček a pro to »moře!« říkali jsme mu hastrman. Ale v úctě jsme ho měli staří mladí. Pan Rybář byl justiciárem ve výslužbě, někde od Turnova. Zde v Praze žil u své blízké příbuzné, mladé, která měla nevysokého úřadníka za muže a s ním už dvě neb tři dítky. Vypravovalo se, že pan Rybář je až báječně bohat. Ani ne tak na penězích, jako na drahokamech. Ve svém pokojíku měl, říkali, stát vysokou černou skříň, v té skříni byly samé nízké, čtyřhranné škatule černé, hezky velké, a v každé škatuli byl vnitřek sněhobílou lepenkou rozdělen na samé čtverce a v každém čtverci ležel na bavlnce lesknoucí se drahokam. Byli lidé, kteří to viděli. Našel a sebral prý vše sám na hoře Kozákově. My děti jsme sobě vypravovaly, že když u Šajvlů — tak se nazývali ti páně Rybářovi příbuzní — myje se podlaha, posypávají ji místo pískem samým natlučeným cukrem. V sobotu, v den drhnutí, vždy jsme

ukrutně záviděly dětem Šajvlovým. Jednou jsem seděl nad příkopem v levo za Bruskou branou poblíž pana Rybáře. Tam usedal totiž pan Rybář každého krásného dne na hodinku pohodlně do trávy a kouřil si z krátké dýmky. Tenkrát šli náhodou dva větší studující kolem. Jeden z nich prsknul a pravil: »Ten kouří maminčinu vatýrku!« Od té doby pokládal jsem kouření maminčiny vatýrky za požitek, jakého sobě mohou dovolit jen lidé velice zámožní.

Takto se procházel »hastrman« — ale ne, neříkejme mu tak, vždyť už nejsme děti! — vždy jen po bruských hradbách. Potkal-li některého kanovníka, jichž procházky také vždy šly sem, zastavil se a promluvil s ním několik přívětivých slov. Kdysi — poslouchalť jsem rád, co mluvili lidé dorostlí — slyšel jsem ho, jak rozmlouval s dvěma kanovníky, sedícími na lavičce. On stál. Mluvili o »Frankreichu« a o nějaké »svobodě«, samé divné řeči. Najednou zdvihl pan Rybář prst a hvízdnul: »Ďjó, já se držím Rosenaua. Rosenau praví: »Svoboda je jako ty šťavnaté potraviny a silná vína, kterými se navyklé jim silné nátury živí a posilují, slabé ale přemáhají, opojují a zničují.« A pak kýv' kloboukem a šel.

Větší a tlustý kanovník prál pak: »Co to má vždycky s tím Rosenauem?«

Menší, ale také tlustý odvětil: »Spisovatel, nejspíš spisovatel.«

Já ale pamatoval jsem si větu tu co obsah veškeré vyšší moudrosti. O Rosenauovi a o panu Rybářovi měl jsem stejně vznešený dojem. Když jsem pak dorůstaje dostával sám rozmanité knihy do ruky, nalezl jsem, že pan Rybář byl vskutku tenkrát citoval zcela věrně. Jen s tím rozdílem, že zmíněnou větu nenapsal Rosenau,

nýbrž jakýs Rousseau. Patrně byla mrzká náhoda pana Rybáře svedla s nějakou lehkomyslnou tiskovou chybou.

Proto věru nepozbyl úcty mé. Dobrý, nesmírně dobrý člověk! —

— — — — — — — — — — — — —

Bylo to v sluneční den srpnový, tak as ku třetí hodině odpolední. Kdo šel právě Ostruhovou ulicí, zůstal stát; kdo stál právě tak po domácku venku, zavolal honem něco dovnitř domu; z krámů vybíhali lidé. Všichni se dívali za panem Rybářem, kráčejícím dolů.

»Jde někam se vychloubat svým bohatstvím,« řekl pan Herzl, šenkýř »u dvou slunců«. Podotýkám, že druhý pád množného počtu pro slovo »slunce« je dle malostranského jazyka zcela určitě »slunců«.

»O jé!« volal pan Vitouš, kupec na rohu, »musí být zle, nese na prodej!« Je mně líto, musím-li říci, že pan Vitouš netěšil se přílišné vážnosti u sousedů. Vypravovalo se o něm, že jednou už byl blízek bankrotu, a podnes se dívá dobrý malostranský soused na »bankrotáře« naprosto jinak než na svět ostatní.

Ale pan Rybář kráčel klidně dál, trochu rychleji než jindy. Pod levým paždím nesl jednu z těch čtyřhranných škatulí černých, o nichž tolik povídáno. Tisknul ji pevně k tělu, tak že smeknutý klobouk v ruce dole byl jakoby k noze přiklížen. V pravé ruce měl španělku s placatým knoflíkem ze slonové kosti, znamení to, že pan Rybář jde někam na návštěvu, nikdy jindy nenosil holi. Pozdravován zdvihal hůl a hvízdal mnohem hlasitěji než jindy.

Sešel Ostruhovou ulicí, přešel svatomikulášským náměstím a vešel do domu Žambereckého. Tam bydlel v druhém patře gymnasijní profesor pan Muehlwenzel,

mathematik a přírodozpytec. Tedy muž vzdělání trochu tenkráte neobyčejného. Návštěva netrvala dlouho.

Pan profesor byl v dobré míře. Jeho hřmotné, podsedlé tělo bylo sobě právě odpoledním spánkem odpočinulo. Dlouhé šedé vlasy, věnčící lysé temeno, ježily se sem tam v pohodlném nepořádku. Modré, duchaplné a vždy přívětivé oči se svítily. Tváře, beztoho vždy rudé, hořely. Ty široké, dobré tváře byly trochu silně neštovicemi prorvány a zavdávaly panu profesoru příčiny k stálému vtipu. »Tak je to na světě,« říkal, »když se děvče směje a má v tváři důlek, je prý hezké; já, když se směju, mám sta důlků, a jsem prý přec jen ošklivý.«

Pokynul panu Rybářovi k pohovce a ptal se: »Čím tedy mohu sloužit?«

Pan Rybář položil škatuli na stůl a sundal svršek. Pestré kamínky zářily.

»Já bych — já jen, co tadyhleto tento — jakou to má asi cenu —« koktal.

Posadil se pak a opřel bradu o knoflík holi.

Pan profesor se zadíval do kamínků. Pak vyndal jeden temný, vážil v ruce a prohlížel proti světlu. »To je moldavit,« pravil.

»Jak?«

»Moldavit.«

»Djó, moldavit,« hvízdnul pan Rybář. Na tváři jeho bylo tak trochu vidět, že slovo to slyší poprvé v životě.

»Ten by se hodil pro naši gymnasijní sbírku, jsou už řídky. Moh' byste nám jej prodat.«

»To by se vidělo. — Co tak asi —«

»Tři zlaté v dvacetnících byste za něj dostal No?«

»Tři zlaté!« hvízdnul tenounce pan Rybář. Brada se vzdvihla a sklapla pak zas na knoflík. »A ostatní?« šeptnul po chvilce z náhle stísněného hrdla.

»Chalcedony, jaspisy, ametystky, záhnědy — to nic není.« —

Za nějaký okamžik byl pan Rybář již zase u rohu Ostruhové ulice. Kráčel pomalu vzhůru. Poprvé ho sousedé spatřili, an měl klobouk na hlavě. Široká střecha byla stažena do čela. Spanělka se vlékla koncem po zemi a harašila o dláždění. Nevšimnul sobě nikoho, nehvízdnul ani jednou. Také se na té cestě ani jednou neohlíď. Patrně dnes nedováděla žádná z jeho myšlenek venku, všechny jeho myšlenky byly v něm, hluboko.

Dnes již z domu nevyšel, ne na hradby a ne za Brusku. A byl tak krásný den!

— — — — — — — — — — — — —

Bylo již k půlnoci. Nebe se modralo jako za rána, měsíc zářil nejpyšnějším, nejkouzelnějším leskem svým, hvězdy se třepetaly jako bílé jiskry. Petřín byl pokryt nádhernou stříbrnou mlhou, stříbrná záplava ležela na celé Praze.

Veselé světlo lilo se do pokojíku páně Rybářova oběma okny, dokořán otevřenými. U jednoho okna stál pan Rybář. Stál tu jako socha, ztrnulý. Z dáli hučely jezy vltavské, táhlým, mohutným tonem. Slyšel je stařeček?

Náhle sebou trhnul. »Moře! — Proč tu není moře!« šeptnul a rty se mu zachvěly.

Snad se v něm vlnila tesknost jako vlnící moře.

»Eh!« škubnul sebou pak a odvrátil se. Po podlaze ležely otevřené škatule a zrak jeho se jich dotknul. Vzal pomalu nejbližší z nich a vyndal z ní kamínky do hrsti. »Fi oblázky!« a mejknul jimi oknem ven.

Dole zapraskalo a zařinčelo okno. Pan Rybář dnes ani nevzpomněl, že dole v zahradě je skleník.

»Strýčku, co pak děláte?« ozval se příjemný mužský hlas venku, patrně ze sousedního okna.

Pan Rybář mimovolně ustoupil o krok nazpět.

Dvéře vrzly a vešel pan Šajvl. Snad ho byla krásná noc zdržela u okna. Snad byl zpozoroval na starém strýci neobyčejný neklid a slyšel z jeho pokojíku dlouho trvající šukot. Snad vylehly i některé starcovy vzdechy hlasitě z okna ven.

»Strýčku, snad nechcete ty krásné kamínky vyházet všechny ven?«

Stařec sebou škubnul. Pak zašeptal dívaje se upřeně k Petřínu: »Nemá to ceny — oblázky —«

»Já vím, že nemají velké ceny, vždyť to znám sám. Ale cenu mají přec, pro nás i pro vás. Vy jste sobě je pracně sebral — strýčku, nechte je, prosím, všechny pro mé děti. Budou se na nich učit, vy jim budete vypravovat —«

»Mysleli jste snad,« šeptal zas stařec monotonně a s namaháním, »že jsem bohat, a já vskutku —«

»Strýčku,« pravil pan Šajvl hlasem pevným, ale při tom měkkým a uchopil strýčkovu ruku, »copak nejsme vámi bohati? Moje děti by neměly dědečka, moje žena by byla bez otce, kdybychom neměli vás. Vždyť vidíte, jak jsme kolem vás šťastni, vy jste naším požehnáním v domě —«

Náhle přistoupil stařec zas až k samému oknu. Ústa se mu zachvěla, v oku cítil nevýslovný tlak. Pohlídl ven. Neviděl nic určitého, vše se třpytilo jakoby rozpuštěný démant, vše se vlnilo — až k samému oknu — až do jeho oka — moře — moře!

— — — — — — — — — — — — —

Dál už povídat nebudu, dál už neumím.

Jak si nakouřil pan Vorel pěnovku.

1876.

Dne 16. února roku tisíc osm set čtyřicet a ještě několik otevřel pan Vorel svůj krupařský krám »u zeleného anděla«. — »Du, Poldi, hoerst,« pravila paní setníková v patře nad námi ke své slečně dceři, která šla právě do trhu a byla již venku na chodbě, »krupici kup tady u toho nového, můžem to zkusit.«

Mnohý lehkovážný sobě snad pomyslí, že otevření nového krupařského krámu nebylo ani tak zvláštní událostí. Ale takovému bych řekl jen: »Ty nebohý!« nebo bych docela jen pokrčil rameny a neřekl ničeho. Tenkrát, když venkovan snad po dvacet let nebyl v Praze a pak Strahovskou branou přišel až do Ostruhové ulice, byl zde kupec na témž rohu jako před dvaceti lety, pekař pod tímž štítem a hokynář v tomtéž domě. Tenkrát mělo vše svoje místo určené, zařídit najednou krupařství tam, kde bylo na příklad dřív kupectví, patřilo mezi věci tak hloupé, že na to nikdo ani nepomyslil. Krám se dědil s otce na syna a přešel-li někdy přece na nějakého přistěhovalce z Prahy neb z venkova, nedívali se domorodci na tohoto příliš cize, neboť se byl jaksi podrobil navyklému pořádku jejich a nepletl je novotami. Ale on pan Vorel byl člověk nejen naprosto cizí, nýbrž zřídil si kru-

pařský krám v domě »u zeleného anděla«, kde před tím přece jaktěživ nebyl krám žádný, a dal k vůli tomu také prolomit zeď přízemního bytu ven do ulice! Tam bývalo vždy jen obloukové okno a u toho sedala od rána do večera paní Staňková před modlitebni knihou se zeleným stínidlem na očích, a každý, kdo šel kolem, mohl ji vidět. Stařičkou vdovu odvezli před rohem do Košíř a teď — nač je ten krám! Krupař v Ostruhové ulici byl již jeden, arci až zcela dole, ale nač druhého? Tenkrát měli lidé ještě peníze a kupovali si většinou zásoby přímo z mlýna. Snad si myslil pan Vorel: »Však ono to půjde!« Snad si také myslil samolibě, že je mladý, pěkný chlapík, kulatých tváří, snivě modrých očí, štíhlý jako panna, k tomu svobodný, kuchařičky že tedy přijdou. Ale to jsou samé divné věci.

Bylo tomu právě také tak asi čtvrt roku, co se pan Vorel byl přistěhoval do Ostruhové ulice; přicházel odněkud z venkova. Nevěděli o něm ničeho, než že je synem mlynáře; snad by jim byl sám pověděl víc a to ochotně, ale neptali se ho. Jevili naproti němu veškerou pýchu domorodců, byl jim cizí. Večer sedal v »žlutém domku« při džbánku piva, na rohu stolku vedle kamen sám a sám. Ostatní sobě ho ani nevšímali, leda že kývli hlavou, když pozdravil. Kdo přišel později než on, podíval se na něj, jakoby tu ten cizí člověk seděl dnes poprvé; přišel-li on později, stalo se, že hovor utichnul. Ba ani včera si ho nikdo nevšimnul a byla tu přec tak srdečná slavnost! Slavilť pan Jarmárka, poštovní úředník, stříbrnou svou svatbu. On byl sice pan Jarmárka posud jen starým mládencem, ale zrovna dne 18. února bylo tomu pětmecítma let, co by se byl bezmála oženil. Nevěsta mu zemřela den před svatbou, pan Jarmárka víc už pak na žádnou ženitbu nemyslel, zůstal své nevěstě

věren a mínil to včera s tou stříbrnou svatbou zcela do opravdy. Také ostatní sousedé, samí dobří lidé, neviděli v tom pranic zvláštního, a když pak na konec obyčejné denní pitky vyndal pan Jarmárka tři láhve mělnického, připíjeli si upřímně. Sklenky kolovaly — paní hostinská měla v celé zásobě své jen dvě sklenky vinní — ale žádná nezavadila o pana Vorla. A přec měl pan Vorel dnes zcela novou pěnovku, kovanou stříbrem, a byl si ji pořídil jen proto, aby vypadal jako soused.

Dne 16. února, v šest hodin ráno, otevřel tedy pan Vorel svůj krám »u zeleného anděla«. Už včera bylo tu nadobro vše upraveno, krám se lesknul bělostí a novostí. V příhradách a v otevřených pytlích svítila se moučka bělejší než ta čerstvě obílená zeď a lesknul se hrách žlutější než kolem to pomerančově natřené nářadí. Sousedé a sousedky, když šli kolem, podívali se dobře dovnitř, a některý učinil krok nazpět, aby se podíval ještě jednou. Ale do krámu nevešel nikdo.

»Však oni přijdou,« řekl si pan Vorel, oděný v krátký, šedý kalmuček a bílé, soukenné spodky, o hodině sedmé. —

»Jen kdybych měl už první počinek,« řekl o hodině osmé, zapálil si novou svou pěnovku a bafnul.

O deváté hodině pak vstoupil skoro už mezi dvéře a vyhlídl netrpělivě do ulice, nejde-li konečně počinek ten první. Tu šla ulicí vzhůru setníkovic slečna Poldýnka. Slečna Poldýnka byla dámička buclatá, nevysoká, ale silných ramen a boků, tak něco přes dvacet let stará. Vypravovalo se o ní již asi čtyřikrát, že se bude vdávat, a světlé oči její měly onen výraz lhostejnosti, vlastně unavenosti, jaký se vkrade do očí všech dám, když čepec nejde trochu dlouho. Její chůze byla poněkud batolivá, ale při tom měla ještě příznak svůj zvláštní. V určitých

rozměrech časových totiž slečna Poldýnka vždy klopýtla a sáhla si při tom vždy po šatech, jakoby si byla na ně šlápla. Mně se chůze její podobala dlouhé epické básni, rozdělené v zcela určité sloky po stejném počtu stop. Zrak krupařův spočinul na slečně Poldýnce.

Slečna přišla s košíčkem v ruce až ke krámu. Pohlédla vzhůru na krám, jakoby se něčemu divila, pak klopýtla přes schůdek a již stála mezi dveřmi. Nevešla zcela, přitiskla si šátek honem k nosíčku. Bylť pan Vorel z dlouhé chvíle bafal upřímně a v krámě bylo kouře dost.

»Poníženě ruku líbám. Čím posloužím?« tázal se ochotně pan Vorel, ustoupil na dva kroky zpět a položil pěnovku na půlt.

»Dva žejdlíky prostřední krupice,« poručila slečna Poldýnka a obrátila se napolo z krámu ven.

Pan Vorel se činil. Naměřil dva žejdlíky, přidal skoro půl a vsypal to do papírového sáčku. Bylo mu jakoby něco při tom mluvit měl. »Ráčíte být, jemnost slečinko, tuze spokojena,« koktal. »Tak prosím — zde!«

»Mnoho-li?« tázala se slečna Poldýnka s jaksi zadrženým dechem a kuckla se do šátku.

»Čtyry dobráky. — Tak! Poníženě ruku líbám! První počínek od krásné slečinky — to budu mít nějaké štěstí!«

Slečna Poldýnka podívala se na něho chladně a vyvaleně. Takový cizí krupař! Mohl by být rád, kdyby si ho vzala tamhle mydlářovic zrzavá Anuše a dovoluje si —. Neodpověděla a vykročila ven.

Pan Vorel si mnul ruce. Vyhlídl zas do ulice a zrak jeho spočinul na panu Vojtíškovi, žebráku. Okamžik na to stál pan Vojtíšek, modrou svou čepici v rukou, na prahu.

Zde je dobrák,« pravil pan Vorel lidumilně, »přijďte si každou středu.« Pan Vojtíšek se usměvavě poděkoval a šel. Pan Vorel si ale zase zamnul ruce a mínil: »Zdá se mně, když se na někoho tak ostře zadívám, on že sem do krámu musí. Ono to půjde!«

Ale u »hlubokého sklepa« stála setníkovic slečna Poldýnka a právě vypravovala paní radové Kdojekové: »On tam má tolik kouře, že je všechno jako uzené.« A když přišla v poledne krupicová polívka na stůl, tvrdila slečna Poldýnka určitě, že »z ní cítí tabákový kouř«, a položila lžíci.

Do večera si vypráváli již veškeří sousedé, že v krámě páně Vorlově zapáchá všechno tabákovým čmoudem, mouka že je jakoby pražena a kroupy uzeny. A již neříkali panu Vorlovi jinak, než »uzený krupař« — osud jeho byl rozhodnut.

Pan Vorel netušil ničeho. První den byl chudičký, dobře. Druhý, třeti den — no snad to ještě půjde! Na konci téhodne neměl strženy ani dva zlaté šajnu — to je přec jen —!

A šlo to pořád stejně. Ze sousedů nepřišel nikdo a také málo kdy zabloudil do krámu nějaký venkovan. Pravidelně přicházel pouze pan Vojtíšek. Jedinou těšitelkou páně Vorlovou byla jeho pěnovka. Čím byl mrzutější, tím mohutnější kotouče dýmu vinuly se mu z úst. Tváře páně Vorlovy bledly, čelo se svrašťovalo, ale pěnovka byla den co den červenější a leskla se zdarem. Policajti Ostruhové ulice dívali se jedovatě do vnitř krámu na toho neunavného kuřáka — kdyby byl, s dýmkou v ústech, jen alespoň jednou vystoupil přes práh do ulice! Zvláště jeden z nich, malý pan Novák, byl by dal nevím co za to, kdyby mu byl mohl hořící dýmku vyrazit z úst.

Instinktivně sdíleli nechuť sousedův k cizákovi. Ale pan Vorel seděl mrzutě za pudlem a ani se nehnul.

Krám pustnul a chudnul. As po pěti měsících začly pana Vorla navštěvovat podezřelé postavy, židé. Po každé pak přivřel pan Vorel skleněné dvéře krámské. Sousedé si povídali zcela určitě, že Malá Strana uvidí bankrot. »Kdo se jednou se židy spustí!«

K svatému Havlu již se vyprávělo, že pan Vorel bude vystěhován a domácí pán že z krámu udělá zase byt. Konečně, den před stěhováním, zůstal krám zavřen již nadobro.

Následujícího dne bylo ale před zavřeným krámem páně Vorlovým od devíti hodin s rána až do večera pořád plno lidí. Vypravovalo se, že pan domácí dal, když nemohl nikde pana Vorla nalézt, krám násilně otevřít, do ulice že vypadla dole dřevěná stolice a nahoře že se vyhoup' nešťastný krupař, oběšený zcela ve výši na skobě.

O desáté hodině přišla soudní komise a vešla do krámu domem. Sňali samovraha a pan Uhmühl, malostranský policejní komisař, pomáhal.

Sáhnul do kabátu nebožtíkova a vyndal z něho dýmku. Držel ji k světlu a pravil: »Tak krásně nakouřenou pěnovku jsem ještě neviděl — podívejte se!«

U tří lilií.

1876.

Myslím, že jsem tenkráte šílil. Každá žilka hrála, krev byla rozvařena.

Byla teplá, avšak tmavá letní noc. Sirnatý, mrtvý vzduch posledních dnů byl se konečně sbalil v černé mraky. Bouřný vítr je s večera mrskal před sebou, pak se rozhučela mohutná bouř, zapraskal liják, a bouř a liják trvaly až do pozdní noci. Seděl jsem pod dřevěnými arkádami hostince »u tří lilií«, poblíž Strahovské brány. Malý to hostinec, četněji tenkráte navštívený jen vždy v neděli, kdy tu v salonku při pianě bavili se tancem kadeti a desátníci. Dnes byla zrovna neděle. Seděl jsem pod arkádami u stolu poblíž okna sám a sám. Mocné hromy skoro ráz na ráz burácely, liják tloukl do taškové střechy nade mnou, voda srčela v stříkavých potůčcích k zemi, a piano mělo uvnitř salonku jen kratičké oddechy a vždy zas se rozzvonilo znovu. Chvilkami hleděl jsem otevřeným oknem na točící, smějící se páry; chvilkami zas zahleděl jsem se ven do tmavé zahrádky. Někdy, když šlehnul jasnější blesk, viděl jsem u zahradní zdi a na konci arkád bílé hromady lidských kostí. Býval zde druhdy hřbitůvek a právě tento týden vykopali z něho kostry, aby je převezli jinam. Půda byla ještě rozryta. hroby otevřeny.

Ale vydržel jsem u svého stolu vždy jen na krátký čas. Vždy jsem se zas zdvihnul a přikročil na chvilku k dokořán otevřeným dveřím salonku, abych na tančící se podíval blíž. Vábilo mne tam krásné, as osmnáctileté děvče. Štíhlý vzrůst, plné, teplé formy, v týlu přistřižený volný černý vlas, oblý hladký obličej, světlé oko — krásné děvče! Zvláště ale mne vábilo to oko její! Jak voda jasné, jak vodní hladina záhadné, takové neúkojné, které ti přivolává ihned slova: »Spíše se nasytí oheň dřev a moře vod, než krásnooká nasytí se mužů.«

Tančila skoro ustavičně. Ale dobře pozorovala, že vábí zraky moje. Když tančila kolem dveří, mezi nimiž jsem stál, vždy upřeně se zadívala na mne, a když tančila salonkem dál, viděl a cítil jsem, že při každém otočení zavazuje její zrak o mne. Nepozoroval jsem, že by byla s někým promluvila.

Již zase jsem tam stál. Zraky naše se ihned setkaly, ač děvče stálo v řadě poslední. Čtverylka se chýlila ke konci, pátá toura dozněla, v tom veběhlo jiné děvče do sálu, udýchané a promoklé. Prodralo se až ke krásnooké. Hudba začala právě touru šestou. Mezi prvním řetězem šeptala přibylá krásnooké něco a tato kývla mlčky hlavou. Šestá toura trvala trochu dýl, komandoval ji svižný kadetík. Když byl konec, pohlédla krásnooká ještě jednou ke dveřím zahradním, pak šla ku předním dveřím salonku, Viděl jsem ji, jak venku si dává svrchní šaty přes hlavu, pak zmizela.

Šel jsem a usedl zas na místo své. Bouř začala teď jako by znovu, jako by ještě nebyla si ani zahlomozila; vítr hučel silou novou, blesky tloukly. Naslouchal jsem v rozechvění, ale myslil jsem jen na to děvče, na ty zázračné oči její. Na cestu domů nebylo beztoho ani pomýšlení.

As po čtvrt hodině zas jsem se podíval ke dveřím salonku. Zde stála krásnooká opět. Rovnala si promoklé šaty, utírala vlhké vlasy a starší nějaká družka ji pomáhala.

»A proč jsi šla v té nepohodě domů?« tázala se tato.

»Sestra přišla pro mne.« Hlas její slyšel jsem teď poprvé. Byl hedvábně měkký, zvučný.

»Stalo se něco doma?«

»Matka zrovna umřela.«

Zachvěl jsem se.

Krásnooká se otočila a vystoupila do samoty ven. Stála vedle mne, zrak její spočíval na mně, cítil jsem ruku její vedle třesoucí se ruky své. Uchopil jsem ji za tu ruku, byla tak měkká.

Mlčky jsem táhl děvče dál a dále do arkád, děvče následovalo volně.

Bouř dostoupila teď svého vrcholu. Vítr hnal se jako příval vodní, nebe i země ječely, nad hlavami se nám válely hromy, kolem nás jak by mrtví řvali z hrobů.

Přitiskla se ke mně. Cítil jsem, jak se mi k prsoum lepí vlhký její šat, cítil měkké tělo, teplý, sálající dech — bylo mně, jako bych musil vypit tu zlotřilou duši z ní!

Svatováclavská mše.

1876.

Seděl jsem dole na schodech, vedoucích na kostelní kůr, a sotva že jsem dýchal. Přivřenými mřížovými dveřmi viděl jsem dobře po chrámě, v pravo k stříbrnému náhrobku svatojanskému a přes příč chrámu k sakristii na druhé straně. Již bylo dávno po odpoledním požehnání, svatovítský chrám prázdný. Jen u hrobu svatého Jana klečela ještě zbožná má matka, pohřížena v modlitbě, a od svatováclavské kaple přicházel starý kostelník, vykonávaje poslední svou obchůzku. Šel na tři kroky kolem mne, zabočil k východu pod královským oratoriem, zarašil klíčem, otočil zámkem a cvaknul ještě na zkoušku klikou. Pak šel dále a teď vstala také má matka, požehnala se a kráčela vedle kostelníka. Náhrobek mně oba zakryl, slyšel jsem jen dunící kroky jejich, jednotlivé zvuky rozmluvy, pak se objevili na druhé straně u sakristie. Kostelník bouchnul tu dveřmi, zas harašil zámek, cvakla klika, a teď šli k pravému východu. Ještě zaznělo as dvoje zapadnutí železa a já byl v kostele sám a zavřen. Podivný cit mnou zachvěl, přes záda mně přeběhl horký proud — ale pocit ten nebyl nepříjemný.

Honem jsem vyskočil, vyndal kapesní šátek a přivázal jím co možná pevně mřížové ty dvéře, které se takto zavíraly jen na kliku. Pak jsem rychle kráčel po schodech vzhůru na první odstavec kůru, přitlačil se zde ke zdi a usedl zase na stupínek. Učinil jsem obé z opatrnosti. Byl jsem pevně přesvědčen, že dvéře chrámové se otevrou ještě jednou a jimi že dlouhými skoky veběhnou kostelní psi, určení za noční stráž. Nikdy jsme my ministranti nespatřili sice kostelních těch psů, ani zaštěknout jsme je nikde neslyšeli, ale vyprávěli jsme si, že jsou tři, velcí, strakatí, zlí, vypadající zrovna tak, jako ten hafan krále Václava, namalovaný na obraze za hlavním oltářem. Neštěkají prý nikdy, což je známkou největší psí zloby.

Věděl jsem, že velcí psi umějí i kliky otvírat, a proto jsem dolejší dvéře připevnil šátkem. Soudil jsem, nahoru na kruchtu pak že za mnou nemohou. Ráno ale, až je kostelník zase odvede, že sejdu beze všeho nebezpečí opět dolů. Ano, jednalo se o přenocování v svatovítském chrámě. O tajné, to se rozumí. Ale o velice důležité. Věděliť jsme my hošíci na určito, že den co den a vždy zrovna o půlnoci slouží svatý Václav ve své kapli svatou mši. Abych se přiznal, byl jsem zvěst o tom mezi svými soudruhy rozšířil vlastně sám. Měl jsem ji ale z dobrého, zcela spolehlivého pramene. Kostelník Havel — říkali mu Havel Krocan, pro neobyčejně dlouhý a skvostný jeho nos — vyprávěl o tom doma u rodičů mých, a když vyprávěl, stříhal tak podivně očima stranou po mně, a já uhodl ihned, že nechce, abych o té tajnosti zvěděl také já. Sdělil jsem ji nejlepším svým dvěma kamarádům a usnesli jsme se, že se na tu půlnoční mši podíváme — svatý Václav byl náš ideál. Já co hlavní zasvěcenec měl jsem ovšem přednost a dnes jsem tedy

první z trojice seděl na spodním kůru, zavřen a oddělen od celého světa.

Doma, to jsem věděl, dnes mne pohřešovat nebudou. Dovedl jsem s onou prolhaností, která tak mnohého devítiletého, nadaného hocha krášlí, matce nalhat, že sobě staroměstská teta naše přeje, abych k ní na večer přišel, Rozumělo se samo sebou, že zůstanu tam přes noc, ráno ale že se dostavím určitě zas na roráty, k ministrantské své povinnosti. Prozradím-li se později, co na tom, vždyť mohu vyprávět, jak svatý Václav slouží mši! Podobalo se mně, že budu pak skoro tak vzácnou osobou, jako stará Wimrová, matka hradčanského truhláře Wimra, která viděla v čas cholery jednou na vlastní oči, jak kapucínská panenka Maria, oděná zlatým svým talárem, kráčela v noci po Loretánském náměstí a kropila domy svěcenou vodou. Lidé tenkráte se těšili, že úmoru pozbudou: když ale cholera právě v těch domech pak řádila ještě krutěji než dřív, připadli teprv na pravý výklad, že totiž panenka Maria sama si v sousedství vykropovala ty, kteří měli vejít k ní do nebeského království.

Každý snad se nalezal již, alespoň na okamžik, ve prázdném chrámě sám a ví, jak mocně ty rozlehlé, tiché prostory působí na cit. U dítěte, obrazotvorností rozehřátého, očekávajícího věci naprosto neobyčejných, je dojem ovšem nesmírně stupňován. Čekal jsem chvíli — bila čtvrt — bila půl a zvuk hodin zapadal do chrámu jakoby do tůně — ale nikde u dveří ani nejmenšího ruchu. Neuznali snad právě dnes potřebu střežit chrám? Či pouštěli psy teprv za tmy?

Zvedl jsem se ze stupínku a pomalu jsem se narovnal. Nejbližším velkým oknem vnikalo již jen mdle a šeře denní světlo. Byl již pozdní listopad, po svaté

Kateřině, a den krátký. Zvenčí zalehnul ke mně málo kdy nějaký zvuk, ale každý zalehal hlasně. K večeru je v končině té až smutně ticho. Někdy zalehnul těžký krok jednotlivcův. Po přestávce jsem slyšel kroků víc a kolemjdoucí dva mužští hovořili hrubými hlasy. Pak se ozval temný rachot v dáli. Těžký nějaký povoz projížděl as průjezdem hradním. Rachot se stal jasnější, patrně byl povoz vyjel již sem na prostranství. Ale stále to harašilo silněji a blíž, kopyta cvakala, těžké řetězy zvonily, velká kola se drkotala, patrně to jede vojenský vůz kolem do svatojirských kasáren. Hlomoz byl tak silný, že se až kostelní okno lehýnce rozdrnčelo a někde na vyšší kruchtě vrabci nepokojně zapípli. Hluboce jsem sobě při tom zapípnutí oddechnul; vědomí, že tu někde jsou přece se mnou živí tvorové, svlažilo mysl.

Ostatně nemohu říci, že bych byl v chrámové té samotě cítil tesknotu, strach. Také proč? Byl jsem sobě sice vědom neobyčejnosti svého podniku, ale žádné chyby. Žádné vědomí hříchu neskličovalo a netisklo duši mou, naopak, cítil jsem se nadšeným, povznešeným. Náboženské nadšení jakoby ze mne bylo učinilo zvláštního, vznešeného tvora, nikdy před tím — a přiznám se: nikdy také již potom necítil jsem se tak dokonalým, tak všeobecné závisti hodným. Byl bych se klaněl snad sám sobě, kdyby dítě bylo té hloupé samolibosti mocno, jaké bývá dorostlý člověk. Jinde a jindy bych se byl bál třeba strašidel — ale zde v kostele neměla strašidla přece pražádné moci! A duchové pochovaných zde svatých? Měl jsem dnes zde co činit jen se svatým Václavem a ten přece mohl mít jen upřímnou radost ze mne, že se tolikerého odvažuju, jen abych ho viděl v slávě jeho a jak slouží pánu bohu. Bude-li chtít, jak ochotně budu mu ministrovat, jak pozorně přenášet kovanou mešní knihu

se strany na stranu a jakž si dám pozor, abych zvonkem nezacinknul ani jedenkráte více než je potřebí! A také řemeny u positývku dole chci tahat a zpívat, zpívat tak vysoko a krásně, že se svatý Václav až rozpláče, obě ruce mně na hlavu položí a řekne: »Hodné dítě!«

Hlučně bijící pátá hodina mne vyrušila z dumání mého. Vyňal jsem teď ze školské své torby, na řemeni přes rameno převěšené, čítací svou knihu, rozložil ji na zábradlí a jal se čísti. Mladé oči dovedly toho vzdor značnému šeru přece ještě. Ale každý, sebe slabší zvuk venku mne vyrušoval a po každé jsem ustal ve čtení, až bylo venku již zase mrtvé ticho. Teď náhle se blížily spěšné, malé krůčky. Zrovna před oknem se zastavily. Mžikem mne projelo radostné přesvědčení, že jsou to oba přátelé moji. Zvláštní hvizdnutí, to naše oblíbené, ozvalo se venku. Chvěl jsem se radostí, že přátelé stále na mne myslejí, že přece sem ještě odběhli — snad budou, chudáci, pak doma ještě za to biti! Zároveň chvěl jsem se i pýchou, že mne teď as obdivují, že by tak rádi byli as na mém místě, třeba jen hodinku, — celou noc nebudou moci spát ti hoši! A jak rád bych já je pustil na tu hodinku k sobě!

Teď zahouknul Fricek — byl to ševcův Fricek, jak pak bych ho nepoznal! Měl jsem ho tak rád, Fricka, a dnes měl chudák po celý den samé neštěstí. Hned ráno při první mši vylil vodu panu faráři na boty — Fricek se kouká pořád po kostele místo po knězi — a odpůldne ho přistih' pan učitel, jak se Fricek hubičkoval s ředitelovic Anynkou a dával jí psaníčko — my ji měli rádi všichni tři, Anynku, a ona nás taky všechny tři. A teď zavejsknul Kubíček — Kubíček, ichuchu! Jak rád bych byl také zavejsknul, nebo hvízdnul, nebo aspoň hlasitějším slovem se jim ozval, ale — byl jsem v kostele. —

Hoši hovořili hlasitě, abych je slyšel, někdy vykřikli, rozuměl jsem ale jen jednotlivým těm vykřiknutým slovům: »Jsi tam?« — »Juchu! jsi tam?« — »Nemáš strach?« — Jsem! Nemám! Když přicházel někdo, vždy kousek odběhli, pak hned zas přišli. Bylo mně, jako bych skrz zeď viděl každé hnutí jejich a na své tváři cítil jsem stálý rozložený smích. — Teď to kleplo do okna — až jsem se leknul! — patrně hodili kamínkem! A zás! V tom zahučel blízko na prostranství silný, mužský hlas — slyšel jsem, jak muž láteří a jak přátelé moji utíkají. — Již se nevrátili. — — Ba již ne — marné čekání. —

Poprvé mnou teď zachvěl pocit jakés tesknoty. Vstrčil jsem knihu do torby, přešel k druhému zábradlí a zadíval se dolů do chrámu. Podobalo se mně, že vypadá vše nyní smutněji než dříve, smutněji samo o sobě, bez ohledu na temno. Předměty jsem rozeznával velmi dobře, byl bych je rozeznal při tmě mnohem hustší, byltě mně známy. Ale na sloupech a na oltářích jakoby viselo pašijní modré plátno v dlouhánských pruzích, zahalujíc vše v barvu či bezbarvitost jedinou. Nahnul jsem hlavu přes zábradlí. Tam v pravo se zářilo věčné světlíčko zrovna pod královským oratoriem. Drží je tam kamenný havíř v ruce, známá, ve vzduchu visící a barvami dle života natřená karyatyda. Světélko zářilo tak tichounce, jako nejtižší hvězdička na nebi, ani nezakmitalo. Viděl jsem podlahu dole pod světlem v určité kostky oddělenou, kostelní lavici naproti v temnohnědém lesku a na nejbližším oltáři skvěl se slabě zlatý pruh na rouše nějakého dřevěného, vykrášleného svatého. Nemohl jsem sobě živou mocí vzpomenout, jak as ten svatý vypadá za světla denního Zrak se kmitnul zase zpět na karyatydu. Tvář havířova byla zdola osvětlena, buclaté formy její vypadaly jako nepovedená, špinavá červená koule: vybou-

lených očí havířových, jichž jsme se ve dne až báli, jsem neviděl. Trochu dále šeřil se náhrobek svatojanský, na němž jsem, mimo světlejší barvu, nemohl rozeznat praničeho. A zase se dotknul zrak havíře a tu se mně pojednou zdálo, že drží tu hlavu nějak schválně tak nazad, jako při potměšilém smíchu, a že ta červenost je také jen z toho smíchu, z utajovaného. Snad že očima mžourá stranou po mně a směje se mně. V tom mne opanoval strach. Zavřel jsem oči a jal se modlit. Pak mně ale hned zas bylo volněji, vstal jsem a pohlédl na havíře srdnatě. Světélko zářilo klidně dál. S věže bouchala hodina sedmá.

Avšak nyní se dostavil jiný pocit nepříjemný. Zachvěl jsem se zimou. Venku vládl suchý mráz, zde uvnitř v chrámě bylo ovšem chladno a šatu na těle, ač jsem byl dobře oděn, jsem přece neměl nadbytného. K tomu se náhle počal ozývat hlad. Obvyklá doba večeře již byla minula a já naprosto byl jsem zapomněl opatřit se ku své výpravě něčím. Brzy jsem byl odhodlán, hladu se hrdinně protivit, ano viděl jsem v postění svém rozhodně důstojnou přípravu ke kynoucí půlnoční blaženosti. Avšak vkrádající se do těla zima nedala se zapudit pouhou vůlí, bylo mně pohybu třeba, abych se poněkud zahřál. Kráčel jsem po kůru sem a tam, pak jsem došel až za nižší varhany, za nimiž vedly schody ke kruchtě vyšší a hlavní. Úplně obeznámen s místnostmi jal jsem se vystupovat po schodech vzhůru. První schod prasknul a ve mně se zatajil dech. Přece jsem stoupal dál, pomalu a opatrně, jako jsme zde opatrně stoupávali vzhůru o svátcích, aby nás kalkant neslyšel a nezahnal zas dolů dříve, než jsme mohli nahoře vystoupit někam za muzikanty.

Byl jsem na hlavní kruchtě. Pomalu jsem kladl krok

za krokem, až jsem se octnul v popředí. Zde, kam jsme se odvažovali vždy jen s ostychem a dlívali vždy v jakéms poetickém rozechvění, jsem teď dlel jednou sám a sám, nestřežen a nepozorován nikým. Tam nahoře jsou, po obou stranách varhan, stupňovitá sedátka upravena, která se vrší nad sebou jako lavice antického cirku. Na nejspodnější stupeň jsem usedl, zrovna vedle tympánů. — Kdo mně mohl teď bránit, abych si sám zahrál s těmi tympány, které měly pro nás tolik imponujícího půvabu? Dotknul jsem se vedlejšího na povrchu, zcela lehýnce, jako bych ani pelu s něho setřít nechtěl — pak jsem se ho dotknul prstem zas a poněkud silněji — slyšel jsem teď to dotknutí druhé, ač byl zvuk skoro až k nepoznání, a nechal hry být. Bylo mně, jako bych se byl dopustil hříšného vyzývání.

Přede mnou se černaly na stojanech a na vyvýšeném zábradlí velké žaltáře. Také těch jsem se mohl nyní dotknout, mohl jsem zkusit, zdali bych některý z nich uzdvihl, a ve dne bych byl pokušení as neoddolal. Ty obrovité žaltáře byly pro nás vždy tak tajuplny. Kování jejich bylo mosazné, těžké; desky polámány; pergamenové listy, které se pomocí dřevěných roubíků obracely, na rozích do špíny ohmatány; a na listech těch se skvěly zlaté a barevné iniciálky, černé, starobylé písmo a na širokých řádcích černé i červené noty, tak velké, že jsme viděli jich tvar ostře i s nejvyššího stupínku. Takový žaltář musil být ohromně těžký, neboť suchý zámecký tenorista jím nemohl ani pohnouti — my hoši tím dlouhým tenoristou opovrhovali — a když měl být některý z nich přendán, musil to učinit vždy tlustý, červený basista, a také ten při tom hekal. Toho basistu jsme milovali, jeho hluboký bas námi zachvíval, jakoby tělem naším šel celý proud hudby, a když bylo procesí, drželi jsme se vždy

těsně vedle něho. — Zrovna tadyhle přede mnou stával basista vždy o velké, a s ním zpívali z jednoho listu ještě jiní dva basisté, ale již ne tak výdatní. O krok dál v levo stáli dva tenoristé — co pak je do tenoru! Ale jednoho z nich, toho menšího, jsme sobě přece vážili. Tloukl také tympány a když bral paličky do rukou a vedle něho pan kupec Rojko, domácí pán od »kamenného ptáka«, nasazoval pozoun, nastával pro nás okamžik nejvelebnější. A ještě dál v levo stáli hoši zpěváci a mezi nimi všemohoucí regenschori. Slyším napomínací jeho slova před počátkem mše, šustění rozdávaných not, hučení zvonů venku — teď zacinká zvonek u sakristie, varhany spustí preludium, že se hlubokými, táhlými tóny celý chrám otřásá, regenschori natahuje krk směrem k hlavnímu oltáři, náhle teď švihne napřaženou taktovkou a rázem zavlní se hudba plná, krásná, velebné Kyrie nese se ku klenbám. — Slyšel jsem zpěváky, hudbu, celou mši jsem prosnil v duchu až do nešeného »Dona nobis pacem« — ještě nikdy nebyla a nemohla být provedena mše tak krásná, jaká tu vynořila se v duši mé, bas zněl v netušené lahodě, každý okamžik zajásal do plného proudu tympán a pozoun. Nevím, jak dlouho trvala ta mše v duši mé, zdálo se mně, že několikkrát mezi tím, co se vznášely kouzelné zvuky její, s věže sem zapadaly zvuky bijících hodin. Náhle mne zas projel silný mráz a mimovolně jsem povstal,

Ve výši celé hlavní lodě jakoby se byla vznášela lehýnká stříbrná záře. Četnými okny vnikalo světlo hvězdnaté noci, snad i svit luny. Vystoupil jsem na stupátko k zábradlí a pohlédl do chrámu dolů. Oddychoval jsem hluboce a zcela zvláštní vzduch, skládající se z vůně i plísně, jaký nalezá se v každém chrámě, naplňoval mi plíce. Pode mnou bělal se mramor velkého mausolea,

naproti u hlavního oltáře zářilo druhé věčné světlo a po zlatých stěnách oltářních jakoby někdy přelétal drobný růžový kmit. — Byl jsem ještě v nábožném rozechvění. — Jaká jen bude asi ta Svatováclavská mše! — Na věži venku as zvony k ní nezahučí, bylo by to slyšet do světa a nebylo by více té bájuplné utajenosti. Ale snad zacinkne jasný zvonek u sakristie, varhany se rozzvučí, a náhle, ozářen kouzelně přidušeným světlem, půjde průvod kolem hlavního oltáře a pravou lodí pomalu ke kapli svatováclavské. — Průvod půjde nejspíš v tom pořádku, v jakém bývá po odpoledním nedělním požehnání; jiného pořadku jsem sobě nedovedl ani myslit.

Napřed na červených bidlech lesklé kovové lucerny — nejspíš že je ponesou andělé, kdo pak jiný! Pak — kdo ale pak místo zpěváků? Pravdě se nejvíce podobalo, že půjdou po dvou as ty postavy, jichž kamenná, barevně natřená poprsí nalézají se nahoře v triforiu: čeští králové, královny z rodu lucemburského, arcibiskupové, kanovníci, stavitelé chrámu. Nynější kanovníci zajisté nepůjdou, nejsou toho hodni, zvlášť ne ten kanovník Pešina! Ten nejvíc urážel cit můj. Jednou, když jsem při požehnání nesl těžkou kovovou lucernu a trochu na křivo ji držel, dal mně pohlavek, A kdys jindy, když mne zvoník pustil na zvonici, abych ponejprv sám k požehnání zazvonil zvonem Josefem, a já tam byl nahoře sám a sám a pánem těch zajímavých kovových velikánů, a po učiněné práci, pln nejpoetičtějšího rozechvění, jsem zas sestoupil, stál kanovník Pešina u věže dole a právě se tázal zvoníka: »Který pak osel to tam byl? vždyť šturmoval!«

Viděl jsem všechny ty staré pány, s těma kamennýma očima, v duchu, jak zahajují průvod, však ku podivu! trup a nohy jsem si přimyslit nedovedl, nesla se

jen ta poprsí, ale pohybovala se přece tak, jakoby kráčela. — Pak půjdou snad ti arcibiskupové, kteří leží vzadu v Kinské kapli, a za nimi stříbrní andělé svatého Jana a za těmi s krucifixem na ruce sám stříbrný svatý Jan. — Za ním kosti svatého Zikmunda, jen několik kostí na červeném polštáři, ale polštář také jakoby kráčel. Pak všelijací rytíři v brnění, po nich králové a vojvodové ze všech zdejších mausoleí, někteří oděni skvostně splývajícím rouchem z rudého, jiní, mezi nimi Jiří z Poděbrad, z mramoru bílého. — A pak, nesa stříbrnou rouškou zastřený kalich, sám svatý Václav. Vysoká, mladistvě mohutná postava. Na hlavě místo kvadrátku prostou kovovou přílbu: ale drátěná košile, chránící tělo, je zakryta ornátem z leskle bílého hedvábu. Kaštanové vlasy vlní se v bohatých kadeřích, tvář jeví vznešenou přívětivost a klid. Podivno, dovedl jsem sobě zcela určitě myslit tvar jeho obličeje, to velké, modré oko, zdravím kvetoucí líc, měkce se vlnící vous, ale přece jakoby obličej nebyl z masa a krve, nýbrž z klidně zářícího světla. —

Mezi tím, co jsem sobě představoval průvod příští, měl jsem oči zavřeny. Ticho, umdlenost a rozesnělá fantasie působily — ovanul mne spánek a nohy pode mnou klesly. Rychle jsem se zas narovnal a zrak přelítl chrámovou prostoru. Klidno a mrtvo jako dřív, ale teď pojednou počalo to mrtvo působit zcela jinak na mne. Cítil jsem zároveň, že umdlenost má je již těžká, zimou mně tuhlo tělo, a ze všeho toho padnul na mne pojednou strach, neurčitý, tím lámavější. Nevěděl jsem, čeho se bojím, ale bál jsem se a slabá dětská mysl neměla náhle žádné opory.

Sklesl jsem na stupátko a dal se do bolestného pláče. Slzy tekly, prsa se svírala, hlasité škytání dralo

se mně z úst a marně jsem je přemáhal. Chvilkami propuklo škytání tím silněji, rozlehlo se bolně kostelním klidem a nenadálým zvukem tím zvýšil se ještě strach můj. Jen kdybych nebyl tak sám a sám v tom obrovitém chrámě! — Jen kdybych nebyl v něm alespoň zavřen! —

Zas jsem hlasitě zasténal, hlasitěji snad než dřív a v tom — jakoby v odpověď — zaznělo nade mnou ptačí zapípnutí. — Vždyť jsem tu nebyl sám, vrabčíci tu přenocovali se mnou! — A vždyť jsem dobře znal útulek jejich — mezi trámy zrovna nahoře nad sedadlovými stupni! Měli tam asyl svůj chrámový, bezpečný i před rozpustilými nápady nás hochů. Rukou mohl každý z nás sáhnout tam po nich do trámů, ale neučinili jsme toho nikdy.

Rychle jsem se rozhodnul. S utajeným dechem kráčel jsem pomalu po stupních vzhůru. — Již jsem byl u trámu — opatrně jsem si ještě jednou oddych', vztáhnul jsem ruku — a již jsem držel vrabce v hrsti. Uleknutý pták začal pronikavě pípat, štípal mně silně do prstu, ale nepustil jsem ho. Cítil jsem pod prsty, jak mu malé teplé srdce živě bije — a teď se mne spadl veškerý strach. Necítil jsem se víc osamělý, ano, vědomí, že jsem i tvorem silnějším, nadchnulo mne takřka mžikem novou odvahou.

Vrabce, umínil jsem si, podržím dále v hrsti. Nebudu se pak více bát a také neusnu. Vždyť beztoho není do půlnoci už snad tak daleko. Dám pozor, abych hodin zas nepřeslechl. A natáhnu se zde přes dva stupně, ruku s vrabcem přiložím k prsoum a obličejem se obrátím k oknu kaple svatováclavské, abych ihned viděl, když zazáří uvnitř světlo ku zázračné mši.

Umístil jsem se a zadíval tam do okna. Bylo temně šeré. Nevím, jak dlouho jsem se díval ale ponenáhlu měnilo se temné šero v okně ve světlejší, objevila se tam barva modrá, vždy jasnější a čistější, až mně bylo, jako bych se díval do nejmodřejšího nebe. V tom začaly s věže hodiny bít a rána padala za ranou, bez počtu, do nekonečna. — -

Nesmírná bolest mne náhle probudila, bolest pocházející z mrazu. Celé tělo jakoby bylo zpolámáno a přetlučeno. Oči jako by hleděly do velké, krvavě rozžhavené pece. A do uší jako by zaléhal piskot a kvikot zrovna pekelný.

Znenáhla jsem se vzpamatoval. Ležel jsem na těch dvou stupních, ruku drže přiloženu k prsoum — ale ruka byla otevřena a prázdna. Naproti mně bylo okno svatováclavské kaple ozářeno vnitřními světly. Positivek hučel a nábožný, mně dobře známý zpěv rorátní se vznášel.

Je to snad mše svatováclavská? —

Váhavě jsem vstal a sestupoval tiše k oknu tomu, vycházejícímu na kruchtu spodní. Bázlivě jsem sklem pohlídl dolů.

U oltáře sloužil mši pan farář. Ministroval mu jeden z kostelníků a právě zvonil k pozdvihování.

Oko mžikem a ve strachu sklouzlo na známé místo v lavicích. Tam klečela jako jindy má matka se skloněnou hlavou a bila se v prsa. A vedle ní klečela — staroměstská teta.

A teď zdvihla matka zas hlavu a já viděl, jak jí po tváři kane slza za slzou.

Byl jsem si již vědom všeho. Cítil jsem se k smrti zahanben — zoufale nešťasten — hlava se mně náhle rozbolela a točila se jako v divokém víru. Bolest pro

matku, kteráž mne asi co ztraceného oplakávala a jížto jsem nejspíše nesmírného zármutku spůsobil, svírala mi srdce a křečovitě dusila dech. Chtěl jsem honem dolů, honem předstoupit před matku — ale nohy náhle bezvládně sklesly, hlava sklouzla po zdi a ležel jsem na podlaze. Nesmírné štěstí as, že skoro současně se dostavil pláč. S počátku slzy pálily jako oheň, pak mně ulevovaly.

Ještě bylo tma a s nebe padal drobný, studený déšť, když lidé vycházeli z rorátů. Pokořený, sklamaný náboženský hrdina stál před kostelními dveřmi, nikdo si ho však nevšímal. Také on sobě nevšímal nikoho, ale když konečně stará matka vedle tety vycházela, cítila najednou na vráskovité ruce své dva žhoucí rty.

Jak to přišlo,

že dne 20. srpna roku 1849, o půl jedné s poledne, Rakousko nebylo rozbořeno.

1877.

Dne 20. srpna roku 1849, o půl jedné s poledne, mělo být Rakousko rozbořeno, takž bylo usnešeno v »spolku pistolovém«. Nevím už ani, čím se tenkráte Rakousko provinilo, ale nepochybuju ani dost málo, že rozhodnuto tak po úvaze hluboké. Nebylo více pomoci, věc usnešena, odpřisáhnuta a provedení svěřeno osvědčeným rukám Jana Žižky z Trocnova, Prokopa Holého, Prokůpka a Mikuláše z Husi, totiž mně, pak Rumpálovic Josefovi, synu to uzenářovu, Frantíku Mastnému, synu ševcovu, a Antonínu Hochmannovi, tomu, jenž byl odněkud od Rakovníka a studoval za peníze svého bratra sedláka. Uvedená příjmena historická nebyla udělena snad hříčkou náhody, nýbrž zcela po zásluze. Já byl Žižkou, neboť jsem byl ze všech nejčernější, mluvil jsem nejrázněji a hned do první schůze našeho spolku (odbývala se na půdě u Rumpálů) byl jsem se dostavil s černou páskou přes levé oko, což vzbudilo všeobecnou sensaci. Tu černou pásku musil jsem pak ve všech schůzích mít; nebylo to

příliš příjemno, ale nedalo se ovšem nic dělat. Ostatní měli na svá příjmena nároky rovněž rozhodné.

Věc byla připravena s obezřelostí přímo úžasnou. Po celý rok užívali jsme každé vycházky ku společnému cvičení se v házení prakem. Výtečný materiál na praky dodával Mastný-Prokůpek, a na sto kroků trefili jsme každou stromovou peň, když byla jen z muže silna. Tím jsme se ovšem neobmezili. Po celý rok skládali jsme každý krejcar, ať už poctivě či nepoctivě nabytý, do společné »kasy pistolové«, odkudž také jméno spolku. Výtěžek obnášel na konec celých jedenácte zlatých. Za pět zlatých koupili jsme před týdnem na Příkopech bambitku »lutišské práce«, jak byl prodavač řekl. Dívali jsme se po celé schůze, jež se nyní za nastalých prázdnin odbývaly denně, na svou bambitku, šla z ruky do ruky, a každý z nás potvrzoval, že je to pravá lutišská práce. Nevystřelili jsme z ní posud arci ani jednou, za prvé proto, že jsme neměli prachu, a za druhé, že posud trval prohlášený stav výminečný a my se musili tedy mít na pozoru. My vůbec jsme byli velmi bedlivi, abychom se neprozradili, proto také nepřibrali jsme pranikoho více do svého spolku, byli jsme v něm jen my čtyři »principisté«, ale to jsme věděli, že je nás dost. Také jsme za zbývajících šest zlatých mohli koupit bambitku ještě jednu a tím svou armaturu zrovna zdvojnásobit, ale my sumu tu určili na prach, o kterémž jsme neměli zcela jasný pojem, mnoho-li stojí. Na plán, jejž jsme měli, stačila jedna bambitka úplně. Měli jsme ovšem ještě něco spolkového, porculánovou dýmku, z níž kouříval při tajných schůzích Prokůpek ve jmenu nás všech; byla to pěkná a významná dýmka s namalovaným kalichem, cepem a sudlicí, ale pro dnešek nekladli jsme na ni žádné zvláštní váhy. Také jsme měli svůj zvláštní elek-

trický stroj. Shotovil nám jej bratr Prokopa Holého, zámečnický tovaryš, ze starého dvougrošáku, ale stroj se neosvědčil. Nechali jsme jej doma.

Předkládám zde náš plán, aby se mu mohl každý obdivovat. Hlavní účel: rozbořit Rakousko. Přední nutnost: zmocnit se Prahy. Nutný prostředek: dobýt citadely belvederské, na výběžku marianských hradeb, odkud jsme pány Prahy a kde nemůžeme dle našeho náhledu být odnikud bombardováni. Vypočtené podrobnosti: citadela bude přepadena zrovna v čas polední. Povážíme-li, že při přepadání rozličných tvrzí panuje od nepamětných časův usus, vykonat to vždy o půlnoci, že ale právě proto o půlnoci jsou stráže nejspíš vždy nejbdělejší, musíme přiznat, že úmysl náš byl zrozen zrovna z chytrosti ďábelské. Citadela byla v té době střežena jen nečetně, šesti až osmi vojáky. Jeden z nich stál na stráži hned u železných, do nádvoří vedoucích vrat; vrata byla vždy pootevřena a viděli jsme, jak voják tam pohodlně přechází. Druhý procházel se na straně pražské, kde stálo několik děl. Jako by nic přiblížíme se ku vratům, my čtyři a ještě někdo — hned se uvidí kdo — vrhnem se na stráž, skolíme ji, vezmem jí pušku, dvakrát bouchnem praky do oken strážnice, vrazíme dovnitř na povalující se strážníky, skolíme je a vezmem jim pušky. Zbývá druhá stráž. Ta se nejspíš vzdá, svážem ji a vezmem jí pušku. Nechce-li se vzdát, je to její věc, my ji skolíme. Na to hned zavezem jedno dělo ke vratům, zapálíme smolný věnec, který tam na bidle trčí, a budem s hradeb křičet na Pražany, že je revoluce. Teď přijde vojsko, to se rozumí. Ale nemůže přes zeď na nás, a my každý okamžik náhle otevřem vrata, vystřelíme mezi ně z děla a honem zase vrata zavřem. Skolíme první došlé vojáky, ostatní posádka se asi vzdá, protože už bude revolucí odevšad ohro-

žena, a nevzdá-li se, je to její věc. My vyrazíme ven, spojíme se s Pražany a první, co uděláme, bude, že osvobodíme všecky na Hradčanech ještě úpící politické vězně. Ostatek je už tak přirozený, jako když žito roste. První velkou vítěznou bitvu svedem u Německého Brodu, zalákáme armádu tam. Druhou svedem na Moravském poli — zrovna na Moravském poli, duch Přemysla Otakara volal za pomstu. Pak dobudem Vídně a rozbořime Rakousko. Při tom nám budou pomáhat už Maďaři. A pak skolíme Maďary. Obdivuhodné!

Velmi důležitou úlohu na samém počátku krvavého toho dramatu měla hrát osoba ta pátá. Nevěděla o tom praničeho a neměla ničeho zvědět až v okamžiku nejposlednějším. Byl to hokynář Pohorák. Byl odněkud od Jenče za Bílou Horou, a dojížděl s vozíkem a velkým svým tažným psem třikrát týdně do Prahy se zabitými kuřaty a holuby. Na něho poukázal vojevůdce Rumpál Prokop Holý, když se jednalo o věc velkou, totiž o opatření prachu. Prachu sobě opatřit byla věc tenkráte náramně těžká, kupci směli ho odprodávat jen na prokázané úřadní dovolení, a Prokop Holý, u jehož rodičů kupoval Pohorák vždy uzeninu, nám sdělil, že kupuje tento v Praze vždy také prach pro jenečského kupce. Zeptal se ho, zdali by nechtěl nakoupit prachu také jemu za dobré mimotní zaplacení a Pohorák svolil. Dne 19. srpna odevzdáno Pohorákovi Prokopem Holým celých šest zlatých, z nichž dva zlaté byly královskou odměnou a čtyry určeny na prach. Následujícího dne, slíbil, že sobě s prodejem zboží svého i s koupí pospíší, že pak s vozíkem svým místo k Strahovské bráně pojede Bruskou, a tam že Prokopovi Holému prach odevzdá. Teď teprv se doví, že je nás tu celá síla, vypřáhne bílého svého psa z vozíku, nechá vozík stát na silnici a přidá se k nám. Že se přidá,

nebylo pražádné pochybnosti, vždyť dostal dva zlaté, a pak ta čest! Něco z něho uděláme pak na všechen způsob, tím může být jist. Mimo to nám sdělil Prokop Holý, že Pohorák vypravoval v loni po Svatodušních svátcích, jak venku v polích strhl husara s koně.

»Za Bílou Horou jsou nejsilnější lidé v Čechách,« prál Prokop Holý.

»A to je až za Rakovník,« mínil Mikuláš z Husi a máchnul mohutnou svou pěstí do vzduchu.

Abych tak řekl, mně byla součinnost Pohorákova věcí zcela příjemnou. A vsadil bych se, že u ostatních vojvůdců děla se as reflexe zcela podobná. Jednalo se totiž při našem plánu, jak svrchu obšírně sděleno, nejprv o tu stráž u vrat. A tu byla jedna věc, která se byla sběhla teprv před málo měsíci a jejíž stopa zajisté byla podnes na dně duše každého z nás. Hrály jsme si tenkráte my čtyři — a bylo nás o něco víc než čtyři — v hradebních příkopech míčem. »Velký pasák« jmenovala se vojenská hra naše a váleno semo tamo po několik hodin. Měli jsme překrásný míč gumový, jistě že za dva dvacetníky. Hráli jsme výtečně, neboť kolemjdoucí granátník se zastavil, aby se nám obdivoval. Stál tu dlouho, ano pak se posadil i do drnu, aby se mohl obdivovat pohodlněji. Náhle se stalo, že míč se kutálel zrovna kolem něho, granátník se natáhl líně, až se na břich převalil, a zachytil jej. Pomalu pak vstával — to vstávání jeho nemělo žádného konce — a my očekávali, kam asi mohutná jeho pravice míčem mrští. Ale mohutná jeho pravice vstrčila míč pohodlně do kapsy a mohutné jeho tělo hrabalo se líně po úbočí vzhůru. Obklopili jsme granátníka, prosili, řičeli, hrozili — resultát byl, že dostal Prokop Holý pohlavek a Mikuláš z Husi také jeden. Pak jsme metali

kamení, ale granátník se rozběhl po nás, a spravedlivá historie musí zaznamenat, že jsme utekli všichni.

»Víte, my udělali zcela dobře, že jsme ho neseprali,« vykládal pak Jan Žižka z Trocnova. »Víte, co chceme, a kdo ví, co by se bylo stalo! Když je spiknutí, neví se nikdy, co se může stát, já to znám! Já už jsem se celý třás' — chtěl jsem chlapa chytit — ale myslil jsem si: Počkej jen!« Jasný výklad ten byl všeobecně s vděčností přijat, a každý potvrzoval, že už se celý třás' a sotva se držel.

V prvních dnech srpna, když se jednalo již o nejsubtilnější podrobnosti plánu, ptal jsem se náhle: »Kouše Pohoráků v pes?«

»Kouše,« potvrzoval Prokop Holý: »včera utrh' pernikářovic děvečce sukni.«

To bylo velmi důležito, že Pohoráků v pes kouše.

* * *

Nastalo jitro památného dne. Neomylná kronika nebes zaznamenala si je co jitro pondělní.

Viděl jsem je lehýnce se šeřit, pak popelavě šedivět, pak se poznenáhla světlit, vždy jasnějšího světla přibírat — vše to v dobách nesmírně dlouhých. A přec celá duše prahla podivným spůsobem touhou, aby se ani nešeřilo ani nesvětlilo a příroda skočila přes ten jeden jediný den. Očekával jsem, že se cos podobného najisto státi musí, modlil jsem se, modlil, a duše má, přiznám se, mřela tesknotou.

Nespal jsem po celou noc. Jen někdy, mžikem přelítla zimničná dřímota, hned na to jsem ale sebou zas na horkém loži mrštil, a měl jsem co dělat, abych hlasitě nezaúpěl.

»Co pak je ti — ty vzdycháš?« ptala se několikrát matka.

Tvářil jsem se, jako bych spal.

Pak matka vstala, rozsvítila a přistoupla ke mně. Měl jsem oči zavřeny. Položila dlaň na mé čelo. »Ten hoch pálí jako oheň. Muži, pojď sem, jemu něco je.«

»Nech ho,« mínil otec, »někde se včera vztekal. Čerti jimi šijou — ale tyhlety spolky musí přestat, pořád jsou s Franckem, Josefem a s tím rakovnickým pohromadě —«

»Vždyť víš, že se spolu učí, jde jim to líp.«

Píšu upřímně. Bylo mně naprosto nevolno. Bylo mně nevolno vlastně už po více dnů, pořád hůř, čím blíž přicházel 20. srpen. Pozoroval jsem cos podobného také u ostatních vojvůdců. V posledních schůzích mluvilo se někdy až trochu spleteně. Přičítal jsem to ve vnitřku svém tomu, že mají vojvůdcové strach. Přemohl jsem sama sebe a vystoupil předevčírem rázně. Odpírali vesměs co nejhrdinněji, rozohnili jsme se, nikdy nebylo mluveno tak rázně jako předevčírem. Následující noci jsem spal ale přece špatně. Ano, kdybych byl cítil naprostou hrdinnost u ostatních, byl bych sama sebe cítil také zcela jinak.

Že bych já sám měl strach, nemohl jsem připustit za žádnou cenu. Přec jsem si myslil a znělo to jako těžká žaloba na osud, proč as zrovna mně přidělen ten úkol děsný. Rozboření Rakouska zdálo se mně pojednou býti kalichem, plným nevýslovné hořkosti. Byl bych se rád modlil: »Pane, odejmi kalich ten ode mne!« ale cítil jsem, že není už zbytí, a vrchol slávy byl mně pojednou vrcholem Golgaty. Přísaha však vázala.

V deset hodin jsme měli být na místě, v jedenáct měl přijet Pohorák, o půl jedné měla se provést akce.

Vyšel jsem v devět z domu.

Příjemný letní vánek osvěžoval skráně. Modré nebe se usmívalo jako Márinka, sestřička Prokopa Holého, když vyzývala k nějakému čtveráctví. Mimochodem řečeno, byla Márinka mou láskou. Vzpomněl jsem si na ni, na úctu, jakou jevila vždy k hrdinné povaze mé, a pojednou mně bylo snáz a snáz, prsa se vypínala a duše rostla.

Stal se kouzelný obrat, než jsem dostihl Jelenních příkopů, přistihl jsem se dvakráte, že jsem si byl poskočil na jedné noze.

Rozpomínal jsem se, je-li vše v pořádku. Bylo ve vzorném. Dva praky kryly se v mé kapse. V druhé kapse se kryla černá páska na oko. Pod ramenem nesl jsem školskou knihu, k vůli válečné lsti. Kráčel jsem po Marianských hradbách kolem cvičících se vojenských oddílů a nezachvěl jsem se ani. Věděl jsem, ty že do té doby budou dávno ve svých kasárnách zpět.

Bylo času dost, obešel jsem tedy celou válečnou posici. Prošel jsem Chotkovy sady, kde — stále poblíž silnice, vedoucí již dolů — zaujmouti měl místo Mikuláš z Husi. Pohlédl jsem dolů do Brusky, kde měl stát Prokůpek, vyčkávající Pohoráka, aby pak, nadběhnuv mu strmým úvozem, dal nám rychle zprávu. Vystoupil jsem až k citadelce a přešel odtud valy k Bruské bráně. Když jsem byl u citadely, tlouklo mi srdce, když jsem se od ní vzdálil, zase přestalo. Valy od citadely k Bruské bráně tvoří dvě vybíhající bastióny. První z nich je cele vyvýšena a má nahoře v okruhu svém drobnou planinku; v té byl uprostřed tenkráte malý rybníček se zděnou obrubou, hustým rákosím a křovinami kolem — rejdiště mnohých našich radovánek. Pod jedním tím keřem měli jsme schovánu pěknou hromadu liberních oblázků pro

praky. Okruh druhé bastióny tvoří údolí hlubší. Dnes v tom zářezu stojí kavárna Panorama, tenkrát bylo místo pokryto hustým křovím. O několik kroků dál je Bruská brána — stanoviště moje co vrchního vojevůdce.

Usedl jsem na lávku nad branou a otevřel knihu. Lehýnké chvění probíhalo mi tělem, někdy šournul po zádech mrazík, ale myslím, že to nebyl strach. Bylo mně v celku dosti dobře. Mnoho k tomu přispělo, že jsem nebyl spatřil ani jediného spolubojovníka. Měl jsem je v příjemném podezření, že dostali strach a nepřijdou. Pořád mne srdce nutkalo, abych se vůči tomu hrdě vypnul, abych se cítil — ale mysl zas pověrčivě zrazovala, že bych je tím snad přivolal, a nevypnul jsem se.

Bubny a trubky zněly střídavě na cvičištích mariánském a belvederském. Lidé a vozy pode mnou vycházeli a vcházeli do brány. S počátku jsem si jich nevšímal, pak začala pověra také zde svou hru. Uhne-li se ten zde na konci můstku směrem k Bubenči, bude s námi zle — — uhne-li se v levo k Podbabě, bude dobře. — Jeden — tři — čtyři — pět — všechno jde k Bubenči — trouby teď od Belvederu znějí jako k útoku — vyskočil jsem.

V tom se Svatovítské věže zazněla desátá. Ohlédnu se a vidím, jak alejemi cape Mikuláš z Husi ku svému stanovišti. Šlechetné, odvážné srdce — udatný bojovník — i prázdniny obětoval velké věci, mohl být u bratra doma už po čtrnáct dní — — ale cítil jsem, že je mi trochu na závadu, že ho vidím. Musil jsem tedy nyní na vojenskou obchůzku, dle povinnosti své. Šel jsem, drže otevřenou knihu před sebou, pomalu baštami. Nikde zde nahoře procházejícího se člověka.

Došel jsem rybníčku. Zde ležel v trávě Prokop Holý.

Jak jsem ho spatřil, začal jsem dělat dlouhé, pádné kroky, jako by těžká, obrněná noha duněla po vozové hradbě.

Prokop Holý držel také knihu v ruce a díval se na mne. Oči jeho byly červeny.

»Všechno v pořádku?«

»Všechno.«

»Máš?«

»Mám.« — Totiž že má bambitku, jemu svěřenou.

Mrknul jsem po křoví, pod nímž ležely naše oblázky. Prokop Holý mrknul taky a patrně se hleděl při tom trochu pousmát, ale nepovedlo se mu to. V tom vyšel z citadely voják s konví v ruce, oděný v halenu a pohodlnou čepici. Stálý to tam sluha. Na toho jsme byli v rozpočtu svém zcela zapomněli — no, o jednoho víc! Přicházel pomalu blíž a když byl zrovna u nás, postavil konev na zem. V nás obou hrklo jako v hodinach.

»Mladí pánové, nemají nějaky cigarko?«

»Nemáme, my —« ale nedopověděl jsem; vždyť jsem přec nemohl říci, že mimo Prokůpka z nás ještě nikdo nekouří!

»Ale dva krejcary jistě mají, dají mi je na báček! Já jsem tu už od loňské rebelie« — nové, silnější hrknutí, pravá elektrická rána — »a každý den mně tu dávají pánové na báček.«

Vyndal jsem dva krejcary a podal mu je třesoucí rukou. Voják si hvízdnul, sebral konev a odcházel ani se nepoděkovav.

Kývnul jsem rukou a sestupoval k silnici. Vešel jsem do Chodkových sadů a blížil se Mikuláši z Husi, zajímajícímu lávku na »pěkné vyhlídce«. Hleděl přes knihu dolů. Pádný, dlouhý krok, jakoby opět obrněná noha.

»Všechno v pořádku?«

»Všechno,« a pousmál se trochu.

»Je tam Prokůpek?«

»Je — a bafčí.« Dole seděl Prokůpek na zábradlí klátil nohama a kouřil doutník. Zajisté trojníkový.

»Zítra začnu taky kouřit.«

»Já taky.«

Kývnutí rukou a rozchod co možná pádnými kroky.

Seděl jsem zas nad branou. Vojáci se vraceli v oddílech ze zábranského svého cvičiště — výborně! Ale ku podivu, dnes jsem hleděl na ně s jakous trapnou nechutí. Jindy mne pohled na ně dráždil, pouhý rachot bubnu stačil na rozpoutání nejblysknavější fantazie; i když nebyla, hravě přimyslil jsem si vířivé, unášející zvuky turecké hudby, sebe jsem viděl v čele na frkající brůně, vracejícího se zrovna z vítězných bitev, za mnou vojáci s veselým hrdinným zpěvem, kolem mne jásající národ, já s nehybnou tváří, kloně jen někdy hlavu, zcela málo. Dnes fantazie jako od včerejška pivo, fádně vyvětralé, z něhož sobě matka vařívala protivnou mně polívku. Hlavě se nechtělo do vítězné výše, jazyk jako by měl lehkou pokrývku hlíny. Když některý z vojáků náhodou pohlídl vzhůru na mne, cuknul můj zrak stranou.

Zahleděl jsem se do kraje. Tiché veselí, jakoby na pahorky a do údolí neslyšně padal déšť drobounkého zlata. Přec měl kraj zvláštní elegický tón — zachvěl jsem se vzdor teplému vzduchu.

Pohlédl jsem vzhůru k modrému nebi. Vzpomněl jsem si zas na Márinku. — Mé drahé děvče! — Ale zdálo se mně, že se jí v nynějším okamžiku tak trochu bojím. Myšlénka se uhnula. — Nu ano — stotisíc křižáků porazil Žižka zrovna houfečkem lidí — rytíř Perceval pobil sto zbrojenců za hodinu — — ale bůh ví, co to je — někdy nemá ani historie přesvědčující sílu — vyvětralé pivo, hlína na jazyku.

Ne — nemožno — nazpět nemožno — buďsi!

Lidí teď už vycházelo z brány víc než dřív. Zrak je sledoval bez myšlénky. Pak začala mimovolně zas pověrčivá hra a rovněž mimovolně jsem teď při ní užíval úskoku. Vsázel jsem při sobě jen na ty, kteří měli rozhodně venkovský šat, a o kterých se mohlo s velkou tedy pravděpodobností soudit, že půjdou spíš v levo, ven k Podbabě.

Náhlá zimnice mne rozrazila — vstal jsem namáhavě.

Raděj zas na obchůzku! Beztoho volá neúprosná již povinnost.

Když jsem se blížil pádnými kroky — ale cítil jsem sám, že nejsou teď moc pádny — zas k Prokopovi, vcházel právě inspekční důstojník do citadely. Počkáme beztoho, až zas vyjde.

Ale na tváři Prokopa Holého pozoroval jsem úbělovou bledost.

»Pepíku, ty máš strach,« pravím s upřímným soucitem.

Prokop Holý neodpověděl. Položil ukazováček pravé ruky pod pravé oko a stáhl dolejší klapku tak, že bylo vidět vnitřní červený okraj. Známý to posuněk pražské mládeže, jenž v slova přenešen znamená naprostou negaci.

Proč jen neřekl, že má strach! Mohlo být Rakousko ještě — —

»Jedenáct,« zajektal Prokop Holý.

Jedenáctá snášela se teplým vzduchem pomalu dolů. Každé bácnutí třepalo se dlouho kolem sluchu a mimoděk jsem pohledl vzhůru, není-li zvuk ten nějak viditelně stělesněn. Byly to mohutné rány, které tu odzváněly jednomu z nejstarších a největších státních útvarů evropských!

Ještě jsem pomalu obešel vojenskou posici Mikuláše z Husi a sestupoval pak volným krokem dolů k Prokůpkovi. Zdálo se mně, že musím jeho pozorlivost vrchněvojvůdcovským pokynem nějak ještě zbystřit.

Prokůpek seděl pořád ještě na zábradlí. ale už nekouřil doutníček, měltť teď v klíně plnou čepici švestek. Jedl s velkou chutí a každou pecku vyndal opatrně z úst, vzal ji na ukazováček, opřel o ni palec, švihnul — a už ubíhala hlasitě naříkajíc některá ze slepic, které se procházely na druhé straně silnice. Už byly skoro všechny odběhly do bezpečné vzdálenosti, jen jedna černá ještě zobala hlínu poněkud neopatrně blízko. Právě byl Prokůpek namířil také na ni, když spatřil mne. Střelný palec měl pojednou jiný směr a místo slepice švihla pecka mou bradu tak ostře a štíplavě, jako kdyby jí byl někdo koncem biče přešvih'. Prokůpkův obličej zářil blažeností.

»Co to děláš? Ty nedáváš pozor?«

»Já? to víš! Já nemám oči, viď? Chceš?«

»Nemám hlad. Zač jsou?«

»Za osm fuků *). Vem si.«

»Vezmu čtyry pro Pepíka. — Pozor! Každý okamžik už může přijít.«

A šel jsem zas vzhůru. Ještě jsem cítil, jak mne švihla pecka bolestně přes ucho, ale neohlédl jsem se, kráčel jsem důstojně dál.

Bylo půl dvanácté, když jsem byl zas u posice Prokopa Holého. Ležel pořád ještě natažen v trávě.

»Tu máš švestky — jsou od Frantíka.«

Prokop Holý odstrčil mou ruku. Položil jsem švestky vedle něho a sebe taky, do trávy na znak.

---

*) Fuk (krejcar), výraz to, jejž bys marně v Jungmannově díle hledal. A takovým dílům říká se u nás, že jsou monumentální!

Nebe bez obláčku. Ale když se tak člověk dívá vzhůru, znenáhla slábne zrak a zdá se, že se ve vzduchu hemží samí šlehající sebou bílí červíci. Nejen plný zrak, také plné tělo měl jsem pomalu červíků těch, krev skákala a zas se zarážela, teď škubnul sebou ten sval, teď zas onen. Jako by roztavené olovo padalo s nebe.

Obrátil jsem se stranou, tváří k Prokopovi.

Bily tři čtvrtě.

»Ty — poslouchej —« obrátil se Prokop Holý pojednou ke mně a oči jeho stály v sloup, »jestli nás Pohorák nezradil!«

»To snad ne —« zakoktal jsem. Ale nedalo mně, vstal jsem a přecházel sem tam. Nejděsnější myšlénky o černé zradě válely se myslí.

Tu pohlédnu křovím k ouvozu — ouvozem běží Prokůpek vzhůru, co mu nohy stačí.

»Prokůpek!« — a první myšlénka je: utečme!

Prokop Holý je také již na nohou. Z druhé strany kvapí sem Mikuláš z Husi. Viděl též běžícího Prokůpka.

Prokůpek sotva popadá dechu. »Čeledínové pijou tam u krámu kořalku a povídají, že zrovna teď sebral na trhu policajt hokynáře!«

Nikdo neřekl: »To je Pohorák!« Ale jako když těžký kámen padne mezi ptáky, už jsme byli na všechny strany.

Pádil jsem ouvozem dolů, až se hlava třásla. Mžikem jsem byl u Valdštýnské ulice, ale jakýs pud mne hnal dál. Zahnul jsem do ulice Senovážné, řádkové dláždění ubíhalo pod nohama. Již jsem byl u kostela sv. Tomáše a chtěl jsem podloubím kolem náměstí vzhůru — první pilíř minul — v tom běh staven a já se tisknul k pilíři druhému.

Právě policajt zaváděl vedle na strážnici Pohoráka, vozík a psa. Viděl jsem dobře, že Pohorák je mocně dojat. V jeho tváři byl bol nevýslovný.

* * *

Dějepis lidstva měl by nemilou mezeru, kdybychom nevyprávěli, co se stalo s Pohorákem.

Vjížděl téhož dne trochu později než jindy Strahovskou branou do Prahy, ba může se říci, že na hokynářský zvyk a pražský obyčej již velmi pozdě: bylo sedm hodin. Šlo to hopkem vrškovitými ulicemi dolů, podsední tahoun, bílý hafan, nemusil táhnout a běžel vesele, náruční tahoun, pan Pohorák, zdržoval vozík a levicí jeho, na voji položenou, škubalo to do výše v pravidelných skoro časových odstavcích.

»Copak dnes tak pozdě, Pohoráku?« ptal se pecnář v Hluboké cestě, kouřící pohodlně a vysvléknut z kabátu, venku na chodníku.

»I — byly štace,« pousmál se Pohorák a zarazil s dlouhým »prrr« vozík. Sáhl do pravé kapsy a vyndal slamou opletenou láhvičku s kmínovkou a podával ji pecnářovi. »Nezavdáme si?«

»Děkuju, já už jsem ráno svou vysrk'.«

»Já taky, ale lepší pět otčenášů než jeden.« A Pohorák si přihnul ke dnu, zastrčil prázdnou láhev, kývnul a drnčil dál.

Na Selském trhu už bylo plno. Policajt vodí Pohoráka s vozíkem sem a tam. Pohorák se s »panem kaprálem« neunavně hádá, konečně nalezeno místo. Někdy míval Pohorák na trh také zajíce, máslo, vejce, mimo drůbež, dnes měl jen zabité slepice a holuby. Drůbežnictví bylo jeho hlavním obchodem. Pohorák byl

tím zvláštním, ne valně příjemným zápachem, jaký domácí drůbež má, celý prosáklý, atmosféra kolem něho měla na několik kroků zcela určitý ráz svůj.

Pohorák byl již silně přes padesát. Učinil-li sobě čtenář dle něčeho dříve proneseného ponětí, že Pohorák vynikal jakous postavou mohutnou, lituju, že musím obrazotvornosti jeho dát zcela určité meze. Pohorák nevypadal tak, jako by se v jízdárně chtěl s herkuly rvát o cenu. Byl postavy málo nadprostřední, k týlu poněkud nahrblé, a víc suše kostnaté než složité. Jeho suché tváře byly neštovicovými důlky tak zďobány, že by dobrosrdečnější člověk byl snadno mohl připadnouti na myšlénku poradit mu, aby si tváře dal trochu vydláždit. Na těle měl Pohorák drobně kostkovaný, modravý kabát, jenž ale na některých místech, hlavně na zádech pod límcem a na levém rameně vypadal už jako nekostkované vyschlé bláto, pak umouněné hnědé pantalony, dole vždy hezky vyhrnuté, třeba by nebylo pršelo už od osmi neděl. Hlavu kryla v zimě v letě soukenná, temná čepice, z jejíhož lemu vyčuhovala zastrčená akcízová poleta.

Pohorák ustlal slámy pod vozík do stínu a pes se na ni stočil. Pak vyndal a rozložil po vozíku své zboží. A pak se trochu narovnal a rozhlíď.

»Panenko,« oslovil vedlejší as šedesátiletou prodavačku, »dejte mi tu trochu pozor, jo? Cesta mně vytrávila — jen hrníček bryndy!« .

Zašel k blízkému kavárníkovi a vypil hrneček, Pak šel o tři kroky dál ke kořalečníkovi, vysrknul dvě štamprle samožitné a vstrčil lahvičku pro zásobu do kapsy. Pak koupil dvě makové housky, jednu pro sebe, jednu pro psa, a teď je zas u svého vozíku.

»V pravo nebo v levo?« ptala se půjčovačka nízkých stoliček. Pohorák ukázal mlčky prstem, dal ženě dobrák a usednul. Ruka vjela do levé kapsy u kabátu a vyňala dýmku a sáček. Šňůra sáčku se roztočila, dýmka nacpala, z pravé kapsy u vesty objevila se škatulka sirek a Pohorák bafnul. Chutnalo. A teď se rozhlíď po svém zboží.

»Kuřata dám po dvou dvacetnících, holuby po jednom,« bručí pro sebe a bafá.

Přistoup' zavalitý pan starý. Pan starý nebo paní stará, čili sládek nebo sládková poznají se neomylně dle toho, že za nimi služka nese putnu s měděnými obručemi.

»Zač máte ta kuřata?«

»Zač je mám?« mínil pohodlně Pohorák a přendal dýmku do druhého koutku. »To bych byl hloupý, abych to řekl. Ale prodávám je po čtyřiceti dobrých.«

»I jděte, blázne, co vám napadá. Po dvaatřicíti. Chcete? vezmu jich šest.«

Pohorák zavrtí jen mlčky hlavou, usedne zas a bafá. Pan starý se vzdálil.

»Pohoráku, dnes to za to neprodáte,« míní sousední prodavačka, kterou byl dřív nazval »panenkou«. »Nedržte se, je toho moc v trhu.«

»I co je ti, babo jedu, do toho! Já si prodám, zač chci. Hleď si svých vápenných pukavců, Pohoráka nebudeš učit prodávat! — Já, kdybych neprodal nic, mám dnes už výdělek v kapse,« dodal po chvilce, vyndal z vesty několik zlatek a třepal jimi ve vzduchu.

Panenka mlčí. Pohorák už taky, byltě zlosť svou spláknul kořalkou.

Paní se služkou.

»Po čem jsou kuřata?«

»Po čtyřiceti.«

»Tak drahy! Po pětatřiceti. — Nejsou?«

Pohorák mlčí.

»No — nebuďte tak umíněný.«

»Eh co, já za to nemůžu — já jsem si postavil hlavu a konec — jinač nejsou!«

»Milostpaní, pojďme dál,« pobízí služka, »vždyť jsou beztoho skoro zeleny.«

»Co — zeleny — ty jsi zelena — ty košťále! — Moje kuřata hrajou všechny barvy,« vzal několik kuřat za nožičky a točí jimi ve vzduchu. »Ichuchu!« Veškeré panenky kolem dají se do hlasitého smíchu. Pohorák zapíjí zlost.

A tak to jde dál.

Trh řídne. Holubi a kuřata Pohorákova jsou napořád nedotknuta. Někdy se koukne Pohorák, jakoby tázavě, přec po svém vozíku, a pak si zabručí: »Můžu já za svou hlavu?«

Kořalka začíná zvolna působit.

Přichází uzenkář. »Horky! horky!«

»Dej sem jeden!« Pohorák vezme párek a sní jej. Mezi tím prodává uzenkář u vedlejších hokyň. Za chvilku se vrací k Pohorákovi.

»Pantáto, tři dobráky za párek.«

»Za jaký?«

Hokyně protější: »Vždyť jste ho teď snědʼ.«

»Já že snědʼ uzenku? To jste všichni blázni!«

Hádka, Pohorák kleje. Uzenář šermuje háčkem ve vzduchu a volá policajta.

Policajt: »Měl jste párek?«

Pohorák vytřeštil na něho oči. »Měl.«

»Tak zaplaťte!«

»To se rozumí! — Teď jsem se zrovna upamato-

val — vědí, pane kaprál — jsem starý chlap — mám už divnou hlavu.«

V okolí smích. Ale Pohorák zasmušile sedá, několikrát pro sebe zaběduje: »Ta hlava — ta hlava!« — pak dopije lahvičku a kouří.

Slunce praží nemilosrdně. Pohorákovi je nevolno. Pohlédl na psa, kterak v stínu pod vozem spí — pomalu se sebere, přikryje kuřata a holuby plachetkou — vleze pod vozík — —

Už i »paní kejvavá«, poslední to codenní kupec, odnesla svůj nákup. Nůše a víka mizí, hokyně odnášejí své bedny s vejci. Policajt obchází a pobízí: »Sklízet!«

Teď stanul před vozíkem Pohorákovým.

»Sklízet, kdo je od vozíku,« a chytil za vůz. Temné vrčení pod vozem. Policajt nahlédne tam a vidí Pohoráka, jak maje čepici pod hlavou, pokojně na slámě spí. »Pohoráku, vstávat!« a zatáhl jej za nohu.

V tom pes vyskočil a škubnul vozíkem stranou tak, že kolo šlo Pohorákovi přes ruku. Pohorák spí dál. Policajt se usmál.

»Poslouchejte, polejte ho trochu,« volá na jednoho z metařů, kteří začali již svou činnost. Chlamst! a půl konve vody vychrlilo se na nebohou hlavu Pohorákovu.

Pohorák sebou škubnul, usedl a protírá si oči.

»Vstaňte!«

Pohorák pomalu vstává. »Jsem nějak celý zmalátnělý — už jsem stár na to dření —«

»No tak půjdete, staroušku, se mnou. Tam se vyspíte.«

»No, jak poroučej.« A Pohorák se chytil za voj a šel, kam ho vedl policajt, s hlubokým žalem v srdci.

* * *

Na půdě u Rumpálů rozechvělá schůze. Vzájemné se zapřisáhnutí, že k zradě nedojde nikdy a nikdy. Referát Jana Žižky z Trocnova: »Viděl jsem ho, jak tady stojím — škubalo to mnou, ale nemoh' jsem mu pomoci!« — Jen Mikuláš z Husi scházel při schůzi, byl už na cestě k rakovnickým lesům.

Konec smrtelných úzkostí o šesté hodině k večeru. Namáhavě vlíkl Pohorák svůj vozík do vrchu a zastavil u krámu Rumpálovic. Prokop Holý naslouchal s bušícím srdcem za skleněnými, z krámu do bytu vedoucími dveřmi.

»Přišlo mně zle — musili mne zavést a tam jsem se trochu vyspal. — Musím zůstat přes noc v Širokém dvoře — byl dnes bídný trh — snad bude zítra lepší —«

O několik dní později nalezena v koutě vedle kašny nová bambitka. Nikdo nevěděl, jak tam přišla, a mluvily se divné věci.

A teprv as za čtyry neděle přitočil se Prokop Holý k Pohorákovi, táhnoucímu prázdný vozík z trhu, a ptal se ho: »Pohoráku, kam jste dal těch šest zlatých?«

Pohorák zastavil. »Jakých šest zlatých?«

»No víte, co jsem vám dal, abyste nám — abyste mně koupil trochu prachu.«

»Mně šest zlatých? — Josífku, Josífku — mně se zdá, že zkoušíte staré lidi — staré lidi zkoušet, to je hřích!« a vyzdvihl kárně prst pravé ruky.

Psáno o letošních dušičkách.

1876.

Nevím, kolikrát přijde ještě o dušičkách na košířský hřbitov, dnes alespoň kráčela již namáhavě, nohy jí už nějak neslouží. Takto se děje arci vše, jak se děje každoročně. Kolem jedenácté hodiny vylézala mohutná, těžká její postava z drožky, za ní vyndal kočí náhrobní věnce z vozu, obalené v bílém šatu, a pak vyndal pětileté děvčátko, taktéž teple obalené. To děvčátko je už asi po patnácte let pořád pětileté, slečna Mary si je vypůjčuje vždy někde v sousedstvu.

»Tak, děťátko! Koukej se, to je tu lidí — viď? A světla, a lampičky a kytky! Nu jdi, neboj se — jen jdi napřed — jdi kam chceš, já jdu za tebou.«

Děťátko ostýchavě jde ku předu. Slečna Máry jde hned za ním, pobádá je, aniž by mu ale určovala směr cesty. Chodj tak, až náhle řekne slečna: »Počkej!« vezme děvče za ruku a vede je nedaleko mezi hroby. Sundá s jistého železného kříže oprchalý, větrem a deštěm roztřepený věnec a zavěsí tam nový, složený z bílých a černých umělých květin. Pak se chytne prázdnou rukou za rameno kříže a počne se modlit — pokleknout stálo by ji příliš mnoho práce. S počátku hledí zrak dolů na povadlý drn a hnědou hlínu hrobu, ale pojednou se hlava vzpřímí,

široká, příjemná tvář slečnina a velké, upřímné její oko modré hledí jakoby do dáli. Oko se pomalu kalí, kolem koutků úst škubne to sem tam, modlící se rty chvějně se úží a bohaté slzy vyhrknou a splývají pomalu. Děťátko udiveně pohlíží vzhůru, ale slečna nevidí a neslyší ničeho. Pojednou se pak za chvíli zas, jakoby násilím, vzpamatuje, vzdychne si dušeně a dlouze, bolestně se na dítě usměje a poněkud drsně znějícím šeptem praví: »Nu tak — jdi zas, děťátko, jdi! Jdi kam chceš, já jdu pořád za tebou.«

A chodí zas sem tam, kam se děťátku uráčí, až najednou opět někde řekne: »Počkej!» a přistoupne k jinému hrobu. Zde si počíná zcela zase tak, jako u hrobu prvního, myslím, že ani o minutu není u jednoho z nich dýl. A pak položí druhý oprchalý věnec do šatu k prvnímu, vezme drobnou svou průvodkyni již za ručku a míní: »Je ti už zima, viď? No pojď, abys se nezastudila. Sednem si zas do drožky a pojedem domů. Ráda jedeš, viď?« Pomalu dojdou k drožce, děvčátko a věnce napřed se vloží do vnitř a pracně pak následuje slečna. Povoz zaúpí, kůň dostane dva, tři šlehy, než zabere. A tak se děje rok co rok.

Kdybych byl naivní ještě novelista, napsal bych zde nejspíš: »Ptáte se, čí že ty hroby jsou?« Ale já vím, že se čtenář jaktěživ po ničem neptá. Novelista musí čtenáři své dobrodiní přímo vnutit. To však je zde poněkud těžké. Slečna Máry je nepřístupna, je mlčeliva stran údajů svého života, a nevnucovala se jaktěživa pranikomu, ani nejbližším sousedům svým. Měla od dětinství a má posud jedinou přítelkyni, druhdy hezounkou slečnu Luizi, nyní vyschlou vdovu po panu Nocarovi, finančním vrchním strážníkovi. Dnes odpůldne budou obě sedět pohromadě v bytu paní Nocarové. Nestává se to často, že by sobě vyšla slečna k přítelkyni své do Vlašské ulice, ona vůbec vychází ze svého přízemního bytu pod Svatojanským

vrškem málo kdy, skoro nikdy jindy, než časně z rána v neděli do kostela sv. Mikuláše. Jeť příliš mohutné tělnatosti a chůze ji už dávno namáhá. Proto také ji přítelkyně šetří a navštěvuje ji denně sama. Mnoholetým, upřímným přátelstvím takřka srostly.

Dnes ale by bylo slečně Máry příliš teskno doma. Zdálo by se jí prázdněji, osaměleji než jindy, a utíká se k přítelkyni. A také paní Nocarové je proto dnešek svátkem. Nikdy nepraží kávu s takou pečlivostí jako dnes, nikdy tak pečlivě nepřihlíží k tomu, aby bábovka se nesrazila a byla pěkně kyprá. A celá zábava jich má dnes přitlumený, sváteční tón. Nemluví mnoho, cokoliv mluví, zní jaksi jednotvárně a má přec bohatou resonanci. Také se chvilkami zaskví slzička a obejmutí děje se častěji než jindy.

Konečně, když už dlouho seděly podle sebe na pohovce, dojde k výročnímu bodu jich rozmluvy.

»Prosím tě,« řekne paní Nocarová, »pánbuh nám dal skoro stejný osud. Já měla dobrého a hodného muže a po dvou letech odešel mně na věčnost a nenechal mně tu ani žádné děťátko na radost. Od té doby jsem také sama — já nevím, co je hůř: nikdy nepoznat nebo poznat a zas ztratit.«

»No vždyť víš, že jsem byla vždycky do vůle boží odevzdána,« praví pak slavně slečna Máry. »Vždyť jsem věděla svůj osud napřed. Zdálo se mně to přec. — Zdálo se mně, když jsem byla dvacítiletá, že jsem byla na bále. Ty víš, že jsem já na bále jaktěživa nebyla. Procházeli jsme se při hudbě a v zářícím osvětlení nějak párek za párkem, ale ku podivu, taneční síň byla jakoby rozlehlá půda nahoře pod krovem. Najednou začaly přední párky sestupovat po schodech dolů, já šla poslední, s nějakým tanečníkem, na jehož tvář se nepamatuju. Už nás bylo jen několik nahoře, v tom se ohlídnu a spatřím, jak za námi

kráčí smrt. V zeleném aksamitovém pláštíku, s bílým perem za kloboukem, a s kordem. Spěchala jsem, abychom také my sestoupli rychle, ale ostatní už byli zmizeli všichni, také můj tanečník zmizel. A najednou mne smrt držela za ruku a odnášela mne pryč. Byla jsem pak dlouho, dlouho živa v paláci a smrt byla jako by mým mužem. Zacházela se mnou co nejlaskavěji, milovala mne, ale mně byla protivna. Měli jsme nesmírnou nádheru kolem sebe, samý křišťál a zlato a aksamit, ale nic mne to netěšilo. Pořád jsem toužila po světě zpátky a náš posel — to byla zas druhá nějaká smrt — mně vyřizoval vždy, co se děje na zemi. A mého muže bolela ta moje touha a já to viděla a bylo mně ho proto zas líto. Od těch dob jsem už věděla, že se nevdám nikdy a mým ženichem že je smrt. Nu a vidíš, Luizi, — nejsou sny z rukou božích? — neoddělila dvojí smrt život můj od života ostatního?«

A paní Nocarová pak pláče, ač slyšela ten sen již nesčíslněkráte, a pláč přítelkyně kane do rozbolněné duše slečniny jako chladivý, vonný balzam.

Vskutku je dosti divno, že slečna se nikdy neprovdala. Byla záhy osiřela, samostatna a majitelkou slušného dvoupatrového domku pod Svatojanským vrškem. Také nebyla oškliva, je to vidět po dnes. Byla vysoké postavy jak málo která dáma, její modré oči byly přímo krásny, její tvář trochu sice široká ale pravidelná a příjemná — jen poněkud přílišně tělnata byla od nejprvnějšího svého mládí a to jí způsobilo příjmí »tlusté Máry«, Pro tlouštku svou byla vždy poněkud pohodlna, ani nehrávala s ostatními dětmi, později nechodila nikam do společnosti a jedinou její vycházkou denní byla krátká procházka na Mariánské hradby. Nemůže se ale říci, že by byl kdy některý Malostraňák přemýšlel o tom, proč že se slečna Máry vlastně neprovdala. Tam je společnost zcela určitých rysů, slečna

Máry je v ní rysem staropanenským a nikdo by nepomyslil, že to může být jinak. Když přec některá ženská maně a dle běžných ženských frásí vůči slečně se otázky té dotkne, odvětí slečna s klidným úsměvem: »Já myslím, že člověk také za svobodna může sloužit bohu — nemám pravdu?« A když někdo dotkne se otázkou paní Nocarové, pokrčí tato širokýma ramenama a praví: »Když nechtěla! Mohla se vdát několikrát a dobře, to je svatá pravda. Já sama vím o dvou — tuze hodní lidé — když nechtěla!«

Ale já, pamětník Malostranský, vím, že oba byli flámové a nestáli za nic! Vždyť se nejedná o nikoho jiného než o kupce Cibulku a o rytce Rechnera, a nechť se o těch dvou mluvilo kdekoli, vždycky se řeklo: »Ti flamendři!« Neříkám, že byli snad zločinní, to by tak ještě bylo scházelo. Ale takto nebylo pranic do nich, žádný pořádek, žádná usedlost, žádný rozum. Před středou nezačal Rechner pracovat nikdy a v sobotu odpůldne už nepracoval zas. Mohl si vydělat velké peníze, byl tuze šikovný, jak diurnista pan Hermann, krajan mé matky, vždycky tvrdil, ale když mu práce nechutnala! A kupec Cibulka byl víc ve vinárně pod podloubím než ve svém krámě, spal vždycky do bílého dne, a když se postavil přece za pudl, byl ospalý a bručel. Uměl prý i francouzsky, ale obchodu nedbal, a jeho mládenec dělal si, co chtěl.

Byli skoro pořád pohromadě, a zakmitnula-li v duši některého z nich přec někdy jiskra šlechetnější, druhý ji zajisté ihned udusil. Takto ovšem nebylo rozmarnějších společníků, chtěl-li si někdo k nim přisednout. Po oholeném, ku předu v ostrou hranu vybíhajícím obličeji malého Rechnera přebíhal stále lehký úsměv, jako když sluníčko přebíhá po poli. Vysoké čelo jeho, s něhož dlouhý kaštanový vlas byl sčísnut nazad, bylo vždy jasné,

a kolem tenkých, bledých rtů hrál věčný posměch. Celé jeho suché tělo, oděné vždy v oblíbenou Rechnerovi žlutavou barvu, bylo v ustavičné hře a rameny jeho to škublo každý okamžik.

Přítel Cibulka vždy zas černě oděný, byl mnohem klidnější, ale jen tak na oko. Byl suchý jako Rechner, o něco ale vzrostlejší. Jeho malá lebka vybíhala v nízké, čtverhranné sedlo. Trochu vysedlá oční kost kryla pod hustým tmavým obočím jiskrné oči, černé vlasy byly sčísnuty ku předu do spánků, dlouhý, jako aksamit hebký a černý knír splýval přes ostře vykrojená ústa, a když se Cibulka zasmál, svítily knírem zuby jako sníh. Bylo cos divokého a zároveň přec dobráckého v tváři Cibulkově. Cibulka smích obyčejně přemahal, až už nemohl a náhle propukl, aby hned zas tvářil se klidný. Rozuměli si, jediné šlehnutí okem a věděli vše, i s poznámkami k tomu. Ale málo kdo k nim přisednul, jejich vtip byl počestným sousedům světácký, divoký, nerozuměli mu a zdálo se jim, že jsou řeči obou nějakým stálým rouháním. Cibulka a Rechner zas na vzájem nestáli o usedlou společnost malostranskou. Na večer jim byly vzdálené hospůdky staroměstské stokrát milejší; potloukali se spolu celým městem, ba i odlehlý František znal obdenní jejich návštěvy. A když pozdě po půl noci zvonil ulicemi malostranskými veselý smích, šli to zajisté Rechner s Cibulkou teprv domů.

Se slečnou Máry byli oba tak as v stejném stáří. Chodívali s ní kdysi do mikulášské farní školy, od té doby se nestarali o ni a ona o ně. Vídali se jen na ulici a nedbale lehký pozdrav byl jedinou výměnou.

Tu se stalo pojednou, že slečna Máry obdržela po poslici list, pečlivě, skoro kaligraficky psaný. Když jej přečtla, sklesly jí ruce a list z nich vypadl na zem.

Zněl:

»Velevážená slečno!

Zajisté se podivíte, že píšu Vám já, právě já. A ještě více as ustrnete nad obsahem. Netroufal jsem sobě nikdy přiblížiti se k Vám, avšak — abych nečinil oklik zbytečných — já Vás miluju! Miluju Vás již dávno. Prozkoumal jsem se a cítím, že mám-li být šťasten, mohu být jen Vámi.

Slečno Máry! Snad se podivíte a odmrštíte mne. Snad rozličné křivé pověsti zkalily také u Vás pověst mou a pokrčíte pohrdlivě rameny. Já nemohu nic jiného učinit než Vás poprosit, abyste nejednala překvapeně, abyste se rozmyslila, než pronesete slovo rozhodné. Tolik mohu říci, že byste ve mně nalezla manžela, který by každým dechem svým snažil se o Vaše štěstí.

Prosím ještě jednou: rozmyslete se dobře. Ode dneška za čtyry neděle očekávám Vaše rozhodnutí, ne dřív a ne později.

Prozatím — odpusťte mně!

S toužným zanícením Váš oddaný

Vilém Cibulka.«

Slečně Máry šla hlava kolem. Byla již tak as třicet let stará a netušeně, náhle leželo u její nohou první vyznání lásky. Skutečně první. Nikdy nebyla posud sama na lásku vzpomněla, nikdo nebyl také posud o lásce s ní mluvil.

Palčivě rudé blesky šlehaly jí hlavou, spánky bušily, dech pracně se dobýval z prsou. Nebyla s to zachytit nějakou myšlénku určitou. Jen u prostřed rudých těch blesků stála před ní na okamžiky postava určitá — zasmušile hledící Cibulka.

Vzdvihla konečně zas list a čtla jej, třesouc se, znovu. — Jak krásně psáno! — Jak něžně! —

Nemohla sobě pomoci a musila s listem ku své přítelkyni, ovdovělé Nocarové. Mlčky jí podala list.

»Nu tak vidíš,« vypravila paní Nocarová konečně ze sebe. Na její tváři bylo patrné rozpačité udivení. »A co chceš učinit?«

»Já nevím, Luizi.«

»No vždyť máš dost času na rozmyšlenou. — Ono je sice vždycky možno — odpusť — ale ty víš, jak ti mužští jsou a že se mnohý žene jen za penězi — ale — proč by tě neměl opravdu rád? Víš co, já se na něho dobře zeptám.«

Slečna Máry mlčela.

»Poslouchej, Cibulka je hezký člověk, má oči jako uhel, černé kníry a zuby — povídám ti, zuby zrovna jako cukr. On je vlastně velmi hezký!« a paní Nocarová sklonila se k nemluvné přítelkyni a objala ji láskyplně.

Slečna Mary se začervenala jako purpur.

Zrovna o týden později našla slečna Máry, navrátivši se z kostela, list jiný. Čtla s rostoucím udivením:

»Ctěná slečinko:

Nevykládejte mně za zlé, že se osměluju Vám psát. Je to tak, že se hodlám oženit a že pro domácnost svou potřebuju pořádnou hospodyni, ale že nemám žádných známostí, neboť zaměstnání moje nedává mně času k zábavám, a ať se rozhlížím jak chci, pořád se mně víc a více zdá, že Vy byste byla rozhodně dobrou ženou mojí. Nevykládejte mně za zlé, ale jsem člověk dobrý a nepochybila byste se mnou, mám svoje vyjití a umím pracovat a s pomocí boží nescházelo by nám nic. Jsem jedenatřicet let stár, znáte mne a já znám Vás, vím, že jste zámožná, ale

to nic neškodí a je to dobře. Tolik musím říci, že se moje domácnost už bez hospodyně neobejde a že bych nemoh' dlouho čekat, proto taky prosím, abyste mně nejdéle do čtrnácti dnů dala laskavou svou zprávu, sic bych se musil ohlídnout jinde. Nejsem žádný blouznil, neumím klást pěkná slova, ale umím mít někoho rád a jsem do čtrnácti dnů Váš oddaný a uctivý

Jan Rechner, rytec.«

»Píše upřímně jako jednoduchý člověk,« pravila odpůldne paní Nocarová. »Tedy máš na vybranou, vidíš, Márinko — a co uděláš?«

»Co udělám?« tázala se slečna Máry zpět jako ve snu.

»Máš někoho z nich radš? — řekni upřímně — líbí se ti jeden z nich? — Který?«

»Vilém,« šeptala červenající se slečna.

Cibulka už byl »Vilémem« — Rechner byl ztracen. Usnešeno, že paní Nocarová list k Rechnerovi co zkušenější sama složí a slečna Máry že jej opíše.

Ale netrvalo to ani týden a slečna Máry přišla ku své přítelkyni zas s novým listem v ruce. Tvář její zářila spokojeností. List zněl:

»Ctěná slečinko!

Tak mně už nemějte za zlé, je taky dobře a já za to nemůžu. Kdybych to byl dříve věděl, že se uchází o Vaši ruku můj milý přítel Cibulka, byl bych se ani nezmínil, on mně ale nic neřek' a já nic nevěděl. Už jsem mu řekl všechno, a já odstupuju dobrovolně, protože on Vás má rád, ale prosím, abyste se mně nevysmála, neboť to by nebylo hezké a já můžu své štěstí ještě udělat jinde. Škoda je toho přec, ale to nic neškodí, a zapomeňte, že jsem Váš oddaný a uctivý

Jan Rechner, rytec.«

»Jsi teď bez rozpaků,« mínila paní Nocarová.

»Zaplať pánbůh!« — A slečna Máry zůstala samotna, ale samota jí byla dnes sladka. Myšlénky její připínaly se k budoucnosti a byly tak luzny, že sobě opakovala neunavně každou z nich znovu. A tím nabývala zenáhla každá myšlénka víc a více plastičnosti a pojily se v určitý celek — v obraz celého krásného života.

Následujícího dne nalezla paní Nocarová slečnu Máry ale ochuravělou. Ležela na pohovce, byla bleda, oči hleděly mdle a byly pláčem zarudlé.

Polekaná přítelkyně sotva že vypravila otázku ze sebe. Slečně Máry vyhrkly znovu slze, pak ukázala mlčky na stůl. Na stole ležel již zase list.

Paní Nocarová tušila něco děsného. List byl vskutku velmi vážný:

»Velevážená slečno!

Tedy nemám být šťasten! — Sen prchnul, tlačím ruku k čelu, hlava mně víří v bolesti.

Avšak ne — nechci kráčet cestou, která je dlážděna zmařenými nadějemi nejlepšího, jediného mého přítele! Nebohý příteli, tak ubohý, jak jsem já sám!

Ovšem jste se ještě nerozhodla, ale jaké pak je zde rozhodnutí možno? Nemohu žít v štěstí, vida svého Jeníka v zoufalství. I kdybyste mně podávala vskutku číši životní rozkoše, nemohu ji přijmout.

Jsem rozhodnut, vzdám se všeho.

Prosím o jediné: nevzpomínejte na mne alespoň s posměchem.

Oddaný

Vilém Cibulka.«

»To je směšné,« dala se paní Nocarová do hlasitého smíchu.

Tázavě a ouzkostlivě pohlédla slečna Máry na ni.

»Nu ano!« a paní Nocarová se zamyslila. — »Jsou to šlechetní lidé — oba jsou šlechetní, to je vidět. Ale ty neznáš mužských, Márinko! Taková šlechetnost netrvá, najednou odhodí mužský všechen ohled a myslí přec jen zas na sebe. Jen je nech, Máry, však oni se rozhodnou! Rechner zdá se být tuze praktický, ale Cibulka — to je vidět, miluje tě horoucně. Cibulka jistě přijde!«

Zrak slečny Máry nabyl pojednou snivé záře. Věřila přítelkyni a přítelkyně věřila opět svatě vlastním slovům svým. Byly obě poctivé, dobré duše, nenapadla jim nejmenší pochybnost. Byly by ztrnuly myšlénkou, že se jedná snad o nechutný, nehodný žert.

»Jen čekej — však on přijde — však on se rozhodne!« ubezpečovala paní Nocarová ještě při rozchodu.

A slečna Máry čekala a dřívější myšlénky rozpřádaly se v ní znovu. Neměly zcela téhož oblažujícího dojmu jako dřív, pravda, ale byly ovanuty jakýms elegickým dechem a slečně se zdálo, že sice bývají smutny, že jsou jí ale právě proto pořád dražšími.

Slečna Máry čekala a měsíc uplýval za měsícem. Někdy, když šla svou obyčejnou procházkou po Marianských hradbách, potkala oba přátele, byliť také nadál vždy pospolu. Možno, že dokud jí byli oba lhostejni, že sobě takového setkání hrubě nevšímala, nyní ale se jí zdálo, že je potkává až nápadně často. »Nadcházejí ti — no vždyť uvidíš!« poučovala paní Nocarová. S počátku sklopila slečna Máry vždy oči, když je potkala. Pak se přece osmělila a pohlédla na ně. Šli v oblouku kolem ní, každý pozdravil co nejuctivěji a díval se pak jako smutně k zemi. Spozorovali někdy tu naivní otázku, která

hleděla z velkých očí slečniných? Ona nepozorovala, jak oba hryzou opatrně rty, to vím.

Uplynul rok. Paní Nocarová přinášela mezi tím divné zprávy a sdělovala je slečně jen ostýchavě. Že prý jsou spustlí. Že prý se jim jinak neříká než »flamendři«. A špatně že skončí, tak prý říkají všickni.

Slečnou Máry každá taková zpráva zalomcovala. Byla také ona tím vinna? Přítelkyně nevěděla rady: slečnu zdržoval ženský ostych, aby neučinila sama krok rozhodný. Přec jí bylo, jakoby se dopouštěla zločinu.

A uplynul trapný rok druhý a pochovali Rechnera. Umřel souchotinami. Slečna Máry byla zdrcena. Ten praktický Rechner, jak paní Nocarová vždy tvrdila, a utrápen —?

Paní Nocarová si vzdychla a pravila pak: »Tedy máš rozhodnuto! — Teď bude Cibulka ještě nějaký čas odkládat, pak přijde,« a políbila chvějící se slečnu Máry na čelo.

Cibulka dlouho neodkládal. Čtyři měsíce na to byl také on na košířském hřbitově. Zachvátil ho zánět plicní.

Teď je tomu už přes šestnácte let, co tam oba leží.

— — — — — — — — — — — — —

Za žádnou cenu na světě by slečna Máry o Dušičkách nerozhodla sama, ku kterému z obou hrobů má přikročit dřív. Pětileté nevinné děvčátko musí rozhodnout a kam to dítě se zabatolí, klade slečna věnec první.

Mimo hroby Cibulkův a Rechnerův zakoupila slečna Máry ještě hrob třetí na věčné časy. Lidé myslejí, že má slečna manii zakupovat hroby lidí, do kterých jí nic není. Paní Majdalena Toepferová leží v tom třetím hrobě — nu ano, byla to moudrá žena, mnoho se o ní vypravuje. Když kupec Velš měl pohřeb a paní Toepferová spatřila, že voskářka paní Hirtová překročila sousední

hrob, řekla ihned, že voskářka porodí mrtvé dítě. Stalo se. Když jednou přišla paní Toepferová k sousedce své, rukavičkářce, a spatřila, že tato oškrabuje mrkev, řekla jí také ihned, že bude mít pihované dítě. A rukavičkářovic Marina má vlasy jako cihla a pihami zrovna straší. Moudrá žena, ale —

Ale jak praveno, slečně Máry nebylo do té paní pranic. Hrob paní Toepferové leží však tak as uprostřed mezi hroby Cibulkovým a Rechnerovým. Urazil bych ostrovtip čtenářův, kdybych pronesl své zdání, proč jej zakoupila a kde že as bude jednou odpočívat slečna Máry.

Figurky.

Idyllický úryvek ze zápisek advokátního koncipienta.

1877.

Včera mně bylo třicet let. Cítím, že jsem jiný člověk. Teprv od včerejška jsem celým mužem, krev se proudí v přísném taktu, každý nerv je ocelový, každá myšlénka opravdová — je to zázračné, jak muž vyzraje přes noc. ba mžikem a jakou sílu má vědomí: Teď jsi třicet let! — Takhle se sobě opravdu líbím, cítímť, že mohu něco zdárného vyvést a že vyvedu. Hledím na vše se vznešenou klidností. Teď — ano teď budu si psát zas s chutí svůj denník, abych se viděl portretovaného, jak vypadám. Vím, že po letech budu čítat stránky toho svého denníku s pýchou. A kdo jej čísti bude po smrti mé, každý zvolá: Ejhle muž!

Jsem pojednou tak jiným člověkem, že předvčerejšek zdá se mně být už šedou minulostí. Ani pochopit nedovedu minulost svou. Psal jsem sice skoro denně zápisky své, ale teď čtu ty zanešené myšlénky a nerozumím jim více. Kroutím hlavou: pročpak jsem to tak napsal? — »Nač ideály? nač se učíme ideálům?« — »Vychládání slunce — okeány ledové.« — »Mně je tak smutno, ne k smrti, ale k samovraždě.« — »Mračno hrozícího velkého neštěstí, nebo pocit, že svět se sřítil.« — »Možno

že jsem se mýlil.« — »Před úkolem životním a po něm; ale ne radostný pocit, smutná otázka.« — Ukrutné hlouposti! Nezdravý cit. To vyplynulo, že jsem neměl jasného cíle a pevné vůle, že jsem zapadl do klusu nejobyčejnějšího života a uspávajících návyků. Jak vysoko stojím pojednou teď!

Předně: teď si odbudu advokátní zkoušku; úžasně rychle ji odbudu. Za druhé: oddám se těm studiím zcela. Do kanceláře nevkročím, pokud zkouška nebude odbyta; můj chef mne nevymaže z kancelářského seznamu, ztratilť bych tím kus předepsané sedmileté praxe. Za třetí: obmezím se zcela na svůj byt, do hostince nevkročím, ani na večer ne, je to hříšné, co jsem prohrál peněz v každodenním hloupém ramšlu. Ani v neděli na příkopy nepůjdu, do divadla také ne, vůbec nikam, ať si slečna Františka vykroutí krk! Řekla u Loukotů, že prý vypadám tak zpustle — počkej!

— Výtečná myšlénka! — Líbal bych se za ni! — Ano, na Malou Stranu se přestěhuju. Na tu poetickou klidnou Malou Stranu, mezi tiché, milé sousedy, někam do zákoutí odlehlé ulice. Ba, pro můj povznešený nynější duševní stav je naprosto nutno okolí poetického. To bude rozkoš! Tichý dům, vzdušný byt, vyhlídka na dumavý Petřín, vyhlídka do tichounké domácí zahrádky — zahrádka musí při domě být — práce a mír. Zrovna cítím, jak se mi prsa šíří.

Hned do toho — svatý Jiří je přede dveřmi! —

Nemýlím-li se, jsou na Petříně slavíci?

* * *

Mám štěstí. Byt, že bych si nemohl lepšího ani přát, v tiché Oujezdské ulici. Tam se schoulím jako dítě

do svého tajuplného koutečku, nikdo se o mně nedoví, nikdo!

Už zevnějšek dvoupatrového domku se mi líbí. Jen že nebudu samotným nájemníkem, jen podnájemníkem, ale co na tom! Moje nastávající »paní« je konduktorkou, pana konduktora — je někde u dráhy — jsem ještě neviděl, jezdí skoro pořád. Mají v prvním patře byt tak velký, jakého nepotřebují. Velký pokoj do ulice, pak kuchyň, pak dva pokojíky v křídle nazad, ty jsem najal. Tři okna jdou do svislého dvora, jedno, z pokojíku zadního, do zahrádky a na Petřín. Pěkná zahrádka — konduktorka pravila, že tam může každý nájemník; no, já tam nepůjdu, budu studovat. Ale příjemna je mně zahrádka ta. Že je dům přistaven zrovna k úpatí Petřína, je dvůr svislý a zahrádka as ve výši prvního patra, tak že moje okno jest tam tedy skoro přízemní. Když jsem přistoupil k oknu, slyšel jsem s Petřína skřivánčí zpěv. Rozkoš! Ptal jsem se, jsou-li tam také slavíci? Jsou!

Konduktorka je mladá, as dvaadvacetiletá žínka. Je hezka, tak zdravě hezka. Obličej není sice klasicky pravidelný, brada je trochu široká, ale tváře jsou jak růžový aksamit a oči, trochu vypoulené, jsou jako chrpa modry. Chová dítě — sedmiměsíční holčičku, Kačenku — od těch lidí člověk slyší hned celou biografii. Kačenka dojímá komicky. Hlava je jako koule, vypoulené oči, po matce, jako by seděly na štopce a hledí neskonale blbě. Ale když se člověk na to přívětivě zahledí, začne se koule smát a v tupých očích je najednou plno jisker, a ty oči mají náhle tak příjemný výraz, že — (napíšu to až později, teď mně to dobře nenapadá). Pohladil jsem Kačenku po tváři a řekl: »To je hezké dítě, tohleto.« Matky si získat chválou dětí je vždycky dobře. »A tichá

je, skoro ani nezapláče,« libovala si matka. To je mně velmi příjemno k vůli studiím.

Když jsem řekl, že jsem doktorem práv, byla konduktorka patrně potěšena. A když jsem řekl, že se jmenuju Krumlovský, zvolala: »I jeje, to je hezké jmeno!« Ti lidé řeknou všechno hned tak upřímně. Smluvili jsme nájemné a posluhu a snídaní, konduktorka mně bude prát a posluhovat a vařit snídaní. V pravo dole u vchodu je hostinec, čistý, jak jsem viděl, odtamtud budu brát obědy a večeře. »My, když je muž doma, berem taky odtamtud: mají tam stravu domácí!« To je výborné, já miluju stravu domácí. Já pranic nestojím o tu kořeněnou kuchyň restaurační, mně jsou škubánky a jahelník a maštěné nudle stokrát milejší, než všechny karbonády. A v levo dole u vchodu má švec svůj krám a zrovna nade mnou, v druhém patře, bydlí krejčí, co chci ještě víc? Musím podotknout, že o kousek dál stojí dům, kde se narodil Mácha. Ale já pranic nedbám poesie psané, mně je ta poesie, kterou tvoří život sám, stokrát milejší, a proto to o Máchovi podotýkám jen tak. Já sám jsem nepsal nikdy žádných básní — totiž — co studentík jsem arci také začal. Možno, že jsem měl talent. Alespoň se pamatuji na zcela pěknou jednu báseň svou, balladu, se vzornou alliterací. Už vím z ní ale málo víc než tu alliteraci —

podle stráně
štěkotem svým přizvukuje
*p*ískotu *p*es *p*áně.

Smáli se mně, když jsem balladu ve škole předčítal. Bránil jsem se a poukazoval na tu alliteraci. A smáli se ještě víc, a od té doby místo »alliterace« říkali vždycky «pískotupespáně«. Oslové!

Když jsme ještě jednali s konduktorkou, vstoupil do otevřených dveří kuchyně as čtyřicetiletý muž s dýmkou v ústech. Nějaký soused, zcela po domácku oblečený. Zůstal stát, opřel se o peřeje a bafal.

»Ten pán je pan doktor Krumlovský.« pravila konduktorka s patrným důrazem na slovo doktor.

Muž bafnul. »Nu to mne těší, na dobré seusedství, pane doktore!« A muž mně podával masitou, měkkou ruku. Potřásl jsem, člověk musí umět se sousedy vyjít, vždyť jsou zde beztoho tak hodní lidé! Muž je zavalitý, krevnatého obličeje, modrých, vodnatých očí, jako by plavaly ve slzách. Opět tak upřímné oči! Ale takováhle upřímnost vodnatých očí bývá také od chlastu — jsem znalec lidí —. A svrchní pysk má tlustý, každý piják má svrchní pysk tlustý.

»Hrajete šístku?«

Rád bych řekl, že teď studuju, teď že nehraju praničeho, ale — nač hned kazit sousedstvo. »Který pak Čech by neznal šístky!« povídám se zdvořilým úsměvem.

»To je dobře, uděláme si den.« (Hotový germanism, myslím, »udělat si den«; náš český jazyk se po městech ukrutně kazí! Budu v rozmluvách nenápadně se snažit, abych jim chyby opravoval.) »My umělci máme učené lidi rádi. Člověk se od nich něčemu naučí.«

Ti toho chytnou ode mne! Cítím však, že teď zas já musím pronést něco lichotivého. Kdopak je ale ten muž? Umělec — vodnaté oči, krevnatá tvář, masitá ruka — vsázím se, že má na koncích prstů mozoly, nevidím tam, ale on musí mít na koncích prstů mozoly, hraje kontrabas — jsem znalec lidí. — »No, vy co hudebník zajisté nemáte nikdy dlouhé chvíle,« povídám.

»Paní konduktorko, slyšela jste?« rozchechtal se muž tak, že rameno šlo o veřej nahoru dolů, jako když

se nosorožec o kládu tře. »Já takový bláznivý muzikant jako ten —« ukázal při tom palcem přes rameno na prostřední dvéře chodby a smích jeho přešel v silný, harašivý kašel.

»Pan Augusta je malíř,« mínila konduktorka.

Teď přiběhl z pozadí chodby kluk as osmiletý, vylákán z bytu nejspíš tím smíchem a kašlem. Opřel se o malíře a hleděl na mne.

»To je váš syn, pane Augusto?« pravím poněkud v rozpacích.

»Můj Pepík. Bydlíme tamhle v prvém dvorském křídle, jako vy zde v levém, budem si vidět zrovna do oken.«

»Kdo pak je to?« ptal se Pepík a ukázal prstem na mne. Miluju prostou, bezohlednou řeč dětskou.

»To je pan doktor Krumlovský, nezdvořáku.«

»A ten tady bude zůstávat?«

»Poslouchej, Pepíčku, chceš krejcar?« a hladím kluka po světlých kadeřích.

Kluk natáh' mlčky ruku.

Myslím, že jsem učinil na všechny dobrý dojem.

* * *

Byl to perný den! Stěhování a rovnání a přendavání, že šla hlava kolem. Nestěhoval jsem se ještě často a stěhování je mně nemilé; jsou prý lidé, kteří mají docela zálibu v něm — zvláštní choroba, musí to být lidé povahy nestálé. Ale upřít se nedá, že i ve stěhování je poesie. Když starý byt začne se prázdnit a pustnout, zmocní se nás náhle jakás lítostná tesknota, je nám jako bychom opouštěli ochranný přístav a vydávali se na zvratké vlny. A nový byt se dívá na nás cize, nevypra-

vuje nám ničeho, je chladný. Bylo mně, jako bych co malé dítě v nenavyklé místnosti chytati se měl matčiny sukně a volat: »Bojím!« Ale zítra ráno vstanu a zajisté už řeknu: »Dobře se to spí.« — Kolik pak máme už hodin? Půl jedenácté. — A po domě už ticho jako v studni. To je dobrý obraz: jako v studni, mnohem lepší než »jako v kostele«, alespoň ne tak otřelý.

Moc jsem se nasmál konduktorce. Všemu se divila, všechno ohmatávala, prohlížela; taková naivní zvědavost neuráží. Pomáhala pilně, ihned sestavovala a stlala mou postel, nejvíc obdivovala se velké srnčí poslámce a srnčí koží potaženému polštáři. Když to byla uložila, nemohla odolat a položila se na postel, jak prý se to leží; smála se na posteli samou radostí jako veverka — totiž jestli se veverka směje. Pak položila na postel Kačenku a smála se zas. Má zvláštní smích, jako když drobným zvonkem zvoní. A když rozestřela na podlaze k posteli huňatou lišku, ovroubenou červeným suknem, měla novou radost, že Kačenka se liščí hlavy s těma skleněnýma očima bojí. »Budu ji tím strašit, když nebude hodná!« Ti lidé jsou z maličkostí hned šťastni.

Ale pak bych se byl brzy zlobil. Když jsem přibyl s druhou forkou nářadí, viděl jsem otevřenými dveřmi, že v druhém pokojíku klečí Pepík na sesli u akvarium a má na dlani vylovenou zlatou rybku. Přiskočil jsem rychle. »Ježíš Maria!« slyším za sebou neznámý hlas ženský, a když jsem se ohlíď, utíkala nějaká ženská ze dveří. Konduktorka stála u postele a smála se, až se za boky brala. »To byla paní malířka. Lehla si, aby viděla, jak se to leží. Domácí slečna taky si libovala, že se leží dobře.« Myslím, že konduktorka přivede celý dům sem, aby si lehnul — na čem pak ti lidé líhají? Ale Pepík mně nesmí bez dohledu do bytu, ještě by mi jednou

akvarium převrh'. Ostatně pěkný kluk, kadeře jako len a oči jako trnky — ty oči nemá po otci, snad po matce.

Pořád poslouchám, tluče-li slavík. Neslyším nic, snad je mu příliš ještě zima. Pěkné jaro, už máme jaro šest neděl a chodíme pořád ještě v zimnících! Snad bude, čím dále do léta, zima tím větší, a budeme nosit letní kožichy — hehe, dobrý nápad: »letní kožichy«.

Ale slavíkovi trochu zimy přec nevadí? Naslouchám marně — žádný klokot! — Kroky! — Mužské, těžké kroky, a přicházejí po chodbě blíž. Vrzly dvéře, to jsou dvéře naší kuchyně — ženský hlas, mužský hlas — patrně přibyl konduktor z cesty. Honem shasím a lehnu si, ona by ho přivedla, aby zkusil, jak se to leží. A konduktor, když přijede z cesty, je tak špinavý.

* * *

Zákon občanský. Řád směneční. Zákon obchodní Řízení soudní. Patent sumární. Patent o řízení v rušení držení. Patent o řízení v rozepřích o nájmu. Zákon horní. Zákon vodní. Zákon trestní. Řád trestní. Zákon o řízení ve věcech nesporných. Zákon obecní. Řád notariátní. Řád živnostenský. Řád knihovní. Řízení směnečné. Zákon o spolcích. Zákon o myslivosti. Zákon o poplatcích.

Tak! Každé ráno si ten seznam přehlídnu, abych viděl, jak je toho mnoho, co ještě mně schází, a v píli neustál. Však píle potrvá, jsem teď zcela jiný člověk, Ale kdykoliv a jakékoliv budu mít dobré předsevzetí, pokaždé si je napíšu, a každý den číst, každý den! Člověk zapomíná mimovolně.

— — — — — —

Dobrá snídaně. Káva bez cichorie, kyprý rohlík. Konduktorka v bílé ranní kazajce. Září, je vidět na ní

šťastné manželství. »Dobrá káva, výborná,« pravím, abych si ji zcela naklonil. — »Nu to mne těší, pane doktore, jen když vám chutná. — Neporoučíte nic?« Teď si vzpomínám na konduktora. »Váš pán je doma? Musím se s ním přec honem seznámit.« — »Šel na nádraží s raportem, přijde až k obědu.« Zas se směje, ona se směje pořád. »Já bych teď ustlala a trochu poklidila, Kačenku jsem zrovna vykoupala a ona usnula,« dodává; »překáží-li to panu doktorovi, mohl by pan doktor zatím do druhého pokoje.«

Jdu do druhého pokoje a dívám se z okna na dvůr. V obou patrech naproti kytky v oknech. Ty obyčejné u nás kytky, to se rozumí. Mohla by se sepsat zvláštní okenní Flóra česká. Vonná bazalka s tím velkým, šťavnatým listem: ale když se list trochu rozžmolí, zvadne — »pomilovaná dívka«. Balzamina bez vůně, ale s četným květem; každý si ji ročně pěstuje z loňského semene. Protivná pelargonie s koženým smutným listem a křiklavě červeným květem. Růžovec s vystříhaným listím; snese už trochu mnutí. Muškát, rozmarína, to se rozumí. Rozmarína, květina svatební, květina pohřební. Vůně: láska; stálá zeleň: věrnost. Rozmarína sílí prý paměť, musím si jí koupit několik hrnků. Rozmarínu pouštějí po vodě

Kytka jede po potoce,
snad ji, Jene, chytneš v roce —

i ne, nechytnu, to tak, brzy se oženit!

Zahrádka už je pěkně urovnána. Moc besídek v ní, snad pro každou rodinu v domě jedna. Po besídkách se nejspíš budou pnout malvy, aby Pepík mohl trhat syrečky. A na záhonech bude kopr, na omáčku ke knedlíkům.

»Už je uklizeno, pane doktore,« směje se konduktorka ve dveřích. Okna v prvním pokoji otevřela dokořán.

Musím je zas zavřít, ale raději až odejde. »Neporoučíte nic?« Pravý vzor úslužnosti, musím s ní alespoň přívětivě porozprávět. Od malířů sem zaléhá křik malého dítěte a několikačárkovaný dorostlý soprán ženský. »Mají tam nemluvně, ne?« — »Ročáčka, vřeští celý den. (Okna do dvora se budou otvírat málo kdy.) A malířka taky pořád křičí. Ta má ty panty u své chlebárny dobře namazány.« (Okna do dvora se neotevrou nikdy, okno do zahrady může být celý den dokořán.)

Pozoruju, že konduktorka se salonně právě nevyjadřuje — no, jednoduchá ženská. Podobá se však, že existují zvláštní malostranská pořekadla, budu si je zapisovat, na př. hned o těch pantech. Vidouc, že si něco zapisuju, praví: »Snad nevytrhuju pana doktora, snad má pan doktor práci?« — »I ne — jen tak —« pravím. »Kdopak to bydlí nad malířem?« — »Nějaký podivín, starý mládenec. Provazník se jmenuje, ani nevím, čím byl. Nedělá celý den pranic, nevychází, dívá se jen jako vejr z okna a kouká se jedovatýma očima, co dělají sousedé. Aspoň kdyby kočku hladil po zádech.« Směje se. (Zapisuju: kočku hladit po zádech.) »V prvním patře do ulice bydlí domácí pán se svou slečnou a v druhém patře do ulice bydlí pán a paní Vejrostková, úřadnická rodina. Musí být teprv krátce svoji, mají ještě zcela žluté prsteny. — Ale já tu plácám a kdo ví, neprobudila-li se už má Kačenka.« Smích a už je ze dveří.

Teď znám už všechno. Honem okna zavřít a začnem studovat.

Devět hodin. A je úterek, dobrý den pro začátek studií!

Začnu jako každý s občanským zákonem. Myslím, že to půjde dob —

»Ale já jsem se ani nezeptala, jak se to panu doktorovi první noc spalo,« zní vesele zas ode dveří. »Koukej se, Kačenko, pan doktor. Dej dobrýtro — kompliment (kloní ji) tak! Duc! duc! (Dělá, jako by ji házela na mne.) Dobře se spalo, to si myslím, na takové posteli! (Už je u postele.) Kačenko, koukej, to se to hajá! (Klade ji už zas na postel.) Viď, mrško, to děláš paní? Je to postel!« (Zas si tak na polovic sama ke Kačence přilehla.)

Pěkná žínka, luzné podívání, ale —! Dívám se upřeně do zákonníku.

»Pojď, Káčo, pan doktor má co dělat, nesmíme překážet.« A už je se smíchem venku.

Naivní k neuvěření!

Tedy! Nejprv s rozvahou každý paragraf přečíst! Úvodní prohlašovací patent necháme být. Úvod. O zákonech —

Kočka! bílá kočka! Stojí u dveří a mňouká. Já ji přec posud nespatřil, je to naše kočka? — Jakpak se dělá honem na kočku? Aha: »čičí!« Když ale budu dělat na ni »čičí«, bude mňoukat třeba ještě víc!

Ne, když je zde, nemohu studovat! Nemám kočky rád, jsou zlé, falešné a chytají myši! Také škrabou a kousají! A když někdo spí, položí se mu na krk a udusí ho. Předsevzetí: Každou noc, než si lehnu, dělat »čičí!« Že prý se také rády vzteknou — to by tak bylo — musím se konduktorky šetrně — snad je to její miláček — zeptat, nepozoruje-li dle něčeho, že je trochu vzteklá.

Už zase mňouká. — Pootevřel jsem dvéře, kočka vyběhla. Konduktorka: jestli prý si něčeho přeju. Že nic. Vždyť prý jsem ale pootevřel dvéře. Jen k vůli kočce tento. A tak! — smích.

Úvod —

Klepání. Malíř. Že prý nechce vytrhovat, že ale, když byla prve moje okna otevřena, viděl na stěně obrazy viset, a to prý mu nedá. Mám dvě gouache od Navrátila, jednu: moře v bouři, ráz temný, druhou: moře v slunečním jasu, ráz veselý. Malíř se před ně postavil. Je oblečen k vycházce, má šosatý, sousedský černý kabát, hůl a šišatý klobouk. Kdyby z toho klobouku vyrůstala kalina, byl by to kozácký kurhan. To prý musí být Navrátil. »Ano.« Takových Navrátilů že ještě neviděl. Kdy prý si uděláme šístku? »No však se stane, stane.« S panem domácím prý můžem hrát ve třech, a kdybych si pozval nějakého svého známého, mohli bychom hrát ve čtyřech. Že mně ale musí říci, jeho žena že se přede mnou stydí. Překvapil jsem ji včera zde, jak ležela na mé posteli, paní Vilhelmová že ji ale byla vyzvala. Usmívám se zdvořile — »no, však já vaši ctěnou paničku uchlácholím, není tak zle« — »Ty ženské!« Potřásáme si ruce, on jde.

Konduktorka ve dveřích. Že prý je hned deset, nepřeju-li si zdola snídani na vidličku. »Děkuju, nesnídám nikdy na vidličku.« —

Úvod. O zákonech občanských vůbec. Pojem práva občanského.

— — — — — —

Dostal jsem se do příjemné zimnice. Tak jsem se zabral do paragrafů, že mně bylo líto, když přišel oběd. Dosti slušný, ale neobjemný — nu, beztoho není zdrávo se nacpat, když člověk pořád teď sedí. — Černou kávu? — »Ne, paní konduktorko, až do večera, takhle do osmi hodin, nepotřebuju praničeho.« Zdali ani doutníků ne? »Nekouřím nikdy doma.«

— — — — — —

Výborně! Jako když bystřina unáší člun v závratném

spěchu a předměty na břehu se jen míhají. § za § jako když růženec běží skrz prsty. Ani bych si byl nepomyslil, že tolik znám a že to tak lehýnce půjde. Zabral jsem se tak do studia, že jsem nic neviděl a neslyšel. Myslím, že tu byla v pokoji konduktorka as šest- nebo desetkrát. Je mně taky, jako by byla Kačenku as dvakrát strašila srnkou. Mluvila-li na mne, nedal jsem jí zajisté odpovědi Aspoň vidí, že nemám být vytrhován.

Jsem náramně spokojen. 135 paragrafů! Teď večeří a pak dál. Ať mně někdo řekne, že práce není rozkoš! Chvěju se rozkoší na celém těle.

Roštěná trochu tvrdá. — To jsem to vyved'! Zapomněl jsem zcela na konduktora. »Ano, ještě půl litru, paničko. Mohu teď s vaším pánem mluvit? — abychom se přec trochu poznali!« — »Už je pryč na nádraží, jede v devět hodin. Jsem zase vdovou.« A směje se. Snad konduktora ani jaktěživ nepoznám.

— — — — — —

Půl jedenácté. Jsem unaven; chuti neubylo, ale čivy popouštějí. — Občanský zákon má 1502 §§ — za osm dní jsem s ním hotov. Počkejme, hrajme si trochu! —

Spočítal jsem všechny paragrafy ostatních zákonů — jednoduchá divise — nejdýl za měsíc jsem připraven úplně!

Ještě se sice po těle chvěju, tepny bijou a spát as nebudu hned moci, ale lehnu si, k vůli odpočinku. Dám si svítilnu a zápisník na stolek k posteli. Budu dumat. —

To jsem se lek' — fuj! jdu k posteli a na posteli něco leží. Dva malé vzpřímené trojhránky — kočka! Leží, má jen hlavu vzhůru a dívá se na mne.

Co teď dělat? Kdybych věděl, jak se kočka plaší — ne, plašit ji nechci, ale jak se na ni dělá, když má jít pryč. — Huš! — Heja, heja! — Dívá se na mne jako

by nic. Kalhoty, kalhoty — pardon, tak se volá na zajíce! — Jdeš! — Meteš! — — Liduška, liduška! — Kšaven! — Teď se už na mne nedívá. Položila hlavu a spí. — Co teď?

Dravá zvířata prý se bojí ohně. Dávám svítilnu blíž — skoro až k ní — kočka se ani nehne, jen oči trochu mžourají, myslím že mrzutě.

Střevíc! Netrefil jsem ji, ale už je dole a u dveří. Pootevřel jsem — zaplať pánbůh!

Za dveřmi hlas, poroučím-li něco. — Ne. — Že jsem ale otevřel dvéře. — »Vyháněl jsem jen kočku!« — Jen abych řekl, chci-li něco. Že prý, když je sama, nemůže dobře spát a má beztoho dlouhou chvíli. — Neodpovídám. — Tajený smích venku.

— — — — — —

Ježíši, to je rozkoš! — Tyun tyun tyun tyun, spe tyu ckva — slavík! —

Jak sladký to zpěv! Jaké divoucí hrdélko! — Božská Filomelo, tisíci poetů oslavovaná! Pěvče jara, pěvče lásky, pěvče rozkoše!

Tyo tyo tyo tyo tyo tyo tyo tyx —

Kutyo kutyo kutyo kutyo —

Tyranové lidé, že takové ptáče zbavují svobody! Jen když je úplně volné, plyne volně také jeho píseň. Velebím zákony —

Cy cy cy cy cy cy cy cy cy ci

Kvorror tyu ckva pipikvi —

jako med! — velebím zákony, které jsou na ochranu opeřených pěvců.

Ckvo ckvo ckvo ckvo —

Tohleto je trochu pronikavé — jináč, démante!

Cak cak cak cak cak cak —

Eh kuš! vždyť to jde mozkem jako rozžhavený drát!

Cak cak cak cak . . . cak cak cak cak cak cak . . . cak cak —

Už jsem na podlaze. To bych se zbláznil — jsem beztoho ještě rozechvěn! Aha, když zavru dvéře druhého pokoje, nebude ho slyšet . . . Cak cak cak . . . Nic platno! Ten proklatý cvočkář musí být někde směrem dvora . . . Cak cak . . . Ručnici, ručnici! Kdybych měl ručnici, vystřelím oknem, a kdyby mělo celé sousedstvo z toho dostat psotník! Že se takový hmyz nevystřílí!

Cak cak cak cak cak cak . . . Ježíš Maria Josef! můj mozek je jako podebraný! Ne, tohleto nevydržím. Kdybych věděl, kde sedí, nelenil bych, oblík' bych se — cak cak . . . Už to mám!

Vytrh' jsem ze šatníku starý svrchník, roztrh' podšívku, vyndal vatu a nacpal do uší, co se vešlo. Teď si štěkej!

Cak cak — zas nic platno! — Všechnu vatu ven! Na uši, na hlavu, a tlustý šátek kolem.

Pramálo platno, ten chlap metá své ohnivé cvočky skrz pevnostní zeď! —

To bude děsná noc! —

* * *

Deset hodin a já teprv vstávám! Hlava jako škopek. Nevím, kdy jsem usnul, myslím, že asi ku třetí. Mezi druhou a třetí jsem zimničně dřímal, slavík štěkal pořád. Na Starém Městě slavíci neštěkají. A nejspíš že mám rýmu. Mezi očima mne to lupe a v nose šimrá. Nebe je černé, vzduch zimavý. Bývá léto, kdy je i červenec jako listopad. Studené public pršky, listy opadávají a člověka mrazí.

Konduktorka mne žene do druhého pokoje, že prý bude poklízet. Nechá zas okna otevřena a rýma by se

zvětšila — to ne! Půjdu zatím naproti k malířům. Jsem tím povinen malířce, aby se už nestyděla, člověk musí mít outlocit. A když malíř navštívil mne, musím zas navštívit jeho; vím, co se sluší.

»Dnes to jde, navštívit Augustovic,« míní konduktorka, »dnes Augustka šišlá.« Mluví divné věci, ta moje konduktorka, co je to: dnes šišlá? Když někdo šišlá, šišlá přec pořád. —

Zaklepal jsem. Naslouchám. Nic. Klepu zas. Opět nic. Vzal jsem opatrně za kliku, dvéře se pootevřely. Hned v předním pokoji je celá rodina pohromadě. »Račte odpustit —« Nikdo si mne nevšímá. On sedí u malířského rámu a má podepřenou hlavu, ona stojí s hlavou sklopenou u nízkého prádelníka a drží hadr v ruce. Jen Pepík se po mně ohlíď, vypláznul jazyk a zas se odvrátil: dívá se s otce na matku. Musím se tvářit, jako bych nezbednost Pepíkovu ani nespozoroval; on pak přestane sám. Malý, černý psík mne očuchává: ani neštěká, je patrně příliš mlád.

»Račte odpustit —« silnějším hlasem.

»Ah, pan soused — odpusťte, já myslil, že to služka. Zeno, pan doktor od naproti! Máme dnes bramborovou polívku — já bych jedl bramborovou polívku třikrát za den — a přemýšlíme tady, máme-li dát do ní také krupky. Račte sednout.«

Musím začít co možná feš. »Prosím, vždyť nejsem cizí, pána už znám a tady synka už taky znám a jemnostpaní už jsem taky spatřil. Představuju se, jemnostpaní, doktor Krumlovský.« Fádní, suchá blondýnka se nemotorně ukloní. Vypadá to, jako když se dřevěná, kloubová loutka náhle s polovice nahne. Chce něco říci. »Prosím, prosím, pan Augusta mně řekl, že ráčíte se

na mne trochu hněvat — hehe! mezi sousedy to přec nic nedělá!« Zas tak, jako by se někde v půli přelomila.

Abych si sedl a jak prý se mně v novém bytu líbí. Že výborně, ale dnes v noci — a vypravuju o slavíku.

»I jeje, slavík, a já ho neslyšel!«

»Bodejť bys ho byl slyšel, když jsi byl jako kanón!« vřízne se do rozpravy soprán ostrý jak břitva.

»Já? No trochu —«

»Tohle je také trochu? Podívejte se, pane doktore!« Augustka vyhrnuje rukáv, vidím modřiny. »Já, pane doktore, jsem měla na vybranou, všichni mužští se po mně bláznili, a já si vzala toho — ty!« Paní malířová má patrně vzdělání jako nějaká krámská. Jsem v rozpacích. Ale pozoruju, že vskutku šišlá. Teď utírá po nářadí prach, jako bych tu nebyl.

»No, byl trochu malér, pane doktore,« mínil malíř a namáhá se do úsměvu. Nejde mu to dobře. »Byl jsem arci v šesti hostincích, ale vypil jsem vždy jen jednu sklenici a hned jsem šel domů. Nemám štěstí v té věci. Jsem dobrý člověk, ale když se napiju, stane se ze mne člověk jiný, a ten pije dál a dělá pak hlouposti. Co je mně do toho, že ne?« Chechtá se nuceně.

»Někdy to škodí, ob čas je to i zdravé, Luther praví —« ale leknul jsem se náhle své řeči a nedomluvil jsem. Teď mně bylo, jako by užuž měl hadr mně letět na hlavu. »Ten slavík mne včera přivedl k zoufalství,« obracím opatrně. Pes mně ožírá dole kalhotu. Nechci ho kopnout, ale nemohu pohodlně sedět.

»To byste měl slyšet teprv mne — to je jux, viď, Anno?« Anna nic. »Já umím tlouci jako slavík. Někdy jich svolám pět šest, to je pak koncert. Přesvědčíte se.«

Začne-li jednou svolávat, zastřelím ho.

»Já myslil, že ráčíte být krajinářem, a vy jste figurální.« Má na rámu nějakou figuru.

»Musím dělat samé svaté, k vůli živobytí. Tři řízy, červené neb modré, trochu masa a je to; také to nic nenese. Jsem vlastně portretista. Bývalo dost práce, celé židovské město jsem jednou měl — mnoho to arci neneslo, celý žid za dvacet zlatých — ale přišel Němec a odloudil mně je. — Co mně napadá! Mám teď malovat svatého Kryšpína, pan doktor by mně mohl sedět modelem. Pan doktor se zcela hodí za svatého Kryšpína, on má tak něco —!« Copak mám, kradu snad? Obrátím řeč jinam, na Pepíka, získám si Pepíka.

»Pepíčku, pojď ke mně, pojď!«

»I jdi, vždyť jsi hloupý!«

Otcovský pohlavek. Já cítím, že se červenám. Kluk bečí: »Vždyť to řekla dnes paní konduktorka mamince, že je ten doktor nějak hloupý! Viď, maminko?« — »Mlčíš!«

Já že jsem hloupý! — »Pojď sem, Pepíčku, pojď!« hlas se mně ale nějak zadrhuje. Kluk přichází bečky a staví se mezi mé nohy.

Jakpak se jen honem s dětmi hraje? — »Ukaž ruku!« — Ten vaří — ten smaží — ten peče — ten říká: dej mi kousek! — ten odpoví: matla — matla — matlafousek!« Kluk se nesměje. »To je táta — to je máma — to je dědek — to je bába — to je — —« Nevím dál. Kluk jako poleno. »Počkej, Pepíku, dám ti nějakou hádanku. Co je to: Zelená jsem, tráva nejsem; pleš mám, kněz nejsem; žlutá jsem, vosk nejsem; ocas mám, pes nejsem. Co je to?« — »Já nevím.« — Chci mu říci, ale nevím to teď sám. Pamatoval jsem si jen hádanku, a nevím, co znamená. »Tak říkej ještě něco hloupého,« vybízí mne Pepík.

Seberu se, jako bych nebyl slyšel. Poroučím se: »Musím ku svým studiím. Už jde asi na dvanáctou.« — »I toto,« míní malíř, »tolik! Naše hodiny musí jít napřed alespoň o půl hodiny.« — »Nejdou,« řeže Augustka, »včera, když bily s věže, nařídila jsem je smetákem.« — Že prý náramné potěšení a abych přicházel hodně často. Že budem zajisté dobří sousedé!

Teď bych rád věděl, proč jsem hloupý!

Na chodbě jsem pozdravil nějakou ženskou, nejspíš slečna domácí. Už hezky stará.

»Šišlala?« ptá se konduktorka. — »Šišlá.« — »To mají tedy dnes peníze. Když nemají groše, mluví zcela dobře.« Patrně má konduktorka hrozně pomlouvačnou hubu. »Když šel pan doktor po chodbě sem, vyhnul se Provazník z okna a díval se za ním.« Hledím nahoru. Zdá se mně, že tam vidím voskově žlutou, tenkou tvář; víc nevidím. Zdali prý ničeho neporoučím. Trochu mrzutě: Ne. Zdali prý by si nemohla dát Kačenku trochu sem do mého pokoje. Musí ke kupci, hned je ale zase zde; a Kačenka se rozpláče, když je sama. »Vždyť ji přec neumím chovat!« — »Položím ji jen na postel.« — »A jakpak, když se rozpláče?« — »Ó ne, dokud někoho vidí.« — »Nebo když mně tu vyvede něco...?« — »Taková chudinka!« — Ano, taková chudinka! — Jsem náramně mrzut.

— — — — — —

Předsevzetí: působit na Pepíka mravně.

— — — — — —

Četl jsem jednou Burnandovy »Dobré myšlénky«. Moje »předsevzetí« jsou ale naprosto něco jiného, já ho neimituju.

— — — — — —

Ani bych si byl nepomyslil, že se dnes přec zase

tak do studií vpravím, jsem spokojen, ale strašně unaven — půjdu spat.

Slavík neštěká, snad zmrznul. Dej to pánbůh!

To bych přec rád věděl, proč jsem hloupý!

* * *

»Tedy napřed už mou gratulaci! Myslím si, že od starého přítele přijmeš přec nějakou radu, an mám za svou bratrskou povinnost, vím-li radu dobrou, sdělit Ti ji. Především ku zkoušce chladnou krev! Vědít budeš dost, o tom jsem přesvědčen, ale chladná krev má, abych tak řekl, dvakrát větší cenu než všechny vědomosti. Páni vrchnozemští radové dávají nejvíce otázky rozumové, a nenapadne-li Ti už pranic jiného a pan rada Ti řekne: »Když někdo s takovou věcí k vám co advokátu přijde, co budete dělat?« — odpověz důvěrně: »Budu žádat od něho peněžitou zálohu.« Věř, rada to za . . .«

Hlupák! Nemohu to vystát, když chce být někdo pořád duchaplný a pomáhá si starými anekdotami. Neříkali jsme mu už ve škole nadarmo Jindra Plácal. Je plácal! Ale zcela to jen vina má, proč jsem mu psal o přípravách svých a byl tak zdvořilý, že jsem připsal: »Máš-li, příteli, nějakou dobrou radu —« Já nepotřebuju od nikoho na světě rad, nejmíň od něho. Ani mu víc neodpovím! —

Ale rýmu mám zcela pořádnou. Lehýnká zimnice běhá po těle, mozek je zabrán, oči stále pláčou. Divím se, že se při tom dobře ještě studuje a také chuti k jídlu že ani neubývá.

Do práce!

— — — — — —

Pan domácí byl u mne. Zvláštní člověk, tak šedesátník. Tenká figurka, která se zdá být menší než je, pro zapadlá prsa a tak silně spadající ramena, jako by v každé ruce nesl konev s vodou. Oholená suchá tvář, pysky zapadlé, protože zuby už vypadaly, bradička jako krejcárek, malý ušňupaný nos, šedivé vlasy. Ale černé oči planou jako v zimnici. Také suché, vráskovité ruce hmatají nepokojně po vzduchu a někdy to škubne celou postavou. A když mluví, skoro šeptá. Člověku není zcela volno při něm, jako by se pořád mělo něco stát.

Že prý přichází se ptát, zdali je už moje změna bytu ohlášena na policii. Já na to zapomněl, to se rozumí. No, abych to tedy učinil. Že prý mu malíř řekl o nastávající šístce a on že se těší. Kloním se. Pozoruje, že mám rýmu, a míní: »Mnohý člověk, když je zdráv, ani neví, co má.« Není to zvláště duchaplné, a odpovídám se zdvořilým úsměvem jen: »Ba!« Pauza. Na to vyslovuju naději, že on se těší stálému zdraví. Ne prý zvláště, pořád má s krkem tento, musí se šetřit. Zakašlal trochu a plivnul mně zrovna na botu. Jsem rád, že to nespozoroval, bylo by hloupé omlouvání, a schovávám nohu pod sesli. Zdali prý jsem muzikální? Nejsem sice, co kluk jsem arci hrával piano, ale ničemu jsem se nenaučil; přec pravím s úsměvem, jako by se samo sebou rozumělo: »No, myslím, že není ani žádný Čech, který by nebyl alespoň trochu muzikantem.« — »To je dobře, to je dobře! Můžem hrávat čtyrručně. Stavím si vždycky na leto spinet do zahrady, starý, ale dobrý, můžem se tam bavit. To je dobře!« Cítím, že musím couvat. »Piáno? To já ne — já housle.« — »Máte dobrý nástroj?« a rozhlíží se po stěnách, Couvám dál. »Teď už jsem dávno nehrál — člověk je zabrán praktickým životem — člověk —« — »Škoda.« Vstává, aby prý ne-

zdržoval. Není prý z těch domácích, kteří nešetří všech práv nájemníkových. Ale ještě má něco na srdci. Zdali prý nemyslím, že tam ve Španělsku vězí za tím Bismark, a postavil se s výrazem chytrosti ve tváři až zrovna přede mne. Pravím, že cesty diplomatů jsou nevyzpytatelny. »Ba,« přizvukuje domácí, »kládou se nešoupe jako sirkou.« Teď mně šlápnul řádně na pravou nohu a dodává: »Já vždycky říkám: To je to, že králové nejsou nikdy spokojeni s tím, co mají.« Nenamítám ničeho, jen zdvořile se usmívám. Poroučí se.

Naivní výklad — ale vlastně pravdivý. Ti lidé mají své mudrosloví v pořekadlech, člověk by neměl nevrle podceňovat pořekadla ta, je do nich složen vždy celý, třeba že nevelký názor jednotlivcův. Byla by zcela zajímava sbírka: »Pořekadla osobní«.

— — — — — —

V celku se dnem spokojen. Jdu spat.

Slavík štěká, ale někde vzdáleněji. Tam ať si štěká třeba. — Ale začne-li ho malíř přivolávat, svedu rámus. — Totiž zdvořilý rámus, jen tak aby bylo vidět, že sobě člověk nenechá všechno líbit. — Doufám však, že malíř někde po hospodách spěchá domů — včera aspoň Augustka šišlala.

Zdá se mně, že konduktorka se dnes už tak často neptala, poroučím-li něco. Všechno se časem svým dostane do pravé míry. Také je možno, že se mýlím — když je člověk do studií zabrán!

* * *

Rýma a studie. O světě nevím praničeho, tak jsem se zavrtal.

Jenom pozoruju, že konduktorka v skutku se už ptá mnohem řídčeji, poroučím-li něco. Dnes pravila, že

prý jsem z gruntu dobrý člověk a že mně pánbůh jistě požehná. Byla totiž u ní v kuchyni nějaká ševcová, vdova, matka dvou dětí, naříkala na svou bídu a já jí dal zlatku. Nevídáno, aby se měl pánbůh o každou zlatku starat!

Kočka už ke mně nevchází, ani když jsou dvéře dokořán. Jen se postaví vedle a mňouká. Nedůvěřuje mně patrně.

Vzpomínám si, že jsem konduktora posud nespatřil. Byl mezi tím doma?

* *
*

Cichorie v kávě! — Já se nemýlím, cichorie — to je děsné! Musí se něco stát.

— — — — — —

Letím ku konci občanského zákona se spěchem zvýšeným, jako závodní kůň poblíž cíle.

* *
*

Opět cichorie, a myslím že víc než včera, a konduktorka se už neptá ani jednou. Mám alespoň pokoj. — Včera mně přivedla zase jinou ševcovou, vdovu, matku. Že prý jsem tak nad míru dobrý člověk. Opět zlatka.

— — — — — —

Pepík byl nesmírně bit, řval, že se domem rozléhalo. Ptám se konduktorky, co udělal. Vlastně nic, koupil si ořechy, otec mu je snědʼ — »nikdo by neuvěřil, jak ten muž je mlsný!« — Pepík se bránil, otec mu natloukʼ. Lituju Pepíka. »I co takový kluk,« beztoho prý za nic nestojí. O minulý Velký pátek kradl prý v kajetánském kostele u božího hrobu Kristu pánu s talíře krejcary.

Ano, m u s í m na Pepíka mravně působit! Jen až bude trochu času. Škoda by bylo toho hezkého klučiny, otec je patrně divný chlap, nestačí na dobrého vychovatele.

George Washington nestál co kluk také za mnoho, ale George Washington měl moudrého otce. Bůh by byl měl děti obmyslit darem, aby záhy poznaly, je-li jejich otec podoben otci George Washingtona; a v případu opačném aby se dlouho netahaly s nezdárným otcem a obrátily se jinam. (Pokyn pro Marka Twaina, který si také chováním se à la G. W. chtěl vychovat otce.)

— — — — — —

Byl u mne malíř, jen tak na skok. Zdali prý bych mu nechtěl sedět tedy modelem k svatému Kryšpínu. Odpověděl jsem, že teď musím sedět u knih. — Stávám se ráznější.

— — — — — —

Jsem s občanským zákonem h o t o v! — Zítra se dám do řádu směnečného. — »To se to bude dnes spát!«

* * *

Takhle bylo snad Puškinovu teleti, když zvolalo: »Ó já osel!« Děsný — okamžik!

Dal jsem si ráno u vědomí, že jsem s občanským zákonem hotov, otázku. N e v ě d ě l j s e m a n i m u k!

»Ježíš Maria Josef!« vykřikl jsem mimovolně a chytil se za hlavu. Cítil jsem, že jsem rázem zblednul.

Konduktorka vběhla. Co prý se mně stalo. »Já nic neumím!« volám pitomě. — »To se mně také podobá,« praví ona a běží s hlasitým smíchem zase ven. — Veskrz naskrz impertinentní žena! —

Teď ale už jsem klidnější. Vždyť vím dle studování dřívějšího, že se děje vždycky tak. Člověku se naučené musí trošíčku uležet. —

Nesouviselo to s onehdejším tvrzením, že jsem hloupý? — Ne, to už není naivnost, to je hotová impertinence!

— — — — — —

Dvě ševcové, vdovy — jedna z nich ale vlastně krejčová. Zdá se, že mně chce konduktorka přivést všechny vdovy, mnoho-li jich pláče po levém břehu vltavském!

* * *

Obrat! Naprostý, radikální obrat, jakého bych byl nikdy ani neočekával. Obrat v přírodě i v společnosti.

Za prvé: Vlažné, usměvavě krásné dny, a při nastalém teple prchla rýma. Za druhé: Cichorie konduktorčiny jsem se nasytil a právě jsem vypil kávu, kterou jsem si na lihu uvařil sám. Budu si napořád vařit kávu sám. Také v ostatním jsem učinil změnu. Konduktorka mně přinese už jen dnešní oběd zdola, k večeři si už seběhnu dolů do hostince. Nepotřebuju milostí a konduktorka v ochotě ochabla už naprosto. Ať si, takhle bude líp. Pořád sedět nejde, člověk zpitomí a pokračuje v studiích tím pomaleji. Tolik a tolik denně studovat, dokud trvá tak ta první a nejčilejší chuť, pak se trochu pobavit. Však mne as zábava mezi těmi klidnými lidmi dole moc nevzruší! A do zahrádky také budu denně chodit, alespoň trochu. Už se tam procházejí po dva dny. Jakpak, kdybych si každého rána časně přivstal a šel tam studovat? Studuje se pak rozkošně, pamatuju se dobře z gymnasijních let.

Předsevzetí: vstávat každého rána časně, hodně časně.

— — — — — —

Právě jsem vyhodil novou ševcovou, vdovu.

— — — — — —

Takový hostinec se mně líbí! Nevzrušuje a přec se člověk dobře baví, to se hodí zcela pro mou nynější potřebu. Nemusíš se namáhat, abys mluvil duchaplně, jen pozoruješ a posloucháš. Prostí lidé, ale přece samé individuality, přirozeně rozumní, nehledaně vtipní, spokojení i s vtipem nejmenším. Smějí se srdečně všemu. Ale člověk musí, aby se zároveň i vznešenější mezi nimi bavil, být psychologem, rozumět individualitám. Mám talent pro to.

Přívětivá, čistá místnost, jen trochu málo osvětlená. Uprostřed pozadí kulečník a tam kolem stěn stolky menší; v popředí několik stolů, z nichž asi čtyry obsazeny. Dle zkušenosti celého večera společnost as věčně stálá snad už po několik let nezměněná. Poznal jsem to vlastně hned, jak jsem vešel. Všeobecné okamžité odmlčení, zraky všech obráceny na mne.

Pozdravil jsem na všechny strany. Pod mýma nohama skřípal bílý, čerstvě nasypaný písek. Usedl jsem k stolu, u něhož seděl jediný muž. Ten na můj pozdrav jen němě kývnul. Hned tu byl malý, složitý hostinský. »Ah pan doktor! No to nás těší, že nás pan doktor také jednou zde dole navštíví. Jakpak, spokojen s obědy a večeřemi?« Povídám, že zcela spokojen; měl bych sice leckterou výtku, ale člověk si musí lidi získat, někdy i malou lží. »Nu to mne těší, jen když jsou moji hosté spokojeni, ja nic jiného na světě nechci. Ti pánové se zajisté už znají? Dívám se na neznámého mně pána, který s nehybně zaškareděnou tváří hledí před sebe. »Že ještě ne? Ale vždyť ti pánové jsou sousedé a bydlejí nad sebou! Pan doktor Krumlovský, pan krejčí Sempr.« Pravím: »No tak vida,« a podávám panu Semperovi ruku. Krejčí jen trochu hlavu nazdvih', posunul oči po stole o kousek dál a podává ruku svou neohrabaně jako slon

tlápu. Divný člověk! Ale už je tu sklepník, aby obsloužil. Miluju mužskou obsluhu. Sklepnice má vždycky alespoň jednoho milého, a s tím pak zasedá v koutcích a šušlají; host aby pořád klepal.

Dokud večeřím, nevidím a neslyším. Ale když jsem hotov a zapálím si cigaro, hledím jasně kolem a jsem velmi vnímavý. Naproti u stolu několik pánů v živém hovoru. O stůl dál dva mladí lidé. V levo od nás pán, paní, dvě slečny, vojenský nadporučík ale ne příliš mladý a trochu tlustý. U všech stolů se hlasitě smějí, zvlášť u stolu v levo. Mladší slečna se na mne dívá. Má pěkné zoubky, veselé oči, ať se tedy dívá! Pan otec její má hlavu zcela zvláštní, samý pravý úhel a nahoře všechny šedé vlasy sebrány do šťopky. Vypadá to jak čtyrstěnná skleněná láhev, naplněná pivem, a nahoře hrdlo s pěnou. Hlavičky dcerušek jsou také hlavičkami, ale baňatějšími.

Jen u našeho stolu je ticho. »Jak se daří obchod, pane Sempře?« začínám. Trochu sebou pohnul, pak mu skáplo se rtů: »Nu — tak.« Příliš výmluvným se nezdá. »Máte mnoho tovaryšů?« — »Jen dva — doma — dávám práci mimo.« Vida, přece celá řada slov! »Máte rodinu, pane Sempře, to se rozumí.« — »Ne.« — »Aj — mládenec?« — »Ne.« Nějak to jím pracuje, konečně dodává: »Vdovec — už tři leta.« — To je vám teskno bez ženy a dětí.« — Zase mahahání, konečně: »Mám holku — sedmiletou.« — »Měl byste se tedy zas oženit.« — »Měl.«

Hostinský přisedá k našemu stolu. »To je hezké», pravím, »že pan hostinský nás ctí svou návštěvou.« — »Moje povinnost, žádá toho obchod. Hostinský musí od stolu k stolu, hosté to vidí rádi, vykládají si to za ukrutnou čest.« Chci se smát, jako by vtipu, ale pohlédnu mu do očí — mžourají líně bez jakéhokoli záblesku

myšlenkového — mínil to do opravdy? Zdá se být hlupák. Ale ty oči! Jak živ jsem tak světle zelených neviděl. A pleť rudá a vlasy zrovna tak rudy jako pleť, tak že se zdají jen jako roztřepené pokračování kůže. Jakmile se na něho dívám jen o kousek dál, rozechvívá se kontura jeho hlavy. »Máme teď pěkné počasí,« míním, aby řeč neusnula. — »Eh co, když je pěkně, jdou lidé na procházku a hostince jsou prázdny. Já si dnes odpoledne také vyšel do ulic, ale brzy jsem se zas vrátil. Slunce mně hřálo do zad, a když mně hřeje slunce do zad, je vždycky bouřka. Dnes ale nebyla.« Hryzu si rty. »No ve městě,« míním zas, »neškodí procházečům bouřka nebo dešť. Deštník pomůže.« — »Já neměl deštník.« — »Tedy se jde trochu rychleji domů.« — »Když jdu rychleji, tak se přec neprocházím!« — »Tedy se vstoupne pro chvílkový jarní dešť trochu někam do průjezdu.« — »Když stojím v průjezdě, tak se přec neprocházím také!« Vskutku hlupák! Teď si zívnul. »Jste unaven?« — »I já šel včera časně spat a tu pak druhého dne záhy zas zívám.« — »Nebylo hostí nejspíš.« — »I seděli tu dlouho. — Ale já měl včera špatné pivo, nechutnalo mně — nač bych se mořil?« Originální typ!

U stolu v levo nadporučík se dostal do ohně. »To já pravím, že neví tisícátý, kolik je druhů šimlů! Sedmnáct druhů, ano! Atlasový je nejvzácnějši, musím vám říci. Krásný kůň! Kolem očí a úst růžově bílý. Kopyta má světle žlutá —«

V tom vešel nový host. Dle odmlčky a zraků vidím, že nahodilý cizinec. Host jde k zadním stolkům a sedne. Hovor jde dál. Nadporučík vykládá, že »šiml se rodí černý«. Ta mladší se na mne pořád dívá — copak jsem nějaká brůna?

Dopil jsem. Hospodský jako by nic. Sklepník Ignác

také jakoby nic. Klepám a Ignác přiletí jako bláznivý. Mne Ignác zajímá, sleduju ho stále zrakem. Je už asi čtyřicátník, nosí knoflíčkové stříbrné náušnice v uších a v pravém uchu má bavlnku. Vypadá tak trochu jako Napoleon I., ale jako ukrutně hloupý Napoleon I. Velké klapky oční zavírají se vždy teprv po delších časových mezerách; vypadá to jako vážná interpunkce myšlenek, ale vsázím se, že Ignác nemyslí nic. Postaví se sem tam a stojí zadumán; když někdo klepe, Ignác sebou náhle škubne a letí.

U stolu naproti mluví se teď o polštině. Tam pozoruju napořád divný způsob řeči ve »vtipném« vzájemném se oslovování. Samé »nose!«, »ucho!« a před tím nějaké zvířecí epitheton — je to divné. Tvrdí tam teď kdosi, že kdo umí česky a německy, umí také polsky. Polština je prý jen smíšeninou obou těch jazyků. Na př.: »Co se fraguje pan?«

Zas někdo vchází. Postava zavalitá, jako kořenatý pařez. Patrně každodenní host, usmívá se a přisedá k našemu stolu. »Také pan soused,« míní přistupující zas hostinský, »pan doktor Krumlovský, pak Klikeš, obuvník.« Pan Klikeš mně podává ruku. »Hezký chlapík, jak náleží hezký! Po vás se musí děvčata bláznit, pane doktore!« Jsem v rozpacích, myslím docela, že se trochu červenám. Rád bych se tvářil nenuceně a s úsměvem se rozhlíď, na př. na tu mladší, ale nejde to. »Hezčí je než ty,« směje se hostinský, »ty s tou doličkovanou tváří jako formička na pokroutky!« — »Safra, safra,« míní Klikeš a šoupe nohama po písku, »copak jsi dostal od obce rozkaz, abys také jednou umyl podlahu?« Smích. »Ano, pane doktore, tady se dřív nemyje. A jednou za rok přijdou dva policajti a odvedou ho koupele. Někdy musí přijít tři, jak se brání.« Všeobecný, hlučný smích.

Patrně je Klikeš humorista společnosti. Kousat umí, musím se sám smát s sebou. Ale jeho hrbolovitá, drsná tvář není zlá, oko je chytré, avšak upřímné. »Má pravdu, že šetří,« dodává teď, »potřebuje mnoho, nestačím na něho pít.« A už je sklenici na dně. »Teď bych také něco večeřel.« Mluví s živými posuňky, ruce jsou skoro pořád nad hlavou a pan Klikeš pak vypadá jako pařez s kořeny vzhůru.

Ti dva mladí lidé, kteří sedí osamělí, poroučejí sobě nyní, aby se jim postavila na kulečníku pyramidka, a vstávají. Dokud seděli, byli tak stejně velcí; ale teď je jeden kratičký a druhý až neslušně dlouhý. Znám jednoho, který, dokud v hostinci sedí za stolem, není nápadný pranic; když ale vstává, nemá to vstávání konce a všichni přítomní se rozesmějou. Cítí se nesmírně nešťastným.

»Pořád nic,« hubuje Klikeš hledě na jídelní lístek, »guláš — paprika — zadělávané drobečky — to jsou zadělávané drobečky z kapsy, ne, hospodo?« — »I mlč!« — »Takhle kdyby bylo vařené kuře!« — »To tak! Aby v kuchyni vařili jen pro tebe.« — »Což je to tak těžké? Vezme se vařené vejce a nechá se vysedět — hehehe!« — »Dej si vlasy s čela!« Ironie, Klikeš má pleš jako církevní otec Quintus Septimus Florens Tertullianus.

»Pst! Karlíček chytá blechu!« zní to naproti. Všeobecné ticho, obracení hlav a napnutost. Ten, jenž se zove Karlíček, má vstrčenu ruku za košili na prsou. Na obličeji jeho sídlí klidný, sebevědomý úsměv. Teď ruku vyňal, zamnul palcem o ukazovač a položil něco na stůl. Smích, potlesk, ženské kousají do svých kapesních šátků. »On vám chytne každou blechu, ale každou,« informuje mne Klikeš. Divím se slušně a ptám se: »Každou?« — »Ano, každou! — Ale, Ignáci, copak je s mou večeří?

A mou sklenici mně přineste, já neměl ještě dopito! Já nemám nikdy dopito,« obrací se zas na mne. Patrně vtip. »Hehe, vy jste čtverák,« pravím a směju se. Ignác přichází z kuchyně. Jeho tvář má teď výraz stupňovaně hloupý. »Prosím, pane Klikeši, co jste si ráčil k večeři poručit?« — »To je strašné! Chlap to zapomene! Něco podobného není na světě! Já —« ale Klikeš už taky zapomněl; teď to nevědí oba.

Vyniká hlas paní matky. »Když má matka dvě dcery, nemá je nikdy přes dvacet let oblíkat stejně; sic z nich neprovdá žádnou.« Vypočteno, aby poslouchající věděli, že žádné z jejích dvou stejně oděných dcer není ještě přes dvacet. Nevěřím.

»Dejte si pozor, pane doktore, aby vám tu nepřipisovali,« míní Klikeš polykaje guláš. »Náš hostinský býval vojákem — tenkráte si po hospodách čárky s tácku tajně umazával — teď je tajně na tácek připisuje — aby si to se svědomím vyrovnal.« Směju se, to se rozumí. Chci zavést rozmluvu zas se Semprem ale dovím se jen, že dopoledne chodí do vinárny.

Ignác je ke kulečníku jako přišpendlen. Sleduje hru co nejživěji, patrně ale přeje menšímu. Někdy si poskočí. Teď skáče docela o jedné noze.

Klikeš je po večeři. Nacpal dýmku a zapaluje si: v šlehajícím světle vypadá jeho tvář jako stará kovárna. Bafnul a rozhlíží se spokojeně kolem. Teď spočinul jeho zrak na cizinci, sedícím poblíž kulečníku. »To musí být švec,« praví pro sebe s úsměvem. »Hade!« volá pak hřmotně. Cizincem to škublo, ale nepohlídl sem. »Ševče!« volá zase Klikeš. Cizinec obrací pomalu sem svou tvář, je pohněván. »Nejspíš nějaká hospodská moucha — pořád ožralá,« praví pomalu a plivne. — »Co? po mně plivat?«

rozzuřil se náhle Klikeš do opravdy, »po mně, pražském měšťanu?« a chce vstávat. Hostinský ho tlačí zas na sedadlo a jde pak k cizímu. Klikeš tluče do stolu. Že prý ho neviděl jaktěživ nikdo ožralého, a když prý někdy pro nějakou velkou mrzutost trochu přebral, nebylo a nebude nikomu nic do toho. Hospodský vyvedl mezi tím ochotně se sebravšího cizího kuchyní ven. Klikeš hubuje dál. Náhle venku v průjezdě hádka a šramot. Po chvilce vchází hostinský: »Teprv venku se nějak dopálil,« povídá, »a chtěl zas sem, ale já ho vypravil na ulici. Hodil jsem jím jako uzlem do zastavárny.«

Brzy je zas dřívější ruch. Pojednou u protějšího stolu potlesk. »Bravo, bravo! Löfler bude dělat mouchu — Loefleře, dělej mouchu!« Potlesk všude. Klikeš se mne ptá, zdali jsem už viděl dělat mouchu. Já že ne. Informuje mne, to že je nesmírná švanda, že prý puknu smíchy. Já už to viděl tisíckrát; myslím, že v každém pražském hostinci je někdo, kdo »dělá« mouchu. Nemohu to ani cítit, Loefler, který sedí zády ke mně, brání se. Že prý není dost ticho. »Ticho — ticho — pst!« Je ticho a Loefler začíná bzučet. Nejdřív jako by moucha letěla jizbou, pak jako by ducala po okně, na konec ji chytne do sklenice, kde se bzučivě tluče. Potlesk, tleskám s sebou. Zraky jsou na mne obráceny, jak se mi to líbí. Klikeš míní: »Sakyventský chlapík! Tomu se hned tak někdo nevyrovná! My můžem někdy puknout smíchy.« A vlívá sklenici za sklenicí do sebe, je patrně uvnitř ještě rozehřát svou aférou. Někdy si klepne na žaludek a praví jako by na omluvu: »Pořád ještě deset coulů pod normálem. — Hehe!«

»Ale vy hrajete hloupě!« zní to pojednou od kulečníku a hlavy se tam rázem obrátily. Nešťastný Ignác! Menší hráč, kterého protežoval, nezachoval se mu nějak

a Ignác nemohl svou nelibost spolknout. Všeobecné vzbouření. Hráč praštil tágem na kulečník. Nadporučík křičí: »To je přílišné — ven s ním!« Hostinský zuří, že vyžene Ignáce hned zítra ráno po účtu. Klikeš se mu směje do očí a ptá se: »Po kolikáté?«

Zas se vlny utišily. Vešel podomní obchodník. Suchá, špínavá, neoholená postava v svítivě umouněném šatu. Nic neříká, jen staví krabici svou na stůl a podává hřeben — portmoné — špičku — každý zavrtne jen záporně hlavou. Obchodník obejde něme všechny stoly, zavře krabici, zavěsí ji do řemenu a jde. Potlesk — »Pst, pst, ticho!« a Loefler teď dělá jitrnici, jak se peče a syčí. Potlesk a smích. Jen Ignác zdrcen stojí opodál a mžourá očima bázlivě po místnosti.

Ještě dělá Loefler zpívajícího volatého Tyroláka. Protivné, ale tleskám. A nadporučík se právě u stolu rozpovídal do hlasita a mluví tak, že já být otcem a mít vedle sebe ženu a dcery — vyhodil bych ho! Dá se vysvětlit leda tím, že už je s nimi dávno znám — ale pak ho měli už dávno vyhodit.

Já se teď poroučím a jdu.

Bavil jsem se v celku dobře. Člověk musí mít zdravý smysl pro ty malé lidi.

* * *

Nevstal jsem časně. Jak jdu večer do hostince, spím ráno pak dlouho — já ráno spím vlastně vždycky dlouho, ale jsou prý lidé, kteří s největší chutí vstávají. Neškodí: dobře se prospat, dobře pak studovat!

— — — — — —

Překrásný den! Nemohl jsem odolat, sedím při dokořán otevřených oknech. Při tom ovšem zalehne každý zvuk

z celého domu ke mně, ale vidím, že mne mnoho neruší — působí to celkem jako vzdálený jez a je alespoň změna naproti únavné monotonii zavřeného pokoje. U krejčího Sempra nade mnou někdo zpívá, nejspíš tovaryš; zpívá prostě a neuměle. Komická píseň! »A to pro tu příčinu — že nemá žádnou manýru-u« — hehe!

Vploužil se ke mně Pepík. To si nesmí navykat, ale mírně se mu to naznačí. »Pojď sem, Pepíčku, umíš také zpívat?« — »Ba že!« — »Tak mně zazpívej něco, něco hezkého, víš?« Kluk začal: »Měla jsem holoubka.« Ale pak si to spletl a místo »doubek« zpíval na »zelený zoubek«. Jemu je to jedno. Copak ví takové pražské dítě o doubku! »Tak a teď jdi. Víš, já musím být pořád sám, nesmíš sem chodit.« Pepík šel. Líbí se mi.

Studuju teď řád směnečný a míchám to příjemně se zákonem obchodním.

— — — — — —

Strašný rámus u malířů. Veliká výplata Pepíka. Chci zavřít okno, malíř to pozoruje a volá přes dvůr: »Prokletý takový kluk! Nedá a nedá pokoje!« — »Copak udělal Pepíček?« — »Šibeničník mně sežral psaní od bratra faráře, a já teď nevím, co odpovědít!« Zavřel jsem okno, beztoho také tovaryš nade mnou pořád ještě »nemá žádnou manýru-u«.

— — — — — —

Obědval se Semprem a hostinským dole. Pozoroval Ignáce, jux! Chvilku rovnali spolu u vedlejšího stolku účet po včerejšku. Ignác pohlíží stranou s hloupým výrazem neskonalého strachu na pána, patrně očekává každou chvíli výpovědi včera slíbené; roztřepená kontura pánova kýve se sem tam, oči líně mžourají, patrně neví pán o včerejšku už ani muk. Ukončili účet a Ignác si poskočil.

Hostinský přisedl. »Dobrá polívka,« povídám. — »Jak

pak ne!« míní hostinský. — »A copak bych si dal takhle k masu, Ignáci?« — »Co je libo.« — »Trochu červené řípy mně dejte.« — »Ne.« — »Co ne? Vždyť je napsána na lístku.« — Ignác mlčí. Hostinský se drží smíchy v boku, konečně vykucká: »Přinesu sám, pane doktore. On nemůže — on nemůže —« Dívám se udiveně. — »Ano, on, jak vidí červenou řípu, padne do mdlob; trulda si vzpomene vždycky na ssedlou lidskou krev.« — Dobré chutnání!

Takto oběd bez oživující zábavy. Hostinský není k ničemu. »Co je dnes v novinách?« ptám se. — »Já je nečtu. Já si zajdu někdy naproti ke kupci a zeptám se, jak to stojí.« — Pozoruju, že stěna kolkolem hostince je dole jako by nepravidelně pokopána. »Co je to?« — »I to zde bývala přede mnou tančírna a vykopali to při tanci.« — »A jak jste vy zde už dlouho?« — »Já? Na dvanáctý rok.« A Sempr nemluví skorem nic. »Eh« a »m« jsou jeho hlavní slova.

— — — — — —

Byl jsem k večeru v zahrádce. Půl domu tam bylo; teď znám už, mimo mladý párek z druhého patra a svého konduktora, obyvatele všechny, a když si na ně vzpomenu, jde mně trochu hlava kolem. Panu Provazníkovi, který bydlí nad malířem, nerozumím na dobro. Spatřil jsem ho dřív několikrát u okna, zdálo se mně, že má žlutý, tenounký obličej jako nudličku. Teď vidím proč. Kolem tváře má kratičký černý vous, vyholený na rtech a na bradě, odtud z daleka ta čára. Vlasy má už skoro šedivé, je tak as padesátník a chodí silně shrblý.

Když jsem vystoup' po několika schůdcích do zahrádky, chodil Provazník pozadím, a v pravém koutě, v altánu, byla celá společnost: pan domácí, slečna domácí, malíř, malířka, Pepík. Černé, zimničné oči domá-

cího hleděly na mne jako na člověka zcela cizího. »Tatínku, vždyť je to pan doktor Krumlovský!« zazněl lahodný alt. — »Ah pan doktor — ano, zapomněl jsem,« a podává mně svou suchou, horkou ruku. — »S vaším dovolením hodlám zde také v zahrádce pookřát.« — »Prosím,« zakašlal a plivnul mně na botu. Sedli jsme si. Já nevěděl co mluvit; ticho nastalé bylo ostatním snad lhostejné, mně ale bylo trapné; zdálo se mně, že čekají, jakým se pan doktor osvědčí být zábavným chlapíkem.

Nevidím pomoci jinde než v Pepíkovi. »Pojď sem, Pepíčku, jakpak se máš?« — Pepík se mně přitulil k nohám a opřel loktem o koleno. »Povídej mně zase něco,« vybízí mne. — »Já ti mám něco povídat? Hehe, čtveráku, on si pamatoval, že jsem mu ondyno všelicos vypravoval.« — »Povídej nějakou pohádku.« — »Pohádku? Já ale žádnou neumím, — počkej, já ti přece jednu povím.« A začal jsem hlasem opravdovým: »Byl jednou jeden král. Dobře. Ten neměl žádných dětí. Dobře. Tu napadlo najednou nejstaršímu jeho synu, že půjde na vandr.« Všeobecný smích. Malíř míní: »Pan doktor je nějaký čtverák!« a stírá si dvě velké slzy, které mu vyhrkly z vodnatých očí. Malíř je patrně rozumný člověk a mně lichotí jeho uznání. Je vždycky dobře, když člověka považují za vtipného. »No ale, povídejte dál, ta pohádka je také pro velké děti,« pobízí malíř. Jsem v nových nesnázích. Pohádka ani nejde dál, je tou pointou ukončena, ale ti dobří lidé toho nechápou. Odvažuju se co vtipná hlava na improvisaci, snad to nějak půjde. Povídám — povídám — ale nejde to, cítím znenáhla, že mluvím už hloupě. Společnost přestává naslouchat, rozhovořuje se mezi sebou, jsem ukrutně rád. Jen Pepík naslouchá, hladím ho po vlasech. Ale nějaký konec musí

pohádka mít, už koktám. Šťastná myšlénka. Pojednou vezmu Pepíkovu ruku, jako bych ji teď teprv pozoroval, a povídám: »Pepíčku — koukni se — jak máš špinavé ruce!« Kluk se podíval na ruce. »Sehni se, já ti něco pošeptám!« A šeptá mně: »Dej mi dva šestáky, tak si je umyju!« Vyndám tajně dva šestáky a strčím mu je. Kluk odhopkoval do zahrady, kde se objevila sedmiletá holčička Semprova.

Dívám se na slečnu domácí, sedící vedle mne. Velmi otci podobna! Suchá tvář, tenounká, průsvitná ruka, malá bradička, malý nosíček, tak malý — může-li pak se za něj chytnout? Ale nehyzdí ji ten nosíček, tvář je dost ještě příjemna, oči jsou černy. Altový hlas její je věru sympatický. Podotýkám jen, že mám černé oči velmi rád, ženská s modrýma očima připadá mně vždycky jako slepá

»Jste muzikální, pane doktore —«

»Krumlovský.« vskočila dcera otci do řeči.

»Ano, Otylko, já vím: pan doktor Krumlovský.«

»Když jste mne ráčil navštívit, mluvili jsme už o tom. Hrával jsem kdysi na housle, ale i tomu už je ukrutně dávno.« Neumím na housle ani sáhnout — ale vidím, že pan domácí mne ani více neposlouchá. Slečna se nakloní trochu ke mně a šeptá smutně přidušeným hlasem: »Tatínek má to neštěstí, že odpůldne vždycky ztrácí paměť.« Domácí pán se sebral a mluví, jako by byl náhle ochraptěl: »Pojď, Otylko, chci se trochu tady procházet. — Ah tak, pane doktore — prosím, tadyhle cedulka.« Podal mně podlouhlou bílou ceduličku, na níž stálo napsáno: »Churavím dnes krkem, prosím, abych byl omluven, mluvím-li ne dost hlasitě.«

Teď přistoupl k nám Provazník. Usmívá se na mne, ale jeho úsměv je nějak ironický. Podává mi ruku.

»Servus, pane doktore Kratochvíle.«

»Jmenuju se Krumlovský.«

»To je divné — já myslel, že každý doktor se jmenuje Kratochvíl — hehehe!« A jeho smích je sípavě ostrý.

Vytřešťuju na něho zrak.

»O čem pak se pánové bavili? — Jakpak se máte, pane Augusto?«

»I nějak omrkaně! Skoro nic co dělat.«

»Tak tak — a kdykoli vás po schodech potkám, máte alespoň jeden mokrý obraz pod paždím. Vám musí být hračkou udělat denně dva!«

Malíř se samolibě usmívá. »To je pravda — ať to zkusí někdo, někdo z těch »profesorů« —«

»Tedy byste mohl malovat podobizny do zásoby, hehehe! Ostatně je portretista tak něco jako nejzbytečnější člověk na světě. Kdyby neexistoval ani jediný portretista, obličejů by bylo na světě přece dost, a to prapodivných! — Pročpak nemalujete něco jiného?«

Rád bych se smál, kousavá satyra Provazníkova je neodolatelna, ale vidím, že malíř je v rozpacích — nač chudáka trápit!

»Já byl původně historik,« koktá malíř, »nic to neneslo, lidé nerozumějí historii. Jednou si objednal u mne jistý farář kapucínské kázání z Valdštýnova tábora, a udělal jsem mu obraz výtečný, to musím sám říci; ale když jsem byl hotov, nechtěl jej farář vzít a nevzal — chtěl mít kapucínské kázání bez kapucína — nu ano, farář! — A pak jsem měl pro radnici v Kuckově namalovat obraz Žižky. Ukrutný kříž! Poslal jsem jim nákres. Nelíbily se jim boty, abych prý se zeptal pana Palackého, jsou-li historické. Pan Palacký dal mi arci vysvědčení dobré. Ale v Kuckově měli znalce, jmenoval se Malina,

a znalec Malina rozhodnul, že prý můj Žižka nevyhovuje požadavkům vojenským. Tahal jsem se s nimi dlouho a na konec mně psali, že prý mému Blahorodí vynadají veřejně v novinách. Je nebezpečno, být historikem.«

»Malujte tedy genry. Na příklad, jak dráteník spravuje opilému flautistovi flautu. Nebo »myš v dívčí škole«. Myš nemusí být vidět, ale děvčata i s učitelkou jsou všechny nahoře po škamnách — ta různost zděšených tváří!«

»Hehe — i já genry maloval taky. Já měl jeden i ve výstavě, pěkný. Tenkrát bylo ještě všecko německé a můj genre se jmenoval »Haeusliche arzenei«. Muž leží v posteli, žena mu nese horkou pokličku —«

»E fuj!«

»No pročpak? Pokličku nebylo ani vidět, byla obalena ubrusem, aby nevychladla.«

Rád bych pomohl malíři z nesnází, ale nevím hned jak. »Jaký pak máme dnes den?« pravím k Provazníkovi dosti neobratně.

»Moh' jste se podívat našemu domácímu na límec u košile, pane doktore Kratochvíle,« ušklíb' se Provazník: »převléká se týdně jen jednou — dnes je dle límce už čtvrtek.«

Impertinentní chlap! »Chudák — to je zcela zvláštní neštěstí, odpůldne ztrácí prý vždy paměť?«

»Ano, nejspíš že kdysi prodával slaměné klobouky. Kteří prodávají slaměné klobouky, jsou konečně celí pitomí tou sírou — zvlášť Tyroláci — nedovedou pak už ani adici.«

»Ale zdá se, že je dobrý člověk, ctihodný člověk.«

»Ctihodný, ale hloupý, má tak as pět korců horizontu. Znám ho už přes dvacet let.«

»Jeho dcera chudáka as ošetřuje dobře. Je to příjemná ženština, arci ne už zcela mladá.«

»Pouhá zvědavost od ní. Ze ženské zvědavosti přišla o dvacet let dříve na svět, a teď ji to mrzí. Upřímná holka, vynadala mně už často.«

Není mně volno při impertinencích Provazníkových. »Pojďme se trochu pobavit s panem domácím,« pravím. — »Pojďme,« praví ochotně malíř a klepe Provazníkovi na záda. Provazník se při každém klepnutí lekavě zachvěje a rychle se sbírá.

Oba se zdvihli. Odchod mužův náhle vytrhnul malířku z hlubokého přemýšlení, kterému se byla oddala, stojíc opřena o veřej altánu. »Víš co, muži, já udělám k večeři míchané vejce!« — »Dobře,« dí malíř a jde dál. Příležitosti té používá Augustka, aby mne šišlajíc ubezpečila, že měla jinaké ženichy, a že se všichni mužští po ní bláznili. Chci ji nějak zalichotit a pravím, že je to teď ještě vidět. — Co že je ještě vidět? — Já teď nevím, jak to mám říci, konečně vypravím ze sebe, že je vidět, že bývala krásna. Augustka vyhrnuje nos — no, že prý ještě není tak stará. A když se oblíkne — najednou spustila rychle jako kávový mlýnek — »teprv ondy řekl někdo, který šel za mnou: Ta je jako k nakousnutí.« Nu a s předu nepotřebuje se nikdo na mne dívat. Koktal jsem něco, ale už byla pryč.

Vystoupil jsem do zahrádky k ostatním. Domácí se na mne usmívá, jako že mne zná, a podává mně ještě jednou svou cedulku s tímtéž zas nápisem. Mluvilo se něco o cukrovarech. Chci se rehabilitovat stran vtipnosti své. Ptám se: »Rozumí slečinka snad cukrovarům?« — »Ó ne!« — »Ale cukrlatům jistě ano?“ Směju se hodně, neboť je známo, že když jeden srdečně začne se smát,

strhne ostatní s sebou. Nestrh' jsem ale nikoho. Zdá se, že vtipu neporozuměli.

Domácí se mne ptá, jsem-li musikální a šlápnul mně při tom na nohu. »Ne,« pravím omrzele, ale hned na to je mně ho líto a dodám: »Račte nejspíš často chodit do opery?«

»Nechodím, není to pro mne. Já slyším na pravé ucho o půl tónu výš a to nejde.« Podivný člověk, odpůldne ztrácí paměť a slyší na pravé ucho o půl tónu výš! »Já sedím raděj při piáně doma a pracuju. — »Komponujete?« — »Teď ne, teď už několika let opravuju pořád Mozarta. Až budu hotov, uvidíte, jak bude Mozart vypadat!« A plivnul Provazníkovi na botu. Provazník otírá botu o trávník a míní: »Já nechodím taky už od let do opery. Kdybych šel, šel bych jen do Marthy.«

Domácí mne vzal za ruku a odvedl od ostatních. Chce mně něco sdělit, ale nemůže s tím nějak ven; pořád slyším jen »sss«, jako když se vypouští pára z kotle. Třikrát koktal »s« kolem zahrady, pak z něho vyšlo, že »v kapustě není fosfor«. On tedy také někdy koktá, a sice na »s«. Dal mně pak zase cedulku.

Na to mne chytil a odvedl malíř stranou do kouta. Zdali prý jsem pozoroval, jak klepal Provazníkovi na záda? Kdyby mne také někdy Provazník zlobil, abych ho poklepal po zádech, zcela lehýnce jen, on že hnedle zkrotne. Zlý člověk prý, ten Provazník.

A hned po něm mně odvedl zas Provazník stranou. Co prý říkám myšlénce, aby se založila společnost na dělání ostrovů po Vltavě. Pohlédl na mne vítězoslavně. Povídám, to že je myšlénka přímo brillantní. »Nu tak vidíte, a takových já mám víc! Ale není teď lidstvo pro myšlénky. Tamhle s těmi hlupáky bych o tom ani nepromluvil.“

»Teď bychom si mohli tady zahrát šístku,« nutí malíř. Dobrá, zahrajem, hodinku. Karty jsou v šupleti v malířově altánu. Usedli jsme k malému stolku a rozhodili se, já hraju s domácím, malíř a Provazník proti nám. — Pěkná hra! Domácí se ptá po každé ještě při posledním štychu, jaké jsou trumfy. Nikdy neví, jakou barvu jsem nadhodil, a nepřinese mně ji. Vsázím se, že má figury, ale nehlásil ani jedné. Když se ho na něco ptám, podá mně cedulku přes stůl. Provazník a Augusta, to se rozumí, vyhrávají a řehtají radostí jako koňové. Vidím, že nezbývá než prostě odhazovat karty a platit krejcary. Otylie platí za otce, sic bychom nebyli hotovi ani s jedinou hrou, on pořád tvrdí, že už platil, a při tom mně šlape pod stolem na nohy. Stáhnul jsem nohy zpět a bavím se pozorováním, jak zimničně pracuje pod stolem jeho noha, hledajíc, na co by šlápla.

Náhle se do mne domácí pouští, že hraju špatně, na špádské eso že prý jsem mu nepřidal krále. Zatím ale se špády ani ještě nehrály a eso mám já sám. Domácí křičí dál, hlas jeho zní jako pozoun — a já mám v kapse patnáct cedulek! Otylie na mne hledí prosebně a bolestně — nu, rozumím a mlčím.

Hráli jsme malou hodinku a prohrál jsem přes šedesát krejcarů.

Domácí šel s Otylií domů, večerní chlad prý »neslouží jeho krku«. Provazník jde také. Služka malířova přináší rodině večeři. Žádám ji, aby mně přinesla z předu také něco k večeři a pivo.

Pojedl jsem a malíř mne baví. Vypravuje, že prý nikdy nebyl náležitě uznán. Přinutili prý ho už v akademii, aby vystoup' před koncem studií; umělť víc než profesoři.

— — — — — —

Sedím zas doma a hlava mně jde kolem.

* * *

Nenechám nikdy okno víc v noci otevřené, ani při největším parnu! Po druhé hodině v noci byl u malířů rámus. Hlas paní Augustky měl solo — hlas, že by jím pařez rozříz'. Vyrozuměl jsem, o co se jedná. Malíř přišel v nepříčetném stavu právě domů. Cítil to sám, bál se, že něco v pokoji porazí; když tedy vešel do pokoje, položil se na dvéře a čekal — až si rozsvítí. To se rozumí, že stoje usnul a hřmotně padl.

Při té příležitosti se mně vysvětlilo, proč už neslyším slavíka. Spouští teprv pozdě po půlnoci; snad přichází také teprv z hospody.

— — — — — —

Spatřil jsem domácího a slečnu v zahradě. Chtěl jsem jednou domácího zas vidět, když je při dobré paměti, a šel jsem tam. Bohužel nalezl jsem tam také Provazníka, kterého jsem oknem nebyl spatřil.

Domácí seděl u spinetu a hrál. »Počkejte, pane doktore Krumlovský, zahraju vám jednu ze svých skladeb starých, píseň beze slov.« A hrál. Nebylo to zlé, pokud rozumím, a hrál i na špatném nástroji virtuosně a s citem. Aplauduju. »A jak se vám to líbí, pane Provazníku?« — »No — já mám ze všeho nejraději Marthu — ale vaše písnička je hezká, moh' byste ji na hnůj hodit. — Poslouchejte, kdybyste takhle složil něco pěkného, co by bylo dobré proti štěnicím, já bych to pořád zpíval, souží mne ukrutně.« A s chechtem se obrátil. Domácí dává mně posuňkem znamení, že v Provazníkově hlavě není vše v pořádků. Na to se Provazník ke mně sehne a šeptá: »Dal bych něco za to, kdybych se jednou mohl podívat do hlavy nějakého muzikanta. Tam to musí vypadat — ty hlavičky se šťopkami — mozek jako by pokrytý samými červy!« Domácí pozoruje, že se mluví o něm, a bručí, že »kládou se nešoupe jako sirkou«.

Chci vše napravit a ptám se nahlas: »Vy, pane Provazníku, jste se nezanášel nikdy hudbou?« — »Já? i ano! tři leta jsem se učil houslím, flautě a zpěvu najednou, to je vlastně tedy devět let — a přec rozumím hudbě jen tak v celku.«

Obracím se k slečně s dvornou otázkou, jak spala. »Dobře — ale ráno, když jsem vstala, bylo mně nějak teskno, já nevěděla, co to je, a tedy jsem plakala.« — »Zcela bez příčiny to jistě nebylo! Moudrá dáma —« — »Vy myslíte, že jsem moudrá? Tatínku, pan doktor myslí, že jsem moudrá!« a rozesmála se až zas do uslzení. Začal jsem vykládat, že slzy, dokud žijem, tekou vlastně stále, člověk že to ale necítí. Jsem přesvědčen, že bych byl mluvil velmi zajímavě, ale když jsem byl as tak v polovici a mluvil o lesku lidského oka, vstal náhle domácí: »Otylko, pojď už, musíš přihlídnout k obědu!« Šli a nechali mne v rukou Provazníkových.

Bylo mně nevolno vedle toho podivína. Hleděl na mne se zcela zvláštním úšklebkem a nepříjemný můj pocit rostl. Přece jsem nechtěl utéci a začal jsem sám konečně řeč. »Domácí musí být přec jen dobrý muzikant,« povídám. — »Je, je, zvlášť prý umí dobře — no, jak se tomu říká? — když se dává něco do rozličných klarinetů?« — »Instrumentovat?« — »Ano. Ostatně, co pak může být na tom těžkého! Flašinet a pes, když to jde dohromady, je to taky pěkné.« Musil jsem se smát. Provazník se na mne zadíval a pronesl se: »Pane doktore, vy dnes vypadáte nějak špatně!« — »Já? Nevěděl bych —« Ale Provazník si přejel rukou čelo, jako by se chtěl vzpamatovat a začal hlubokým hlasem pomalu a zcela opravdově:

»Vy jste rozumný člověk, vás nebudu mít za blázna! — Víte, já mám žíravou nenávist proti všem lidem

— moc mně v životě ublížili — tuze moc. — Po celou řadu let nevycházím už ani z domova. Ustával jsem ve vycházkách hned, jak mně začaly vlasy šedivět. S kýmkoli mluvíš, každý ti řekne jako by v největším udivení: »Ale poslouchejte — na mou pravdu — vždyť vy už šedivíte!« Oslové! — ne? Teď arci jsem už šedivý jako německá myš. Ale já jsem si vymyslil něco na ně,« a Provazník se počal blaženě usmívat. »Nežli někdo mohl jen ústa otevřít, pravil jsem k němu jakoby všecek uděšen. »Pro pána boha — copak je vám — vy vypadáte špatně!« Každý, ale každý se lekne a hned cítí, že je mu nějak na nic. O, já je uměl prohánět! — Já jsem míval po léta zvláštní zalíbení v tom, zaznamenat si všechno a všechno, co jsem o kom slyšel, a držet si svůj materiál v přísném abecedním pořádku — navštivte mně jednou, ukážu vám celou registraturu malostranských lidí. A když se mně z lidstva pak rozlila žluč, vytahoval jsem balíček po balíčku a psal anonymní listy — lidé se mohli zbláznit, čeho všeho se dočtli o sobě od neznámého jim člověka — na mne nepřipaď nikdo, nikdo! Vám to mohu říci, už se tím beztoho nezanáším. Chci napsat už jen jediný list — ten šťastný párek vedle mne mně mrzí — něco jim musím vyvést — ale posud bohužel nevím ničeho.«

Zachvěl jsem se. Provazník vesele pokračoval a mluvil teď vždy rychleji. »Já vám byl chlapík! Co já jsem se ženských nasváděl, když jsem byl mlád! Necukejte sebou — vás nesvedu! Co se týče vdaných, mám čisté svědomí, ale na svobodné jsem měl namířeno. Hned co vzrostlý student jsem si z katalogů dívčích škol zapisoval ty, které se učily nejhůř; ty byly pak nejnevázanější. A pozor jsem dával na všechny studentské lásky — jak se dva rozhněvali, už jsem tu byl, pohněvaná milenka je snadný lup. —«

Vyskočil jsem. Nemohl jsem to déle vydržet. »Odpusťte, musím domů —« a už jsem pádil.

Za mnou zněl hlasitý, ostrý chechtot.

Měl mne za blázna?

— — — — — —

Konduktorka poklízí u mne teď, když sejdu k obědu dolů. Vidím ji jen někdy, když jdu kuchyní. Dobře tak!

— — — — — —

Odpůldne rámus u malířů. Veliká výplata Pepíka a způsobil ji včerejší můj dvoušesták. Pepíka přivedl veřejný posluha za ruku domů. Byltě si ho Pepík najímal, aby ho vzal na krk a dělal mu po ulici koníčka, zrovna před naším domem.

Vyšlo na jevo, že Pepík si byl pozval Semprovu malou Márinku, aby se na něho dívala. Tedy parádní jízda. Snad první láska? Možná; já byl poprvé zamilován, když jsem byl tři leta stár, a byl jsem také pro to bit. — Pepík je ale rozhodně příliš mnoho bit.

— — — — — —

Na večer hospůdka. Titéž lidé a na těchže místech. S počátku vzájemný hovor všech o českém divadle. Tlustý poručík sděluje, že byl také jednou v českém divadle a že se mu hra líbila jak náleží. Dávali tenkráte »Die tochter des boesewichts«, ale on neví, jak to znělo po česku. Ptá se. Nikdo to neví. Na konec tvrdí nadporučík zcela určitě, že se kus nazýval po česku »Huncvutová dcera«. Tajtrlík! A pak se mluvilo o divadle ještě dál, o rozdílu mezi hrou veselou a opravdovou. Zcela určitě zas tvrdil nadporučík, že opravdové drama musí mít pět aktů. Je prý to jako při regimentu, čtyry bataillony polní a jeden depot.

Rozprava skoro do slova pak, jaká předevčírem. Klikeš mluví o zadělaných drobečkách z kapsy, o dvou

policajtech, kteří ročně jednou vedou hostinského do koupele, o vařeném kuřeti z vařeného vejce, a hostinský mu nadhodí formičku na pokroutky. A smích při každém vtipu jako předevčírem.

Mladší slečna lahvička se zas pořád na mne dívá. Pije mne zrakem, jako když slunce pije vodu.

Zas tentýž suchý, špinavý, neoholený podomní obchodník. Nic neříká, nic neprodá a jde. Ten chlap vypadá při tom tak komicky, že bych ho nechal, z pouhé dychtivosti po zábavě, umřít hlady. Snad udělal slib, že bude ch dit pořád špinav po těchže hospodách, nic neříkat a nic neprodávat.

Pak chytá Karlíček za všeobecné napnutosti blechu. A pak aplaus Loeflerovi a bzučí moucha a syčí jitrnice. Patrně jsem celý program zdejší seznal hned na poprvé.

Přec něco nového. Karlíček najednou vyzval Loeflera: »Dělejme čuňata!« Aplaus. A dělají čuňata. Oba vstrčí proti sobě pěstě pod stolní ubrus, pohybují jimi, jako když čuňata hýbou se v pytli, a kvičí k tomu tak přirozeně, že obraz je úplný. Vidím jen Karlíčkovi do tváře. oči se mu radostí nad děláním čuňat jenjen jiskří.

— — — — — —

Dnes jsem, myslím, studoval až příliš málo.

* * *

Strašná bouře v noci, teď ráno balzámový vzduch Seběhnu s knihou do zahrádky, nikdo tam. —

Přec je tu někdo, ale jen Pepík. Pepíka nějak vyhodím a bude dobře. »Vidíš, Pepíčku, tedy jsi o ty dva šestáky přišel,« a hladím ho po vlasech. Kluk se na mne podívá a pak se c ytře usměje. »I ne — já je tatínkovi zase vzal!« — »Tak — a co teď s nimi uděláš?«

— »Já vím — ale neřekneš to nikomu?« — »To přec víš, že neřeknu.« — »Bedříšek mně slíbil, že mně řekne numera.« — »Kdo pak je ten Bedříšek?« — »No, tady od lutristky kluk. On dlouho nechtěl, ale slíbil jsem mu šesták a on mně teď řekne numera, jaká vyjdou.« Půvabná naivnost dítěte! »A co uděláš se všemi penězi, až vyhraješ?« — »Ó, moc udělám — tatínkovi koupím pivo, mamince koupím zlatohlávkové šaty, a tobě koupím také něco.« Pepík je kluk dobrého srdce.

— — — — — —

Pepík je holomek! — Celý se třesu zlostí.

Když začalo být teplej, vrátil jsem se domů. Bylo mně tak příjemno — darebák! Usednu a probíraje se v myšlénkách, co jsem byl dole studoval, maně se rozhlížím po pokoji. Náhle se zarazí zrak na Navrátilově guaši: moře v slunečním jasu. Sluneční jas ten tam — sbalené oblaky, tmavé nebo! Přistoupím blíž — obraz je samá hliněná kulička a stěna kolem také. Patrně Pepík z protějšího okna střílel sem dřevěnou rourou!

Vzal jsem obraz a šel k malíři žalovat. Malíř se rozzlobil. Pepík nemilosrdně sbit hned přede mnou. Přihlížel jsem s rozkoší — takový guaš!

Že prý mně malíř obraz spraví.

— — — — — —

Jen žádnou lenost! — Z pouhé lenosti jsem si objednal černou kávu hned při obědě dole, abych si ji sám pak nemusil vařit. A teď si musím sám kávu uvařit ještě jednu, abych tu první strávil.

— — — — — —

Dnes se studuje zase špatně. — Slyším pojednou v kuchyni řinčet šavli. Copak nosí konduktoři teď šavli?

— — — — — —

Volají na mne, nepřijdu-li dnes dolů do zahrádky, že prý si zase zahrajem šístku.

Neodpovídám. — Nepůjdu. Dole se hádají, jsem-li doma. Malíř tvrdí, že jsem. »Počkejte, já ho vyzpívám,« slibuje Provazník. Postavil se pod mé zahradní okno a spustil skuhravým hlasem:

»Tážete se, proč já knedle
nejraději s mlíkem jím,
počkejte, to já vám hledle,
ale hnedle vypovím —«

zakuckal se smíchy a naslouchá. »Není tam,« rozhodnul »můj hlas by ho vytáh' jako z láhve zátku.«

— — — — — —

Přece mně nedalo a sešel jsem tam o něco později.

Mluvilo se o bouřce. Malířka nás ubezpečuje asi desetkrát po sobě s nesmírnou důležitostí, že by jí nikdo nevěřil, jak ona se bojí bouřky. Malíř přisvědčuje: »Má žena se strašně bojí bouřky. Dnes v noci jsem musil do kuchyně a vzbudit služku; musila vstát, kleknout a modlit se. Nu ano, načpak ji máme? — Mrcha usnula! Dnes ráno jsem ji vyhnal.« — Provazník míní, že prý je to s modlením někdy těžká věc. Praví: »Já umím desatero jen, když začnu jako dítě odříkávat hned od počátku otčenáše, ale otčenáš si spletu vždycky u »tak i na zemi« a musím pak vždy zas začít znovu.« — Malířka tvrdí, že věděla hned, že se musil někdo oběsit, takový vítr! a ráno vypravovala prý mlíkařka, že se oběsil vysloužilec ve Hvězdě. — »Takový samovrah!« — Provazník neposlouchal a ptá se, koho ten samovrah zabil? »Nu ano, pak vím také, kdo to byl!«

Oslovil jsem slečnu domácí, zdali se také bála? »Já o bouřce ani nic nevím, já ji zaspala,« a zazvonila pří-

jemným svým smíchem. Slečna upravuje velkou, čerstvě natřenou klec. Klec má podobu starobylého hradu, můstek zdvihací, vížky, arkýře. Zdali prý myslím, že se taková klec hodí pro kanára. Povídám: »Zajisté!« a začnu něco vykládat, co zní asi jako, že kanár a středověký hrad a tento — strašně hloupé! Bůh ví, co to je — s jinými, i s nejduchaplnějšími ženskými zacházím jako s hračkami, s tou zde, přec jen jednoduchou, nedovedu mluvit! Jakpak je asi stará? Když se směje, vypadá jako devatenáct, když se dívá opravdově, je jí plných třicet — čert může člověka vzít!

Provazník domlouvá vedle malířovi, aby, když maluje podobiznu, hleděl alespoň vždy také trochu k podobě, že prý je to skutečně dost důležité. Velké obecenstvo prý nerozumí pravému umění a žádá takových hloupostí. Pak mu sděluje, že ve Vídni teď malují portréty válcem: velký pokrok, za čtvrt hodiny je obraz vyválený. Malíř začíná Provazníkovi klepat po zádech a Provazník se odmlčuje.

Přistupuje domácí a rozdává cedulky. Chraptí slabým hlasem.

Provazník mne po chvíli béře stranou. Pro chudý pražský lid že se nedělá nic, pranic. Pořád prý se říká: nebohý lid! žádná práce! a přece se nic nedělá. On prý by dovedl se o to postarat. Má na př. myšlénku, neříká že je slavná, ale pomohla by mnohému chudákovi. Není pro ni ani snad zvláštních peněz potřebí, na malém ručním vozíčku malý kotýlek na stálé vyrábění páry a dost. S tím by mohl jezdit od domu k domu a parou čistit troubele od dýmek. Počítá, kolik je kuřáků v Praze, vyplatilo by se prý výborně. Co že té myšlénce říkám? Obdivuju se jí.

Zase šístka. Že prý zůstanem, jak jsme se rozhodili včera, k vůli zvyku. Všechno jako včera, dnes ale sedmdesát krejcarů prohry. A ku konci domácí zas řve.

Domácí se slečnou odejdou. Malíř a malířka se zadumají. »Zítra je neděle,« praví konečně malíř, »víš co, kup husu!«

— — — — — —

Klikeš nesmírně dopálen. Je u městské kavalerie, dnes jim umřel rytmistr a měli k vůli pohřbu schůzi. Klikeš navrhnul, aby telegrafovali do Vídně a vyprosili sobě milost, aby zemřelý byl teď ještě po smrti jmenován majorem, pohřeb že pak může být mnohem slavnější. Byl ve schůzi přec někdo rozumnější, zradil jim to a Klikeš zlostí ani nemluví.

Rozpráví se dále o smrti. Také kupci na náměstí prý někdo umřel. Kdo? Hostinský sděluje: »I jenom otec, a ten už byl tak stár, že se sám za to styděl.« Na co prý umřel? Na souchotě, jako před ním také zas jeho otec. To prý je tak, jak je to v které rodině zavedeno.

Handlíř. — Ten chlap musil učinit slib.

* * *

Takhle by to věru nešlo! To je studování? Pokračuju jako hlemýžď, myšlénky jsou pořád jinde nežli v knize. Nejsem vzrušen, lhal bych, ale jsem roztržit. Po mozku mně lezou figurky, moji sousedé; cítím, jak se tam hemží všechny najednou, a hned vynikne ta, hned ona, učiní před mým zrakem kotrmelec a vypravuje pak a šklebí se dle svého spůsobu. Nic platno, změna se musí stát! Pro tyhlety lidi jsem se nestěhoval na Malou Stranu.

— — — — — —

Jedenáct hodin. Slyším v kuchyni řinčení šavle: nejspíš je ten voják náš příbuzný. Kavalerista?

— — — — — —

Pláč, pronikavý nářek malířčin; bolestný křik, kňučení a vytí malířova psa. Vyrozumím, že pes spáchal něco strašného: sežral malířčino portmoné i s obsaženými v něm rodinnými památkami, vlasy nebožtíka otce, cedulku od svatební zpovědi a bůh ví čím.

— — — — — —

Půl hodiny poměrného ticha, na to nový rámus u malířů. Malíř přišel domů, nejspíš z vinárny. Slyším ho hlasitě mluvit, pak nějak nadávat, konečně se řvavým hlasem rozléhají slova: »Tak! Já ti povídám, zkrnělý lunte, že husí játra patří hlavě rodiny! Celý svět ti to řekne, mizerná ošklebo!« Malíř se celý rozkácený objevil u okna. Rychle jsem se sehnul pod okenní zídku. Po okamžiku slyším: »Pane Sempře, mám pravdu nebo nemám, že husí játra patří hlavě rodiny!?« Sempra neslyším, ale malíř křičí pak zas: »No tak vidíš, ty —« Nejspíš sobě malířka upekla játra z bolesti nad ztrátou rodinných památek. Naproti hlučí a zápasí hlasy dál, pojednou vynikne zas hlas malířův: »A ty dvě desítky taky sežral? — Copak budem teď jíst?«

— — — — — —

Krásné, tichounké odpoledne. Nedělní klid, při jakémž je člověku tak volno. Nedalo mně a musil jsem dolů do zahrádky; je prázdna, posvátné ticho v ní.

Procházím se volně, pohlížím na každý keř, na každou rostlinu, na všem jako by ležel pel nedělní. Je mně znenáhla blaze až do tesknoty, rád bych si poskočil jako dítě, ale někdo by mne mohl z okna vidět. Vzduch je tichý a přec člověk naslouchá a je mu, jako by slyšel zvuky neskonale vzdáleného, bájně šumného světa. Zašel

jsem do besídky a — poskočil jsem si — ah, jak je mně blaze! Ještě jednou — tak!

Jdu z besídky do besídky. Zadívám se, zamyslím — myslím si zde tu, zde onu rodinu, všechny členy její, všechny jejich zvláštnosti — úsměv se rozhošťuje na tváři, bavím se.

Špinet! Ten stařičký špinet s tím zastaralým slabounkým hlasem. Co as by mohl stařeček povídat. Kolikrát se u něho smálo, kolikrát vzdychalo, kolikrát duch letěl do sfér netušených harmonií!

Přisednu a odklípnu jej. Pět oktáv — chudáčku! — Když jsem sám ještě hrával — ach, tomu už je dávno! Nechtěl jsem se učit, učitel také nedbal, přicházel jen kolem prvního pravidelně — ty časy mladé — zlaté! — Zadumal jsem se.

Přec ještě musím něco umět? — Alespoň akordy. — Cis — E — A zní to! A — D — Fis — výborně! Trochu výš — D, Fis, A — Fis, A, D —

»Vždyť pan doktor hraje piano — to je hezké!« slyším najednou hlas malířův. Trhnu sebou — za mnou stojí veškeré občanstvo zahradní naší republiky. Ztrnul jsem a ztrnut zůstal jsem sedět.

»Zahrajte něco, pane doktore, prosím!« šveholí slečna Otylie.

»Já opravdu neumím pranic, slečno, ale pranic! — Jaktěživ jsem na piano nesáh' — housle jsem hrával, je pravda —«

»O, to je tím zajímavější — vždyť jsem slyšela čisté akordy — půjde to, věřte, prosím, prosím!« a žmolí prosebně ručičky. Vypadá teď devátenáctiletá.

Ďas ví, proč jsem od spinetu neutek'! Člověk je ukrutně samolibý tvor a tím až směšný. »Neumím do opravdy nic, slečno — ale já vás tedy přesvědčím —

nevysmějete se mi?« Pamatoval jsem se, že jsem uměl z paměti pochod z Normy — ještě před málo lety jsem si ho kdesi zahrál a šlo to, pochod z Normy musím ještě umět! První úhoz je ve violině i v basu stejný — G, H, D — jedná se jen o první úhoz. Zařídil jsem si prsty na G, H, D a uhodil jsem. Po desátém taktu jsem nemoh' dál —

»Vy neumíte vskutku nic,« syčel Provazník.

»Štípání dříví,« bručí pan domácí. Vyvstal na mne pot studu.

»Ale vždyť je to znamenité,« horlí slečna. »Pan doktor nehrál nikdy piano a přec to dovede — pan doktor musí mít znamenitý talent pro hudbu.« Obejmul bych ji — jak dobré srdce má! »Já už to vím dávno, že má pan doktor znamenitý talent. On tak pěkně hvízdá — pane doktore, dnes ráno jste hvízdal Traviatu, já vás slyšela.«

Ona si všímá všeho! — Ta ženská zvědavost! — Nebo snad — snad by ne ... — Ježíš, Maria, Josef —

Ale — vlastně — pročpak Ježíš, Maria, Josef? Já neříkám, že bych ji chtěl, že by se mně na chtění jen přibližně líbila — ale neštěstí právě by —

»Počkejte, já vám zahraju zas jednu svou píseň beze slov,« míní domácí, jenž byl k špinetu zasedl.

Hraje. Po chvilce ale také nemůže dál — vždyť je odpůldne! Já přece tleskám. Provazník se ušklíbá: »Ostatně příjemná melodie! Pěkně by se při ní žebralo!«

Teď přichází malířová. Byla na honbě za Pepíkem a našla ho konečně v blízké zahradní restauraci u kuželníku; byl klukovi, který stavěl, dal dva krejcary a smluvil se s ním, že za to smí křičet, mnoho-li padlo. Pepík teď obdržel před tváří obecenstva bohatě odměřenou část pohlavků a musí poslouchat ještě ostré matčino kázání.

Teď malířka nešišlá ani dost málo — léčivá moc žravého psa! »A teď mi zůstaneš doma, ani se nehneš! Dojdi mi pro dítě.« Pepík líně jde.

Za chvilku se rozléhá domem dětský křik. Pak se objeví nad schůdky Pepík, nese dítě — drží je oběma rukama za krk jako štěně. Dítě už nekřičí, zmodralo. Malířka běží mu vstříc, chytne dítě, pohlavkuje Pepíka.

Také malíř je dnes v špatné míře, pochopitelno! Pořád si naříká na nevýnosnost svého umění.

»Pročpak tedy nezačnete řezbářství nebo sochařství? Jste ještě dost mlád, abyste se v tom vycvičil,« míní Provazník.

»To tak, řezbář! Ti teď teprv nemají co jíst — aby dělali špejly do jitrnic, s monogramem!«

Oddělili jsme se se slečnou od ostatních. Sedíme v besídce pospolu a povídáme si. Vlastně povídám já skoro sám, jak pozoruju. Ku podivu, dnes najednou mluvím, nejsem v rozpacích o řeč. Ale řeč je skoro pořád jen o mně, o mé osobě — neškodí, člověk mluví alespoň s jistou vřelostí, s hloubkou a věcnatě. Pozoruju, že Otylie mne obdivuje. Každou chvílí mne upozorňuje nově na nějaký talent můj nebo na nějakou dobrou mou vlastnost. Je bystrého ducha.

Příjemná ženská!

— — — — — —

Klikeš na večer mluvil nápadně pilně do Sempra, a bylo patrno, že Sempr naslouchá s pozorlivostí u něho neobyčejnou. Vyrozuměl jsem, že Klikeš mu domlouvá, aby se znovu oženil a že má také už nevěstu pro něho. »Šestadvacet let« — »tři tisíce« — »má velké známosti mezi pány« — »mají ji rádi.« — Abych se zde takhle nějaké svatby dočkal!

Nadporučík se dnes po mně nápadně ohlížel. Alespoň dvacetkrát se ohlíď. — Copak chce?

* * *

Studuju, ale divně. Raděj bych seděl hned teď ráno dole v zahradě, sám nebo s ostatními, to by mně bylo jedno. Myšlénky se rozbíhají jako . . . (už zase nevím jako co).

— — — — — —

Aj aj — dnes si malíř odbývá svůj rámus časně! Pozoroval-li jsem dobře, byla bita a) žena, b) Pepík, c) pes. Pes ještě kňučí.

Malíř přišel teď ke mně. Mám-li prý nějaký pěkný kus papíru na dopis. Že musí psát bratru faráři a nemá takových věcí doma. Nerad prý píše, tuze nerad, někomu psát podobá se mu smrti. Ale když jednou psát má, musí mít ticho, sic prý jeho myšlénky nestojí za nic — »u mne ale ticho, pane doktore, v tom pekle u mne! Napřed si musím udělat pořádek — stlouk' jsem to všechno, nebude-li to ticho, stluču to ještě jednou — a děvečku jsem vyhnal, má hubu jako šlejfírnu.« — To už je čtvrtá, co jsem zde.

Dal jsem mu papír a odešel. Za chvilku přišel ubrečený Pepík, že otec dává prosit o nějaké dobré péro. Dal jsem mu péro.

Malíř chodí po pokoji, nejspíš přemýšlí.

— — — — — —

Byl jsem u kupce vedle. Když teď něco potřebuju, jdu si pro to prostě sám. Vracím se a tu potkám náhodou zrovna u domu dobrého svého známého, doktora Jensena, primáře v blázinci. Loudá se pomalu a dívá po ulici.

»I servus, doktore, copak vy zde?«

»Náhodou, procházím se. Rád se procházím Malou Stranou. A vy?

»Já zde teď bydlím. Přestěhoval jsem se před nedávnem.«

»A kde?«

»Zrovna zde.«

»A to se na chvilku k vám podívám, dovolíte-li.«

Mám doktora Jensena rád, muž intelligentní, chladný, příjemný. Můj byt se mu líbí, na všechno se dívá, o všem něco podotkne. Nutím ho, aby usednul; nechce, že prý raděj trochu stojí, a u okna stát je prý teď tak příjemno. Postavil se k oknu, zády k zahrádce, obličejem k chodbě prvního patra. Mám zde zrcadlo hned u okna na stěně — pozoruju, že se doktor Jensen stále v něm zhlíží — podobá se mně teď, že je doktor trochu tělesně samolibý vzdor vší opravdovosti své. Jak prý jsem přišel sem na Malou Stranu? Sděluju, že puzen nadějí na klidné studium, a dodávám, že jsem se trochu mýlil, obyvatelé že nejsou zcela klidní. Kdo všechno prý zde bydlí? Začnu vyprávět hned o Provazníkovi — Provazník ho musí co psychyatra rozhodně zajímat. Vypravuju živě, líčím podrobně — ale pozoruju, že Provazník ho nezajímá Dívá se do zrcadla. Náhle sebou škubne a vyhne se z okna ven. To prý je tam na chodbě domácí slečna? Překvapen tážu se zpět, zdali ji zná? Že prý zná rodinu tu už dávno. Teď mně otázka, podivná otázka nechce přes jazyk — vzpomínám si na podivínství domácího, někdy až příliš nápadné — konečně vykoktám otázku přec. Doktor se usměje: »I pánbůh zachraň! Jen hypochondrem je, však již i hypochondrií svou dosti trpí. Znám ty lidi takřka od dětinstva, má matka byla s nima spřátelena. Ku podivu, že se Otylie ještě neprovdala! Je dost hezká, velmi příjemná, pro domácnost vychována a má peníze. Ten dům zde je bez dluhů

mimo to mají značné kapitály — bylo by škoda té ženské, výtečná partie! Však ještě —« V tom se vyhnul z okna ven, usmívá se a kývá.

Aha! Tedy žádná nahodilá procházka! Jen já mu náhodou přišel vhod! Cítím najednou jakous nechuť k doktoru Jensenovi.

Po chvíli se teď porouči a slibuje, že přijde zas, až půjde náhodou kolem. Nemusí přijít! Myslím, že jsem mu na to ani slušně neodpověděl.

— — — — — —

On je mládencem zrovna tak jako já! — Ne — v skutku ne — nemyslím si pranic, to tak — ale pravda je, že když mladý advokát začne s nějakým kapitálem — hehe! — hehehe! nač takové hloupé myšlénky, a teď!

— — — — — —

Myslím, že Neruda má pravdu, když tvrdí, že my mužští jsme na každou ženskou žárliví, i když nemáme pražádného interesu.

— — — — — —

Malíř chodí naproti pořád sem tam po pokoji. Ještě přemýšlí.

— — — — — —

Neštěstí při obědě. V polívce plovala nějaká muší rodina. Otce a matku jsem v roztržitosti spolk'; pak tam ale plavalo ještě muší embryo a to jsem už nemoh'. Já mouchy, Pepík dopisy, pes rodinné památky — bůh ví, co se v tom domě zde všechno sní!

— — — — — —

Už vím kdo! — Stál jsem náhodou právě u okna, když na schodech zařinčela šavle. Vyhnu se ven — tlustý nadporučík zdola! Tentýž, který má v mých zápiskách zaznamenaný vyhazov.

Příbuzný konduktorčin?

— — — — — —

Podvečerní táčky v zahrádce. Provazník mně šeptá s velkým gustem, že prý dnes na té mladé paničce vedle něho poprvé pozoroval červené oči. Provazník je mně už protivný. Pak se ptá domácího, byl-li dnes na pohřbu rytmistra od městské kavalerie. »Nebyl! — Já nechodím na pohřby — už od pohřbu svého otce jsem na žádném nebyl. Tenkrát zpívali u rakve — zpívali falešně — strašný tón! — ten děsný, falešný jeden tón pronásleduje mne po celé další živobytí!« — Není to poetické?

Přichází malíř, Krevnatý jeho obličej jeví známky starostlivého přemýšlení. »Hotov s dopisem?« ptám se. — »Ne. Až zítra. U mne to nejde tak rychle.« — »Takhle kdyby chtěl bratr farář poslat několik stovek, ne?« ptá se Provazník. — »Prosím vás, několik stovek — takový bagatel člověku dnes nepomůže!« — »Oho!« durdí se Provazník zcela do opravdy, »protože nemáte vy lidé žádných myšlének! Já bych dovedl i ze stovky žít! Hračka! Najmu si poblíž Prahy pole a zasiju je — víte čím? — samými jen bodláky! Snad přijde nějaký ptáčník a najme si pak pole zas ode mne, aby na něm chytal stehlíky — ne-li, schytám je sám.« — »Nezapomeňte dát plot kolem!« — »Proč?« — »K vůli průvanu, aby bodláky nedostaly revma!« — Malíř začíná být vtipný.

Domácí je dnes neskonale smutný. Cedulek dnes nerozdává, ale má jiný trud. Myslí si, že mu upadne nos. Četl dopoledne v jakéms článku od Vogla, že to začíná rýmou. Vzpomíná si, že má rýmu už po několik dní a cítí zcela bezpečně, že jedna dírka »se mu už začíná kývat«. Jen že je teď odpůldne a on si plete, která.

Otylie pohlíží smutně na otce a sotva že dovede udusit hlasité vzdechy. Sesedli jsme si zas stranou do besídky a povídáme si. Ale dnes je poměr jiný. Dnes mluví hlavně ona, vylívá srdce své, stýská sobě — já

naslouchám, sám tím poněkud roztesknčn. Cítím, že jí soucitem ulevuju.

— — — — — —

Odešli. Sedím v zahrádce sám. Dnes do hostince nemohu, nehodím se mezi lidi, je mně naprosto nezvykle. Tesknota a přec jakás slast zároveň.

* * *

Včera a dnes budím se dosti časně, snad horkem. Takhle by se věc hodila pro studování. Jen že — budím se arci, ale nevstávám. Je mně tak nějak volně na loži, myšlénky volně poletují, a když se v zlatém polosnu zatřepetá zvláště příjemná, držím ji a snuju dál,

Abych nelhal: studií se myšlénky ty dotýkají jen co nejvšeobecněji. Jsem právě v horním zákonu a nenavyklé výrazy jeho se mně arci pořád a do všeho pletou. Má postel se mně zdá být svobodným kutištěm, kde doluju na zlaté sny. Když stojím vedle Otylky, dělá myšlénka kolem nás ihned kruh, abych si uhájil právo kutání. —

Pozoruju, že jsem napsal »Otylka«. »Pozor — pozor!«

— — — — — —

U malířů neobyčejné ticho. Malíř sedí u stolu, hlavu má opřenu o dlaň, hledí do výše a přemýšlí.

— — — — — —

Odpůldne — doktor Jensen! Ten to žene!

Myslím, že se nechovám k němu příliš vlídně, ale jemu je to patrně jedno. Zdá se, že si mne ani mnoho nevšímá.

Už stojí zase před zrcadlem u okna. Není smutnějšího podívání nad — muže před zrcadlem.

Vidí domácího a slečnu, jak jdou dvorem do zahrady. Mluví na ně s okna. Zcela familiárně s nimi mluví. Jsou lidé, kteří ze staré známosti sobě osobují skutečně všeli-

jaká práva. — Zvou ho do zahrádky — on mne vybízí — no pojďme — uvidíme, kdo s koho — — ne, neuvidíme, vždyť já přec ničeho nechci! — Cítím skutečně, že nechci praničeho.

— — — — — —

Zahrádka má dnes zcela jinou tvářnost, připadá mně cizá. Jiný vzduch, myslím, jiní lidé. — Když ale myslím hloub, vidím, že mně vlastně vadí jen doktor Jensen. Mluví zajímavě, jak se tomu říká: mnozí lidé jsou dost povrchní, aby mluvili o všem zajímavě. Znenáhla jsou tu všichni mimo Provazníka, a naslouchají Jensenovi, jako by mluvil bůh ví co. Nedělám si věru pranic z toho, že já nemluvím »zajímavě«.

Slabý pokus, abych vedl rozpravu sám. Ptám se malíře: »Už hotov s dopisem? — »Ne, zítra — musím to nechat ještě slehnout.« A hned zas oslovuje Jensena: »Vy musíte mít velmi zajímavé živobytí, pane doktore!« — »Jak to?« — »No, v blázinci musí být ohromný jux. Prosím vás, povídejte nám něco.« Jsem zas odstrčen stranou — aspoň kdyby Provazník přišel! Ale vidím, že Jensen je poněkud v rozpacích. Mám z toho radost. Povídá něco o rozdílu mezí maniakálním a mezi melancholickým nemocným, ale to je nebaví, oni chtějí slyšet, co »si každý o sobě myslí«, jak mužský myslí, že je císařem, a ženska, že je panenkou Marií. Jensen nevyhovuje, vykládá jen doktorsky dál, konečně mu uklouzne výrok, jako že »je skoro každý člověk trochu duševně chorý«. To pobouřilo skoro všechny, jen pan domácí kývá klidně hlavou a míní: »Mnohý člověk, když je zdravý, ani neví, co má.«

Jensen se konečně poroučí. Že prý zas brzy přijde. Myslím si: jen abys nepřišel pozdě!

Provazník dnes mezi námi vůbec ani nebyl.

O Jensenovi mluvilo se ještě dlouho, když odešel, až příliš dlouho. Otylie mně šeptala: »Já se ho bojím!« Odpovídám: »Přirozený takt je někdy znamenitá věc!«

— — — — — —

Klikeš mluví napořád do Sempra. Hostinský přistrkuje co možná blízko hlavu. Pořád si odkašlává a na Klikeše hledí, jako by ho chtěl spolknout.

* * *

Devět hodin a Jensen je zde. Vykukuje do zahrádky, na chodbu, a mezi tím se zahledí vždy alespoň třikrát do zrcadla a to na hezky dlouho. Zdali prý nikdo nechodí časně do zahrádky? Odpovídám jednoslabičně: »Ne!« Konečně — zdali prý mně nepřekáží? Pravím, že skutečně je nejvyšší čas, abych pilně studoval. Jensen jde, nějak mrzut. Ať si!

— — — — — —

K polednímu poslal ke mně malíř, abych mu půjčil obálku na list. Teď hledím k němu oknem. Žena, kluk stojí vedle stolu a dívají se na něho, jak píše adresu.

— — — — — —

Malíř chodí po pokoji, dopis v obálce drží v ruce a vždy po chvilkách zůstává stát a pohlíží zamyšleně na svůj duševní výrobek. Snad cítí jakous pýchu.

— — — — — —

Jsem odpůldne v zahrádce první. Celou věčností se mně zdá, než se dostavují ostatní.

Teprv as hodinu po mně přichází domácí s Otylií. Domácí se mnou zapřádá politický hovor. Brzy došel resultátu, že všechno pochází z toho, králové že »nejsou nikdy spokojeni s tím, co mají«. Dávám mu vřele za pravdu. Pronáší ještě jiná pořekadla svá, obdivuju se

všechněm. Pak začíná navazovat divoké víno a dostávám se s Otylií do důvěrného hovoru. Bůh ví, jak to přišlo, ale pojednou se mluví o mé cnosti. Otylie vychvaluje se zápalem mou »cnost«. A mluví pořád dál o cnosti mé, natahuje ji jako švec kleštěmi kůži, tak že ještě vybývá na celé boty pro některého blížního. Kdepak jen to děvče studovalo moji cnost?

Malíř, malířka. Malíř s obličejem spokojeným, skoro vítězným. Malířka s jazykem zas jako meč. »Hotov s listem?« ptám se. — »Ó, to se rozumí,« praví malíř, jako by mu bylo hračkou, odbýt celou evropskou korespondenci za půl dne. — »Měl's tam připsat o konduktorce!« míní se smíchem malířka, »faráři mají takové věci rádi!« — Copak měl psát o konduktorce? — »Musím psát ještě jeden list, druhému bratrovi v Turnově. My bratři si píšem ročně dvakrát, už je to tak mezi námi zavedeno.« Nikdo si toho nevšímá, ale o konduktorce se mluví dál. Vypravují o nadporučikovi, a jak konduktorka vystrkuje vždycky hlavu, jde-li už nadporučík; vypravují tak divně, a při tom se na mne dívají a smějí. Náhle se mně rozbřesklo mozkem — —. Tedy proto jsem byl »hloupý«? Dopálil jsem se a něco jsem řek'. Ani už nevím co.

Pak jsme hráli šístku ve třech. Co nejtrpělivěji snášel jsem při hře všechny chyby domácího a dával mu za pravdu ve všem. Také jsem natáh' nohu pod stolem schválně až k němu, aby si pochutnal; šlapal po ni jako varhaník.

Provazník dnes zase nepřišel.

— — — — — —

Něco podobně hloupého nepřihodilo se mně jaktěživo! Šel jsem k příteli Morouskovi na večeři. Bydlí až na konci Smíchova a vzal jsem si u brány drožku. Bavili jsme se výborně pozdě do noci, pak jsem šel zvolna

domů. Překrásná noc a v hlavě plno hopkujících myšlének. Málo kde, myslím, človíček, jen nějaký ospalý drožkář jel se svou zemdlenou klisnou domů; klisna sotva že nohy vlékla, vůz se drkotal pomalu a monotonní rachocení kol mně bylo skoro příjemné. As dva domy od mého bytu mne vůz předjel, drožkář se nahnul s kozlíku a praví: »Copak si nesednou, mladý pane?« — Moje drožka! Zapomněl jsem mu zaplatit a jej propustit, a drožkář na mne čekal do noci. — Tři zlatky jsem musil hanebníkovi zaplatit!

Není pochyby — jsem zamilován!

— — — — — —

Aby takhle stálo najednou mezi inserty v novinách: »Panu doktoru Krumlovskému a jeho spanilomyslné nevěstě, slečně Otylii — —«! U těch chlapů je každá »spanilomyslná«! — Nikdo na světě nesmí mít ani zdání — ač —

Musí být jasno mezi námi!

* *
*

Pěkný výjev — ještě se zlostí třesu! Žaludek by mohl člověk vyplivnout!

Řinčení šavle venku. Klepání na mé dvéře. »Dále!« A vejde vojenský poručík — ne nadporučík, jak jsem udiven očekával. Vstávám a tázavě pohlížím na příchozího. Poručík je v plné parádě, s čákem na hlavě. Salutuje.

»Prosím — pan doktor Krumlovský?«

Kývnu.

»Přicházím od pana nadporučíka Rubackého.« — Rubacký je ten tlustý nadporučík z dola a od konduktorky.

»Čeho si přejete?«

»Pan nadporučík cítí se uražen výrazy, jakých jste užil včera při nějaké rozprávce zde v zahradě o něm samém a o paní konduktorové, které on sobě co přítelkyně své velice váží, a vyslal mne, abych žádal od Vás řádného zadostučinění.

Sáhl jsem si na čelo a vytřeštil na něho zrak. Rozpomínal jsem se na včerejšek — něco se včera mluvilo, je pravda, něco jsem také řekl já, ale kdyby mne zabil, nevím co.

Poručík čeká klidně na odpověď. Přistupuju blíž, cítím, že se začínám třást. »Prosím« — zakoktávám se — »to je nějaká mýlka. Kdopak řekl panu nadporučíkovi —«

»Nevím.«

Klepal někdo? Či naslouchala konduktorka oknem mého pokoje? Snad i s nadporučíkem?

»Mluvilo se něco — pamatuju se skutečně — ale jakpak bych já připadl na to, abych něco řekl! Já pana nadporučíka ani neznám — jen tak od vidění —«

»Prosím, do toho všeho mně nic není. Jsem jen vyslán, abych žádal zadostučinění.«

»Když vás ale ubezpečuju! Copak bych já mohl říci proti panu nadporučíkovi — já si, myslím, pana nadporučíka více vážím a —«

»Prosím, už jsem řekl — žádám zcela určité odpovědi.«

»No — myslí-li pan nadporučík na základě nějakého klepu, že je mnou uražen — což mně, bůh ví, ani nenapadlo, tedy mu řekněte, prosím, že ho žádám za odpuštění.«

»To nestačí.«

»A co tedy chce? Mám snad zas před těmi lidmi —«

»Pan nadporučík Rubacký žádá zadostučinění zbraní.«

»Pan nadporučík Rubacký je blázen,« vyhrknul jsem. Já jsem se nikdy nebil a nikdy se bíti nebudu!«

»Vyřídím.« Salutoval a bouch' dveřmi.

Ať si jde!

Celý se zlostí třesu! Souboj — neumím šavli vzít do ruky! To tak, já, doktor práv — budoucí advokát! Trestní zákon — § 57. vřaďuje souboj mezi zločiny — §§ 158—165 mluví o následcích a ty jsou pěkny!

Blázni, z blázince utekli!

— — — — — —

Teď jsem si vyšel ke konduktorce, slyšel jsem ji po kuchyni chodit. Rád bych jí věc nějak vylíčil a něco jí řekl. »Jdou domů tloustnout!« praví zpurně, obrátí se ke mně zády a jde do svého pokoje. Dobrá, půjdu »domů tloustnout«! Divná pořekadla!

— — — — — —

Zahrádka dnes zcela zvláštní. Jsem rozhodně rozčilen, nemohu za to.

Provazník zas jednou mezi námi. Hledí jako sůva a říká každému: »Ale vy dnes vypadáte špatně!«

Sedím s Otylií v besídce. Je mně, jako bych dnes musel začít mluvit o lásce. Už se k tomu mám — ale slova váznou v hrdle, nemohu ze sebe nic mimoobyčejného vypravit. Nechám dnes rozpravy té tedy být.

Přistupuje k nám Provazník. Hledí chvilku na nás pak praví: »Vy se oženíte, pane doktore?«

Nepříjemná otázka, jsem v rozpacích. Ale usměju se nuceně a odpovídám: »Ano, pane Provazníku, ožením se.«

»Máte pravdu — musí to být přece jux — děti baví; dítě je ještě mnohem komičtější než mladý řeznický pes.«

Proklatý chlap! —

Zábava dnes skoro pořád vázla. O své vojenské návštěvě jsem ani nemuknul.

* * *

Tu máš! Čert mne nesl na Malou Stranu!

— — — — — —

No — co naplat! Vyveď jsem to! Moh' jsem zcela dobře říkat »ne!« — však on by byl svou hrozbu asi nesplnil — když se ale krev i v jehněti rozkypí! — Že mne poraní, je jisto — já mu neudělám zajisté nic. Budu raněn ležet, studie zaváznou pro čas, snad pro tak dlouho, že promeškám lhůtu. Snad by bylo líp, kdyby mne zabil!

Zas řinčela šavle, klepalo se a vešel včerejší poručík v plné parádě. Salutoval a že prý pan nadporučík Rubacký nehodlá věc jen tak zakončit, že žádá naposled zadostučinění zbraní. Poněkud rozmrzen pravím, že už jsem včera řekl: »Ne,« a dnes že říkám: »Ne a ne!« Poručík na to, že prý lituje, ale že prý mně pan nadporučík bičem zmrská tvář, kdekoli mne spatří. Vyskočil jsem zlostně a postavil se před poručíka. »Mne nezmrská, za to mu stojím!« — »Zajisté zmrská. S bohem! — »Počkejte. Na jakou zbraň?« — »Na šavle.« — »Dobrá, přijímám!« Poručík se na mne dívá překvapen. »Přijímám,« dodávám zlostí se třesa, »ale pod výminkou. Za prvé mne opatříte sami zbraní a sekundantem, za druhé mně dáte za sebe a za všechny ostatní čestné slovo, že o věci té se nedoví nikdo na světě a že také pro souboj vyberete místo naprosto bezpečné.« — »Slibuji čestným slovem.« Poroučel se zdvořile, až nápadně zdvořile. Dnes nebo zítra přijde prý, aby projednal ostatek.

Tak, teď to mám! Ono je možno, že věc přec nějak propukne — snad poslouchala naši až přiliš hlasitou roz-

pravu konduktorka — ba vsázím se, že poslouchala — já vím, že beztoho ona je příčinou všeho. Jak věci se mají, vidím ovšem teď, že jsem původně urazil její ženskou samolibost. Ale »hloupý« jsem proto nebyl! Teď jsem! A prozradí-li nás — s bohem advokaturo! Do smrti být koncipientem! — no, nějaký kapitálek mám, a Otylie má — — vždyť ale nevím ani, zda by si mne vzala!?

— — — — — —

Rozumí se samo sebou, že nestuduju pranic. Jen se tak dívám do knihy a v myšlénkách si nadávám.

— — — — — —

Pošta mně přinesla list. Poštovní známka je malostranská — list je anonymní — proklatý Provazník!

»Pane doktore a kandidáte!

Myslím, že jste víc kandidátem manželství než advokatury. Vaše touha po manželství je ale nízká špekulace, zcela nízká. Chcete dům, chcete peníze, nechcete ženu, Také nemůžete ani tu starou, zvadlou duru chtít, která je k tomu ještě tak hloupá, že nemá ani půl korce horizontu« — korec horizontu, to jsem už od Provazníka slyšel ústně. »Hanba Vám, že se hodláte tak zaprodat, mladý svůj život věnovat sprostému výdělkářství. Ještě jednou a stokrát hanba Vám.

Jeden ve jmenu mnohých stejně smýšlejících.«

No počkej, tobě dám! Na tobě se pomstím místo na nadporučíkovi. Beztoho vjela do mne rvavost, že bych se s celým světem pral.

— — — — — —

Nemohu říci, že bych se bál o život. Ani poranění se nebojím; myslím nějak zcela chladně na to. Ale to

vím, že strach přijde, a toho strachu se bojím. Nenavykl jsem soubojům — jak živ jsem na žádný ani nepomyslil — strach musí přijít. A budu nervósně rozechvěn — každá čiva se bude chvít — každý sval třást — nebude okamžiku bez zimnice — a strachy budu zívat.

To bude děsné!

— — — — — —

Bavíme se v zahrádce, ale jak! Vyznání dnes neučiním, nač také! Vezmi svůj šáteček, Otylie, a připrav šarpii! Budu-li mrtev, je konec; budu-li raněn, Otylka mne bude ošetřovat — myslím si aspoň — a tu se vypřede vyznání samo od sebe. Jako v románech.

Ale nutká mne to, abych začal přec nějakou pořádnou rozpravu. Nevím o čem. Konečně se ptám, půjde-li zítra do českého divadla. Co prý se dává? Dává se Tylův »Jan Hus«: je 6. červenec, pamětní den upálení Husa. »Ráda bych šla — ale nepůjdu na ‚Husa‘.« — »Proč? Snad ne proto, že byl kacířem? — »No — ale zítra je pátek — půst — a to přec nejde!« — Hanebný Provazník by v tom viděl »horizont«. Já vidím naivnost — a naivnost má vždy své půvaby — zajisté.

Teď přichází Provazník! Jdu mu rychle vstříc a táhnu si ho stranou do besídky. »Vy, hanebný člověče, opovážil jste se mně dnes poslat jeden ze svých anonymních listů, jimiž celé sousedstvo znepokojujete! Zodpovězte se mně!«

»Kdopak vám řekl o mých anonymních listech?« ptá se Provazník, zblednuv jako křída.

»Vy sám ondy, hanebníku!«

»Já vám to řekl?« a v obličeji jeho je tak blbé udivení, že se musím obrátit stranou, abych se mimovolně nesmál.

»To vám povídám, stane-li se cos podobného ještě

jednou, spráskám vás jako štěně! a jdu. Naučil jsem se od nadporučíka alespoň něčemu.

Později chtějí hrát šístku. Malíř vyndal ze šuplete karty a skoro zároveň chytil Pepíka za krk. Ukrutné bití. Kde které srdce v kartách bylo, všechna jsou vystřižena. Vyšlo na jevo, že Pepík je nalepil na bílý papír a dal co dar lásky Semprově Márince.

Nemůžem hrát a já jsem s tím náramně spokojen.

Mluvíme, mluvíme, ale nic kalého. Chodím pak s Otylií mezi záhony. Náhle se ona obrátí ke mně, hledí mně do očí a ptá se, zdali mně něco je? Jsem zaražen, ale pravím, že nic, a nutím se do smíchu. Ona vrtí hlavičkou a opakuje vícekrát, že prý mně přec musí něco být.

Má — má sympatii ke mně — je to zcela patrné!

— — — — — —

Sedím doma a přemýšlím. Jsem ku podivý klidný, strach ještě nepřišel — však on přijde!

Nevěřím snad posud, že souboj bude?

Ale zítra!

* * *

Vida, dnes jsem vstal! Probudil jsem se už před třetí a neválel jsem se a vstal jsem hned. Je mně ukrutně opravdově.

S časem ale nevím, co začít. Už jsem byl dnes dvakrát dole v zahrádce a hned zas se vracím do pokoje. Beru vše možné do ruky, ale jen proto, abych to mrzut hned zas položil.

Nemohu se poručíka ani dočkat.

Mám, nemám už strach? Rozechvěn jsem. zívám, ale připadá mně, jako bych zíval zimničnou nedočkavostí.

— — — — — —

Byl zde. Zítra tedy v šest hodin ráno v kasárnách na Hradčanech, v jakéms prý zahradním salóně. Myslím si: »Tedy tě odnesou ze salónu!« a musím se tomu v duchu smát, jako by nějakému neslýchanému, nevídanému vtipu.

Byl vybraně zdvořilý. Něco i řekl, jako že »by sám byl rád, kdyby se ta nemilá historie nějak urovnala«. Vyhrknul jsem: »Není třeba!« ale sotva jsem to vyhrk', byl bych se hned pohlavkoval. Jsem přec jen hlupák!

Eh — co!

— — — — — —

Jsem návštěvou u přítele Morouska na Smíchově. Za prvé: doma bych to nevydržel. Za druhé: Morousek je výtečný šermíř, prával se jako buldog, může mne honem ještě něčemu naučit.

Morousek je nepříjemný člověk. Svěřil jsem se mu a — on se mi směje. Někteří lidé nedovedou o ničem na světě přemýšlet opravdově! Žádám ho, aby mně ledacos ukázal, co by mně prospěti mohlo. Tvrdí, že za tak krátkou dobu se nenaučím ničemu. »Oho!« pravím pohněván. — »No tak uvidíš!«

Vzal špadóny, dal na mne škrabošku a přikrývku a postavil mne. Takhle! — teď takhle! — ne takhle! — pozor na konec špadónu! — tak — a můj špadón leží na zemi. »Musíš zbraň pevněj držet,« a směje se. — »Když je špadón těžký.« — »Šavle nebude mnohem lehčí — no, znovu!« — Za chvilku jsem zemdlen, jako bych byl kovadlinu jednou rukou zdvihal. Kostnatému vysokému Morouskovi je arci hej! »Odpočiň si trochu,« a směje se zas. Pamatuju se, že býval Morousek mnohem příjemnější než je, a sděluju mu to. »Mluví z tebe threma,« míní. — »Oho, já nemám pražádného strachu — na mou čest ne!« — »No tak začnem znovu!« Za

chvilku jsem už ale zas zemdlen. »Nesmíme to přehnat,« míní Morousek, »nemohl bys zítra ráno ani rukou hnout. Zustaneš u mne na oběd a na svačinu, a budem se občas ještě cvičit, ale zcela málo.« Byl bych beztoho neodešel. Jeho žena se na nás dívá, myslí, že si hrajem, a směje se. U těch lidí je smích za grešli!

Krátce před obědem se mne Morousek ptá, je-li Rubacký dobrý šermíř. Nevím. »Není nic platno, musíš se naučit rychlému, překvapujícímu útoku — buď a nebo!« Strká mne zas do přikrývky, lezu do ní jaksi nerad.

Krásná věc, ten rychlý, překvapující útok! Nemohu jej svést, pořád je útok málo rychlý a pranic prý nepřekvapuje. Mohu já za to? »K obědu!« volá Morousková a já jsem rád.

Ale sotva že lžíci držím. A ruka se třese a rozlívám polívku. Morousek se směje. Počkej jen, až budeš zítra stát nad rozsekaným přítelem! Skoro si přeju, abych byl hodně rozsekán, tak rozsekán, že by Morousek plakat musel!

Ještě mne za odpůldne dvakrát donutil k šermu. Sekám do vzduchu a do Morouska jako šílený, pak se převalím v škrabošce a pokrývce na zem a nechci ani vstát. »Jen vstaň, teď se natřeš kořalkou!« Natru se kořalkou a smrdím tak, že Morousková sebere své vyšívání a jde si sednout na druhý konec zahrady. Utekl bych sám před sebou!

Jdu pozdě na večer domů. Strašná bolest v loktech a v kolenou. Copak jsem šermoval také nohama?

— — — — — —

Nalezám doma lístek. Od Otylie!

»Ctěný pane doktore! — Musím, musím dnes ještě s Vámi mluvit. Sejděte v noci, prosím, hned po svém návratu, do zahrádky. Jakmile zahvízdáte »Traviatu«, jsem

u Vás. Odpusťte, že tak škrábu, já to dělám z pouhé sympatie k Vám. — Otylie.«

Už konduktorka mluvila! — To bude scéna!

Šel jsem do zahrádky. Měsíc svítí a vidím dobře přes dvůr do chodby prvního patra. Nikdo tam.

Přecházím. — Teď je tam někdo! Bílá postava. Vystoupím na okamžik do měsíčního světla, ustoupím zas do stínu — tedy z »Traviaty«! — Pánbůh ví, co to je — hvízdám ten škvár po celý den — a teď —! Kdyby mne někdo zabil — já si nevzpomenu! — Vždyť mne ale přec viděla? A hvízdat mohu také co chci, ne? Ale nic jiného mně nenapadá, než »Pepíku, Pepíku, copak dělá Káča?« Hvízdám tedy »Pepíku«.

»Pan doktor v zahrádce, a tak pozdě,« zní to pojednou z malířova okna. Malíř, kozel ví jak vysvlečen, je vyložen z okna. »Krásná noc, co? Nemám také pražádné chuti do spaní. Povídejme si.«

Postava z chodby zmizela. »Eh vždyť já už jdu taky domů!« volám naschvál hodně hlasitě. »To tak, bavit se zde s malířem. A on chlap by se nehnul do rána!

Jdu hlasitě si hvízdaje — vida, teď mně »Traviata« napadla — pomalu dvorem. Zastavuju se, hledím sem tam — na schodech nikdo, na chodbě nikdo — rozhněvala se Otylie pro mého »Pepíka«?

Snad je líp, když dnes spolu nemluvíme. Ba že je líp! — A zítra?

— — — — — —

Malíř leží v okně. Rád bych se podíval k chodbě, ale zpozoroval by mne a začal rozmluvu. Zatáhl jsem záclony.

Poslední vůle! — Není nic platno, pořádek musím učinit. — Jen krátký, jasný, několikařádkový, všechno jmění sestře a basta!

— — — — — —

Tak, a teď zkusím spát. Jsem klidný, až nápadně — ale zítra se budu třást jako osyka, já to vím!

Ještě budíček narovnat!

Malíř leží v okně — lež si, mazale!

* * *

Sotva jsem dvě hodiny spal a přec jsem vyspalý. Je šero — v červenci je už o třetí hodině den — a ranní chlad mne mrazí. — Ukrutně zívám! — Trochu se chvěju, je pravda, ale netřesu se vlastně.

Nevím, co s časem. Dolů do zahrádky nechci jít. Na ulici? Při zimnici své bych se dal do běhu a unavil bych se. Beztoho mne ruce od včerejška bolí. Snad se probírat v papírech a rovnat je trochu?

— — — — — —

Půl šesté — tak jsem se zabral. Rozhlížím se po pokoji, jako bych byl něco zapomněl. Copak jsem moh' zapomenout! —

Tedy s bohem!

— — — — — —

Vylít' jsem přes schody do dvora, dvorem do kasárního průjezdu, vraty ven — poskočil jsem si — je mně jako do radostného pláče, a vskutku oči zavlhly — zrovna jako bych byl z tmavého sklepení vyšel náhle do slunečního jasu! Škubnu sebou v pravo, v levo — nevím, kam chci. —

»Krumlovský — no?«

Morousek! Nebohý Morousek! Padnul jsem mu kolem krku, několik slz mně vyhrklo přes tvář. Ale nemohu mluvit. »No — budeš se bít?« — »Už je po všem!« — »Zaplať pánbůh! Ale pusť mne, rozmačkáš mi ruku.« Pozoruju, že držím jeho ruku jako v šroubu — ještě jedno stisknutí!

»Vlezme zde do drožky — najal jsem ji. Už jsi snídal?« — »Snídal? — Ne, nesnídal.« — »Tedy zajedem do vinárny.« — »Ano — ne! Napřed domů, pak do vinárny.« Otylie musí zvědít, že jsem vyšel zdráv.

Vstoupíme do vozu. Žvatlám jako malé dítě a pořád se směju. Pánbůh ví, co všechno žvatlám! A ani nepozoruju, že jsme už před domem. Tančím přes schody, mluvím až neslušně hlasitě, aby mne bylo po celém domě slyšet.

Konduktorka utekla před námi z kuchyně do pokoje. Divíš se! Počkej, ty se teprv podivíš!

Domov mne přivádí k sobě. »Ale zdali pak víš, že's mně vlastně nepověděl posud pranic?« pravil Morousek, zapaluje si doutník a natahuje se na pohovku.

Ano, je pravda, já nepověděl posud vlastně pranic. Musím se sebrat trochu do chladnosti.

— — — — — —

Čekali na mne dva už u vchodu do kasáren. Vedli mne přes dvůr, dolů přes schody a do zahradního salónu. Zde čekal nadporučík a lékař. Druhý z obou důstojníků, kteří mne od vrat byli sprovázeli, představil se mně co můj sekundant. Pravil mně, že je vše v nejspravedlivějším pořádku a zbraně na vlas stejné. Myslím, že jsem se uklonil. Tu přistoupil ke mně známý mně poručík, sekundant nadporučíkův, a pravil: »Pánové nemají, pokud vím, žádné zvlášť osobní trpkosti proti sobě — souboj se stane — ale navrhuju: jen do první krve. Chcete tak, pane?« — »Dobře,« pravím. »Dobře,« praví nadporučík a svlíká svrchní šat. Svlíkám se také.

Dali mně šavli, postavili jsme se a křižovali zbraň, jak's mi to včera ukázal. A tu to do mne vjelo. »Rychlý — překvapující útok« — v hlavě mně zahučel vodopád, před očima se mně dělaly mžitky — v tom vzkřikli oba sekun-

danti »Dost!« a vskočili se šavlemi mezi nás. Mimovolně jsem ustoup' o krok nazpět a vidím, že se soupeři mému řine s tváře krev. Mně se zdá, že jsem salutoval šavlí jako důstojník — ano, salutoval jsem a odevzdal jsem ji s poklonou svému sekundantovi. Vážně jsem se zas oblíkal a slyším mezi tím, jak lékař praví: »Jen lehýnké poranění!« A pak jsem se poroučel. Při odchodu slyšel jsem ještě za sebou: »Po čertech divoký chlap!« — Poslouchej, já bych se teď pral s celým světem! A nic, pranic se neprozradí! Lehýnké poranění — čestné slovo — nikdo ani nemukne. A to mám tobě co děkovat, příteli miloučký!

Morousek se směje. »No — buď nyní dobrým šermířem, nebo jsi ho náhodou skutečně překvapil. Ostatně, dost statně jsi se mně na poprvé držel!«

Cítím se jaksi hrdinou. Přecházím pádnými kroky sem tam a teď se stavím před zrcadlo. Dívám se na sebe, chci se pousmát, ale úsměv vypadá blbě.

Morousek vstává. »Ale už mám velký hlad, pojďme teď do vinárny!« Ku podivu, já ještě nemám hladu! »Ty's také ještě nesnídal?« ptám se. — »Kdypak?«

Teď mně teprv napadá, jak ušlechtilou starostlivost dokázal Morousek. »Kde jsi dostal tak časně drožku?« — »Objednal jsem si ji hned včera v poledne, když jsi byl u mne.«

»Zlatý, zlatounký Morousku!« a už mu visím na krku. Měl co dělat, aby mne setřás'. Já mám někdy ukrutnou sílu.

— — — — — —

Maličká vinárna. A dva známí zde: krejčí Sempr, hostinský. Podávám jim ruku. »Cože — náš pan hostinský zachází také jinam?« — »I už jsem nebyl alespoň deset let nikde, až dnes!«

My usedli k jinému stolku. Jíme, popíjíme a Morousek mně šeptem dokazuje, že se musím vystěhovat, a sice hned. S konduktorkou prý by to nedělalo žádnou dobrotu, v studiích prý bych byl také znepokojován a času přec nemám nazbyt. Má úplně pravdu. Kam prý bych se nejraděj stěhoval? Nejraději zas zpátky do dřívějšího bytu. »Dobrá, zajedem tam hned odtud drožkou, snad lze jej dostat.« Morousek je výtečný přítel! Vůbec muž naskrze znamenitý, mám ho ukrutně rád — ani se nepamatuju, že by mně byl býval kdykoli a jen dost málo nepříjemný.

Hostinský se patrně dostává do ohně, mluví vždy hlasitěji. Domlouvá Semprovi, aby se neženil, ne a ne! Klikeše pomlouvá jako strůjce všeho zlého na světě. — O ženských mluví s opovržením. Teď si vyšel Sempr pro doutníky a interpeluju hostinského. »Ale poslouchejte, pane hostinský, proč pak zrazujete Semprovi?« — »Copak nejsem hostinský? Mám svých stálých několik hostů a musím si je udržet?« — »Ale on by přec potřeboval dobrou hospodyni a pro dceru potřebuje matku.« — »Ne — dobrý host! — on u mne obědvá, on dobře večeří, pije svých —«. Sempr je zde.

— — — — — —

Byt prázdný, a dali mně jej rádi. Hned pozejtří, v pondělí se přestěhuju. Co tomu as Otylie řekne? — Myslím, že vše nahlídne, vždyť s ní promluvím — výklad a vyznání zároveň! Ostatně, mohu přicházet ob den, nebo třeba každý den. Je pravda — zvěst o souboji se přece trochu rozšíří, obdivovali by mne, ale — existence předchází.

Morousek mne zavezl k sobě na oběd. Bavíme se při jídle o mém souboji. Morousek je v růžovém rozmaru,

ale myslím, že mne dělá směšným. To je, mírně řečeno, nerozumné a zbytečné.

— — — — — —

K večeru jsem si pospíšil domů a hned do zahrádky. Otylie se skutečně hněvá! Neodpovídá mně, vyhýbá se. — Myslil bych, že by měla mít vlastně radost.

Ženské vrtochy nejsou někdy příjemny.

— — — — — —

Byl jsem na večer v bývalém svém hostinci na Starém Městě. Výborná zábava! Sršel jsem vtipem, abych tak řekl. Divili se mému rozmaru a jak prý dobře vypadám. Ano — a před necelým dnem mohl jsem být na marách!

Dnes, doufám, bude se to dobře spát!

* * *

Vzbudil jsem se velmi časně — reminiscence po včerejšku! Ale bylo mně volno, tak volno, jako novorozeněti ve vlažné lázni, a protáh' jsem tělíčko a natáh' ručičky a hajal blaženě dál až do devíti.

— — — — — —

A doktor Jensen je zde. Le pourquoi? — no ty se podivíš, a to ještě dnes!

Tiskne mně nápadně vřele ruku, zapaluje si několikrát doutník. Ze prý mně musí přec říci, proč vlastně sem chodí, aby mně to nebylo nápadno — a jde zas ke stolku pro sirky. Mně říci, proč sem chodí? On myslí, že to nevím! A už zas stojí u zrcadla — pravá mužská koketa!

»Tady naproti vám,« začíná, »bydlí v druhém patře Provazník — vždyť jste již sám o něm vícekráte mluvil! Před desíti a před osmi lety byl u nás v ústavě. Od té

doby ho na žádost jeho bohatých příbuzných ob čas pozoruju, teď mne zase požádali. Byl jsem tomu nesmírně povděčen, že vy zde bydlíte a právě v tomto bytu; musímť vše činit co možná nenápadně. Zná mně, vyhýbá se mně, ani jednou nesešel do zahrádky, když jsem tam byl ve vaší společnosti, ačkoli jste řekl, že je tam takto každý den. Pozoruje mne úzkostlivě, také teď se dívá na mne; vidím ho zcela dobře zde ve vašem zrcadle — stojí za oponou, jen hlavu trochu vystrkuje. Ale myslím dle všeho, co jsem viděl a slyšel, že není právě třeba bát se nového výbuchu.«

Otevřel jsem ústa a vyvalil oči. Jak? — jen to?

Cítím jakés ulehčení, je pravda. Ale — zároveň také něco jako sklamání.

— — — — — —

Doktor odešel. Je mně, jako bych n [illegible] za ním volat: »Vidíte — kdybyste byl snad tento — j [illegible] — totiž co se mne týče — já bych vám nebyl —«

Vskutku mně pojednou připadá, jako bych byl nikdy ani na soupeřství nepomýšlel.

Ba je mně jako — ach, mužský je přec jen divný tvor!

— — — — — —

Konduktorce jsem teď krátce a suše sdělil, že do zítřka do večera jsem vystěhován. Vyslechla mne se sklopenýma očima a nehlesla. Klopí teď stále přede mnou oči. Tebe jsem zkrotil!

Ale ku podivu — konduktora jsem po celý pobyt svůj ani nespatřil! Vždycky se to tak nějak — ale je také dobře, myslím, že by mně ho bylo líto.

— — — — — —

Otylie se hněvá dál; mně je, upřímně řečeno, hněv její skoro lhostejný. Cítím jen tak jako by lehýnkou urážku. Sdělil jsem všem v zahrádce, že se stěhuju, ona

byla při tom zcela chladna, jako bych jí sdělil, že padla vařečka na zem. — Ženská je také divný tvor!

Zaplať pánbůh, že jsem se jí nevyznal z »lásky«.

— — — — — —

Byl jsem v staroměstském svém hostinci. Mezi těmi lidmi člověk zrovna osvěží a je pak zas schopnější duševní práce. Jen zas do práce, do práce! — po advokátní zkoušce jsem všech zkoušek prost už pro celý život!

* * *

Jsem v plném stěhování.

— — — — — —

U malíře všeobecný výprask, děsný rámus — příprava ku psaní druhého listu. Poslal si ke mně zas pro papír. Vzkázal jsem mu prostě, že už mám vše složeno a ani nevím, kde papír je.

— — — — — —

Domácí slečna řeže v zahrádce salát.

Pozoruju ji chladně. Ta už je zvadlá!

— — — — — —

Ať mně přijde Neruda ještě jednou s nějakou »Povídkou malostranskou«!

OBSAH:

Strana